

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

10. (120.) évfolyam, 3. szám
Megjelent: 2015. június

Kiadja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

Szerkeszti a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
megbízásából a HIPAvilon Nonprofit Kft.

Felelős kiadó:
Dr. Bendzsel Miklós

Szerkesztőség:
HIPAvilon Nonprofit Kft.
1054 Budapest, Zoltán u. 6. Telefon: 474 5554
Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: zsuzsanna.bana@hipavilon.hu
www.sztnh.gov.hu

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440
További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon

Egy szám ára: 2100 Ft
Egy évre: 12 600 Ft

Tipo-Graf – 2015.010/3

HU ISSN
1587–5563

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, Farkas Szabolcs, dr. Ficsor Mihály,
dr. Gonda Imre, dr. Lábódy Péter, Végh László*

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

10. (120.) ÉVFOLYAM 3. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

10. (120.) ÉVFOLYAM 3. SZÁM

2015. június

Somkutas Péter

Gondolatok egy csatlakozófelületet érintő jogvita kapcsán – Oracle v. Google

Dr. Vida György

**Az igénypontoszerkesztés és igénypontvizsgálat fő szempontjai számítógéppel
megvalósított találmányok esetében – USA**

Dr. Vida Sándor

A védjegy tényleges használatának a követelménye

Dr. Papp László

120 éves az első magyar szabadalmi törvény

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

<i>Somkutas Péter</i>	Gondolatok egy csatlakozófelületet érintő jogvita kapcsán – Oracle v. Google	5
<i>Dr. Vida György</i>	Az igénypontoszerkesztés és igénypontvizsgálat fő szempontjai számítógéppel megvalósított találmányok esetében – USA	18
<i>Dr. Vida Sándor</i>	A védjegy tényleges használatának a követelménye	50
<i>Dr. Papp László</i>	120 éves az első magyar szabadalmi törvény	61
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről	75
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből		116
Könyv- és folyóiratszemle		143
Summaries		173

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

<i>Péter Somkutas</i>	Thoughts on a legal dispute concerning an interface – Oracle vs Goggle	5
<i>Dr György Vida</i>	Main aspects of claim drafting and examination of computer related inventions – USA	18
<i>Dr Sándor Vida</i>	Requirements for genuine use of a mark	50
<i>Dr László Papp</i>	The first Hungarian patent act is 120 years old	61
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad	75
	Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright	116
	Rewiev of books and periodicals	143
	Summaries	173

GONDOLATOK EGY CSATLAKOZÓFELÜLETET ÉRINTŐ JOGVITA KAPCSÁN – ORACLE V. GOOGLE

Amikor a szoftverek szerzői jogi védelmét az irodalmi művekével megegyező módon szabályozták,¹ viták kísérték mind a döntést, mind az odavezető utat. A nemzetközi viták azóta legfeljebb csendesedtek, de nem múltak el, és az elmúlt másfél évtizedben ismét többször kérdőjelezték meg ennek az oltalmi formának a hatékonyságát. Ebben a cikkben két számítástechnikai óriás, az Oracle America Inc. (Oracle) és a Google Inc. (Google) közötti jogvita kapcsán felmerült szerzői jogi kérdések közül a csatlakozófelülettel (ezen belül is az API-val) foglalkozunk, bemutatjuk az API-k iparági fontosságát, és áttekintjük az ügyben hozott amerikai döntések legérdekesebb – és akár a hazai jog szempontjából is elgondolkodtató – részeit. Kísérletet teszünk egyben annak bemutatására is, hogy a hatályos szerzői jog egy ennyire mélyen technológiai kérdést is képes érdemben megragadni, így ez az oltalmi forma hatékony lehet a XXI. században is.

Mielőtt a konkrét jogvitát ismertetnénk, szükséges kitérni magára a *csatlakozófelületre*. A csatlakozófelület a magyar és a közösségi szabályozásban csak említés szintjén szerepel. Hazai szerzői jogi törvényünkben a csatlakozófelület egyetlen helyen jelenik meg,² eszerint a csatlakozófelület alapját képező elv, ötlet nem lehet tárgya szerzői jogi védelemnek. Ez összhangban áll a 2009/24/EK irányelvvel,³ amely irányelv egyben tisztázza is a „csatlakozási felületek” fogalmát:

„A számítógépi program funkciója abban áll, hogy a számítógépes rendszer többi elemével és a felhasználókkal kapcsolatba lépjen és azokkal együtt működjön[...] ... A programnak a szoftver- és hardverelemek közötti *efféle összekapcsolódást és kölcsönhatást biztosító részei általában*⁴ 'csatlakozási felületek' (interfész) néven ismertek.” [2009/24/EK (10), kiemelés a szerzőtől.]

Az irányelv rögzíti továbbá, hogy

¹ TRIPS, WIPO.

² 58. § (1) Az 1. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezést alkalmazni kell a szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre is.

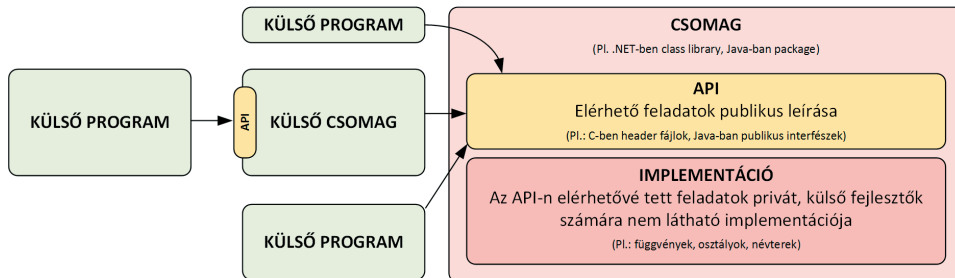
³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:111:0016:0022:HU:PDF>.

⁴ A jogalkotó az „általában” kitételével minden bizonnyal azt akarta elkerülni, hogy a más terminus technicus alá eső, de hasonló feladatot ellátó szoftverrészek kikerülhessenek a szabályozás alól (pl. public facade).

„... csak a számítógépi program kifejezési forma részesül védelemben, és hogy a program valamely elemének – beleértve a csatlakozási felületet – alapjául szolgáló ötletek és elvek ezen irányelv értelmében nem állnak szerzői jogi védelem alatt. E szerzői jogi alapelvnek megfelelően, *amennyiben ezek az ötletek és elvek a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak*, úgy ezen irányelv értelmében *nem állnak védelem alatt.*” [2009/24/EK (11), kiemelés a szerzőtől.]

Az, hogy a programnyelv alapját képező elvek nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt, sőt, hogy esetleg maga a programnyelv önmagában sem állhat ilyen oltalom alatt (és bár a közvélekedés⁵ szerint a WPL v. SAS-ügyben⁶ a brit High Court ezen oltalom meglétéről is döntött, e sorok szerzője ezzel nem ért egyet⁷), nem érinti a jogvita tárgyát. A Java API, bár a Java programnyelven megírt forráskódi programban használjuk, nem része a Java programnyelvnek,⁸ azt kizárólag néhány tucat kulcsszó, szintaxis és szemantika alkotja.⁹

De mi is az API, az *application programming interface* (alkalmazásprogramozási felület)? Ezek az esetek túlnyomó többségében és a konkrét ügyben is olyan nyilvános szoftveres csatlakozófelületek, amelyeket kizárólag másik szoftver érhet el abból a célból, hogy az API „mögött” megvalósított (implementált) funkcionalitást kihasználja. Első közelítésben érdemes az API-kra úgy tekinteni, mint csomagok felirataira. Pontosan leírják, hogy egy-egy csomagban mi van, címkeként részletezik a csomagokban rendelkezésre álló funkcionalitást (például „Töröld le a merevlemeztől a paraméterként kapott elérési úton található fájlt!”).

Szoftvermodul csomagjának felépítése és a funkcionalitását elérhetővé tevő API-k elhelyezkedése, lehetséges megjelenési formájukkal példaként

⁵ <http://www.wired.co.uk/news/archive/2012-05/03/programming-language-copyright>.

⁶ SAS v. WPL-ítélet: <http://teamwpc.co.uk/docs/SAS-v-WPL-Final-Judgment.pdf>.

⁷ A jogvitának nem képezte az a kérdés a tárgyát, hogy a programozási nyelv mint önálló mű vajon jogosult-e a szerzői jogi védelemre, lásd ugyanezen ítélet (22).

⁸ A szintaxis leírását lásd: http://en.wikipedia.org/wiki/Java_syntax.

⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Programming_language.

Miért fontosak az API-k? Mint az előbbieken szó volt róla, a programozási nyelv önmagában néhány kulcsszó és egy nyelvtan, hasonlóan egy természetes nyelvhez. Az API az, amelyen keresztül az adott programnyelven írt programok elérhetik az előre elkészített („instant”) programkódokat, az előre gyártott funkciókat, függvényeket, ezek a funkciók és függvények pedig újabb API-kon keresztül vehetnek igénybe újabb, mélyebb rétegekben futó funkciókat. Az előre legyártott és a fejlesztők rendelkezésére bocsátott csomagok azok, amelyek megkímélik a fejlesztőket egyes rutinok és funkcionálisok újra- és újraismételt felesleges megírásától, és egyben megkímélik a felhasználókat a diverzifikáció okozta káosztól a számítógépükön. Az API-k azok a „ragasztófelületek”, amelyek a sok kisebb-nagyobb építőkockából a számítógépes szoftverek összetett rendszerének egységes működését biztosítják. Legyen ez ablak megjelenítése egy operációs rendszerben vagy fájl felöltése az Amazon Cloudba, minden esetben nyilvános API mondja meg a hívóprogramnak azt, hogy *milyen* szolgáltatásokat kínál a számára.

Hangsúly van a *milyenen*: az API sosem árulja el, *hogyan* oldja meg a feladatot, hanem kizárólag azt, hogy milyen bemenő adatokat használ egy-egy művelethez, és ennek eredményeképpen milyen kimenő adatokat ad vissza. Ha úgy tetszik, az API a vezérlőpult, a mögöttes működés azonban a hívó fél számára fekete doboz, kizárólag a bemenet és a kimenet ismert. Olyan ez a programok szempontjából, mint a hivatali ügyintézés az ügyfél szempontjából. Tudja, hogy hova, milyen formanyomtatványon mit adhat be (input), és ezért milyen eredményt vagy eredményeket várhat (output). A belső működés többnyire ismeretlen, és nem is szükséges, hogy ismert legyen (sőt, ennek megismerése a szerzők számára kifejezetten ártalmas lehetne).

A félreértések elkerülése érdekében megjegyezzük, hogy amikor szoftverek közötti csatlakozófelületről beszélünk, nem soroljuk ide a fizikai eszközök (akár szabadalommal védett) csatlakozófelületeit (pl. CPU), és ebben a cikkben a szoftverszabadalmak – közösségi jogban amúgy is csak nagyon szűken elismert – témáját sem érintjük.

Fontosban aláhúzni, hogy ha az olvasó úgy érzi, az API felépítése, működése és célja nagyban hasonlít az általában szabadalmakkal oltalmazott megoldásokéhoz, akkor nem téved. A számítógépi programok mindig valamilyen feladat ellátására jönnek létre, mindig funkcionálisak, és éppen ez a tulajdonságuk az, amely miatt kicsit kakukktojások a szerzői jogban, és visszatérően sugallják a szabadalmi védelem lehetőségét. Az, hogy az szoftverek csatlakozófelületei – vagy akár a szoftverek más részei, kifejeződési formái – jogosultak lennének, lehetnének-e szabadalmi oltalomra, már egy másik cikk témája lehetne.

MÉLYVÍZ, AZ API MEGJELENÉSI FORMÁI

Reméljük, keveseket rettentünk el a következő fejezettel, amelyben valós, forráskódban megjelenő API-építésbe kezdünk. Ha a kedves olvasót inkább a jogi háttér további részletei érdeklik, ugorjon bátran a *Oracle v. Google-jogvita* fejezetre.

A kitartó olvasók egy dokumentumokat kezelő szoftvermodul API-ját ismerhetik meg. Cél, hogy dokumentumokat tudjunk menteni, kiolvasni és szűrőfeltételek szerint listázni, és ezt a dokumentumkezelő csomagot más szoftverfejlesztő cégeknek kívánjuk értékesíteni, hogy ne kelljen saját rendszereikhez ezt a funkcionalitást újra megírniuk. Ez az egyszerű dokumentumkezelési funkcionalitás – amely önmagában természetesen érdemtelen a szerzői jogi oltalomra –, mint látni fogjuk, szinte végtelen számú API-t eredményezhet.¹⁰

Első változat

API-k két helyről ismerhetők meg: *a)* dokumentációból (amely a szoftverfogalom részeként szintén oltalmat élvez¹¹) és *b)* magából a forráskódból, ha az utóbbi rendelkezésre áll. Mindkettő az API megjelenési formájának tekinthető, teljesen identikus. Eltérés annyiban van, hogy amíg a dokumentáció egyértelműen a fejlesztőknek szól, a forráskódi API már mind a számítógépi használatot, mind a hozzáértőbb szoftverfejlesztők tájékozódását is szolgálhatja.

A fenti írt funkcionalitás megvalósítása történhet az alábbi elnevezésekkel és hierarchiában:

```
namespace Documents;

interface DocumentManager
{
    Document GetDocument(string filename);
    SaveDocument(Document document);
    List<Document> SearchDocuments(Filter filter);
}
```

Mindez annyit jelent, hogy a kért funkcionalitás a *Documents* névtérben (mint gyűjtőben) elhelyezett *DocumentManager* interfészen keresztül e három függvénnyel (*GetDocument*, *SaveDocument*, *SearchDocuments*) érhető el az API-n keresztül.¹² Paraméterként fájlnévet (*string filename*), egy konkrét dokumentumot (*Document document*) vagy szűrőt kaphatnak

¹⁰ Kérdés lehet, hogy minek ide API, hiszen a szoftver felhasználója csak megnyomja a felhasználói felület megfelelő gombjait, és meg is történhetne az elvárt eredmény (például a fájl törlése vagy zene lejátszása). Általános gyakorlat – és az így van a Java esetében is – hogy a szoftverek nem monolitok, hanem sok-sok modulból épülnek fel. A modulok közötti API az a moduloknak, ami a felhasználó számára a felhasználói felület: míg a felhasználó képernyőn keresztül párhuzamosan Excelben, Wordben, levelezőalkalmazásban dolgozik, és maga vezérli a munkát, a szoftvermodulok az API-n keresztül ismerik meg és használják, vezérlik egymást. Hasonlattal élve: ami a felhasználónak a képernyőn megjelenő felület, az a szoftverrendszerek számára egymás között az API.

¹¹ Sztj. 1. § c).

¹² Az implementálás, vagyis az elvárt funkcionalitás megvalósítása már sokkal több forráskódi program megírását igényelné, célunk azonban most kizárólag az API építésének a bemutatása.

(*Filter filter*). A *GetDocument* egy konkrét fájlt, a *SearchDocuments* pedig a szűrőfeltételnek megfelelő dokumentumok listáját adja vissza.

Az API fejlődése, fejlesztése során – például titkosítás, felhőbeli tárolás bevezetésével – annak összetettsége hatványozottan növekszik, egyre több feladatot kell továbbra is átlátható, érthető módon az API használói számára elérhetővé tenni.

Második változat

Úgy tűnhet, mindez magától értetődő, és nincs rá ok, hogy ezt bárki bármikor másképp csinálja. A következő, szintén valós példában látható lesz azonban, hogy mindez könnyedén lehetséges:

```
namespace Enterprise.Store.Documents;  
  
interface DocumentQuery  
{  
    List<Document> QueryBy(Filter filter);  
}  
  
interface DocumentStore  
{  
    Document Find(int fileId);  
    int Save(Document document);  
}
```

A fenti, sokkal jobban tagolt API két diszjunkt interfészen keresztül biztosítja a hozzáférést a már ismert funkcionalitáshoz: egyrészt a kereséssel (*DocumentQuery*) és a mentéssel, beolvasással (*DocumentStore*) egy az előzőtől egészen eltérő névtérben (*Enterprise.Store.Documents*). Az olvasót ez a két példa talán meggyőzi két fő állításunkról: egyrészt aki az első változatot ismeri, az nem fog azonnal kiigazodni a másodikon és fordítva. Másrészt, az API tervezése során azonos funkcionalitás gyökeresen eltérő módszerek szerint épített API-kon át is elérhető, megvalósítható.

Lehetséges lenne harmadik, negyedik, ötödik változat is. Ha azonban egy már létező API-val megegyezőt szeretnénk készíteni, akkor az eltérés nem lehetséges – és ez az állítás az Oracle v. Google-ügy kapcsán még fontos lesz.

AZ ORACLE V. GOOGLE-JOGVITA

Az ügy e cikkben elemzett tárgya az alábbi: állhat-e a (Java) API, pontosabban annak szerkezete, sorrendje és elrendezése (angol szakkifejezésként SSO) szerzői jogi oltalom alatt? Mielőtt azonban erre a meghozott ítélet vagy az uniós jogrend alapján választ keresnénk, röviden bemutatjuk a jogvitához vezető utat és annak hátterét.

Iparági háttér

Az Android felemelkedése

A ma már a mobiltelefonok és táblagépek meghatározó részén futó Android operációs rendszert a Google 2005-ban vásárolta meg és fejlesztette tovább. 2007 végén az Androidhoz megjelent fejlesztői készlet (SDK) a Java SE API egy részét implementálva adott lehetőséget a fejlesztőknek androidos programok készítésére, anélkül, hogy ehhez az Oracle (amely cég a Java feletti jogokat addigra a Suntól megszerezte) hozzájárult volna. A Google és az Oracle ezt követően hosszas és eredménytelen tárgyalások során próbálta rendezni a Java platform egy részének Androidon való megjelenését.

Egy biztos, a választás a Google-t igazolta. Ma egy mobiltelefonról vagy egy táblagéptől messze többet várnak el a felhasználók, mint a telefonálás vagy a könyvolvasás, a sikerhez elengedhetetlen a nagy mennyiségű és jó minőségű programokkal feltöltött szoftverbolt, ehhez pedig sok és jó fejlesztő szükséges. Fejlesztői közösséget a nulláról felépíteni azonban sok év kemény és drága munkája,¹³ a Google nem véletlenül tette le a garast a Java (pontosabban a Java egy része, 37 csomagjának API-ja) mellett. A korábban Javán nevelkedett és azt jól ismerő fejlesztők milliói (!)¹⁴ az Android világában is azonnal otthonosan érezhették magukat, nagyon meredek tanulási görbével kezdhették el a mobilalkalmazások fejlesztését.

A Google 2014. év végi adatai szerint ma az Androidnak 1 milliárd aktív felhasználója van. Ennek a sikertörténetnek nem egyedüli, de fontos része volt a fejlesztők megnyerése, és ehhez a Java API-n keresztül kényelmes út vezetett.

A Java API

A Java API az, amelyen keresztül a Java programnyelv használói az Oracle (illetve később a Google) által biztosított és előre megírt funkcionalitásokat (matematikai függvényeket, hardverelérést, szövegműveleteket stb.) elérhetik. Hosszú éveken át fejlesztett, széles körben ismert, hozzáértéssel szervezett-szerkesztett rendszerről van szó, amelynek a kiterjedtsége a Java ökoszisztéma egyik nagy erőssége.

A jogvita tárgya a Java 37 csomagjának API-ja, megközelítőleg 7000 sor forráskód. És bár mindez elenyésző (3%) a teljes implementációhoz képest, ne felejtjük el, hogy ebben az esetben kizárólag a két konkrét API-t, az Oracle- és a Google-féle Java API 7000-7000 sorát kell összevetnünk szerzői jogi jogsértés szempontjából.

¹³ Lásd például a Microsoft .NET fejlesztői platform népszerűvé tételéhez szükséges többéves erőfeszítéseket.

¹⁴ <http://jaxenter.com/how-many-java-developers-are-there-10462.html>.

A PER

A sikertelen egyeztetések után az Oracle 2010 augusztusában beperelte a Google-t a Javát érintő szerzői jogi és szabadalmi jogsértések miatt az USA bírósága előtt. Jelen cikkben kizárólag szerzői jogi nézőpontból tekintünk a jogvitára, így sem a fair use, sem az interoperabilitási¹⁵ kérdésekre nem térünk ki, mert mindez nem érinti azt, hogy az API jogosult-e a szerzői jogi oltalomra, vagy sem.

Elsőfokú ítélet

Első fokon William Alsup bíró tárgyalta az ügyet, aki a helyes döntés meghozatala érdekében tett erőfeszítése miatt – megtanult például Javában programozni – nagy népszerűségre tett szert az IT-s közösségekben. Döntése lényegében az Oracle teljes vereségét jelentette.

Ítéletében¹⁶ a 37 érintett Java API-t *ebben* ez ügyben¹⁷ szerzői jogi védelemre nem tartotta jogosultnak. Ítélete az alábbiakban foglalható össze:¹⁸

- amíg az implementációs (a funkcionalitás *mikéntjét* megvalósító) kód eltérő, addig bárki jogosult ugyanazt a funkcionalitást megvalósítani és deklarálni (vagyis ahhoz API-t létrehozni) a Copyright Act rendelkezései szerint. Nem számít, hogy az API deklarációs forráskódja megegyezik az eredeti példányával,
- a Java szabályai szerint ezektől a deklarációktól eltérni nem is lehet, és mivel az eltérés nem lehetséges, ezért ezt az egyetlen létező kifejezési módot senki sem sajátíthatja ki,¹⁹
- és bár az Android saját API-ja használhatja saját nevezéktant, a szerzői jog ilyen rövid kifejezésekre és szavakra nem terjedhet ki, továbbá
- a parancsok és azok hierarchiájának azonos felépítése szükséges az interoperabilitás megtartása érdekében.

Ítéletének végén Alsup bíró egyértelművé tette továbbá, hogy

„A döntés nem arról szól, hogy a Java API csomagjai mindenki számára szabadon felhasználhatóak lennének licencia nélkül, sem arról, hogy a szerkezete, sorrendje és elrendezése bármely számítógépi programnak szabadon átvehető

¹⁵ Az interoperabilitás, vagyis a rendszerek együttműködése valóban lényeges kérdése a számítástechnikának (ennek fontos része az API is), de érdemes tudni, hogy az androidos Java csupán „részlegesen interoperabilis” az Oracle Javával.

¹⁶ <http://docs.justia.com/cases/federal/district-courts/california/candce/3:2010cv03561/231846/1202>.

¹⁷ William Alsup bíró ítéletében külön ki is hangsúlyozza: „This order does not hold that Java API packages are free for all to use without license”: <http://www.groklaw.net/pdf3/OraGoogle-1202.pdf>, p. 41, Conclusion.

¹⁸ I. m. (17), p. 3, Summary of ruling.

¹⁹ A Merger Doctrine alapján amennyiben az ötlet és a kifejezésmód annyira szoros kapcsolatban van, hogy maga az ötlet és annak egyetlen megjelenési formája egy és ugyanaz, akkor a szerzői jog nem védi a megjelenési formát, mert nem védheti az ötletet.

lenne. A döntés erre a kifejezett esetre vonatkozik, a Google által többszörözött részek mindenki más számára is szabadon felhasználhatóak lennének a Copyright Act alapján.” (P. 41.)

Döntését nagy lelkesedés²⁰ és kritikák²¹ kísérték. Az Oracle természetesen fellebbezett, és az ennek eredményeként született ítéletet hasonlóan heves kommentárok kísérték.

Másodfokú ítélet

A másodfokú bíróság (Federal Circuit) ugyanis lényegében az elsőfokú ítélet minden érdemi döntését megváltoztatta, ráadásul 180 fokkal eltérő irányba. A döntésben a bíróság mély, a szoftverfejlesztést értő, azt a jog nyelvére kiválóan szintetizáló hozzáértése tükröződik.

Igazodva az elsőfokú ítélet fenti ismertetéséhez, hasonló felosztásban mutatjuk be a másodfok döntését²² is:

- a döntés egyértelművé tette a Java *programnyelv* és a Java *API* közötti különbséget. A programnyelv bárki számára szabadon felhasználható, azonban a Java programnyelven írt Java API (és maguk a csomagok) nem;
- a Google számára adott volt a lehetőség, hogy az ugyanolyan funkcionalitást tartalmazó csomagokat (és a „tetejükön levő” Java API-t) a Javatól eltérő módon építse fel, ám a Google ezt nem tette meg;
- egy számítógépi program szükségszerűen funkcionális, lényege, hogy valamilyen feladatot ellásson. Ha elfogadnánk, hogy a funkcionalitása miatt nem élvezhet szerzői jogi védelmet a program, akkor egyetlen számítógépi program sem lenne rá jogosult;
- önmagukban szavak, rövid kifejezések valóban nem jogosultak oltalomra. Azonban *Charles Dickens Két város regénye* c. műve sem más, mint szavak sorozata, viszont senki sem állítaná, hogy ez a mű nem állhat szerzői jogi védelem alatt csak azért, mert lebontható szavakra és rövid kifejezésekre; továbbá
- az Androidban levő Java *nem* interoperabilis az Oracle Java változatával, ráadásul az interoperabilitás irreleváns a szerzői jogi védettség szempontjából.

A felek egyetértettek továbbá abban,²³ hogy a Java API megfelel a Copyright Act²⁴ 102(a) rendelkezéseinek, tehát főszabályként jogosult a szerzői jogi védelemre. Nem értettek egyet azonban azt illetően, hogy a 102(b) hogyan alkalmazandó. A Google álláspontja szerint míg a 102(a) megadja az oltalmat, addig a 102(b) miatt egyúttal el is veszi azt, hiszen a számítógépi programalkotás mint mű funkcionális elemeket hordoz. Azonban – mutat rá a bíróság – a Kongresszus kiemelte, hogy a 102(b)-nek „nem célja, hogy növelje vagy csökkent-

²⁰ <https://www.eff.org/deeplinks/2012/05/no-copyrights-apis-judge-defends-interoperability-and-innovation>.

²¹ <http://www.foospatents.com/2012/05/judge-says-google-only-used.html>.

²² <http://cafc.uscourts.gov/images/stories/opinions-orders/13-1021.Opinion.5-7-2014.1.PDF>.

²³ I. m. (22), p. 22.

²⁴ 17 U.S. Code § 102: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102>.

se a szerzői jogi védelem terjedelmét, hanem hogy az ötlet és a kifejezés közötti dichotómiát megtartsa”. Ez a kettősség a Java API érintett 37 csomagja esetében pedig fennáll.

A másodfok lényegében teljes fordulatot jelent az elsőfokú ítélethez képest. A döntés ki mondta, hogy az érintett 37 Java csomag API-jának szerkezete, sorrendje és elrendezése²⁵ szerzői jogi védelemre jogosult.

A döntés, akárcsak az első, szintén megosztotta mind a jogász-, mind az IT-szakmát. Egyfelől a szerzői jogi védelem lehetősége sok évtizedes szokásjogot változtatna meg, nagyban növelné a számítástechnikán belüli divergenciát, és gátolhatná a folyamatos, szerves fejlődést. Másrészt azonban az API megalkotása sokszor egy-egy cég legjobb mérnökeinek többhavi vagy -éves alkotómunkájának egyéni-eredeti jellegű eredménye.

AMERIKAI DÖNTÉS, EURÓPAI KÖVETKEZTETÉSEK

Az Európai Unió Bírósága előtt a SAS v. WPL-ügyben Yves Bot főtanácsnok utalt indítványában²⁶ az egyedi elrendezés és felépítés oltalomra érdemes jellegére:

„A programozó képleteket és algoritmusokat használ, melyek önmagukban nem állnak szerzői jogi védelem alatt, hiszen a költő vagy regényíró által az irodalmi alkotáshoz felhasznált szavakhoz hasonló. Azonban mindezen *elemek elrendezési módja*, mint például a számítógépi program írásmódjának stílusa, *tükrözheti a szerző saját szellemi alkotását, és így védelem tárgya lehet.*” (C-406/10, 55., kiemelés a szerzőtől.)

Ha két több tíz- vagy százezer soros forráskódi program azonos, akkor a másolás – és így felhasználási engedélyek hiányában a szerzői jogi jogsértés – nagyon erősen valószínűsíthető. Azonban a gyakorlatban eszközök tucatjai²⁷ állnak rendelkezésre a forráskód (vagy a tárgykódból visszafejtett forráskód) átalakítására és lefordítására vagy szolgai másolással egyenértékű újraírására, így a szinte csupán pusztán szó szerinti vizsgálat nem nyújthat elégséges védelmet a szerzői jogukban megsértett szerzőknek. Ezért amellet, hogy a főtanácsnoki vélemény illeszkedik a Oracle v. Google-ügyben hozott ítélet SSO-ra vonatkozó részéhez – hogy egy rövid kitérőt tegyünk az általános szoftverrel kapcsolatos szerzői jogi

²⁵ Structure, sequence and organization (SSO).

²⁶ C-406/10, 55. bekezdés: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd8f3f2a601b1d45c99305f0e8b221aefc.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuPahz0?text=&docid=115484&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=228098>.

²⁷ Legyen az akár a forráskód automata és identikus megváltoztatása [pl. ProGuard (<http://proguard.sourceforge.net/>)] vagy a tárgykódból való visszafejtése és újbóli lefordítása [DCompiler (<http://sourceforge.net/projects/dcompiler/>)], amelyek eredményeképpen a felhasználói funkcionalitásban az eredeti kóddal teljesen azonos program jön létre más forráskódi megjelenésben.

esetekhez – ez ha kis lépésekben is, de jelentős elmozdulást jelenthetne a szerzői jogok sérelme esetén a forráskódok gyakorlatilag teljes egyezőségét elváró küszöbhez képest.

Célszerű lenne ezért a szoftver oltalomra jogosult aspektusainak – így például az API-nak – a szerzői jog számára jobban kézzelfogható, már ismert megközelítéseket találni. Az Oracle enyhén vitriolos *Ann Droid*-hasonlata²⁸ – amelyben a Java API lemásolását a *Harry Potter* regény fejezetcímeinek másolásával írt könyv kiadásához hasonlították – könnyen érthető, ám ha az API-hoz mint *gyűjteményes műhöz* közelítünk, jogásként szintén ismerős terepen találjuk magunkat.

API-k mint gyűjteményes művek

Mint a fentiekből látható, egy API alkotóelemei önmagukban nem jogosultak szerzői jogi védelemre: rövid, többnyire néhány szóból álló összetett függvénynevek és paraméterek, komoly szellemi munkával rendszerre szervezve azonban jól átlátható, a fejlesztők által könnyen kiismerhető és használható rendszerre állnak össze. Azt is láthattuk, hogy az oltalom kérdésessége nem az API egy-egy elemére vonatkozik, hanem azok egyedileg elrendezett, szerkesztett egészére.

A gyűjteményes művek (mint például a lexikonok, sajátos szerkesztési elvű jogszabálygyűjtemények vagy akár telefonkönyvek) ebből a szempontból nagyon hasonlóak az API-khoz: a művet alkotó elemek nem feltétlenül részesülnek szerzői jogi védelemben (mint például a „kutya” szó), azonban a tartalom elrendezésének és szerkesztésének egyéni és eredeti jellege már oltalomképesé teszi a művet.

Az Szjt.²⁹ a gyűjteményes művekről az alábbi módon rendelkezik a 7. §-ban:

- „(1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha *tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű* (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet *megilleti* akkor is, ha annak *részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben*.
- (2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és a kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.
- (3) A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.” (Kiemelés a szerzőtől.)

Az API-k alkotóit hasonló elv vezeti, mint egy lexikon vagy szótár szerzőjét. A cél a keresett elem (lexikon esetében egy szó és a hozzá tartozó jelentés, míg API esetében például egy függvény) minél gyorsabb és pontos megtalálása. Az erre szolgáló elv természetesen

²⁸ <http://www.groklaw.net/pdf4/OraGoogleAppeal-43.pdf>.

²⁹ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV.

nem részesülhet szerzői jogi védelemben, azonban ahogyan ez az elgondolás formát ölt, már jogosult lehet erre.

Ha egy regény fejezeteihez hasonlítjuk az API-t – mint tette ezt az Oracle az *Ann Droid*-hasonlatában – akkor ezt az amúgy lényegi kérdést elhanyagoljuk: az API egyik fontos tulajdonsága a szerkezet, az elemek elrendezése. Amikor az API-t használó szoftverfejlesztőknek több száz vagy több ezer lehetséges eljárás, függvény közül kell megtalálniuk a szükségeset, akkor még a lexikonok olvasóinál is nehezebb helyzetben vannak, ugyanis az ábécé szerinti rendezés mit sem ér. Az API-n belül az általánostól a konkrét felé haladva kell megtalálni a keresett függvényeket, névtérről névtérre haladva, valamilyen, az API szerzője által kitalált rendszer mentén.

A hazai jogtudományi álláspont is illeszkedik ehhez³⁰ a gondolatmenethez. Eszerint a gyűjteményes mű szerkesztőjét, amennyiben az elrendezés, szerkesztés, összeválogatás eredménye sajátos, egyéni-eredeti jelleget tükröz, megilleti a szerzői jogi védelem. Megilleti ez akkor is, ha a gyűjteménybe került elemeket önmagukban amúgy nem illeti meg szerzői jogi oltalom. Mindez hasonló a szótár szerzőjének, szerkesztőjének helyzetéhez. A szócikkek szerkezetének kialakítása és a gyűjtőmunka több lehet, mint egyszerű rutintevékenység. Az API szerzője esetében az egyedi függvény- és metódusnevek elnevezése, az egységes nevezéktan kialakítása, ezek osztályokba és hierarchikus szerkezetbe (névterekbe) szervezése szintén komoly szellemi munkát igénylő, alkotó folyamat. Az, hogy nem más, hanem akár saját maga által alkotott elemekből hozza létre az API-t, szintén belefér a gyűjteményes művek definíciójába.

Felvethető – mint tette a Google is a konkrét ügyben –, hogy az API csak és kizárólag egyetlen módon felépíthető, és ebből adódóan nem jogosult a szerzői jogi védelemre. A másodfokú bíróság helyesen ítélte meg, hogy azonos funkcionalitás tetszőlegesen sok API-n keresztül is elérhetővé tehető, ezt mutattuk be mi is korábban dokumentumkezelő rendszerünk API-ján keresztül. A Google lehetősége a Java *programnyelv* választása mellett is megvolt arra, hogy a Java keretrendszerben már létező csomagjai által megvalósított funkcionalitást más elrendezésben, más nevezéktannal, más implementációban, tehát más API-n keresztül tegye elérhetővé a leendő androidos fejlesztők számára.

A gyűjteményes művek megfoghatóvá tehetik a jogászok számára az API-k (de tágabb értelemben a csatlakozófelületek) szerzői jogi védelemre érdemes aspektusait, biztosítva az alkotók által végzett egyéni és eredeti jellegű, komoly és sokszor évekig tartó szellemi tevékenységet igénylő alkotómunka jogi védelmét.

³⁰ Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Magyar polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó Bt., 2012, p. 59.

Az API-k és a hazai joggyakorlat

A gyűjteményes művek oltalma a hazai joggyakorlatban is többször megerősítést nyert. A döntések alapján kijelenthető, hogy az API-k létrehozásának jellemzői (többszerzős művek, egyéni szerkesztés elismerése az önmagukban erre nem jogosult elemekkel együtt, adatbázis és gyűjteményes művek elválasztása) ismertek bíróságaink számára.

A Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletében³¹ határozott arról, hogy több szerző is lehet a mű szerzője, és ekként minősítette többszerzős gyűjteményes műnek egy csapatépítő tréningeket készítő cég ún. „Tematika és emlékeztető” anyagát. Szakvélemény alapján kimondta továbbá, hogy a

„... perbeli team-építő tréning Emlékeztető és Tematika egységes mű, és az Szjt. 7. §-ának (1) bekezdése szerinti *gyűjteményes műnek minősül, mert elrendezése, szerkesztése egyéni, eredeti jelleget mutat*. Részai pedig részben más szerzőktől származnak, részben nem állnak szerzői védelem alatt...” (Kiemelés a szerzőtől.)

Egy másik, a Pécsi Ítéltábla által hozott határozat³² egy interjúkötetnek biztosított annak egyéni, eredeti szerkesztési jellege alapján szerzői jogi védelmet az Szjt. 7. §-ának (1) bekezdése alapján, és kimondta, hogy a szerzői jog annak szerkesztőjét illeti az Szjt. 7. §-ának (2) bekezdése alapján.

Szintén a Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletéről hozott döntésében a Legfelsőbb Bíróság mondta ki,³³ hogy egy műsorújságban a műholdas vételi lehetőségekről rendszeresen tájékoztató ún. frekvenciatáblázatok és áttekintő térképek

„a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) 7. § alapján *gyűjteményes műként szerzői jogi védelemben részesülnek*, amelynek jogosultja az első szerkesztő” (kiemelés a szerzőtől)

mégpedig azok egyedi szerkesztési jellege miatt. Ez az egy egyéni-egyedi szerkesztési jelleg, amely az API-knál is lényegi mozzanat az alkotás folyamatában. Egyszerű, akár önmagukban szerzői jogi oltalomra nem érdemes elemekből épül fel az API saját szerkesztési, rendezési elvek szerint, sőt, mint láttuk már önmagának a nevezéktannak (névtérre, függvénynévre stb.) is lehet egyéni jellege.

A Fővárosi Ítéltábla ugyanitt megállapította, hogy a felperes által rögzített adatok szerzői jogi védelme nem áll meg, és azt sem fogadta el, hogy az áttekintő térkép és a frekvenciatáb-

³¹ Pf.21.671/2011/4.

³² Pf.III.20.168/2009/4.

³³ Pfv.IV.21.208/2008/5.

lázat külön jogi védelem alatt álló adatbázis lenne. Itt jegyezzük meg, hogy az egyéni-eredeti elvek alapján létrejött adatbázissal mint a gyűjteményes művek különleges alcsoportjával nem itt foglalkozunk, mert az jellegéből adódóan más mű, mint az API. Ugyanis míg az adatbázis olyan gyűjtemény, amelynek *adataihoz*, elemeihez külön-külön is hozzá lehet férni, addig az API lényegét tekintve *műveletek* rendezett halmaza.

ZÁRSZÓ ÉS KOGNITÍV DISSZONANCIA

Amennyire megalapozottnak tűnik az erre érdemes API-k szerzői jogi védelme a szerzői jog szempontjából, legalább annyira ellentmondásos a helyzet a gyakorló programtervező matematikus perspektívájából. Az API-k a mai napig rendszerek közötti együttműködések alapjai, és kevés kivételtől eltekintve a szoftveripar szokásjoga alapján ezt eddig senki nem vonta kétségbe. És bár több nagyvállalat³⁴ maga is elkötelezett az API-k külön licenszelés nélküli felhasználása mellett, féltő, hogy precedensértékű ítélet esetén az olykor visszaélés-szerű szabadalmi perek mintájára hasonlóra számíthat több iparági szereplő szerzői jogi területen is. A perektől való félelem már önmagában is visszatartó erő lehet, az API-k diverzifikációja pedig mind fejlesztői, mind felhasználói oldalon jelentős többletterheket jelentene. Az, hogy ezt a helyzetet a fair use vagy az interoperabilitás, esetleg más jogi eszközök oldják fel akár az USA-ban, akár az EU-ban, ma még nem látható.

Másrészt – és mint több nagy szoftverprojekt architektje ezt e sorok szerzője maga is átélte –, egy-egy triviálisnál összetettebb API szervezése, megtervezése, megírása komoly szellemi munka eredménye, így az alkotók hatékony jogi védelem nélkül hagyása méltánytalan lenne. Mindazonáltal biztató, ahogy a szerzői jog a szoftverekre rezonál. Egyre több döntés érinti a számítógépi programokat, és válik szét az eddig a jogalkotók és jogalkalmazók számára néha talán monolit szoftverfogalom egyre több és apróbb, önmagában vizsgálható és a jog számára is megfogható részre.

³⁴ <http://www.developerfusion.com/news/85355/microsoft-says-net-on-android-is-safe-no-litigation-like-oracle/>.

Dr. Vida György*

AZ IGÉNYPONTSZERKESZTÉS ÉS IGÉNYPONTVIZSGÁLAT FŐ SZEMPONTJAI SZÁMÍTÓGÉPPEL MEGVALÓSÍTOTT TALÁLMÁNYOK ESETÉBEN – USA

A számítógépi programok, számítógéppel megvalósított találmányok és üzleti módszerek szabadalmazhatóságának megítélése kérdésében az iparjogvédelmi képviselők az USA joggyakorlatában folyamatos változásnak lehettek szemtanúi a korábbi évtizedek során. Az amerikai bírósági esetjog a távolabbi múltban, azaz a '70-es és '80-as években szigorúbb korlátokat emelt a szabadalmi oltalom megszerzésének útjába olyan találmányok esetében, amelyek algoritmusokat, matematikai formulákat, számítógépi programlépéseket vagy üzleti módszereket foglaltak magukba. Az 1990-es években több olyan bírósági döntés született – különös figyelmet érdemel az *Alappat*- és a *State Street Bank*-ügy –, amely szabaddá tette az utat szabadalmi oltalom megszerzésére a fenti tárgyú alkotások szélesebb köre előtt. Ennek köszönhetően napjainkra a szoftveres megoldásokat tartalmazó szabadalmak teszik ki az Amerikai Szabadalmi és Védjegy hivatal (USPTO) által évente megadott összes szabadalom több mint 15%-át.¹ A 2001–2012 közötti időszakban az üzleti módszerek és szolgáltatások, a szoftver, a pénzügy/befektetések/biztosítás és az online szolgáltatások területén lezajlott szabadalmi perekben 243 bírósági döntés született. A károkozás visszatérítésére megítélt összegek tekintetében a szoftveripar igen előkelő helyen áll az ügyenként átlagosan megítélt 5 millió dollár kártérítési összeggel.²

A mérőföldkönek számító *Bilski*-ügyben 2008-ban született szövetségi fellebbezési bírósági³ és a 2010-ben hozott legfelsőbb bírósági⁴ döntéssel az amerikai joggyakorlat a számítógéppel megvalósított találmányok és az üzleti módszerek szabadalmazhatóságának megítélése kérdésében azonban szigorúbb irányba mozdult el, ami figyelembe veendő mind a bejelentők, mind azok képviselői szempontjából, amennyiben az USA területén sikeres szabadalomszerzési stratégia kiépítésére törekcsenek.

* Szabadalmi elbíráló, Európai Szabadalmi Hivatal, Hága; email: gvida@epo.org.
Jelen cikk a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által szervezett felsőfokú iparjogvédelmi tanfolyamon 2011-ben a szerző által írt és hasonló címmel közzétett szakdolgozatból készített átdolgozás. A jelen dokumentumban közölt nézetek, vélemények és állítások kizárólag a szerző saját felelősségére jelennek meg, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Szabadalmi Hivatal vagy ahhoz kapcsolódó intézmény hivatalos álláspontját.

¹ James Bessen, Robert M. Hunt: An Empirical Look at Software Patents. Working Paper No. 03-17/R, March 2004: <http://www.researchoninnovation.org/swpat.pdf>.

² Chris Barry, Ronen Arad, Kris Swanson: 2013 Patent Litigation Study. PWC Company, 2013. p. 13.

³ In re Bilski, 545 F.3d 943, 88 U.S.P.Q.2d 1385 (Fed. Cir. 2008).

⁴ Bilski v. Kappos, 561 U.S. 593 (Supreme Court, 2010).

1. Számítógéppel megvalósított találmányok az USPTO szabadalmi osztályozási rendszerében

A Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás 2011. január 1-jén az USA-ban is hatályba lépett, és az USPTO által is alkalmazott kiadása a „G06” osztályba sorolja „SZÁMOLÁS; SZÁMÍTÁS; SZÁMLÁLÁS” címszó alatt az összes olyan bejelentést, amely a szoftveres és hardveres megoldások minden elképzelhető aspektusát lefedi. A számítógépi programok segítségével megvalósított megoldások reprezentatív alosztályának a G06F, ELEKTROMOS DIGITÁLIS ADATFELDOLGOZÁS alosztályt, ezen belül a G06F5, G06F7, G06F8, G06F9, GN6F11, GN6F15, GN6F17 és GN6F21 főcsoportot és a G06Q, ADATFELDOLGOZÓ RENDSZEREK VAGY ELJÁRÁSOK alosztályt lehet tekinteni. A korábban alkalmazott amerikai szabadalmi osztályozási rendszerben (USPC) az adatfeldolgozásra vonatkozó szabadalmi bejelentések a 700–707. és a 715., 716. és a 717. osztályba kerültek, míg az elektronikus vagy online felületen végrehajtott pénzügyi módszerek és az elektronikus kereskedelem a 705. osztályba. A számítógépek és a digitális adatfeldolgozás tárgykörébe tartozó eljárásokat az USPC-osztályozás a 708–713. valamint a 718. és a 719. osztályba sorolta. Szintén a jelen tanulmány tárgyához kapcsolódó technológiákat tartalmazott a következő két osztály is: 714 – Hibaészlelés és hibajavítás, valamint 726 – Információbiztonság.

2. Valóban szabadalmi oltalom tárgyát képezheti bármi a világon, amit ember hoz létre?

Az amerikai jogi szabályozás szabadalmazhatósággal kapcsolatos legfontosabb rendelkezése az amerikai szabadalmi törvény, a 35 U.S.C. 101§-a, amelynek tartalmán a 2011-ben megújított szabadalmi törvény, a Leahy–Smith-féle *America Invents Act* (AIA) sem változtatott. E paragrafus meghatározza a szabadalmi oltalomban részesíthető alkotások körét: „Szabadalmazható találmányok: bárki, aki felfedez vagy feltalál valamilyen új és hasznos eljárást, berendezést, terméket vagy anyagösszetételt, vagy ezek bármilyen új és hasznos továbbfejlesztését, szabadalmi oltalmat kaphat arra, feltéve, hogy kielégíti az e törvényben meghatározott feltételeket és követelményeket.”

A fenti cikk értelmezése, korlátainak megállapítása, a szabadalmi oltalom szerzéséből kizárt tárgyak és tevékenységek körének meghatározása az USPTO Szabadalmi Fellebbezési Tanácsának (*Board of Patent Appeals and Interferences*, BPAI; 2012-től *Patent Trial and Appeal Board*, PTAB), a Szövetségi Fellebbezési Bíróságnak (*Court of Appeals for the Federal Circuit*, CAFC) és a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnak (*US Supreme Court*) a hatáskörébe tartozik. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a *Diamond v. Chakrabarty*-ügyben⁵ úgy értelmezte a 101§ tartalmát, hogy a Kongresszus azért választott tudatosan ilyen tágan értelmezhető

⁵ *Diamond v. Chakrabarty*, 447 U.S. 303, 309; 206 USPQ (BNA) 193, 197 (1980).

szöveget, hogy ne helyezzen akadályt a feltalálók elé; így szabadalmazható megoldásnak minősülhet „bármilyen világban, amit ember hoz létre”. Ez az állásfoglalás azonban nem értelmezhető úgy, hogy az USPTO bármilyen tárgyban megírt szabadalmi bejelentésre és bármely tetszőleges formában megfogalmazott és benyújtott szabadalmi igénypontosorozatra szabadalmat engedélyezne. Maga a *Diamond v. Chakrabarty*-ügyben⁶ eljáró bíróság fogalmazta meg azt az álláspontot, hogy e döntés „nem arra utal, hogy a 101§ semmilyen korlátot sem állít [a találmányokkal szemben], vagy felölel minden felfedezést. A természet törvényei, a fizikai jelenségek és az elvont ötletek a szabadalmi oltalomszerzésből régtől fogva ki voltak zárva.” A szabadalmi oltalomszerzésből kizárt tárgyak közé tartoznak tehát különösen a természeti törvények, a fizikai jelenségek és az elvont ötletek. E kivételek lényegének megragadására a bírósági gyakorlatban több fogalom használata is elterjedt, például természeti jelenségek, tudományos alapelvek, pusztán az emberi intelligenciára épülő rendszerek, az emberi elmében végrehajtható folyamatok, konkrét kiviteli alak nélküli matematikai algoritmusok, konkrét kiviteli alak nélküli ötletek.

A természeti törvények, a fizikai jelenségek és az elvont ötletek kategóriánál a probléma gyökerét az képezi, hogy ha ilyen megoldásokra önmagukban szabadalmat lehetne engedélyezni, ez az adott alapelv, elmélet, felfedezés stb. kisajátítását (*preemption*) eredményezné a szabadalom tulajdonosa által.^{7,8}

Noha a természeti törvények, fizikai jelenségek és elvont ötletek nem tartoznak olyan tárgykörbe, amelyre szabadalmi oltalom engedélyezhető, viszont olyan berendezések, termékek vagy eljárások, amelyek ezen alapelveket valós világbeli eredmény (*real-world function*) elérése céljából felhasználják, részesülhetnek oltalomban.⁹ Abban az esetben, ha egy igénypont valamely fenti, szabadalmi oltalomszerzésből kizárt tárgy vagy tevékenység gyakorlati alkalmazására irányul, teljesíti a 101§ által támasztott feltételt.¹⁰ A 101§ jelentés-tartalma „... az, hogy szabadalmi oltalomban részesülhet minden új és hasznos eljárás, berendezés, termék vagy anyagösszetétel, melyet ember hoz létre a nap alatt, feltéve, hogy kielégíti a 35 U.S.C. 102§, 103§, 112§-ban meghatározott követelményeket”^{11,12}

A 101§ nem a szabadalmazhatóság egy külön kritériuma, hanem megadja a szabadalmi oltalomban részesíthető tárgyak körét.¹³ A továbbiakban kizárólag a 101§ szerinti köve-

⁶ I. m. (5).

⁷ MPEP 2106-IV.A, Determine Whether Claimed Invention Complies with 35 U.S.C. 101§, p. 2100-10, May 2004.

⁸ MPEP 2106-II, Judicial Exceptions To The Four Statutory Categories, p. 2100-14, 15, March 2014.

⁹ MPEP 2106-II.A Patent Subject Matter Eligibility, p. 2100-15, March 2014.

¹⁰ *Diamond v. Diehr*, 450 U.S. at 188, 209 USPQ at 7 (1981).

¹¹ *Alappat*, 33 F.3d at 1542, 31 USPQ2d at 1556.

¹² MPEP 2106-IV.A Patent Subject Matter Eligibility, Determine whether the claimed invention complies with 35 U.S.C. 101, p. 2100-9, Aug 2006.

¹³ *Andrew Patrick: Patent Eligibility and Computer Related Processes*. Virginia Journal of Law and Technology, 14. évf. 181. sz., 2009, p. 185.

telmények elemzésével foglalkozunk számítógéppel megvalósított találmányok és számítógéppel megvalósított üzleti módszerek esetében.

3. Számítógépi programok és matematikai algoritmusok – vajon beleférnek-e a szabadalmi oltalomban részesíthető tárgyak körébe?

A számítógépi programok széles körű elterjedésének hajnalát jelentő korai '70-es években számos bírósági döntés született, amelyek eredményeként a szabadalmi oltalomszerzésből kizárt alkotások közül kikerültek a számítógépi programokhoz kapcsolódó találmányok egyes formái. Ennek ellenére a szabadalmi oltalom megszerzése a számítógépi programokat tartalmazó találmányokra továbbra is nehézkes maradt.

A számítógépi programok vagy szoftverek matematikai algoritmusok végrehajtására épülnek. A *Gottschalk v. Benson*-ügyben¹⁴ a bíróság úgy találta, hogy a gravitációhoz vagy más természeti törvényekhez hasonlóan, amelyek alapelveket, elméleteket testesítenek meg, a matematikai algoritmusok és önmagukban az algoritmusokat végrehajtó számítógépi programok is a természeti törvények megnyilvánulási formájának tekinthetők.¹⁵ A bíróságoknak újra át kellett gondolniuk a szabadalmi oltalomból kizárt alkotások megítélését, és meg kellett húzni azt a határvonalat, amelyen belül a számítógépi programok az alkalmazott technológia területére esnek, és nem az elvont ötletek tartományába. Annak megítélése, hogy egy megoldás természeti törvényre vagy fizikai jelenségre vonatkozik-e, általában nem jelent gondot. Annak eldöntése azonban, hogy egy találmány elvont ötletre, esetleg önmagában egy matematikai algoritmusra vonatkozik vagy ezzel szemben annak *gyakorlati alkalmazására*, nem könnyű feladat. Ennek vizsgálatára az USPTO régtől fogva szabadalmazhatósági tesztek elvégzését javasolta. Annak oka, hogy a szabadalmi oltalom megszerzése számítógépi programokat vagy matematikai algoritmusokat tartalmazó találmányokra egyes időszakokban nehezebb, máskor könnyebb volt, e tesztekben keresendő.

3.1.1. Az USPTO szabadalomszerzési eljárásában alkalmazott esetjog 1972–1994 között

A szabadalmi bejelentések érdemi vizsgálati eljárása során hozott döntéseket 1972–1994 között különösen a *Gottschalk v. Benson*-ügyben¹⁶ hozott bírósági döntés determinálta. Az érintett szabadalmi bejelentés tárgyát binárisan kódolt decimális értékek bináris számértékké kódolására szolgáló eljárás képezte. Az igénypont fizikai alkotórészek leírása nélkül, önmagára az elvont matematikai műveletre vonatkozott. Az igénypont egy másik megfogalmazása szerint az eljárás általános funkciójú számítógépen is végrehajtható (lásd 1.

¹⁴ *Gottschalk v. Benson*, 409 U.S. 63 (1972) citing Funk Bros 333 at U.S. 130.

¹⁵ Keith E. Witek: Developing a Comprehensive Software Claim Drafting Strategy for US Software Patents. Berkeley Technology Law Journal, 11. évf. 2. sz., 1996, p. 371.

¹⁶ I. m. (14).

igénypontpélda). A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ítélete alapján az igénypont első, elvont formájában foglalt eljárás nem köthető sem konkrét technológiai területhez, sem konkrét berendezéshez, géphez vagy adott végső felhasználási területhez. A bíróság megállapította, hogy magára a matematikai formulára engedélyezett szabadalom a közérdekkel ellentétes lenne. Matematikai formulát, képletet vagy algoritmust tartalmazó megoldás csak akkor fogadható el szabadalmazható találmányként, *ha kézzelfogható berendezéshez kapcsolódik*.

Az igénypont második megfogalmazásával kapcsolatban, azaz amelyben a binárisan kódolt decimális számok kódolására vonatkozó eljárást általános funkciójú számítógépen végezték, a bíróság úgy látta, hogy a megoldást nem teheti szabadalmazhatóvá pusztán az a tény, hogy az algoritmus végrehajtására számítógépet alkalmaztak. A bíróság álláspontja szerint egy algoritmus vagy formula általános funkciójú számítógépen történő futtatása nem tekinthető gyakorlati alkalmazásnak, ezért az algoritmusnak mind önmagában, mind egy általános funkciójú számítógépen történő végrehajtása egy elv teljes kisajátítását jelenti, így az igénypont elutasítandó.¹⁷ Az igénypont túlságosan terjedelmes nyelvezetével kapcsolatban a bíróság azt is hozzátette, hogy *„a végső felhasználási terület olyan szerteágazó lehet, hogy az felöllelhet számos eljárást a vonatkozó sebességének vezérlésétől a jogosítványok hitelességének ellenőrzésén át a jogi könyvekben korábbi jogi esetek után végzett kutatásokig, ...valamint az ehhez kapcsolódó, ... jövőben tervezett berendezéseket is”*.¹⁸

E döntés szigorúsága ott érhető tetten, hogy matematikai algoritmust tartalmazó megoldás esetén a *gyakorlati alkalmazás* feltételét abban az esetben látja teljesülni, amennyiben a berendezés elemekben, fizikai alkotórészek ismertetésében, fizikai eljárási lépésekben nyilvánul meg és/vagy konkrét szakterülethez kötődik.

A bírósági ítéletek abba az irányba mutattak, hogy a számítógépi programot vagy matematikai algoritmust tartalmazó szabadalmi bejelentésekhez mindenképpen tanácsos *szerkezeti meghatározásokat* kapcsolni. A bejelentők és képviselőik nyelvére lefordítva ez annyit jelentett, hogy sokkal valószínűbb volt oltalmat kapni egy szabadalmi bejelentésre abban az esetben, ha a számítógépi programot vagy a számítógéppel megvalósított találmányt hardverkörnyezetbe beillesztett, berendezésként megfogalmazott megoldásként ismertették. Következésképpen a szabadalmi igénypontok által meghatározott oltalmi kört körültekintően, szerkezeti elemek és berendezésegységek kapcsolódásának, egymással való kölcsönhatásának ismertetésével volt célszerű megfogalmazni. Ebben az időszakban a számítógépi programokat tartalmazó megoldásokra vonatkozóan túlnyomórészt úgynevezett *szoftver-berendezés- és szoftver-eljárásigénypontok* születtek.¹⁹

Noha a bíróság célja az volt, hogy a közérdeket védje a természeti törvények, felfedezések, matematikai formulák, algoritmusok és elvont ötletek tárgyába eső, széles oltalmi körrel

¹⁷ Justin M. Lee: The Board Bites Back: Bilski and the BPAI. Berkeley Technology Law Journal, 24. évf. 1. sz., 2009, p. 52.

¹⁸ Patrick: i. m. (13), p. 190.

¹⁹ Witek: i. m. (15), p. 369–372.

megfogalmazott találmányokkal szemben, és nem állt szándékában olyan hatást előidézni, hogy az igénypontokban a tényleges tartalmat elfedő formai túlburjánzások jelenjenek meg, amelyek segítségével a találmány csupán alaki szempontok alapján tartozik bele a törvény szerint előírt igénypont-kategóriák egyikébe – mégis ez valósult meg. A szokásos fogalmazási technikáknál az iparjogvédelmi képviselők gondosan ügyeltek arra, hogy teljesen elkerüljék a *szoftver*, *algoritmus* és az ezekhez hasonló kifejezések használatát. A számítógépi programot vagy a számítógéppel megvalósított találmányt mind szövegesen, mind ábrákkal hardveregységek formájában szemléltették. Szinte lehetetlenné vált a szoftver- és hardvertartalom elkülönítése egymástól, így gyakorlatilag nem lehetett eldönteni, hogy a szabadalmi bejelentés számítógépi programra vagy berendezésre vonatkozik-e.²⁰

A számítógépi programok fenti „álcázását” lehetetlenítette el, és egyben a 101§ szerint találmánynak minősülő alkotások megítélését tette szigorúbbá a *Parker v. Flook*-döntés.²¹ Az ügyben érintett *szoftver-eljárásigénypont* szénhidrogének kémiai átalakítása során eljárási paraméterekhez kapcsolódó riasztási határérték beállítására és e határérték frissítésére vonatkozott. Az igénypont a következő lépéseket tartalmazta: 1. olajfinomítási eljárás során egy adott változó, konkrétan eljárási hőmérséklet értékének meghatározása, 2. egy algoritmus alkalmazása egy új veszélyességi határérték megállapítása céljából, 3. a veszélyességi határérték beállítása az algoritmus által kiszámított értéknek megfelelően. A bíróság álláspontja szerint a megoldás magvát a 2. lépésben ismertetett algoritmus vagy matematikai egyenlet alkalmazása képezi, amely olyan tevékenységet testesít meg, amely a 101§ alapján nem minősül találmánynak. Az igénypontban megfogalmazott további lépések csupán a szakterületen ismert és a megoldáshoz szervesen nem kapcsolódó (*extra-solution activity*) műszaki lépések. A szakterületen jártas szakember nyilvánvalóan el tudja végezni a feltárt megoldáshoz szervesen nem kapcsolódó – utólagos vagy előkészítő – tevékenységek hozzákapcsolását egy matematikai algoritmushoz. A legfelsőbb bíróság felállított egy, az amerikai szabadalmi rendszerben az eljárások, köztük a számítógépi programok szabadalmazhatóságának kérdésében mérőöldkönek számító elvet: „egy eljárás akkor tekinthető a törvény megfelelő cikke szerint találmánynak, amelyre szabadalmi oltalom igényelhető, ha konkrét berendezéshez kapcsolódik, vagy egyes anyagok más állapotba vagy más anyagba való átalakítását végzi”.

A bíróság továbbá kimondta, hogy „amennyiben egy, a megoldáshoz szervesen nem kapcsolódó tevékenységnek (*extra-solution activity*) egy szoftver-eljárásigénypontba beépítésével – tekintet nélkül arra, hogy mennyire nyilvánvaló vagy szokásos megoldásról van szó – egy szabadalmi oltalomszerzésből kizárt megoldás szabadalmazható megoldássá válna, azzal az alaki szempontok kapnának hangsúlyt a lényegi tartalom helyett”. A megoldáshoz szervesen nem kapcsolódó tevékenység beépítése az igénypont szövegébe nem elégséges ahhoz, hogy

²⁰ Witek: i. m. (15).

²¹ *Parker v. Flook*, 437 U.S. 584 (1978).

egy találmány tárgya a négy, szabadalmi oltalomban részesíthető kategória (berendezés, eljárás, termék, anyagösszetétel) egyikébe essen.

Ugyanezen elvet erősítette meg a legfelsőbb bíróság a *Diamond v. Diehr*-ügyben²² született határozatával is. Az ügy alapját képező igénypontban olyan eljárást ismertettek, ahol egy adott gumitípus előállítása során az Arrhenius-egyenletet alkalmazták a gumi vulkanizálásához szükséges idő kiszámítására. A bíróság ebben az ügyben úgy látta, hogy a megoldás az Arrhenius-egyenlet egy lehetséges *gyakorlati alkalmazására* irányul, amely alkalmazási területet az igénypontban konkrétan megneveztek (*field-of-use limitation*), továbbá az eljárás a leírásban és igénypontokban konkrét berendezéshez és fizikai eljárási lépésekhez kapcsolódóan volt kifejtve (lásd 3. igénypontpélda). Ez nem akadályoz másokat abban, hogy az egyenletet további szakterületeken kiaknázzák. A *Diehr*-döntés még egy fontos kérdésben ad útmutatást – ez az igénypontban feltárt megoldás egységességének az elve a szabadalmazhatóság megítélése során. Az ügyben eljáró bíróság ugyanis megfogalmazta, hogy „*Nem megfelelő eljárás az igénypont új és ismert elemekre bontása, és az ismert jellemzők figyelmen kívül hagyása [a szabadalmazhatóság megítélésénél]. Az igénypont egy egységet alkot, azaz ha egy igénypont A, B, C és D jellemzőket tartalmaz, akkor nem helyes eljárás az A, B, C és D elemeket egymástól különálló elemekként megtámadni.*”²³ Fontos alapelv lett tehát, hogy a 101§ szerinti vizsgálatot a 35 U.S.C. többi feltételétől függetlenül kell elvégezni, és nem helyes a szabadalmazhatóságból kizárt alkotások vizsgálatát az újdonság (lásd: *új elemek*) vagy a feltalálói tevékenység (lásd *ismert jellemzők*, illetve a technika állása) kérdésével vegyíteni.

A *Diehr*-üggyel nagyjából egy időben, 1981 és 1982 körül fejlődött ki, és a BPAI és a szövetségi bíróságok ebben az időben kezdték alkalmazni a szoftverigénypontok vizsgálatára a *Freeman–Walter–Abele* (FWA)-tesztet. E teszt lényegében a fentiekben bemutatott ismérvek összegzésének tekinthető. A teszt során először meg kell határozni, hogy matematikai algoritmus közvetlenül vagy közvetett módon szerepel-e az igénypontban. Ha szerepel, akkor meg kell bizonyosodni arról, hogy az igénypont egészét tekintve többet takar-e, mint magát az algoritmust. Ez annyit jelent, hogy meg kell állapítani, hogy az igénypont olyan matematikai algoritmusra vonatkozik-e, amelyet fizikailag kézzelfogható berendezéselemekkel vagy fizikailag kézzelfogható eljárási lépésekkel együtt alkalmaznak, vagy sem. Azok az igénypontok, amelyekben a matematikai algoritmus nem kapcsolódik konkrét berendezéshez vagy nem képezi részét egy konkrét fizikai eljárási lépésekkel meghatározott eljárásnak, nem elégíti ki a 101§ által támasztott követelményeket.^{24,25} Amennyiben a matematikai algoritmus egy, a törvény által elfogadott kategóriába eső eljárás lépéseinek egy részét képezi (szoftver-eljárásigénypont), vagy a törvény által elfogadott kategóriába eső

²² I. m. (10), 191–92 (1981).

²³ I. m. (10), 191–92 (1981).

²⁴ *Patrick*: i. m. (13), p. 195.

²⁵ *Witek*: i. m. (15), p. 378.

berendezés elemeihez kapcsolódóan van leírva (szoftver-berendezésigénypont), akkor ez az igénypont a 101§ követelményeinek eleget tesz.

3.1.2. Igénypont-szerkesztési példák az 1972–1994 közötti évekből

Szemléletes példaként nézzük meg a *Gottschalk v. Benson*-ügy tárgyát képező igénypontot. Az igénypont három különböző megfogalmazásán keresztül megérthető, hogy az igénypontoszerkesztés milyen nagy fontossággal bír abban, hogy a találmány tárgya a 101§ szerinti vizsgálaton sikerrel átműt-e, vagy sem.

1. példa: Benson-igénypont,²⁶ 1. változat (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

Method of converting signals from binary coded decimal into binary comprising the steps of:

- a. storing the binary coded decimal signals in a reentrant shiftregister;*
- b. shifting the signals to the right by at least three places, until there is a binary '1' in the second position of said register;*
- c. masking out said binary '1' in said second position of said register;*
- d. adding a binary '1' to the first position of said register;*
- e. shifting the signals to the left by two positions;*
- f. adding a '1' to said first position; and*
- g. shifting the signals to the right by at least three positions in preparation for a succeeding binary '1' in the second position of said register.*

A fenti találmány binárisan kódolt decimális (BCD) számok bináris számmá kódolására szolgáló eljárást ismertet. Az igénypont sem konkrét alkalmazási területre való hivatkozást, sem az eljárás elvégzésére szolgáló berendezést nem tartalmaz. Az eljárás kivitelezése általános funkciójú számítógép felhasználását sem igényli. Az eljárás *a)* lépése mindössze egyszerű, általános adatgyűjtési lépést takar. Nincs szó az igénypontban fizikai tárgyakhoz, paraméterekhez, változókhöz vagy valamely folyamatokhoz kapcsolódó mérésekről. Az adatgyűjtés módja, a gyűjtött adatok jellemzői, az adatok forrása (fizikai paramétereket reprezentálnak-e vagy sem) nem ismert. Az *a)* lépésben gyűjtött adatok a *b)*–*g)* lépés során egy matematikai művelet segítségével kerülnek feldolgozásra. Az igénypontban ilyen formában meghatározott találmány nem korlátozódik konkrét *gyakorlati alkalmazási* területre. A *b)*–*g)* lépés nem mást ad meg, mint binárisan kódolt decimális számok bináris számmá konvertálásához szükséges matematikai műveletek sorozatát. Az igénypont egészét tekintve számok egy halmazának az átalakítását végzi számok egy másik halmazává.

²⁶ Examination Guidelines for Computer-Related Inventions. USPTO, March 28, 1996: <http://www.uspto.gov/web/offices/com/sol/og/con/files/cons093.htm>.

E gondolatmenet alapján ez lényegét tekintve egy matematikai műveletek végrehajtására irányuló eljárás; ennél fogva a fenti igénypont a 101§ alapján nem részesülhet szabadalmi oltalomban.

Ez az igénypont jól példázza azt is, hogy milyen jellegű tevékenységek kerülnek a *megoldás tárgyához szervesen nem kapcsolódó, jelentéktelen tevékenységek (extra solution activity)* körébe – például az *a)* lépésben ismertetett általános adatgyűjtési lépés. Ezek a gyakorlati alkalmazás megítélésénél nem játszottak szerepet.

2. példa: Benson-igénypont,²⁷ 2. változat (szabadalmi oltalomban részesülhet):

A method of controlling the speed of a train comprising the steps of:

1. ***converting a binary coded decimal signal representing the speed of the train to a binary signal by:***
  - a. *storing the binary coded decimal (BCD) signals in a reentrant shiftregister,*
  - b. *shifting the signals to the right by at least three places, until there is a binary '1' in the second position of said register,*
  - c. *masking out said binary '1' in said second position of said register,*
  - d. *adding a binary '1' to the first position of said register,*
  - e. *shifting the signals to the left by two positions,*
  - f. *adding a '1' to said first position,*
  - g. *shifting the signals to the right by at least three positions in preparation for a succeeding binary '1' in the second position of said register; and*
2. ***applying the binary signal from the reentrant shiftregister to a digital controller; and***
3. ***controlling the train speed throttle.***

A fent bemutatott találmány vonat sebességének vezérlésére vonatkozó eljárást ismertet. Az igénypont első mondata az előző példától eltérően meghatározza, hogy a találmány milyen szakterületre vagy felhasználási területre esik (*field-of-use limitation*). Az 1. lépés alapján világosan látszik, hogy a konvertálási eljárás tárgyát képező binárisan kódolt decimális (BCD-) számok egy vonat sebességét reprezentálják. Az eljárás *a)* allépése ezért itt nem általános adatgyűjtési lépést takar. A konvertálási eljárás nem egy nyers számokat tartalmazó adathalmazon történik, hanem valós fizikai paraméterekhez köthető adatokon (vonat sebességét reprezentáló adatokon). Az *a)* lépésben gyűjtött adatok valós fizikai objektumhoz vagy paraméterekhez köthetők. Ezek az adatok a *b)*–*g)* lépés során matematikai művelet segítségével kerülnek feldolgozásra. Az igénypont fizikai tárgyakhoz, paraméterekhez, változókhoz vagy folyamatokhoz kapcsolódó méréseket és számításokat tartalmaz

²⁷ I. m. (26).

(vonat sebességének mérése és szabályozása). Továbbá a 2. lépésben nem csupán adatok megjelenítéséről van szó, hanem a konvertálási eljárás eredményeül kapott adatok egy digitális szabályozóegységhez kerülnek, amely a 3. lépésben közvetlenül a vonat sebességvezérlő kontrollerének a vezérlését végzi. Az igénypontban ilyen formában meghatározott találmány konkrét berendezéshez van kapcsolva (kontroller), és konkrét *gyakorlati alkalmazási* területre korlátozódik. A 2. lépés során adatok transzformációja is történik, mivel a b)–g) allépés kódolási eljárásának eredményeként kapott számhalmaz a 2. lépésben a vonat kontrollerének vezérlésére szolgáló elektromos jelekké lesz alakítva.

Az igénypont ezenfelül az FWA-teszten is átjutna, mivel az eljárás a matematikai algoritmust nem önmagában tartalmazza, hanem mind fizikai berendezésegységek (lásd digitális vezérlőegység, kontroller), mind fizikai eljárási lépések (lásd a vonat sebességének a mérése, a kontroller vezérlése) kapcsolódnak hozzá.

3. példa: Diehr 1. igénypont (megadott szabadalom):

*A method of **operating a rubber-molding press for precision molded compounds** with the aid of **a digital computer**, comprising:*

- *providing said computer with a data base for said press including at least, (i) natural logarithm conversion data (ln), (ii) the activation energy constant (C) unique to each batch of said compound being molded, and (iii) a constant (x) dependent upon the geometry of the particular mold of the press,*
- *initiating an interval timer in said computer upon the closure of the press for monitoring the elapsed time of said closure,*
- *constantly **determining the temperature (Z) of the mold** at a location closely adjacent to the mold cavity in the press during molding,*
- *constantly **providing the computer with the temperature (Z),***
- *repetitively calculating in the computer, at frequent intervals during each cure, the Arrhenius equation for reaction time during the cure ...*

A fent bemutatott találmány egy gumitípus vulkanizálási eljárásában alkalmazott algoritmust ismertet. Az igénypont első mondata meghatározza, hogy a találmány milyen szakterületre vagy felhasználási területre esik (*field-of-use limitation*). Az eljárás fizikai eszközökhöz kapcsolódik (számítógép, szerszám, forma). Az algoritmus végrehajtásához általános célú számítógép felhasználása elegendő, az algoritmus azonban be van ágyazva a gumi formázási eljárásának fizikai lépései közé (a szerszám hőmérsékletének a meghatározása, a forma kinyitása stb.). Ezzel a megfogalmazással az igénypont teljesítette a 101§ által megszabott feltételeket.

3.2.1. Az USPTO szabadalomszerzési eljárásában alkalmazott esetjog 1994–2010 között

Az 1994 előtti időszakban a számítógépi programot vagy matematikai algoritmust tartalmazó megoldásoknál a *Benson–Flook–Diehr*-ügyben született döntések és a *Freeman–Walter–Abele*-teszt a szabadalmi oltalom megszerzésének útjába szigorú korlátokat emelt. E tesztek szigorúsága abban érhető tetten, hogy egy matematikai algoritmussal szemben előírták, hogy annak konkrét berendezéshez vagy fizikai eljárási lépésekhez kell kapcsolódnia. Több szövetségi bírósági döntés született a '90-es években, amely az FWA-teszt alkalmazásával szakított, és arra irányította a figyelmet, hogy az igénypontban megfogalmazott találmány egészét tekintve gyakorlati szempontból hasznos eredmény előállítására képes-e, vagy sem.

A *State Street Bank*-ügyben²⁸ hozott döntésében a Szövetségi Fellebbezési Bíróság megállapította, hogy „... *pusztán az a tény, hogy egy találmány igénypontja számok beviteli vagy beolvasási műveletét, számokon végzett kalkulációkat, számok kimenetre történő továbbítását vagy azok tárolását tartalmazza, önmagában nem tesz egy találmányt szabadalmi oltalom-szerzésből kizárt megoldássá...*”. Továbbá az *Alappat*-ügyben²⁹ a bíróság rámutatott, hogy „... *a végső kérdés mindig is az volt, hogy az igénypont egésze szabadalmi oltalomban részesíthető tárgyra vonatkozik-e*”. Ezzel szemben az FWA-teszt részeire bontva, aszerint elemzi az igénypontot, hogy mely része tartozik a technika állásához, mely része vonatkozik önmagában a szabadalmi oltalom megszerzéséből kizárt tárgyra, mely része tartalmaz adatgyűjtési lépéseket, található-e benne a találmány lényegéhez nem tartozó tevékenység (*extra solution activity*) stb.³⁰ A *State Street*-döntés³¹ értelmezése szerint az igénypont egésze által meghatározott megoldásnak kell gyakorlati szempontból alkalmazhatónak lennie. A megoldással szemben az elvárás az, hogy „*hasznos, konkrét és kézzelfogható eredményt*” szolgáltatson³² (*useful, concrete and tangible result*). Ez a követelmény a '90-es évek eleje és a 2000-es évek második fele között a USPTO által alkalmazott *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény tesztjében* (*useful-concrete-tangible result test*) öltött testet. A szabadalmi bejelentés egészének kell tehát útmutatást tartalmaznia arra vonatkozóan, hogy a találmány milyen gyakorlati területen alkalmazható, és milyen hasznos és kézzelfogható eredmény előállítására alkalmas.

A *gyakorlati alkalmazás* a találmánnyal szemben megköveteli, hogy jól felismerhető legyen annak funkcionális jellege, működési jellemzői; ezért az új teszt gyakorlatba ültetése után sem változott meg az alapelv, miszerint egy eljárás, amely csupán egy elvont ötlet keze-

²⁸ *State Street*, 149 F.3d 1374, 47 USPQ2d at 1602.

²⁹ *In re Alappat*, 33 F.3d 1526, 1544 (Federal Circuit, 1994).

³⁰ Interim Guidelines for Patent Examination, Annex III: Improper Tests for Subject Matter Eligibility, p. 3, USPTO (2005): <http://www.uspto.gov/web/offices/com/sol/og/2005/week47/patgupa.htm>.

³¹ I. m. (29) at 1601-02.

³² I. m. (28), 1601-02.

lésében merül ki, nem tekinthető oltalomképesnek, mivel annak eredménye nem konkrét, és nem kézzelfogható.^{33,34}

Szintén nem képezheti szabadalmi oltalom tárgyát olyan eljárás, amely kizárólag matematikai műveletek sorozatát tartalmazza annak gyakorlati alkalmazása nélkül; például önmagában egy „matematikai algoritmus végrehajtása” mint eljárás a *hasznos, konkrét és kézzelfogható teszt* szerint is ki van zárva a szabadalmi oltalom megszerzéséből.³⁵

Olyan számítógépi programok, amelyek a program leírása vagy a programnyelvben használt kifejezések útján vannak definiálva, nem konkrét fizikai dolgok, nem egy számítógép alkotórészei, és nem is foghatók fel úgy, mint szabadalmi oltalomban részesíthető eljárások, mivel nem tekinthetők cselekménynek vagy eljárási lépések sorozatának. Számítógépi programnyelvben használt kifejezések sorozata vagy egy számítógépi program leírása *önmagában* nem határoz meg szerkezeti vagy funkcionális kapcsolatot egy számítógép más elemeivel, így e kapcsolat nélkül nem képes funkcionális jellemzők felmutatására,³⁶ és nem alkalmas *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény* elérésére. Nem tartoznak továbbá szabadalmazható tárgykörbe az adatszerkezetek vagy adatstruktúrák. Adatszerkezetnek nevezük a különböző adatok vagy adatelemek között létrehozott fizikai és logikai kapcsolatot, amely bizonyos adatkezelési funkciók ellátására van tervezve – például adatok rendszerezése, csoportosítása, szűrése stb.

Nézzünk példákat arra vonatkozóan, hogy ebben az időszakban milyen kategóriákba tartozó igénypontokat szerkesztettek az iparjogvédelmi képviselők.

3.2.2. Igénypont-szerkesztési példák 1994–2010 között – szoftver-berendezésigénypontok

Számítógépi programok gyakran jelennek meg berendezések részeként egy igénypontban. Ha a számítógépi program egy, a törvény szerint megengedett kategóriába eső berendezés részét képezi, akkor a számítógépi program jelenléte nem zárja ki a találmányt a szabadalmi oltalomszerzésből. Amennyiben egy matematikai algoritmus vagy számítógépi program egy berendezés részét képezi, azaz konkrét szerkezeti elemek kapcsolódásának, egymással való kölcsönhatásának ismertetésével együtt szerepel egy igénypontban, akkor az új teszt alapján sem volt nehéz belátni, hogy a törvény által előírt berendezés kategóriába tartozik.³⁷ A berendezés egységeivel való kölcsönhatás következtében a számítógépi program funkciója megvalósul, és így *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény* létrehozására alkalmas.

³³ Schrader, 22 F.3d at 293-294, 30 USPQ2d at 1458-59.

³⁴ Warmerdam, 33 F.3d at 1360, 31 USPQ2d at 1759.

³⁵ MPEP 2106-II.A Patentable Subject Matter: Computer Related Inventions, p. 2100-7, May 2004.

³⁶ MPEP 2106-IV.B.1, Nonstatutory Subject Matter, p. 2100-12, 13, May 2004.

³⁷ MPEP 2106-IV.B.1(a), Nonstatutory Subject Matter, p. 2100-13, May 2004.

4. példa: US 5 461 488 (szoftver-berendezésigénypont) (megadott szabadalom):

*A **data processing system** for processing facsimile (FAX) transmissions, the data processing system comprising:*

- a **serial communication device** having an **input** for receiving **facsimile data** from a serial communication line and an **output** for providing the facsimile data; a **control computer** coupled to the output of the serial communication device;*
- a **default computer** which is coupled to the **control computer** for receiving the facsimile data if the data processing system cannot correctly determine where to route the facsimile data;*
- a **memory portion** coupled to the control computer comprising:*
- **software** for receiving the facsimile data from the serial communication device and storing the facsimile data in a first data file in a first format;*
- **software** for converting a portion of the first data file to a second format; ...*

A fenti igénypontban kiemelve látszanak azok a rendszeregységek, amelyek a találmány szerinti berendezés részét képezik. Az adatfeldolgozó rendszer (*data processing system*), a soros kommunikációs eszköz (*serial communication device*), bemenet (*input*), kimenet (*output*), vezérlő számítógép (*control computer*) olyan szerkezeti meghatározások, amelyek alapján a találmány beletartozik a 101§ szerinti berendezés kategóriába, továbbá a FAX-adatok (*facsimile data*) feldolgozása során is valós fizikai adatok feldolgozásáról van szó. A fenti példában szereplő igénypont esetén a *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény teszt* szerinti elvárások olyannyira teljesültek, hogy a szöveg explicit módon tartalmazhatta a *szoftver* kifejezést, és az nem vonta maga után a szabadalmi bejelentés elutasítását – ami az 1994 előtti időkben már önmagában a bejelentés elutasításához vezethetett volna.

5. példa: US 5 339 424 (szoftver-berendezésigénypont) (megadott szabadalom):

*A system for compiling and executing a program, the program including a **first program division** written in a first programming language and a **second program division** written in a second programming language, the system using an operating system for managing **modules** by using **identifiers** and for controlling execution of the modules comprising:*

- (1) a program **processor** including: (i) means for compiling the program to produce, from said first program division and said second program division, a **first module** and a **second module**, and for obtaining an identifier assigned by the operating system to the **first module**, and (ii) means for registering the second module by using the identifier assigned by the operating system to the first module; and*

- (2) *a program executor including: (i) means for executing said first module, (ii) means for retrieving the registered second module by using the identifier assigned to first module while executing said first module, and (iii) means for executing said second module.*

Ez figyelemre méltó igénypont. A szerkezeti meghatározások nem merülnek ki másban, mint nem fizikai, vagyis nem kézzelfogható alkotórészek idézésében, mint például első programegység (*first program division*), második programegység (*second program division*), első modul (*first modul*), második modul (*second modul*), azonosítók (*identifiers*). A tárgyi kör meghatározása alapján kiderül, hogy egy program fordítására és végrehajtására szolgáló rendszerről van szó, amely nem más, mint egy adott célra készült számítógépi program. A szabadalmi bejelentés azonban a fent látott, meglehetősen elvont szerkezeti meghatározások ellenére is teljesítette a 35 U.S.C. 101§ feltételét; ugyanúgy, mint az alább, a 6. példában szereplő szövegszerkesztő program karakterkódoló modulja.

6. példa: US 5 337 233 (szoftver-berendezésigénypont) (megadott szabadalom):

*An **apparatus** for preparing language text to be used by a text processing system, where said language comprises more than 256 characters, said **apparatus** comprising:*

- a) a **filter device** for capturing an input stream of characters which represent said language comprising; a word falter for separating said input stream of characters into strings of characters which represent words, ...;*
- b) a **mapping device** coupled to said word filter, for mapping said strings of characters which represent words into unique strings of single-byte ASCII characters; and*
- c) an **output device** coupled to said mapping device, for passing said unique strings of single-byte ASCII characters which represent words to said text processor.*

3.2.3. Igénypont-szerkesztési példák 1994–2010 között – „means-plus-function”-igénypontok

A számítógépi programot tartalmazó berendezés-igénypontok különleges esetét képezik a „means-plus-function” típusú igénypontok, amelyek az *Alappat-ügyet*³⁸ követően váltak népszerűvé, és amelyek angol nyelvű megfogalmazásánál a jellegzetes „means for” fordulat terjedt el. Az egyes eljárási lépések végrehajtására programozott egységek és a hozzájuk szorosan kapcsolódó funkciók az igénypontban „means for” szókapcsolattal vannak megfogalmazva. A *means-plus-function* formában megfogalmazott igénypontok benyújtását a

³⁸ I m. (29).

35 U.S.C. 112. cikk (6) bekezdése teszi lehetővé, rögzítve, hogy „egy adott igénypont valamely eleme kifejezhető egy adott feladat elvégzésére szolgáló eszköz vagy lépés formájában, egy ennek támogatására szolgáló adott szerkezet, anyag vagy cselekmény idézése nélkül, mivel egy ilyen igénypont úgy értelmezendő, hogy vonatkozik a hozzá kapcsolódó szerkezetre, anyagra vagy cselekményre is”. Ebben az esetben már nemcsak egy meghatározott funkciójú processzor, memóriaegység, kommunikációs eszköz, azaz fizikai alkotórész teljesítheti azt a feltételt, hogy a számítógépi program ahhoz kapcsolódva egy berendezés részét képezi. Ezzel szemben elegendő egy matematikai művelet vagy számítógépi program végrehajtását egy processzor különböző, meghatározott funkciót ellátó moduljaihoz kapcsolva ismertetni, vagy elvont formában, egy eszközt az eszköz által végzett funkció segítségével definiálni (pl. adatfeldolgozó egység stb.). Erre jó példa az *Alappat*-ügy³⁹ tárgyát képező igénypont. *Alappat* találmánya digitális oszcilloszkóp kijelzőjén sima hullámformájú jelek előállítására szolgáló berendezésre vonatkozott. Az oszcilloszkóp kijelzője a hagyományos CRT-televíziók katód-sugárcsővével egyezett meg, amely vízszintes és függőleges oszlopok metszéspontjaiban található képpontokból épült fel. A találmány célzottan az oszcilloszkópoknál előforduló aliasing, azaz alul-mintavételezés jelenségével összefüggő problémákra igyekezett megoldást találni, és a képernyőn található képpontok véges száma miatt keletkező szaggatott hullámformákat próbálta mérsékelni.⁴⁰ Az igénypont szövege alább olvasható.

7. példa: *means-plus-function* típusú igénypont (*Alappat*) (megadott szabadalom):

*A rasterizer for converting vector list data representing sample magnitudes of an input waveform into anti-aliased pixel illumination intensity data to be displayed on a **display means** comprising:*

- (a) **means for** determining the vertical distance between the endpoints of each of the vectors in the data list;*
- (b) **means for** determining the elevation of a row of pixels that is spanned by the vector;*
- (c) **means for** normalizing the vertical distance and elevation; and*
- (d) **means for** outputting illumination intensity data as a predetermined function of the normalized vertical distance and elevation.*

Az igénypontban a megoldást úgy ismertetik, hogy annak lényegét egy matematikai eljárás képezi, amelyet általánosan egy kijelzőn megjelenített intenzitásadatok kezelésére alkalmaznak a szaggatott hullámformájú jelek előfordulásának elkerülése érdekében. Az igénypont általános megfogalmazásával szemben a szabadalmi bejelentés leírás részében a megoldást egy oszcilloszkóp egységeihez kapcsolódóan mutatják be. A bejelentéshez csatolt 5A ábrán összehasonlítják az eljárás alkalmazása nélkül és az eljárás alkalmazása esetén

³⁹ I m. (29).

⁴⁰ I m. (29).

egy oszcilloszkóp kijelzőjén megjelenő hullámformákat.⁴¹ Noha az USPTO szabadalmi elbírálója és a BPAI is úgy találta, hogy a megoldás nem tartozik a 101§ szerint elfogadott berendezés kategóriába, ezt a döntést a CAFC érvénytelenítette, mondván, hogy „*Ez nem egy kiviteli alak nélküli matematikai koncepciót testesít meg, amelyet 'elvont ötletnek' lehet tekinteni, hanem ez egy konkrét, hasznos eredményt előállító berendezés*”. ... „*Noha a 15. igénypont matematikai algoritmust tartalmaz, az igénypont egésze berendezésre vonatkozik, így beleesik a 101§ szerint szabadalmi oltalomban részesíthető kategóriák egyikébe.*”⁴²

Az *Alappat*-döntés hívta életre azt, a 3.2.2 bekezdésben már említett elvet, hogy ha számítógépi programra nem önmagában igényelnek oltalmat, hanem egy berendezés részét képezi, akkor a számítógépi program jelenléte nem zárja ki a találmányt a szabadalmi oltalom megszerzéséből. A berendezésegységekkel való kölcsönhatás révén a számítógépi program funkciója megvalósul, és így *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény* létrehozására alkalmas. A döntés értelmében egy új számítógépi program egy processzoron vagy logikai áramkörön működve *új típusú berendezés* megvalósulását eredményezi. Ez az ún. „*újberendezés-elv*” (*new machine doctrine*), amely a számítógépi programot tartalmazó szabadalmak megszerzése előtt tárta szélesre a (jogi) kapukat.

Means-plus-function típusú igényponttal találkozhatunk a *State Street*-ügy alapjául szolgáló szabadalmi bejelentésben is:

8. példa: *means-plus-function* típusú igénypont (*State Street*) (megadott szabadalom):

A data processing system for managing a financial services configuration of a portfolio established as a partnership, each partner being one of a plurality of funds, comprising:

- (a) *computer processor means for processing data;*
- (b) *storage means for storing data on a storage medium;*
- (c) *first means for initializing the storage medium;*
- (d) *second means for processing data regarding assets in the portfolio and each of the funds from a previous day and data regarding increases or decreases in each assets and for allocating the percentage share that each fund holds in the portfolio;*
- (e) *third means for processing data regarding daily incremental income, expenses, and net realized gain or loss for the portfolio and for allocating such data among each fund;*
- (f) *fourth means for processing data regarding daily net unrealized gain or loss for the portfolio and for allocating such data among each fund; and*
- (g) *fifth means for processing data regarding aggregate year-end income, expenses, and capital gain or loss for the portfolio and each of the funds.*

⁴¹ I m. (29).

⁴² I m. (29).

A *State Street*-ügy⁴³ tárgyát képező megoldás diszkrét dollárösszegeket reprezentáló adatok kezelését végző berendezésre vonatkozik, ahol a berendezés matematikai számítások sorát követően részvények árfolyamát adja végső eredményül. Ez a megoldás a bíróság álláspontja szerint szabadalmi oltalomban részesülhetett, mivel egy processzor egységeivel való kölcsönhatás révén a számítógépi program funkciója megvalósult, és hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény létrehozására alkalmasnak találtatott, hiszen az adott pillanatokban rögzített árfolyamértékek jegyzőkönyvek és beszámolók alapjául szolgálnak, és a piac működését felülvizsgáló és szabályozó testületek is ez alapján végzik a munkájukat.

Ebből az amerikai szabadalmi rendszernek az a sajátossága is jól kivehető, hogy a hasznosság feltételének teljesüléséhez a találmánynak nem kell iparilag alkalmazhatónak lennie vagy műszaki kitanítást tartalmaznia, elég, ha a köz számára hasznot hoz.

3.2.4. Igénypont-szerkesztési példák 1994–2010 között – szoftver-termékigénypontok

Fontos ezen a helyen beszélni továbbá a **szoftver-termékigénypont** kategóriáról is. Feljebb hangsúlyoztuk, hogy adatstruktúrák *önmagukban* és számítógépi programok *önmagukban* nem részesíthetők szabadalmi oltalomban, mivel egy ilyen igénypont nem tartalmaz semmiféle funkcionális meghatározást vagy működési kapcsolatot az igénypont további elemeivel – például olyan eszközöket, amelyek az adatszerkezet vagy a számítógépi program működését vagy funkcióját megvalósítanák. Ezzel szemben például egy számítógép által olvasható adathordozó, amely az adatszerkezetet vagy a számítógépi programkódot tartalmazza, szerkezeti és funkcionális kapcsolatot testesíthet meg a szoftver és a számítógép hardverelemei között. Ennek következtében az a tény, hogy egy adatszerkezet vagy szoftver egy adathordozón található, már lehetővé teszi a számítógépi program funkciójának a realizálását, és ezzel beletartozik a törvény által megadott termékigénypont kategóriába. Ezen elv alapján íródtak az ún. *Beauregard-típusú igénypontok*, ahol az adattároló eszköz például floppy-lemez, illetve a modern változatoknál CD, DVD vagy hordozható memóriaegység, illetve egy számítógép merevlemeze is lehet. Lásd az alábbi példát:

9. példa: *Beauregard-típusú igénypont* (US 5 461 488) (megadott szabadalom)

*Electronic facsimile communicator stored via **storage media**, the **storage media** comprising:*

- *a first plurality of binary values for receiving a facsimile transmission and storing the facsimile transmission in a first data format;*
- *a second plurality of binary values for transforming the first data format to a second data format;*

⁴³ *State Street Bank and Trust Co. v. Signature Fin. Group Inc.* 149 F.3d 1368, 1373 (Federal Circuit, 1998).

- *a third plurality of binary values for scanning the second data format to determine a recipient of the facsimile transmission out of a plurality of potential recipients in a local area network, if no direct recipient is determined, a default recipient or a recipient identified by the third plurality of binary values as being the most likely intended recipient of the facsimile transmission is set to be the recipient;*
- *a fourth plurality of binary values for electronically routing the facsimile transmission to a recipient chosen from the plurality of potential recipients by the scanning performed by the third plurality of binary values; and*
- *a fifth plurality of binary values for storing log data to keep a history of past electronic routings of facsimile data.*

3.2.5. Igénypont-szerkesztési példák 1994–2010 között – szoftver-eljárásigénypontok

A számítógépi programot vagy matematikai algoritmust tartalmazó eljárásigénypontok kezelése a berendezés-igénypontokhoz képest mindig több kérdést vetett fel. A *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény teszt* fejlődése oda vezetett, hogy az eljárásigénypontok 101§ szerinti vizsgálatánál a Szövetségi Fellebbezési Bíróság elvetette annak a követelménynek a kizárólagosságát, miszerint egy eljárás során egy anyag vagy tárgy transzformációjának kell megvalósulnia. Az *AT&T v. Excel*-ügyben a bíróság kijelentette, hogy „*a fizikai átalakítás fogalma félrevezető ... ez ugyanis nem egy változtathatatlan követelmény, hanem egy példa arra, hogy egy matematikai algoritmus miként testesülhet meg egy hasznos gyakorlati alkalmazásban*”.⁴⁴ A USPTO korábbi kiadású vizsgálati módszertani útmutatója ugyanezt az álláspontot vette át: „... a 35 U.S.C. 101§ szerint szabadalmi oltalomból kizárt tárgy vagy tevékenység gyakorlati alkalmazása megvalósul, ha (A) az eljárás egy terméket vagy tárgyat más állapotba hoz, vagy más tárggyá alakít át; **vagy** (B) egyébként képes hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény megvalósítására”.^{45, 46}

Az *Alappat*-ügy kapcsán született *újberendezés-elv* továbbfejlődése segítette elő a szoftver-eljárásigénypontok új formáinak megjelenését is. Az *Alappat*-bíróság helyezte le annak az elméletnek az alapjait, amely szerint⁴⁷ „... a programozási lépések következtében új berendezés jön létre, mivel egy általános funkciójú számítógép speciális funkciót ellátó berendezéssé válik, amint azt a programban szereplő utasítások által meghatározott funkciók ellátására beprogramozzák”. „... a feltaláló ismertetheti a találmányt egy adott célra tervezett áramkör vagy akár az áramkör által végrehajtott funkció szempontjából is. Így valóban, a határvonal

⁴⁴ *AT&T Corp. v. Excel Commc'ns Inc.*, 172 F.3d 1352, 1358 (Fed. Cir. 1999).

⁴⁵ MPEP 2106-C.II.A Patent Subject Matter Eligibility, Determine whether the claimed invention complies with 35 U.S.C. 101, p. 2100-11, Aug 2006.

⁴⁶ I. m. (30).

⁴⁷ *Ultramercial v. Hulu*, 657 F.3d 1323 (Fed. Cir. 2011) at p.11 és p.12, ahol *Alappat*-ot idézi.

egy adott célra tervezett áramkör és egy azzal azonos funkciót ellátó számítógépi algoritmus között jellemzően elmosódik, és ez egyre inkább így lesz a technológia előrehaladásával. E szakterületen egy szoftveres eljárás a legtöbb esetben megfeleltethető egy hardvernek vagy áramkörnek”. ... „Más szavakkal, egy adott feladatra programozott számítógép az adott számítógépre jellemző egyedi áramkörrel rendelkezik. Ez az 'új berendezés' [az igénypontban] ismertethető áramkörök komplex hálózataként vagy, **sokkal hatékonyabban, magát az egyedi funkciót leíró programként**”.⁴⁸

Ezzel a *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény teszt* alkalmazása számítógépi programokat és matematikai algoritmusokat tartalmazó eljárások sokkal szélesebb köre előtt nyitotta meg a szabadalmi oltalom megszerzésének az útját. A *State Street*-ügy⁴⁹ tárgyát képező megoldás diszkrét dollárösszegeket reprezentáló adatok kezelését végző *eljárásra* is vonatkozott, azaz a berendezés-igénypont mellett egy eljárásigénypontban *egyedi funkciót ellátó programot* is ismertetnek, amely matematikai számítások sorát követően részvények árfolyamát adja végső eredményül. Ez a bíróság álláspontja szerint *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény*, hiszen az adott pillanatokban rögzített árfolyamértékek jegyzőkönyvek és beszámolók alapjául szolgálnak stb. A *State Street*-döntésben a bíróság nyilvánvalóvá tette, hogy a bejelentők *a számítógépi programmal végrehajtott lépéseket az igénypontban eljárási lépések formájában is megfogalmazhatják*, és a korábbi gyakorlattal ellentétben megtehetik ezt akár minden további szerkezeti meghatározás, azaz berendezés-alkotórészek vagy konkrét szerkezeti elemek kapcsolódásának és kölcsönhatásának ismertetése nélkül is – elegendő, ha az eljárási lépések *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredményt* szolgáltatnak. Számítógépi program leírható az igénypontban eljárási lépések sorozataként anélkül, hogy hivatkozást találánánk az azt végrehajtó processzorra vagy más hardvereszköze.

10. példa: US 5 337 233 (szoftver-eljárásigénypont) (megadott szabadalom):

*A method for preparing language text to be used by a text processing system, where said language comprises more than 256 characters, said method comprising the **computer implemented steps** of:*

- a) capturing an input stream of characters which represent said language;*
- b) separating said input stream of characters into strings of characters which represent words; said separation into words being accomplished by using rules of grammar of said language to determine where to insert word separators into said stream of characters to delimit groups of said characters which constitute words in said language, and whereby no special characters in said input stream of characters is required to distinguish one word or character set from another;*

⁴⁸ I. m. (47).

⁴⁹ *State Street Bank and Trust Co. v. Signature Fin. Group Inc.* 149 F.3d 1368, 1373 (Federal Circuit, 1998).

- c) *mapping said character strings into unique sets of single byte ASCII characters;*
and
- d) *transferring said unique sets of single byte ASCII characters which represent words to said text processing system for further processing.*

3.3.1. A 2010 utáni helyzet – a Bilski-döntés és annak hatásai

1997-ben Bernard L. Bilski és Rand A. Warsaw szabadalmi bejelentést nyújtott be az USPTO-hoz, amely egy tőzsdei kereskedő által rögzített áron eladott termékek kockázati költségének kezelésére szolgáló eljárást tartalmazott. Az igénypontban ismertetett eljárásban a tőzsdei termék kockázati költségének számítása során az alábbi lépéseket végezték:

(i) *tranzakciók kezdeményezése egy tőzsdei termék szolgáltatója és vásárlók között, ahol a vásárlók a tőzsdei terméket annak korábbi árszintjei alapján számított átlagos és rögzített áron vásárolják, és a rögzített ár a vásárló kockázatviselési hajlandóságát jellemzi;*

(ii) *a tőzsdei termék vásárlásához olyan további piaci szereplőket azonosítanak, akik a fenti vevőkkel ellentétes kockázatviselési hajlandósággal rendelkeznek;*

(iii) *tranzakciók kezdeményezése egy második, rögzített árszinten az árutőzsdei termék szolgáltatója és az említett piaci szereplők között, olyan módon, hogy a piaci szereplőkkel lebonyolított tranzakciókhoz kapcsolódó kockázatviselési hajlandóság ellensúlyozza a vásárlókkal lebonyolított tranzakciókhoz kapcsolódó kockázatviselési hajlandóságot.*⁵⁰

Sem a főigénypont, sem az aligénypontok nem tesznek említést az eljáráshoz kapcsolódó berendezésről, még általános funkciójú számítógépről sem. A leírás egyáltalán nem tartalmaz kitanítást olyan mechanizmusra vagy fizikai eszközre vonatkozóan, amely a lépések végrehajtását lehetővé tenné.⁵¹

Az USPTO vizsgálója három indokkal támasztotta alá a fenti bejelentés elutasítását, amelynek a Szabadalmi Fellebbezési Tanács (BPAI) is helyt adott: a) az eljárást nem konkrét berendezés segítségével kivitelezik, és annak végrehajtása nem más, mint b) csupán egy elvont ötlet kezelése, illetve a találmány alapötlete önmagában egy matematikai probléma megoldásában merül ki, és a találmány ismertetése során nem lehet gyakorlati alkalmazást felismerni; továbbá c) maga a megoldás nem a technológia valamely területére vonatkozik.⁵² A bejelentők fellebbezését követően a Szövetségi Fellebbezési Bíróság helyt adott a szabadalmi bejelentés elutasításának, azonban nem fogadta el az érvelés azon részét, amely szerint egy eljárásnak berendezéshez kell kapcsolódnia – a *State Street Bank*-döntés után ugyanis ismertek azok a feltételek, amelyekkel egy eljárás önmagában, hozzá kapcsolódó berendezés nélkül is oltalomképes.⁵³ (Érdemes megjegyezni, hogy a CAFC döntésében

⁵⁰ US szabadalmi bejelentés ügyszáma: No. 08/833892.

⁵¹ I. m. (13), p. 198.

⁵² *Ex parte Bilski*, No. 2002-2257, 2006 WL 5738364, at *1 (B.P.A.I. Sept. 26, 2006).

⁵³ I. m. (17), p. 50.

közölt elemzés alapján *Bilski* megoldása csupán az emberi elmében végrehajtható elvont ötletnek tekintendő, és az is kiderül, hogy *Bilski* igénypontja a *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény tesztjén* is elbukott volna). Megerősítették, hogy a megoldás magvát képező ötlet és matematikai eljárás túl tág területet ölel fel, és annak alkalmazása az igényelt eljárás minden formáját kisajátítja. Emellett a CAFC érvénytelennek nyilvánított⁵⁴ több, korábban egymással párhuzamosan alkalmazott szabadalmazhatósági tesztet: megerősítették, hogy a korábbi esetjog nem támogatja azt a tesztet, amelynek során azt kell megvizsgálni, hogy a megoldás a technológia valamely területére esik-e (*technological arts test*). Ezt azzal támasztották alá, hogy a technológia folyamatos fejlődése miatt maga a technológia fogalma is folyamatos jelentésmódosuláson megy át, így e teszt alkalmazása nem vezet egyértelmű eredményre.⁵⁵ Emellett *önmagában alkalmazva* a *Freeman–Walter–Abele*-teszt és szintén *önmagában alkalmazva* a *hasznos, konkrét és kézzelfogható eredmény tesztje* (*useful, concrete and tangible result test*) a továbbiakban nem tekintendő a 101§ szerinti vizsgálat szempontjából megbízható tesztnek.⁵⁶ Annak eldöntésére, hogy az elvont ötleteket tartalmazó eljárások szabadalmi oltalomban részesíthető kategóriába tartoznak-e vagy sem, a bíróság a *machine-or-transformation* teszt alkalmazását javasolta.

A *Bilski*-ügy végső lezárását jelentő, az amerikai Legfelsőbb Bíróság által 2010-ben hozott döntés szerint az üzleti módszerek nincsenek kizárva kategorikusan a szabadalmi oltalomban részesíthető alkotások köréből; továbbá a *machine-or-transformation* teszt hasznos, de nem az egyetlen, kizárólagosan alkalmazandó teszt annak megítélésénél, hogy egy megoldás beletartozik-e a törvény által meghatározott, szabadalmi oltalomban részesíthető kategóriák valamelyikébe;^{57,58} viszont megerősítették, hogy elvont ötletek, mint például *Bilski* ötlete, továbbra sem szabadalmazható tárgykörbe eső alkotások; *Bilski* szabadalmának elutasítása-kor sem a szabadalmi elbíráló, sem a Szövetségi Fellebbezési Bíróság nem tévedett.⁵⁹

A *machine-or-transformation* tesztben lényegében a *Benson, Parker v. Flook* és *Diehr*-ügy kapcsán született alapelvek egyesülnek. Emlékeztetőül, ezek alapján *egy eljárásigénypont kizárólag abban az esetben szabadalmazható, ha konkrét berendezéshez vagy géphez kapcsol-*

⁵⁴ I. m. (17), p. 54.

⁵⁵ Több bírósági határozat (Ex parte Lundgren, Appeal No. 2003-2088, Appl. 08/093,516, BPAI September 2005; *Bilski*, 545 F.3d at 949, Federal Circuit, 2008) alapján megállapítható, hogy a Szövetségi Fellebbezési Bíróság álláspontja szerint annak meghatározása, hogy mi esik technológiai területre és mi nem, sokkal több kérdést és problémát vet fel, mint amit megold. A technológiai teszt arra irányítja a figyelmet, hogy egy találmány kivitelezése milyen módon történik, és nem arra, hogy mi az általa elért gyakorlati haszon. Nincs arra vonatkozó törvényi elvárás, hogy egy találmánynak a technológia valamely területére kellene esnie. Ebből látható, hogy az amerikai szabadalmi törvény 101§-a – szemben az Európai Szabadalmi Egyezmény 52(1) és 57 cikkével – nem emel olyan követelményt a szabadalmi oltalomban részesíthető megoldásokkal szemben, hogy azoknak a technológia valamely területére kell esniük, iparilag alkalmazhatónak kell lenniük, vagy műszaki tartalommal kell rendelkezniük.

⁵⁶ I. m. (3).

⁵⁷ I. m. (13), p. 201.

⁵⁸ I. m. (17), p. 51.

⁵⁹ The *Bilski* Decision. World Intellectual Property Review, 2010. július/augusztus, p. 11–13.

lódik, vagy egy adott termék vagy tárgy más állapotba vagy más terméké alakítását, transzformációját végzi.

Fontos megjegyezni, hogy a *machine-or-transformation* teszt két ismerve egymással vagylagos kapcsolatban áll. Ez a bejelentő számára egy igénypont megfogalmazásánál két utat kínál: egy eljárás teljesíti a 101§ szerinti feltételt, ha berendezéshez kapcsolódóan van ismertetve, vagy a bejelentő be tudja mutatni, hogy valamilyen tárgy, anyag vagy termék transzformációja megvalósul. A transzformációra vonatkozóan felmerül a kérdés, hogy miként lehet megítélni, hogy egy eljárás valóban transzformációt vagy átalakítást végez fizikailag kézzelfogható tárgyakon? A Szövetségi Fellebbezési Bíróság több ismervet megfogalmazott erre vonatkozóan:

1. a tárgyakon vagy adatokon végzett transzformációnak az igénypont szerinti eljárás célkitűzésében megfogalmazott cél elérésében központi szerepet kell játszania, továbbá
2. tartalmazhat ugyan az igénypont fizikailag kézzelfogható lépéseket, de ha magának a megoldásnak vagy a megoldás lényegét képező elvnek minden egyes lépését az emberi agy is képes végrehajtani, akkor az eljárás nem szabadalmazható,
3. transzformáció esetén nemcsak fizikai objektumok, hanem fizikai objektumokat reprezentáló adatok transzformációja is elégséges a teszt teljesítéséhez. Ez esetben az adatok mögött álló fizikai objektumokra nem kell feltétlenül kiterjednie a transzformációnak, elég, ha a transzformációt a fizikai objektumokat reprezentáló adatokon hajtják végre.⁶⁰

3.3.2. Igénypont-szerkesztési példák az amerikai szabadalmi rendszerben 2008-tól napjainkig

11(a) példa: Cornea–Hasegan (2009)⁶¹ (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

A Cornea–Hasegan-ügyben érintett szabadalmi bejelentés tárgya egy lebegőpontos számok kezelésére alkalmas eljárás volt, amelyet eredeti formájában *szoftver-eljárásigénypontként* szövegeztek. Az eljárás minden lépését általánosan egy processzor segítségével hajtották végre. A megoldás a szabadalmi elbíráló döntése alapján nem részesülhetett oltalomban. Döntését azzal indokolta, hogy az eljárás „nem valós világbeli eredményt ad”.⁶²

A method, comprising:

- *normalizing by a processor operands a, b and c for floatingpoint operation;*
- *predicting by the processor whether result d of said floatingpoint operation on said a, b, c might be tiny;*
- *if so, then scaling by the processor said a, b, c to form a', b', c';*
- *calculating by the processor result d' of said floating-point operation on a', b', c';*
- *determining by the processor whether said d is tiny based upon said result d';*

⁶⁰ I. m. (17), p. 61.

⁶¹ Ex parte Cornea-Hasegan, 89 U.S.P.Q. 2d 1557 (2009).

⁶² I. m. (17), p. 59.

- *if so, then calculating by the processor said d using software; and*
- *if not, then calculating by the processor said d using floatingpoint hardware.*

A fellebbezési eljárás során a BPAI úgy találta, hogy az elbíráló nem tévedett a bejelentés elutasításával. A tanács úgy érvelt, hogy bár minden eljárási lépéshez kapcsolódik hardver-eszköz, azonban a processzor folyamatos említése nem korlátozza érdemben az igénypont oltalmi körét. Hiába említik a processzort minden egyes lépésben, az eljárás konkrét gyakorlati alkalmazása ismeretlen. A műveleteket közelebbről nem definiált algoritmus segítségével végzik, és a konkrét alkalmazási terület homályban marad.⁶³ Egy ilyen igénypont engedélyezése azt okozná, hogy a tartalom helyett a fogalmazás módja kerül előtérbe. Egy általános alapelv kisajátítását segítené elő az, ha egy berendezés nélkül is végrehajtható matematikai eljárás a processzor pusztja jelenléte, egyszerű idézése miatt a törvény által megengedett berendezés kategóriába esne. A megoldás tehát a *machine-or-transformation* teszt berendezésre vonatkozó kritériumának nem tesz eleget.

Az igénypont a transzformációra vonatkozó kritériumot sem teljesíti, mivel a fenti eljárás során kezelt lebegőpontos számok nem minősülnek fizikai tárgyaknak, és nem reprezentálnak fizikai tárgyakat. Az eljárás során feldolgozott adatok elvont, lebegőpontos számokhoz kapcsolódó információk, amelyek nem kézzelfoghatók.⁶⁴

11(b) példa: Cornea–Hasegan (2009) (megadott szabadalom):

A *Cornea–Hasegan*-ügy végeredményeként az említett megoldás a következő igényponttal került megadásra:

What is claimed is a system comprising:

- *a **processor** including a **prediction unit** to predict whether a result d of a floating-point operation on operands a , b , c might be tiny, also including a normalizer to normalize said a , b , c , also including a **hardware floating-point module**; and*
- *a memory to contain a **floating-point software assist module**, said floating-point software assist module to include a scaling module to scale said operands a , b , c to a' , b' , c' , and a **tinyness determination module** to determine whether d is tiny.*

Ez alapján látható, hogy egy szoftver-berendezéstípusú igénypont – amelynek második része egy memóriába töltött programra is hivatkozik, amely a *Beauregard* típusú igénypontoknak megfelelő szerkezettel rendelkezik – sikeresen át tudott jutni a *machine-or-transformation* teszt szigorú szűrőjén, míg az eljárásigénypont „elvértett”. Az igénypont szövegében olyan berendezéselemekkel találkozunk, amelyek adott funkció elvégzésére vannak tervezve, lásd

⁶³ I. m. (17), p. 64, 65.

⁶⁴ I. m. (17), p. 60.

„előrejelző-egység” (*prediction unit*), „hardverlebegőpont-modul” (*hardware floating-point module*), „lebegőpontosszoftver-segédmodul” (*floating-point software assist module*). A fenti esetben sikert hozott és általános stratégiaként is jól használható az adott célra tervezett processzor- vagy számítógépegységek megnevezése az igénypontban. Így a találmány kézzelfogható alkotórészek formájában mutatható be, ahol az alkotórészek újdonságát az adja, hogy egy új számítógépi programmal végzett eljárás elvégzésére alkalmas egységekről van szó. Az *Alappat*-ügyben életre hívott *újberendezés-elv* e szoftvert és hardvert egyaránt tartalmazó igénypontok esetén tovább él, azaz a számítógépi program funkciója a berendezés egységeivel való kölcsönhatás következtében megvalósul, és az új program egyúttal egy új berendezés létrejöttét is eredményezi [lásd még ugyanezt alább, a 14(a), 14(b) és 15. példa tárgyalásánál].

12. példa: Gutta (2009)⁶⁵ (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

A *machine-or-transformation* teszt eljárásra vonatkozó kritériuma szerint egy igénypontban ismertetett eljárásnak fizikai tárgyakra vagy azokat reprezentáló adatokra kell irányulnia, és azok transzformációját kell végeznie. Az *ex parte Gutta*-ügyben vizsgált igénypont tárgya processzorral végzett eljárás, amely egy felhasználó vásárlási előzményeinek kezelésére és ajánlattételek készítésére vonatkozik. Az ajánlattétel legalább részben egy harmadik személy választási előzményeire épül:

A computerized method performed by a data processor for recommending one or more available items to a target user, comprising the steps of:

- *obtaining a history of selecting one or more available items by a third party;*
- *partitioning a third party selection history into a plurality of clusters, ...;*
- *modifying a target user's history of selecting said one or more available items with one or more third party clusters to produce a modified target user's history;*
- *processing the modified target user's history to generate a target user profile, ...;*
- *generating a recommendation score for at least one of said available items based on said target user's profile; and displaying the recommendation score to the target user.*

A BPAI a transzformációra vonatkozó kritériumot alkalmazva utasította el az igénypontot. A választási előzményekre vonatkozó adatok ugyanis nem reprezentálnak fizikai tárgyakat; másrészt az eljárási lépések során a felhasználó választási előzményeire vonatkozó adatoknak csupán a kezelése történik, de azokon semminemű átalakítás nem valósul meg – a felhasználó múltbeli cselekményeit, azaz a termékek kiválasztását reprezentáló adatokat

⁶⁵ *Ex parte Gutta*, 2008-3000, slip op. at 5-6 (BPAI, 2009).

csupán feldolgozzák egy személyes profil kialakítása és új ajánlattételek kidolgozása érdekében (lásd adatszerkezetek, adatok szűrése, adatok csoportosítása stb.).

13. példa: Zybura (2009)⁶⁶ (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

E szabadalmi bejelentésben ismertetett eljárás annak a problémának a kezelésére irányult, hogy a szoftvertechnológiában alkalmazott azonosítónevek esetében ne forduljanak elő ismétlődések, így különböző entitások ne kerüljenek megegyező azonosító megjelölés alá.

A computer-implemented method for dynamic computation of identity-based attributes, comprising: (i) monitoring a data store for changes to identity-based attributes for structured data and changes to relationships amongst the structured data; (ii) in response to a detected change, dynamically computing an attribute for a first query; and in response to a second query, providing information from the computed attribute.

A BPAI megállapította, hogy az igénypontban leírt eljárás azonosítónevek transzformálására vonatkozik, tehát az adatokon valóban átalakítást végeznek. Ezzel szemben maguk az adatok nem fizikai, nem kézzelfogható objektumok, tehát az igénypont végül nem teljesíti a transzformációra vonatkozó kritérium azon részét, amely szerint annak valós tárgyakat vagy objektumokat reprezentáló adatokra kell vonatkoznia. E döntésben egyben nagyon világos értelmezését is megadták a transzformációra vonatkozó tesztnek. A fellebbezési tanács szerint egy termék más állapotba vagy más terméké történő transzformációjának az igényelt eljárás célkitűzése középpontjában kell állnia, annak magvát kell képeznie. Egy termék transzformációjáról akkor beszélünk, ha fizikai objektumok, termékek vagy anyagok kémiai vagy fizikai transzformációjáról van szó. Ezzel analóg módon adatok transzformációját végző eljárás akkor teljesíti a *machine-or-transformation* tesztet, ha az adatok kézzelfogható objektumokat reprezentálnak. *A transzformáció elégséges mértékű akkor, ha meghatározzák az adatok típusát vagy jellegét, és meghatározzák, hogy az adatokat hogyan és honnan nyerték, vagy megadják, hogy az adatok mit reprezentálnak.*⁶⁷ Nyers adatok transzformációja valósul meg például fizikai objektumoknak egy kijelzőn történő vizuális megjelenítése által (emberi testrészek megjelenítése orvosi diagnosztikai eljárások során, pl. tomográfia, MR stb.).

A *Beauregard* és a *means-plus-function* típusú igénypontok esetében egymásnak ellentmondó döntések születtek az elmúlt években. Az általános tendencia azonban abba az irányba mutat, hogy ezek az igényponttípusok az eljárásigénypontokhoz képest nagyobb valószínűséggel teljesítik a 101§ szerinti követelményt. Egyes esetekben a BPAI egyszerűen arra hivatkozik,⁶⁸ hogy a *Beauregard* típusú igénypontok hosszú évek óta beletartoznak

⁶⁶ Ex parte Zybura, 2008-2195 slip op. at 6 (BPAI, 2009).

⁶⁷ I. m. (17).

⁶⁸ Ex parte Li, 2008-1213 slip op. at 2-4 (BPAI, 2008).

a 101§ által engedélyezett termékigénypont-kategóriába. Más esetekben, lásd pl. *ex parte Mitchell*,⁶⁹ vagy *ex parte Isaacson*,⁷⁰ a Szabadalmi Fellebbezési Tanács adathordozón tárolt számítógépi programra vonatkozó találmányokat utasított el: „Egy olyan, számítógép által olvasható adathordozó, amelyre egy egyébként nem szabadalmazható tárgyú eljárás végrehajtására vonatkozó programutasításokat tartalmazó számítógépi programot töltenek, miért esne eltérő elbírálás alá, mint maguk a nem szabadalmazható tárgyú [eljárás-] igénypontok.” Noha a számítógép által olvasott adathordozó terméknek minősül, mégis, ha e termékre olyan számítógépi programot töltenek fel, amely egy elvont ötlet lépéseit hajtja végre – és eközben az elvont ötlet végrehajtását bemutató eljárásigénypontról kimutatható, hogy egyébként szabadalmioltalom-szerzésből kizárt tárgykörre vonatkozik –, akkor nemcsak maga az eljárásigénypont, hanem a termékigénypont ugyanúgy kisajátítja az adott ötlet minden alkalmazási lehetőségét.⁷¹

14(a) példa: Cybersource Corporation (2011) (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

A method for verifying the validity of a credit card transaction over the Internet comprising the steps of:

- a) obtaining information about other transactions that have utilized an Internet address that is identified with the credit card transaction;*
- b) constructing a map of credit card numbers based upon the other transactions and;*
- c) utilizing the map of credit card numbers to determine if the credit card transaction is valid.*⁷²

14(b) példa: Cybersource Corporation (2011) (nem teljesíti a 101§ követelményeit):

A computer readable medium containing program instructions for detecting fraud in a credit card transaction between a consumer and a merchant over the Internet, wherein execution of the program instructions by one or more processors of a computer system causes the one or more processors to carry out the steps of:

- a) obtaining credit card information relating to the transactions from the consumer; and*
- b) verifying the credit card information based upon values of plurality of parameters, ...*

wherein execution of the program instructions by one or more processors of a computer system causes that one or more processors to carry out the further steps of;

⁶⁹ *Ex parte Mitchell*, 2008-2012 slip op. at 8 (BPAI, 2009).

⁷⁰ *Ex parte Isaacson*, 2008-1884 slip op. (BPAI, 2009).

⁷¹ I. m. (17), p. 69.

⁷² *Cybersource v. Retail Decisions* 654 F.3d 1366 (2011).

- [a] obtaining information about other transactions that have utilized an Internet address that is identified with the credit card transaction;
- [b] constructing a map of credit card numbers based upon the other transactions; and
- [c] utilizing the map of credit card numbers to determine if credit card transaction is valid.⁷³

A Cybersource-ügyben érintett szabadalmi bejelentés hitelkártyás fizetés során a tranzakció hitelesítésére szolgáló eljárást ismertet szoftver-eljárásigénypont [lásd 14(a)] és szoftver-termékgénypont [lásd 14(b)] igénypont formájában. A CAFC kifejtette, hogy az eljárásigénypont a *machine-or-transformation* teszt egyik kritériumát sem teljesíti. Az eljárásról egyrészt nem lehet azt állítani, hogy konkrét berendezéshez kapcsolódna, ugyanis a bíróság álláspontja szerint maga az internet nem képes az eljárásban kifejtett hitelesítési lépések végrehajtására. Az internet nem más, mint az eljáráshoz használt adatok forrása, és azt csupán adatgyűjtési lépés végrehajtására alkalmazzák (*extra-solution activity*), amely nem eredményezheti azt, hogy egy szabadalmi oltalomból kizárt tárgykörbe tartozó megoldás pusztán e jelentéktelen lépés következtében szabadalmi oltalomban részesíthető kategóriába kerüljön.⁷⁴

A bíróság a *machine-or-transformation* teszt mellett más alapokon is kimutatta, hogy a fenti eljárás az esetjog alapján elvont ötletet testesít meg. Az eljárás tárgyköre ugyanis nincs leszűkítve egy adott hitelesítési algoritmus alkalmazására, és a leírásból hiányzik egy *e funkció ellátására alkalmas algoritmus* ismertetése. Konkrét algoritmus hiányában az eljárás a hitelkártya-hitelesítésre és a hitelkártyás csalás ellenőrzésére szolgáló módszerek minden elképzelhető kivitelezési módját lefedi. Az eljárás során a tranzakciós adatok alapján készített „térkép” a hitelkártya-tranzakciókhoz rendelt dátumot, időpontot, a kártyatulajdonos nevét, kártyaszámot, IP-címet és a tranzakció összegét tartalmazza. Ezen eljárásnak minden egyes eleme elvégezhető az emberi elmében, vagy végrehajtható csupán papír és ceruza alkalmazásával.

A bíróság azzal sem értett egyet, hogy az emberi elmében végrehajtható folyamat adat-hordozón tárolt program formájában már terméknek tekinthető, így a 14(b) példa szerinti *Beauregard* típusú igénypontra e formai eltérés miatt szabadalmi oltalom engedélyezhető lenne: „A 101§ szerint a szabadalmi oltalomban részesíthető találmányok megítélésénél a bíróság nem azt veszi figyelembe, hogy az igénypont nyelvezete és fogalmazási módja szerint a találmány hogyan jelenik meg, azaz szó szerint, nyelvtanilag milyen kategóriába tartozik, hanem a találmánynak az igénypont nyelvezete mögött meghúzódó tartalmi lényegét kell megítélnie”.⁷⁵ Tehát hiába a külső formáját tekintve termékigénypont-megjelenés, a bíróság

⁷³ I. m. (72).

⁷⁴ I. m. (72), p. 8, 9, 12.

⁷⁵ I. m. (72), p. 17.

ezt az igénypontot is eljárásigénypontként kezelte, és kijelentette, hogy „A bíróság soha nem állította, hogy pusztán egy számítógép jelenléte, amellyel egy, az emberi elmében elvégezhető algoritmust végrehajtanak, az Alappat-szabály [újberendezés-elv] hatálya alá tartozna”.⁷⁶

Az újberendezés-elv ugyanezen bíróság egy későbbi, 2011-es döntésében is előkerül, e másik ügyben azonban a pozitív döntés alátámasztására. Ez kiváló példa arra, amikor a Szövetségi Fellebbezési Bíróság egy 2010 utáni határozatában nem a *machine-or-transformation* tesztet alkalmazta (lásd 15. példa).

15. példa: *Ultramercial v. Hulu LLC* (2011, 2013; teljesíti a 101§ követelményeit):

A method for distribution of products over the Internet via a facilitator, ...comprising...:

- *a first step of receiving, from a content provider, media products that are covered by intellectual property rights protection and are available for purchase, ...; ...*
- *a third step of providing the media product for sale at an Internet website;*
- *a fourth step of restricting general public access to said media product;*
- *a fifth step of offering to a consumer access to the media product without charge to the consumer on the precondition that the consumer views the sponsor message;...*

A fenti találmány szerzői jogi oltalom alatt álló termékeknek interneten történő terjesztésére és értékesítésére szolgáló eljárást tartalmaz. Az eljárással a korábbi banneres hirdetések problémáit orvosolták – a statikus hirdetésre érkező klikkelések csökkenő számán azáltal igyekeznek javítani, hogy a felhasználókat gyakorlatilag rákényszerítik egy reklám megtekintésére azt megelőzően, hogy egy kiválasztott médiatermékhez hozzáférhessenek. A találmány számítógépek és az internet használatát igényli, és végeredményben az internetes piacterekhez kapcsolódó technológia fejlesztésére irányult (a szabadság ügyében folytatott bitorlási pernek a YouTube is szereplője volt).

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság szerint maga az ötlet, hogy egy reklámfelület fizetőeszközként alkalmazható, ugyanolyan homályos, elvont és általános, mint Bilski kockázati költségek kezelésére vonatkozó ötlete. A fenti igénypont azonban nem pusztán ezt az ősrégi ötletet sajátítja ki, hanem annak egy gyakorlati alkalmazását mutatja be. A bíróság megállapította, hogy noha erről nincsenek részletek közölve az igénypontban, de az eljárási lépések közül több is valószínűleg komoly, komplex programozási lépéseket követel, ami az internet és a virtuális piacter konkrét alkalmazását testesíti meg. E komplex lépésekre jó példa a 3. lépésben a médiatermékek megvételre kínálása az interneten, „*providing the media product for sale at an Internet website*”; és a 4. lépésben a médiatermékek hozzáféréseinek a korláto-

⁷⁶ I. m. (72), p. 18.

zása, „*restricting general public access to said media product*”; következésképpen a találmány a számítógépes interfészek kiterjedt alkalmazására épül.⁷⁷

A bírák idézik az Alappat-döntés releváns szakaszait: „... a feltaláló ismertetheti a találmányt egy adott célra tervezett áramkör vagy akár az áramkör által végrehajtott funkció szempontjából is. Így valóban, a határvonal egy adott célra tervezett áramkör és egy azzal azonos funkciót ellátó számítógépi algoritmus között jellemzően elmosódik ...”.⁷⁸ Noha a fenti szabadalmi bejelentésben nem határozzák meg pontosan, hogy a széles oltalmi körrel megfogalmazott eljárás során pontosan milyen módszerrel juttatják el a médiatartalmat a felhasználóhoz (pl. FTP, e-mail, streaming), a részletezett leírásnak ez a hiánya nem okozza azt, hogy az igénypont annyira elvonttá válna, hogy a szabadalmi oltalomból ki kellene zárni.

Az *Ultramercial*-ügyet a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság egy 2012-es döntésében visszautalta a CAFC-nek. A 2013-as döntés tartalma a fent leírtakkal egyezik meg.⁷⁹

Az *újberendezés-elv* tehát egyidejűleg működik a *machine-or-transformation* tesztel. Ennek segítségével különbséget lehet tenni olyan találmányok között, ahol komplex programozási lépések eredményeként egy berendezés egységei új funkcionális jellemzőket kapnak (*Ultramercial*), szemben azokkal a találmányokkal, ahol egy elvont ötletet, üzleti módszert vagy emberi elmében végrehajtható folyamatot műszaki köntösbe bújtatnak.

3.3.2. Az AIA által bevezetett újabb eljárások – *post-grant review*, *inter partes review* és *covered business method review*

A Leahy–Smith-féle America Invents Act (AIA) új eljárásokat vezetett be az USPTO által megadott szabadalmak érvényességének a felülvizsgálatára. Az új eljárások biztosításával a cél a megadott szabadalmak minőségének javítása és azon szabadalmak háttérbe szorítása volt, amelyek „nem érdemesek” szabadalmi oltalomra, hanem inkább akadályt képeznek az innovációs folyamatokban.⁸⁰ Konkrétabban megfogalmazva, a törvényalkotók szándéka az volt, hogy lehetővé tegyék a fellépést nem termelő cégek (NPE) vagy olyan vállalkozások által megszerzett (pl. egyszerűen fejlesztőktől megvásárolt) szabadalmak érvénytelenítésére, amely vállalkozások fő tevékenysége másokkal szemben anyagi igény támasztása vagy bitorlási keresetek benyújtása (PAE – Patent Assertion Entities; köznapibb nevükön „*patent troll*ok”). E probléma valódiságát olyan esetek bizonyítják, mint a Project Paperless LLC esete, amely egyes kisvállalatoknak ügyvédi felszólítást küldött licencdíj megfizetésére a PAE által birtokolt szabadalom alapján – amelyről kiderült, hogy minden szkennelés és minden

⁷⁷ I. m. (47), p.11.

⁷⁸ I. m. (47), at p.11, 12 citing Alappat.

⁷⁹ *Ultramercial, Inc. v. Hulu LLC*, 722 F. 3d 1335 (Federal Circuit 2013).

⁸⁰ *Jonathan Tamimi*: Breaking Bad Patents: The Formula for Quick, Inexpensive Resolution for Patent Validity. *Berkeley Technology Law Journal*, 29. évf. 4. sz., 2014. január 8., p. 621–622.

e-mail küldése után a kisvállalat köteles lenne díjat fizetni;⁸¹ vagy olyan korábbi eset, amelynek során Witold Ziarno a szabadalmára hivatkozva beperelte az Amerikai Vöröskeresztet, mert az a felperes internetes adománygyűjtési eljárását bitorolta.⁸²

Az AIA 2012. szeptember 16-tól hatályba lépett szabályai lehetővé teszik az *engedélyezés utáni felülvizsgálat* (*post-grant review*, PGR-), a *felek közötti felülvizsgálat* (*inter partes review*, IPR-) és az *üzletimódszer-szabadalmak engedélyezés utáni átmeneti felülvizsgálata* (*covered business method review*, CBMR-) eljárást, amelyek keretében az USPTO Szabadalmi Fellebbezési Tanácsa (PTAB) előtt egyes szabadalmak érvényességével kapcsolatban harmadik fél felülvizsgálatot kérhet. Az USPTO korábbi igazgatójának, David J. Kapposnak a véleménye szerint az új eljárások fontos szerepet játszanak a számítógéppel megvalósított találmányok esetében is: „... a szoftveriparágban a technika állása egy korábban keletkezett szoftver formájában áll rendelkezésre, amelyet nehéz megtalálni, és még nehezebb értelmezni ... a terminológia folyamatos alakulása miatt nem ér véget a különböző szinonimák sora, és ezek nehézséget okoznak még a legalaposabb szabadalmi elbírálónak is”.⁸³ A PGR-, az IPR- és a CBMR-eljárás a szabadalom megadását követően lehetővé teszi például a technika állását illetően leginkább tájékozott versenytárs számára a szabadalom érvényességével kapcsolatos felülvizsgálat kérelmezését.

Az elmúlt évekből származó számadatok tanúsága szerint a felülvizsgálati kérelmek legnagyobb számban az IPR- és a CBMR-eljárásban érkeztek az USPTO-hoz, lásd 1. táblázat.

Év	Összes kérelem	Inter Partes Review	Covered Business Method Review	Post Grant Review
2012	25	17	8	–
2013	563	514	48	–
2014	1494	1310	177	2
2015	751	678	69	2
Összesen	2833	2519	302	4

1. táblázat: 2012 és 2015 között benyújtott felülvizsgálati kérelmek száma⁸⁴

⁸¹ Witold A. Ziarno v. American National Red Cross, Fed. Cir. 02-1147, -1253; 2003 WL 57060 (7 January 2003)

⁸² Gaia Bernstein: The Rise of the End User in Patent Litigation. Boston College Law Review, 55. évf. 5. sz., 2014. november 25., p. 1444–1446.

⁸³ Michael Liu Su: Will the New USPTO Administrative Proceedings Solve the Software Patent Problem? Berkeley Technology Law Journal, 2012. december 15.: <http://btlj.org/?p=2161>.

⁸⁴ Patent Trial And Appeal Board Aia Progress Statistics (as of 02/19/2015): http://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/aia_statistics_02-19-2015.pdf.

Fontos adalék, hogy azon cégek, amelyek szabadalma ellen IPR-felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be, 60%-ban termelő cégek, és csupán 25% az AIA által igazán célba vett PAE-vállalatok aránya.⁸⁵

Az IPR-eljárásban a kérelmező a felülvizsgálandó igénypontok érvénytelenségének bizonyítására csak az amerikai szabadalmi törvény 102§ és 103§-t használhatja, ezért az IPR-eljárások a jelen írás keretein belül tanulmányozott vizsgálati elvekhez többletinformációt nem nyújtanak. A PGR-kérelmeknél szolgálhat a felülvizsgálat alapjául a szabadalmi törvény 101§-a, ezek száma viszont gyakorlatilag elhanyagolható. Ezeket figyelembe véve a CBMR-eljárások azok, amelyeknél a 101§ szerinti felülvizsgálat ténylegesen előfordul. 2014 végéig a PTAB részéről üzletimódszer-szabadalmak engedélyezés utáni átmeneti felülvizsgálata tekintetében 15 ügyben született végleges döntés. Ebből három volt a jelen tanulmány szempontjából is jelentőséggel bíró határozat, azaz amelyben a szabadalmi igénypontok érvénytelenítésének oka az amerikai szabadalmi törvény 101§ volt (2. táblázat).

CBMR-eljárás száma	Bejelentés száma	Felülvizsgálat kérelmezője	Szabadalom birtokosa	Felülvizsgált igénypontok	Törölt igénypontok
CBM2012-01	6,553,350	SAP Am	Versata Software	5	5
CBM2012-05	6,675,151	CRS Advanced Tech	Frontline Techs	6	6
CBM2012-07	5,361,201	Interthinx	CoreLogic Solutions	4	4

2. táblázat: Végleges döntések a PTAB részéről üzletimódszer-szabadalmak engedélyezés utáni átmeneti felülvizsgálata tekintetében, 2014⁸⁶

Végeredményben az új felülvizsgálati eljárások olyan vállalatoknak, amelyekkel szemben szabadalombitorlási keresetet nyújtottak be, kedvező lehetőséget kínálnak a perben érintett igénypontok érvényességének felülvizsgálatára.^{87,88} A statisztikai adatok alátámasztják, hogy az IPR- és a CBMR-eljárás jellemzően a párhuzamosan zajló bitorlási perrel egyidejűleg kerül a PTAB elé. A 2013. október 8-ig az USPTO-hoz beérkezett 537 IPR- és 56 CBMR-kérelem 87%-a esetén zajlott párhuzamosan bitorlási per is;⁸⁹ más források is 80% feletti arányról számolnak be.⁹⁰ A PGR-eljárások száma elenyésző, így olyan ügyek, amelyekben a felülvizsgálati kérelem alapja a 35 U.S.C. 101§-a, a CBMR-eljárások között fordulnak elő.

⁸⁵ I. m. (82), p. 20.

⁸⁶ I. m. (80), p. 620–622.

⁸⁷ I. m. (80), p. 641.

⁸⁸ Brian J. Love, Shawn Ambwani: *Inter Partes Review: An Early Look at the Numbers*. The University of Chicago Law Review Dialogue, 81. évf., 2014. p. 103–105.

⁸⁹ I. m. (80), p. 610.

⁹⁰ I. m. (82), p. 21.

Ezen ügyekben a PTAB által alkalmazott felülvizsgálati alapelvek megegyeznek a jelen tanulmány korábbi fejezeteiben tárgyalt, jelenleg hatályos alapelvekkel.

A PTAB szigorúsága tetten érhető a felülvizsgálati eljárásokban: ahol a felülvizsgált igénypontok tekintetében végleges CBMR-döntés született, ott az ennek eredményeként törölt igénypontok aránya 98,5%,⁹¹ a már lezajlott IPR-ügyek esetében pedig 77% azon ügyeknek az aránya, amelyben az összes felülvizsgált igénypontot törölték,⁹² tehát a szabadalom birtokosának nem jó előjel, ha szabadalma ellen felülvizsgálati eljárás indul.

4. Összefoglalás

Amerikai iparjogvédelmi képviselők jegyzeteit, blogbejegyzéseit és közzétételeit áttekintve arra a következtetésre jutunk, hogy a *Bilski*-döntés óta az USPTO érdemi vizsgálati eljárásába *szoftver-berendezésigénypontokkal* vagy *means-plus-function* formában megfogalmazott igénypontokkal tanácsos belevágni. *Szoftver-termékigénypontok* ügyében több – például a jelen tanulmányban is tárgyalt, 2009, 2011 és 2013-as keletkezésű – bírósági döntés mutat abba az irányba, hogy *Beauregard típusú* termékigénypontoknál is meg kell lennie az adathordozón tárolt program egyes elemeihez társított funkcionális jellemzőknek, máskülönben az igénypont csak formailag lesz termékigénypont, és nem fogja teljesíteni a 101§ követelményeit.

A fentiek alapján a jelen tanulmány 2., 3., 4., 8., 9. és 15. példájában szemléltetett igénypontok számítógépi programot és matematikai algoritmust tartalmazó találmányok olyan megfogalmazási módjait mutatják be, amelyeket a *Bilski* utáni időszakban célszerű figyelembe venni és akár alkalmazni is akkor, ha a bejelentő az USPTO szabadalmioltalom-szerzési eljárásában sikerre szeretne jutni. Olyan esetekben, amikor a találmány teljes egészében számítógépi adatfeldolgozási eljárásokhoz, kezelőfelületek vezérléséhez, információbiztonsághoz, internetes alkalmazásokhoz stb. kapcsolódik, és komplex programozási lépésekre épül (és nem kapcsolható közvetlenül ipari berendezésekhez, műszerekhez stb.), a számítógépi program funkcionális jellegének hangsúlyozására adott esetben az 5., a 6. és a 11(b) példában látott igénypontok *elvont szerkezeti meghatározásai* (szoftver modulok) is sikerre vezethetnek.

⁹¹ I. m. (80), p. 620–622.

⁹² I. m. (88), p.101–103.

Dr. Vida Sándor*

A VÉDJEKY TÉNYLEGES HASZNÁLATÁNAK A KÖVETELMÉNYE

A „tényleges” használat fogalmát a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (Office for Harmonization in the Internal Market, BPHH) munkanyelvei nem egészen azonos értelmű nyelvtani kifejezésekkel jelölik: genuine (angol), sérieux (francia) és ernsthaft (német). E némileg eltérő tartalom alapján a különböző nyelvű kommentárok és a gyakorló jogászok eltérő (alacsonyabb, magasabb) követelményekre következtetnek.

Tényállás

A közösségi védjegy osztrák bejelentője a sajátos írásmódú WALZER TRAUM (álomkeringő) védjegyet jelentette be a 30. áruosztályban (kávé, kávépor, koffeinmentes kávé, cukortermékek). A bejelentés ellen a német Reber cég felszólalást nyújtott be, amelyet azonos német szóvédjegyére alapított. Ez ugyancsak a 30. áruosztályban (pékáru, cukrászati készítmények, csokoládé, cukortermékek) áll oltalom alatt.

A bejelentő a használat igazolását kezdeményezte. A felszólaló okiratokat csatolt:

- ügyvezetőjének nyilatkozatát a védjegy használatáról, valamint a cég által üzemeltetett cukrászda kirakatáról készült két fényképet;
- a csokoládéértékesítés havi összesítőjét 2001. márciustól 2002. decemberéig;
- a felszólaló internetes hirdetéseinek a másolatait a 2004. március 30. és 2007. január 23. közötti időszakról.

A BPHH felszólalási osztálya a felszólalásnak helyt adott, s a bejelentést elutasította.

A bejelentő fellebbezett, s a BPHH fellebbezési tanácsa hatályon kívül helyezte a felszólalási osztály határozatát. Ezt azzal indokolta, hogy a felszólaló által benyújtott bizonyítékok a komoly használat igazolására nem alkalmasak; a felszólaló a péksütemények és édességek vonatkozásában semmiféle bizonyítékot nem nyújtott be. Bár a felszólaló saját védjegyét

---

* Jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

különbéféle csokoládékra folyamatosan használta, azonban az általa forgalmazott mennyiség alacsony volt. Ezenfelül a forgalmazás csak egyetlen helységben, Bad Reichenhall német kisvárosban történt, az ott működő cukrászdában, ezért az eladások mennyisége inkább szimbolikusnak tekinthető. A forgalmazott kézműves csokoládé mennyisége tehát nem volt olyan, hogy a felszólaló számára a német piacon komoly részesedést biztosíthatott volna. A felszólaló védjegyének ezért csak marginális, helyi jelentősége van. Ezen az a körülmény sem változtat, hogy a felszólaló internetes honlapot üzemeltet, mivel nem nyert bizonyítást, hogy internetes megrendelések érkeztek-e hozzá, ezért az internetes honlap nem hozható összefüggésbe a forgalmi adatokkal. Mindezekre tekintettel a felszólaló védjegyének használata lokális és szerény, s az nem minősíthető komoly használatnak. A határozatot a felszólaló keresettel támadta meg.

Az EU Törvényszékének ítélete¹

Az ügyben az elsőfokú európai bíróság 2013. január 17-én hozott ítéletet.

A felszólaló (felperes) *első kereseti jogcíme* a KVR² 42. cikke (2) bekezdés 1. mondatának a 42. cikk (3) bekezdésével³ összefüggésben értelmezett sérelme, mivel a BPHH a korábbi nemzeti védjegy komoly használatát az értékesített áru mennyiségétől, valamint az értékesítési helyek számától tette függővé.

A Törvényszék ebben a vonatkozásban azt mondta, hogy a komoly használat fogalmának értelmezésénél figyelembe kell venni az erről a követelményről rendelkező jogi norma célját, amely szerint a korábbi védjegyet azért kell komolyan használni, hogy azt a későbbi közösségi védjegybejelentéssel szemben érvényesíteni lehessen. Nevezetesen annak érdekében, hogy a védjegyek közötti ütközések számát korlátozzák, kivéve, ha a komoly használat hiánya olyan jogos ok fennállására vezethető vissza, amely a használat hiányát kellően igazolja. Ezzel szemben a fellebbezési tanács határozatának indokolása nem irányul sem kereskedelmi eredményességre, sem a vállalat üzletpolitikájának felülvizsgálatára, sem pedig arra, hogy a védjegyoltalmat csak széles körű üzleti használatra biztosítsa.

A védjegyet komolyan használják, ha annak fő funkciója szerint, amely azon áruk vagy szolgáltatások tekintetében, amelyekre azt bejegyezték, garantálja az áru származásának azonosságát, mégpedig annak érdekében, hogy az áruk vagy szolgáltatások számára piacot szerezzen vagy azt fenntartsa. Ebbe a körbe nem tartozik viszont a szimbolikus használat, amelynek csupán az a célja, hogy a védjegy által biztosított jogokat fenntartsa. A komoly használat követelménye továbbá azt is jelenti, hogy a védjegyet úgy, amint az a kérdéses területen oltalmat élvez, nyilvánosan és az üzleti életben használják.

¹ T-355/29 ügyszám.

² A Tanács 207/2009/EK sz. rendelete a közösségi védjegyről.

³ A hivatkozott rendelkezések a védjegyhasználat komolyságának igazolásáról szólnak.

A védjegy használatának komolyságát számos olyan tény és körülmény alapján kell vizsgálni, amelyek igazolhatják a védjegy tényleges kereskedelmi használatát; idetartoznak különösen az olyan ráfordítások, amelyeket a vonatkozó gazdasági ágazatban indokoltnak tartanak annak érdekében, hogy a védjeggyel jelölt áruk vagy szolgáltatások piaci részesedését fenntartsák vagy megszerezzék. További szempontok: a vonatkozó áruk vagy szolgáltatások fajtája, a piac jellegzetességei, valamint a védjegy használatának volumene és gyakorisága.

A korábbi védjegy használata vonatkozásában különösen a használati cselekmény kereskedelmi volumene, valamint annak az időszaknak a hossza veendő figyelembe, amely alatt ezek a használati cselekmények történtek, továbbá ezek gyakorisága.

A korábbi védjegy használatának komolyságát minden releváns körülmény figyelembevételével átfogóan kell mérlegelni. Ezenfelül a védjegy komoly használata nem igazolható valószínűségi alapon vagy feltételezéssel, annak konkrét és objektív körülményeken kell alapulnia, amely az utóbbiak a védjegy valóságos és kielégítő használatát igazolják a releváns piacon.

Mindezekre tekintettel azt kell vizsgálni, hogy a fellebbezési tanács helyesen döntött-e, amikor úgy határozott, hogy a korábbi védjegy komoly használata a felszólaló (felperes) által benyújtott dokumentumok alapján nem állapítható meg.

Először is az rögzítendő, hogy az ötéves türelmi időszak a közösségi védjegy meghirdetésével vette kezdetét, s az a 2001. február 13. és 2006. február 12-e közötti időszakra esik.

Ezért a fellebbezési tanáccsal egyetértésben megállapítható, hogy a benyújtott dokumentumok döntő többsége erről az időszakról szól. Ugyanakkor a felszólaló (felperes) évente átlagosan 40-60 kg csokoládét értékesített, ami napi 200 g csokoládénak felel meg. Ez a mennyiség – figyelemmel Németország lakosságának számára – minimális. Ezenfelül a cukrászati és csokoládéáruk napi szükséglet tárgyai, amelyek a fogyasztók széles körét célozzák meg. A korábbi védjegyhasználat tekintetében csupán az áru fajtája irányadó, nem pedig az esetleges értékesítési koncepció.

A kézműves csokoládé nem tekinthető napi szükségletet kielégítő árunak.

Minél korlátozottabb a védjegyhasználatkal kapcsolatos kereskedelmi volumen, annál nagyobb annak a szükségessége, hogy a felszólaló (felperes) további adatokat szolgáltatson, amelyek a komoly használatkal kapcsolatos esetleges kétségek eloszlatására alkalmasak lehetnek.

A korábbi védjegy használata vonatkozásában helytállóan indult ki a fellebbezési tanács a releváns időszakban értékesített csokoládé mennyiségéből. Ugyanakkor nem korlátozódott arra, hogy csupán az értékesítési adatokat vizsgálja, hanem vizsgálta az egyéb körülményeket is, mint amilyenek az áru jellege és jellemzői, továbbá a használat földrajzi terjedelme.

A szóban forgó áru, jelen esetben a csokoládé vonatkozásában szükséges megállapítani, hogy általános fogyasztási cikk az, amelyet a fogyasztó általában gyorsan és különös figyelem nélkül vásárol. Ez a megállapítás annak ellenére sem vitatható, hogy a korábbi védjeggyel ellátott áru kézműves csokoládé, amelynek különleges jellege van, s amint azt

a felszólaló (felperes) a tárgyaláson előadta, annak árfekvése különösen kedvező, s így a fogyasztók jelentős hányada számára hozzáférhető.

A korábbi védjegy földrajzi elterjedtsége vonatkozásában elsősorban a terület nagysága irányadó, amelyen a védjegyet használják. Ugyanakkor tény, hogy a korábbi védjeggyel megjelölt csokoládét csak a Bad Reichenhall városban működő Reber kávéházban forgalmazták. Ennek a városnak 18 000 lakosa van. A Reber kávéház internetes oldaláról megállapítható, hogy a csokoládét, beleértve a korábbi védjeggyel ellátott csokoládét is, a kávéház belsejében, egy üveggel védett pulton kínálták csomagolatlanul, és hogy a védjegy magán a csokoládén nem szerepel. Ez a körülmény bizonyítja ugyan ennek a fajta csokoládénak a forgalmazását, de alig ad támpontot a kávéház állítólagos nemzetközi hírnevének mértéke és jelentősége vonatkozásában.

A felszólaló (felperes) e tekintetben arra hivatkozik, hogy az általa forgalmazott csokoládé annak kézműves jellege és exkluzivitása miatt csak egyetlen elárusítóhelyen értékesíthető. Ezzel szemben a csokoládé kézműves jellege és az értékesítés módjának meghatározása, azaz az egyetlen értékesítési hely nem döntő a védjegy komoly használata vonatkozásában. Minthogy a korábbi védjegy csokoládéra és cukrászati készítményekre van bejegyezve, a csokoládé marketingje a bejegyzést követően ugyanis megváltoztatható.

A felszólaló (felperes) arra is hivatkozik, hogy internet útján az egész világra kiterjedően reklámozza tevékenységét, és hogy az internetes értékesítés hiánya a használat komolyságának értékelése tekintetében nem releváns.

A Törvényszék megállapítása szerint a felszólaló (felperes) által csatolt internetes kivonatból megállapítható, hogy a friss összetevőkből készített kézműves csokoládé a Reber kávéházban helyben fogyasztható. Az internetes hirdetésekben a különböző csokoládékészítmények neve, fényképe és összetevői szerepelnek.

A komoly használat követelménye azt jelenti, hogy a védjegyet, úgy, amint az a szóban forgó országban védett, nyilvánosan használják. Ha a védjegyet az általa megjelölt termékek vonatkozásában reklámozási tevékenységbe integráltan használják, s a reklámok az érintett piacot célozzák meg, akkor a védjegy nyilvános használata megvalósul. Ugyanakkor a csatolt internetes kivonatból megállapítható, hogy a felszólaló (felperes) reklámozása valamennyi általa kínált csokoládéterméket tartalmazza, és nem csupán a korábbi védjeggyel ellátottat. E megállapítást nem gyengíti az a körülmény, hogy a kérdéses csokoládét interneten is meg lehet rendelni. Ezért helytállóan állapította meg a BPHH, hogy a hivatkozott internetes oldal nem hozható összefüggésbe a szóban forgó csokoládé értékesítési adataival. A reklámozás tárgya ugyanis a Reber kávéház, annak cukrászművészete, nem pedig a WALZERTRAUM csokoládé. Az internetes hirdetés tehát azokat a potenciális vendégeket célozza, akik Bad Reichenhallba kívánnak utazni, s ennek a turisztikai régióknak a gasztronómiai kínálatát, érdekességeit kívánják megismerni.

Mindezek alapján a fellebbezési tanács helytállóan jutott arra a megállapításra, hogy a felszólaló (felperes) bizonyította ugyan védjegye használatának bizonyos folyamatosságát, ez a

használat azonban mind területileg, mind mennyiségileg korlátozott volt, s azt szerénynek és regionálisnak kell tekinteni, s ezért nem is minősíthető komoly használatnak. A fellebbezési tanács ugyanis az állandó gyakorlatnak megfelelően, átfogó vizsgálat keretében értékelte a korábbi védjeggyel megjelölt áruk értékesítési volumenét, az áruk fajtáját és jellegét, a felszólaló (felperes) internetes hirdetéseit és e körülményeknek egymáshoz való viszonyát.

A második kereseti jogcímben a felszólaló (felperes) arra hivatkozik, hogy sérti az egyenlő elbánás elvét, hogy őt mint közepes vállalkozást, amely csak egyetlen elárúsítóhellyel rendelkezik, egy nemzetközileg tevékenykedő vállalattal szemben diszkriminálják. A védjegy komoly használatával szemben támasztott követelményeknek egy közepes vagy kisvállalat sokkal nehezebben tud eleget tenni, mint egy nagy konszern, amelynek forgalmi adatai hasonlíthatatlanul magasabbak.

Az egyenlő elbánás elve alapján az állandó gyakorlat tiltja az összehasonlítható tényállásokat eltérően, vagy a különböző tényállásokat azonos módon elbírálni, kivéve, ha az ilyen eljárás objektíve indokolt.

Az adott ügyben a Törvényszék a BPHH-val egyetértésben megállapítja, hogy a komoly használat kérdését az adott eset egyedi körülményeire figyelemmel bírálták el, s a fő szempontot nem az értékesítési volumen képezte, sem pedig az a szempont, hogy a védjegyvoltalmat a jelentős forgalmat bonyolító védjegybejelentő (az ellenérdekű fél – Vida S.) számára biztosítsák.

A fellebbezési tanácsnak az volt a nézete, hogy a komoly használatot a benyújtott bizonyítékok nem támasztják alá. Az átfogó értékelés eredményeként ugyanis megállapítást nyert, hogy a minimális forgalmazás Németországban egyetlen helyen történő értékesítés keretében történt egy csomagolatlan csokoládékészítményen, ahol a fogyasztó a különféle nevű, csomagolatlan csokoládékészítmények között választhat, s ezek közül csak az egyik van a korábbi védjeggyel ellátva.

Ilyen körülmények között a támadott határozat nem a közepes vállalat és a nagy konszern közötti eltérő értékelés eredménye, hanem a különböző körülmények mérlegeléséé, amelyek a szóban forgó iparágban a védjegy tényleges használatát alátámaszthatják.

Az EU Törvényszékének határozata ellen a felszólaló (felperes) fellebbezést nyújtott be, s így az EU Bírósága is vizsgálta az ügyet.

Az EU Bíróságának ítélete⁴

Az EU Bírósága 2014. július 17-én kelt ítéletével a fellebbezést elutasította.

Az első jogcím vonatkozásában az ítélet a következőket mondja.

A fellebbező (felperes) arra hivatkozik, hogy a védjegyhasználat akkor is komolynak tekintendő, ha mennyiségileg nem jelentős: így határozott az EU Bírósága az Ansul-ügyben

⁴ C-141/13 ügyszám.

(C-40/01),⁵ valamint a La Mer-ügyben (C-259/02).⁶ Ezért szerintem csak azt kell vizsgálni, hogy a védjegyet használták-e a releváns piac megszerzése vagy fenntartása érdekében, vagy hogy a használat nemcsak a védjeggyel szerzett jogok fenntartását célozta-e, azaz nem látszólagos használat-e.

A felszólaló (felperes) által benyújtott bizonyítékok (védjegyes termékek folyamatos forgalmazása, internetes hirdetés) vonatkozásában nem nyert megállapítást, hogy ezek látszólagos használatot képeznek, így álláspontja szerint a használat komoly, mert a WALZERTRAUM praliné nem tömegáru, hanem olyan kézműves áru, amely a legmagasabb igényeket is kielégíti; éppen az áru exkluzivitása és különlegessége következtében azokat csak egyetlen elárúsítóhelyen kínálják, és nem csomagküldő szolgálat keretében.

Második jogcímként a fellebbező arra hivatkozik, hogy a Törvényszéknek nem lett volna szabad megelégednie azzal, hogy csokoládéáruk tekintetében nincs komoly használat. Ehelyett egy lépcsővel lejjebb kellett volna vizsgálódnia, nevezetesen a kézműves praliné tekintetében kellett volna a használatot elemeznie, akárcsak a BPHH, amely határozatát a pralinéra alapította. A Törvényszék ugyanakkor csupán csokoládéről beszél, miért is ítéletének indokolása hiányos.

A fellebbező szerint a KVR 43. cikke (2) bekezdésének 3. mondata értelmében csak olyan áruk irányadóak, amelyek használatát bizonyították. Ez pedig szerintem a WALZERTRAUM esetében megtörtént.

Ha a Törvényszék a kézműves praliné vonatkozásában vizsgálódott volna, a komoly használatot meg kellett volna állapítania – mondja a fellebbezés. A védjegy gazdasági hasznosítása nem vitatható. A BPHH 2005. szeptember 22-i határozatában (R 1101/2004) a felperes (felszólaló) egyik pralinévédjegyének komoly használatát megállapította, holott azt a védjegyet ugyanazon az elárúsítóhelyen használták, és közel azonos mennyiségű praliné tekintetében bizonyították a forgalmazást. E határozat relevanciáját a Törvényszék alaptalanul hagyta figyelmen kívül.

Az EU Bíróságának értékelése

A védjegyet komolyan használják, ha a használat a védjegy fő funkciójának megfelel. Ez azt jelenti, hogy garantálja az áruk vagy szolgáltatások származását, és hogy úgy használják, hogy az ezen áruk vagy szolgáltatások számára piacot szerezzen vagy fenntartsa. A védjegy szimbolikus használata, amely csupán azt a célt szolgálja, hogy a védjegy által biztosított jogokat fenntartsák, nem tekinthető komoly használatnak. A védjegy komoly használatát valamennyi olyan tény és körülmény figyelembevételével kell vizsgálni, amelyek igazolhatják, hogy a védjegyet gazdaságilag ténylegesen hasznosítják. Így különösképpen az olyan felhasználás keretében, amelyet az adott gazdasági ágazatban indokoltnak tekintenek annak

⁵ Dr. Vida Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, II. köt. Miskolc, 2010, p. 136.

⁶ Vida: i.m. (5) p. 141.

érdekeiben, hogy a védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások javára a piaci részesedést fenntartsák vagy ilyet szerezzenek. E vizsgálat keretében figyelemmel kell lenni az áruk vagy szolgáltatások fajtájára, a piac jellegzetességeire, valamint a használat mértékére és gyakoriságára [vö. Ansul-ügyben hozott ítélet, 43. pont;⁷ La Mer- ítélet, 27. pont;⁸ Sunrider-ítélet (C-416/04), 70. pont;⁹ valamint ONEL/OMEL-ítélet (C-149/11), 29. pont].¹⁰

A fentiekre tekintettel a fellebbezésben hivatkozott első jogcím első részét el kell utasítani.

⁷ A szöveg:

A védjegyirányelv 12 (1) cikkét úgy kell értelmezni, hogy egy védjegy „tényleges használata” azt jelenti, hogy a védjegyet alapvető funkciójának megfelelően használják. Ez pedig abban áll, hogy a védjegy garantálja azoknak az áruknak és szolgáltatásoknak a származását, amelyek vonatkozásában be van jegyezve, kizárólag annak érdekében, hogy létrehozza vagy megőrizze ezeknek az áruknak vagy szolgáltatásoknak a piacát. A tényleges használat nem jelent jelképes használatot, amely utóbbinak célja a védjegy által biztosított jogok megőrzése. Annak megállapítása alkalmával, hogy a használat tényleges-e, minden tényt és körülményt figyelembe kell venni annak tisztázása érdekében, hogy a védjegy kereskedelmi felhasználása tényleges-e, különösen hogy az ilyen használat azt célozza-e, hogy az érintett kereskedelmi ágazatban fenntartsák vagy megteremtsek a védjeggyel megjelölt áruk és szolgáltatások piaci részesedését, tekintetbe véve az áruk és szolgáltatások természetét, a piac jellegét és a piaci használat mértékét és gyakoriságát...

⁸ A szöveg:

...a védjegyirányelv 10. cikke (1) bekezdését és 12. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a védjegy komoly használata azt jelenti, hogy azt annak fő funkciójának megfelelően használják. Ez pedig azon termékek vagy szolgáltatások származása azonosságának garantálása, amelyekre a védjegy be van jegyezve, mégpedig abból a célból, hogy piacot szerezzen vagy fenntartsa azon áruk vagy szolgáltatások számára, amelyekre a védjegy lajstromozva van. Nem tekintendő tényleges használatnak a szimbolikus használat, amelynek egyedüli célja, hogy a védjegy által biztosított jogokat fenntartsa. Annak értékelése alkalmával, hogy a védjegy használata tényleges-e, valamennyi tényre és körülményre figyelemmel kell lenni, különösen arra, hogy a védjegy kereskedelmi használata reális, azaz, hogy az ilyen használatnak az a célja, hogy az érintett gazdasági szektorban a piaci részesedést fenntartsa vagy megteremtse azon termékek vagy szolgáltatások vonatkozásában, amelyek a bejegyzett védjegy oltalma alatt állnak, figyelemmel ezen termékek vagy szolgáltatások természetére, a piac jellegzetességeire és a védjegy használatának mértékére és gyakoriságára. Ha ez a használat tényleges kereskedelmi célokat szolgál az előzőekben meghatározottak szerint, akkor még a minimális védjegyhasználat, vagy a tagállamban működő egyetlen importőr által történő használat is elegendő lehet, hogy a védjegyirányelv értelmében megalapozza a tényleges használatot.

⁹ A szöveg:

... amint az EU Bírósága ítélkezési gyakorlatából következik, tényleges védjegyhasználat valósul meg, ha a védjegyet alapvető funkciójának megfelelően, tehát azon áruk és szolgáltatások eredetének azonosítása céljából használják, amelyekre lajstromozták, mégpedig annak érdekében, hogy ezen áruk és szolgáltatások vonatkozásában értékesítési piacot teremtsen és őrizzen meg, az olyan szimbolikus használat kivételével, amelynek kizárólagos célja a védjegyhez fűződő jogok fenntartása. A védjegy tényleges használatának mérleget során figyelembe kell venni minden olyan tényt és körülményt, amelynek alapján megállapítható, hogy a védjegy kereskedelmi használata valóságos-e, különösen az érintett gazdasági szektorban az olyan igazoltak tekintendő használatokat, amelyek feladata megteremtési és fenntartani a védjeggyel ellátott áruk és szolgáltatások számára a piaci részesedést, az áruk és szolgáltatások természetét, a piac jellegzetességeit, a védjegy használatának mértékét és gyakoriságát [a védjegyirányelv 1. cikke (1) bekezdésének kapcsán – amelynek tartalma lényegében megfelel a KVR 43. cikke (2) bekezdésének].

¹⁰ Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 8. (118.) évf. 3. sz., 2013. június, p. 56.

A fellebbezés első jogcímének második része arra irányul, hogy a Törvényszék általában csokoládéáruról beszél ahelyett, hogy praliné vonatkozásában vizsgálódott volna.

E tekintetben előrebocsátandó, hogy a nemzeti védjegy tulajdonosának a védjegybejelentésben az áruosztályok fejlécében meghatározott kifejezéseket kell használnia, vagy pontosan meg kell határoznia, hogy a betűrendes árulistában felsorolt mely árukra kívánja a védjegyre az oltalmat megszerezni. Ez felel meg ugyanis a világosság és egyértelműség követelményének. Ha csak egyes árukra kíván az adott áruosztályból védjegyre oltalmat szerezni, akkor a bejelentésben ezeket kell megjelölnie (vö. IP Translator-ítélet, 61. pont¹¹).

A bejegyzést követően ugyanis a védjegy csak ezen áruk vonatkozásában áll oltalom alatt, s a bejelentő feladata, hogy pontosítsa azokat az árukat, amelyekre az oltalmat igényli.

Az adott ügyben tény, hogy a korábbi védjegy bejegyzése „pékárúk, cukrászati termékek, csokoládé és cukorka” áruk vonatkozásában történt, nem pedig pralinéra. A Törvényszék ezért helytállóan indult ki abból, hogy a korábbi védjegy esetén „csokoládétermékekről” van szó.

A fellebbezőnek azon kifogása tekintetében, hogy a Törvényszék a WALZERTRAUM védjegy használatát nem kézműves csokoládé vonatkozásában végezte, megállapítandó, hogy a használat vizsgálatát a védjegybejegyzésben feltüntetett áruk vonatkozásában kell végezni, nem pedig a marketingkonceptió alapján. Ettől függetlenül mind a fellebbezési tanács, mind a Törvényszék ítéletéből megállapítható, hogy a csokoládé kézműves jellegét mindkét határozat figyelembe vette.

A fellebbezésnek azzal az előadásával kapcsolatban, hogy a BPHH egy korábbi határozatában megállapította a Reber kávéház által forgalmazott praliné tekintetében a komoly használatot, megjegyzendő, hogy a BPHH által hozott korábbi határozatokat az egyenlő elbánás elve, valamint a rendes közigazgatás szabályai alapján figyelembe kell venni, de ugyanakkor mérlegelni kell azt is, hogy ugyanúgy kell-e határozni vagy sem, továbbá ezeknek az elveknek az alkalmazását a jogszerű értékeléssel összhangba kell hozni [vö. Technopol-ítélet (C-51/10), 73–75. pont¹²].

A Törvényszék is hivatkozott a Technopol-ítéletre, bár azt védjegy-bejelentési ügyben hozták. Az ott kimondott elv azonban akkor is irányadó, ha a védjegy használatának komolyságát kell értékelni. A használat jellegét a BPHH-nak ugyanis a fellebbező (felszóláló) által benyújtott bizonyítékok, valamint az eset körülményei alapján kell elbírálnia, tehát nem vezethetett eredményre a BPHH ezen korábbi határozatára történő hivatkozás. Következésképp a fellebbezésben hivatkozott első jogcím második részét is el kell utasítani.

A második jogcím vonatkozásában a fellebbező (felszóláló) arra hivatkozik, hogy közepes vállalat, amely arra alapítja üzletpolitikáját, hogy kézműves termékeket állít elő, s egy nemzetközileg tevékenykedő nagyvállalattal szemben diszkrimináltak. Szerinte ilyen módon a

¹¹ Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 8. (118.) évf. 1. sz., 2013. február, p. 31.

¹² Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 8. (118.) évf. 6. sz., 2013. december, p. 145.

kis- és közepes vállalatok védjegyei, amelyeket csak nemzeti vonatkozásban hasznosítanak az uniós védjegyrendszeren belül, hátrányos helyzetbe kerülnek.

Előadása szerint mind a kis- és közepes vállalatok, mind a nagy konszernnek jogfenntartó céllal használják védjegyeiket. A fellebbező (felszólaló) ezt a rendelkezésére álló eszközökkel végzi, nevezetesen kézműves pralinéval, amelyet telephelyén, Bad Reichenhallban forgalmaz. Ezzel szemben az ellenérdekű konszern nagy nemzetközi hálózattal rendelkezik, és számos értékesítési csatorna útján képes védjegyét használni.

A Törvényszék a WALZERTRAUM védjeggyel ellátott csokoládét vizsgálta, nem pedig a kézműves praliné forgalmazását, és hasonló mértékkel mért mint a multinacionális konszern által forgalmazott termékek esetében. Más szóval az eltérő tényállásokat azonosként értékelte, ami az egyenlő elbánás elve ellen szól.

Az EU Bíróságának megállapítása szerint a fellebbezés ezen második jogcíme keretében előadottak a korábbi érvek ismétlései anélkül, hogy a fellebbezésben valóságos szempontok volnának kifejtve arról, hogy a Törvényszék ítélete e vonatkozásban miért jogsértő. A fellebbezés ezért valójában a már elbírált kérdések újbóli elbírálására irányul, amire viszont az EU Bíróságának nincs hatásköre [ebben az értelemben Bergaderm és Gaspil-ítélet (C-352/908), 34–35. pont].¹³

A fellebbező (felszólaló) ilyen, már az előzőekben tárgyalt érvei: a kis- és nagyvállalatok közötti diszkrimináció, a forgalmazott áruk értékelésének hiánya, a BPHH korábbi határozata figyelembevételének a mellőzése – ezeket a kérdéseket a jelen ítélet az előzőekben már vizsgálta.

Erre való tekintettel a fellebbezés második jogcímét ugyancsak el kell utasítani.

Kommentárok

*Grabrucker*¹⁴ kommentárjában összehasonlítja az EU Bírósága által a La Mer-ügyben hozott ítélet tényállását (6 üveg eladása 11 hónap alatt, 14 db számla) az itt ismertetett ügy tényállásával (40–60 kg csokoládé értékesítése), s azt mondja, hogy a két ügy tényállása nagyon közel áll egymáshoz. Ugyanakkor (az eltérő eredményre tekintettel – Vida S.) azt is

¹³ A szöveg:

... az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EKSZ) 168a cikkéből [lisszaboni (hatályos) 256. cikk], valamint az EU Bírósága Szabályzatának 51. cikkéből, továbbá az EU Bírósága eljárási ügyrendjének 112 (1) (c) cikkéből következik, hogy a fellebbezésben pontosan meg kell jelölni az ítéletnek azokat az elemeket, amelyeknek hatályon kívül helyezését a fellebbező igényli, valamint a fellebbezés alapjául szolgáló jogi érveket (34. pont). E követelményeket nem elégíti ki az olyan fellebbezés, amely anélkül, hogy azonosítaná azt a jogi tévedést, amelyet az ítélet állítólag tartalmaz, arra korlátozódik, hogy megismétli azokat a jogi kifogásokat és érveket, amelyeket előzőleg az elsőfokú bíróság elé terjesztettek. Az ilyen fellebbezés gyakorlatilag inkább az alapfokú bíróság elé terjesztett kérelem újbóli elbírálásának igénylését jelentené, amire az EU Bíróságának nincs hatásköre (35. pont).

¹⁴ *Marianne Grabrucker*: Strenge Anforderungen an eine rechtserhaltende Benutzung. jurisPR-WettbR 11/2014 Anm. 2i.

figyelembe kell venni, hogy a csokoládé/praliné eladása egyetlen üzletben történt, a Németország déli részén fekvő Bad Reichenhall kisvárosban. Az internetes hirdetésre történt hivatkozás sem hozott más eredményt. Ez utóbbi megállapítás a használat tekintetében eddig folytatott gyakorlattól eltérő (az internetes eladás hiánya – Vida S.) és új, de nem meglepő, valamint dogmatikailag sem látszik megkérdőjelezhetőnek.

Az ítélet másik érdekessége az IP Translator előzetes döntés szempontjából történt vizsgálat. Az EU Bírósága ebben a kérdésben világosan kifejti, hogy a különböző használati módok realizálását miként képzei. Ez világos beszéd és örvendetes – mondja. Ebből a bejelentőknek és a védjegyjogosultaknak érteniük kell.

Nézete szerint az ítélet alapján a joggyakorlatnak két szempontra kell figyelnie.

Először is ahhoz, hogy komoly használatról lehessen beszélni, a védjeggyel ellátott termékeket nagyobb területen szükséges forgalmazni, nem elegendő csak egy kisvárosban. Hasonlóképpen az egyetlen üzletben történő értékesítés sem tekinthető jogfenntartó cselekménynek. Végül a reklámozási tevékenységet célszerű összekapcsolni az interneten történő eladás lehetőségével is.

Másodszor: a védjegy bejelentésénél alaposan át kell gondolni, hogy valójában milyen árukra akarják a védjegyet használni. Mindenképpen célszerű elkerülni a fejezetcímek nagyvonalú használatát. Azoknak a védjegytulajdonosoknak pedig, akiknek védjegyei fejezetcímek alapján vannak bejegyezve, érdemes megvizsgálniuk, hogy valójában mely árukra használják védjegyüket, s jól teszik, ha védjegyük árujegyzékét korlátozzák, mielőtt kellemtlen meglepetések érik őket.

Az IPKat (*Jeremy*)¹⁵ szokásos gunyoros stílusában ismerteti az ítéletet azzal, hogy mindenkinek igaza lett, kivéve a BPHH felszólalási tanácsát (amely a felszólalást elutasította), majd megfontolásra ajánlja, hogy a komoly használat (*genuine use*) kifejezés helyett valami más szót kellene használni, mint például kereskedelmileg jelentős (*commercially meaningful*) vagy „csak” jelentős (*significant*). Úgy véli, hogy a nem tényleges használat hamis (*it's fake*), és erre is visszavezethető a sok jogvita.

Észrevételek

1. Az ítélet értékelése vonatkozásában csatlakozom *Grabrucker* találó megjegyzéseihez, ezeket csak cifrázni tudnám komolyabb érdemi hozzáadás nélkül.

2. Ugyanakkor nem szeretném érzelmeimet elhallgatni, amelyek mint egy kis ország jogászában jelentkeznek. Kérdésem: mi szüksége van a nagy multinacionális konszernnek, hogy egy kisvállalat védjegyét a magáévá tegye (finom kifejezéssel). Nagyon is megértem a kisvállalat tulajdonosának elkeseredését és szívós harcát.

3. Persze ez a harc eleve kilátástalan volt, hiszen az uniós védjegy jogi feltételrendszere eleve különbözik a nemzeti védjegy feltételrendszerétől.

4. Tanulság: aki a védjegyét nem több uniós országban tervezi használni, elégedjék meg a nemzeti védjeggyel.

Ugyanez vonatkozik az uniós védjegyek megtámadására is: akinek gyenge fegyvertára van, ne induljon csatába, vegye tudomásul, törődjön bele, hogy gyenge.

5. Érdekességként megjegyzem végül, hogy az EU Bírósága 2015. február 26-án kelt határozatával az eljárás költségeit a felszólaló (felperes) terhére 3283,15 EUR összegben állapította meg. Tanulság: ezt a kiadást is megtakaríthatta volna a Reber kávéház, ha tudomásul veszi a BPHH fellebbezési tanácsának és az EU Törvényszékének lényegében azonos határozatát.

Az EU Bíróságához – akárcsak a tagállamok legfelsőbb bíróságaihoz – csak jogsértés esetén célszerű fordulni.

¹⁵ The IPKat 17 July 2014.

120 ÉVES AZ ELSŐ MAGYAR SZABADALMI TÖRVÉNY

1995-ben ünnepeltük a modern magyar szabadalmi jog centenáriumát, amelynek keretében neves hazai szerzők emlékeztek meg a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi 37. törvénycikkről. Az 1895. július 14-én kihirdetett jogszabály több mint 50 éven keresztül szabályozta a szabadalmak kérdését Magyarországon, így három szabadalmi törvényünk közül a leghosszabb ideig volt hatályban. E tanulmány a törvény rendszerének és felfogásának az ismertetésével, és néhány sajátos rendelkezés tetszőleges bemutatásával tiszteleg a századvégi jogalkotás egyik kiváló példája előtt.

I.

A törvény valódi jelentőségét és szerepét csak akkor érthetjük meg, ha azt megfelelő közegetben értelmezzük. Az értelmezési közeg kapcsán két jelenséget kell figyelembe vennünk: egyrészt az 1895:37. tc. nem az első szabályozás Magyarországon, másrészt közel sem tekinthető hungarikumnak. 1895 előtt is létezett szabadalmi oltalomra vonatkozó szabályozás, azonban az nem öltött törvényi testet, és annak „modern” jellege is megkérdőjelezhető volt. Mit értünk modern szabadalmi jog alatt? A kérdés megválaszolásához a szellemi alkotások oltalmának kronológiai fejlődéséből kell kiindulni. A szellemi alkotások joga a magánjog azon kevés területe közé tartozik, amely nem rendelkezik római jogi eredőkkel. Így az ókori és kora középkori államokban az ember szellemi alkotómunkáját legfeljebb a titokban tartással lehetett védelmezni. A XV. század derekától ezt váltotta fel a privilégiumadományozási gyakorlat, amelynek értelmében a királyok vagy teljesen tetszőlegesen, vagy árnyaltan körvonalazódott feltételek mentén, de mindig diszkrecionális alapon adományozták az oltalmat mint kiváltságot. Ezzel a privilégiumadományozási gyakorlattal szemben a XIX. századra jelent meg az az igény, amely kiszámítható feltételekhez és a diszkrecionalitás kizárásához kötötte az oltalom odaítélését. Ebből adódóan a szabadalmi jog a modern jelzőt akkor nyerte el, amikor az oltalom a feltalálót objektív feltételek mentén megillető, alanyi joggá vált. Történeti perspektívában ez az a jellemző, amely a XIX–XXI. századi szabadalmi oltalmat a korábbi oltalmi formáktól megkülönbözteti. Hazánkban a XVIII. század végétől kezdve találkozunk rendeleti szabályozással, s a XIX. században az 1852. évi pátens volt a meghatározó.¹ Az objektív kritériumok a modern szabadalmi jogban három gondolat köré

¹ Rudolf Klosterman: Das geistige Eigenthum an Schriften, Kunstwerken und Erfindungen nach preussischem u. internationalen Rechte. Verlag von I. Guttentag, Berlin, 1869, p. 224–226.; Alfred Simon: Mit bes. Berücks. Der schweizerischen Gesetzgebung. Druck und Verlag von K. J. Wys, Bern, 1891, p. 22–23.

csoportosíthatóak: újdonság, feltalálói tevékenységen alapuló találmány, ipari értékesíthetőség. A pátenst új termék vagy a termelés új eszköze esetén, illetve a termelés új nemét tartalmazó találmány esetén biztosított oltalmat. A szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeinek alaki és érdemi vizsgálata után azonban az oltalom odaítélése az uralkodó akaratától függött, azaz nem tekinthetjük alanyi jognak. Így a modern szabadalmi joggal szemben támasztott elvi követelmények közül az alanyi jogi jelleg és a feltalálói tevékenység modern tartalma is hiányzott. Bár a feltalálói tevékenység jogi kategóriája csak a második világháború utáni tételes jogalkotásban lelhető fel, tartalmilag azonban már a XIX. század végétől jelen volt az ítélkezési gyakorlatban. E feltétel ugyanis döntően a felfedezés és a feltalálás elhatárolására vonatkozik.

Megállapítható tehát, hogy 1895 előtt is létezik szabadalmi jog Magyarországon, azonban az a fent említettek miatt nem tekinthető modern szabályozásnak.

Az értelmezési közeg kapcsán arra is tekintettel kell lenni, hogy az 1895:37. tc. nem tekinthető hungarikumnak. Ennek szintén két oka van. *Egyrészt* a XIX. századi magyar jogalkotás egyértelműen osztrák–német dominancia alatt állt, így ez a szabadalmi törvényre is igaz. *Másrészt* a találmányokra vonatkozó oltalom rendeltetésénél fogva határon átvélt jellegű. A velencei privilégiumadómanyozásból kialakuló gyakorlat angol és francia közvetítéssel terjedt el a kontinensen, és szinte minden országban e privilégiumadómanyozási gyakorlattal szemben fogalmazódtak meg azok az igények, amelyek a modern szabadalmi törvények megszületéséhez vezettek. Ebből adódóan a XIX. század végére létrejövő nemzeti jogszabályok anyagi rendelkezései nagymértékben megegyeztek, ami azonnal lehetővé tette a nemzetközi integráció kiépítését, s mindez 1883-ban a Párizsi Unió Egyezményével (továbbiakban PUE) el is kezdődhetett. Ebből adódóan az első szabadalmi törvényünk a korabeli – haladó – tendenciáknak megfelelő jogszabály volt.

Mindez azonban nem érinti a törvény valódi érdemeit, hiszen azt mégsem állíthatjuk, hogy az 1895:37. tc. a vonatkozó osztrák–német jogszabályok lefordítását és nemzeti köntösbe való bujtatását jelentené.

II.

A törvény szerkezeti felépítése gyakorlatilag bármelyik, ma is hatályos törvény felépítését követi, hiszen három fő gondolatkör köré épült fel: *a szabadalmazhatóság anyagi feltételei, szervezeti kérdések és az eljárás.*

Első szabadalmi törvényünk értelmében szabadalmaztatható volt minden új és iparilag értékesíthető találmány. Így az oltalom középpontjában a találmány áll, amely azonban egyértelműen nem definiálható. Bár az 1852. évi pátenst és a XIX. századi angol és amerikai szabályozás tett kísérletet a találmány egyes kiviteli alakjainak a körülírására, azonban

azok sem tekinthetőek egységes definícióknak.² Ebből adódóan a XIX. század végi magyar törvényhozás nem törekedett a találmány egységes definiálására, azonban mind a jogtudomány, mind a joggyakorlat tartalommal töltötte fel a fogalmat.³ E fogalmi alapvetések közös jellemzője egyrészt, hogy a definíciók mindig valamilyen technikai eredményt állítottak a középpontba, másrészt pedig az eredmény előállítására irányuló szellemi tevékenység mindig valamihez viszonyítva jelentkezett. Ez utóbbi az, ami az ítélkezési gyakorlatban feltalálói tevékenységnek volt tekinthető, és ami első szabadalmi törvényünk értelmében a találmányi jelleg központi fogalmává vált. A feltalálói tevékenységet a bíróság nem absztrakt módon, hanem mindig eseti jelleggel értelmezte, így az adott bejelentés tárgyában a feltalálói tevékenység konkrét, kézzelfogható megnyilvánulási formáját, azaz a műszaki hatást kereste. Ebből adódóan a bírói gyakorlat a találmányi jelleg megítélésénél a bejelentés tárgyának műszaki hatását vette alapul.⁴ Ez az értelmezés tette lehetővé a két világháború közötti ítélkezési gyakorlatban annak az elvnek a kimondását, amely szerint műszaki feladat nélkül nem állapítható meg a találmányi jelleg sem.

A szabadalmazhatóság második feltétele az újdonság kritériuma volt. Szabadalmi oltalom tárgya csak új találmány lehet. A feltaláló ugyanis csak olyan műszaki megoldásokra igényelhet oltalmat, amelyek a társadalom műszaki ismereteit gazdagítják. A találmányhoz ha-

² Nagy Benő, dr. Wámoscher Endre: A magyar szabadalmi jog zsebkönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1931, p. 15; Berthold Singer: Patent and trade mark laws of the world. Chicago, 1911, p. 149; Lengyel Béla: A szabadalom és iparfejlesztő tevékenysége. A Mérnöki Továbbképző Intézet 1941-es tanfolyamának anyaga, XI. kötet, 8. füzet, Budapest, 1942, p. 31; Thomas Terrel: The law and practice relating to letter patent for inventions. Sweet and Maxwell, London, 1895, p. 26; Albert H. Walker: Text-book of the law of patents for inventions. Baker Voorhis and company, New York, 1917, p. 97–98.

³ Szakolczai Árpád: Újdonság a kereskedésről és a szabadalmi jogról. Franklin Társulat, Budapest, 1898, p. 5–6, ebben: Köbler: A találmány lényege a természeti erők technikai kombinációja, minden találmány egy technikai eredmény létrehozása. Selinghson: A találmány a természeti erők felhasználásával létrehozott technikai eredmény, amely a technika jelen állásához képest lényeges haladást képez. Robolszky: Csak akkor létezik találmány, ha a természeti erők olyan kombinációja használtatik fel, amely technikai eredményt létesít. Schöffle: Technikai haladás a találmány lényege. Gierke: A találmány új eszme, amely a természeti erők eddig ismeretlen kombinációjával a technikának lényeges haladást idéz elő. Raulaun: Találmány minden eljárás és kombináció az ipar terén, amely egy anyag, egy eszköz, egy eljárás vagy pedig a technikai eredmény létrehozására szükséges alkatrészek összetételével valósul meg, s amely a jelenlegi berendezéstől és technikai alkotásoktól eltér. Knoop: Találmánynak tekinthetők az iparilag értékesíthető alkotások és eljárások, amelyek által új technikai hatás vagy régi technikai hatás új eszközökkel érhető el. Deutsch Izidor: A szabadalomból folyó jogviszonyok. Magyar Jogászegyleti Értekezések, 101. 11. évf. 1. sz., Budapest, 1894, p. 252–253, ebben: Gareis: A találmány egy előbb nem ismert ténynek felfedezése, hogy a külvilág egy anyagára eszközölt műszaki behatás által egy ismétendő eredmény éretik el. Dambach: A találmány egy anyagi használati célokra szolgáló új, eddig nem létezett tárgynak vagy termelési eszköznek teremtése és előállítása. Reuleaux: A találmány egy berendezés vagy termék az ipari terén, amely egy anyag vagy eszköz vagy eljárás vagy műszaki hatásra egyesült részek összeállítását tekintetében létező berendezésektől és termékektől messzire menő hatás által elüt.

⁴ Magyar Nemzeti Levéltár – a továbbiakban MNL – Polgári kori kormányhatósági levéltárak K szekció – továbbiakban K – Iparügyi minisztériumi levéltár – továbbiakban 603 1974. cs. T.4079/1928; 194. cs. C. 3738/1928; 1. cs. A. 2961/1930; 1196. cs. M. 8023/1930; 2195 cs. Z. 1821/1938; 2187. cs. Z. 1338/1925; 407. cs. F. 4847/1926; 1211. cs. M. 8915/1930; 401. cs. F. 5894/1931; 821. cs. I. 2912/1931; 114. cs. B. 13711/1937.

sonlóan az újdonság tartalmi mibenléte sem határozható meg. Ezzel szemben azok az esetkörök, amelyek kétséget kizáróan nem merítik ki az újdonság fogalmát, már egyértelműen körülírhatók. A modern szabadalmi törvények közös jellemzője, hogy az újdonság fogalmát negatív oldalról, azaz az újdonságot kizáró körülmények (anterioritások) meghatározásával közelítik meg. Azzal kapcsolatban azonban, hogy az anterioritás fogalmának milyen mértékben kell érvényesülnie a jogalkotásban, már megoszlanak az elképzelések. Az 1844. évi francia szabadalmi törvény értelmében „*az a találmány nem új, amely Franciaországban vagy külföldön a bejelentés letételének dátumát megelőzően kivitelezéshez elégséges nyilvánosságban részesült.*”⁵ Az anterioritás ilyen tág értelmezése rendkívül nagy mozgásteret engedett a tényállás bírói mérlegelésének, így az jogbizonytalanságot eredményezett. A szabályozás másik végétét az 1815. évi porosz szabadalmi rendelet képezte, amely az anterioritások ki-merítő felsorolásával, kazuisztikusan próbálta meg a kérdést rendezni.⁶ Nyilvánvaló, hogy tisztán sem a francia, sem pedig a porosz megoldás nem szolgálhatja a jogbiztonságot, hanem a kettőnek valamilyen ideális kombinációja kívánatos. Az 1877. évi német szabadalmi törvény az anterioritások taxatív felsorolásával a porosz megoldást vette alapul úgy, hogy azok tartalma és határa a bírói gyakorlat által módosítható.⁷ E megoldás él tovább az oszt-
rák, majd pedig a magyar szabályozásban is. Ebből adódóan csak az a tény vagy körülmény vehető figyelembe anterioritásként, amelyet a törvény kifejezetten felsorolt.⁸ Ez a megoldás a XX. század közepéig teljesen elfogadott, és majd csak – német közvetítés következtében – az Európai Szabadalmi Egyezmény módosít mindezen. Első szabadalmi törvényünk a köz-
zétett nyomtatványt, a nyilvános gyakorlatba vételt és a meglévő szabadalmat jelölte meg újdonságrontó körülményként. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a magyar törvény, a mintául szolgáló német–oszt-
rák szabályozástól eltérően, nemcsak a belföldi, hanem a külföldi nyilvános gyakorlatbavételt is újdonságrontónak minősítette.⁹

S végezetül a szabadalmazhatóság harmadik anyagi előfeltétele az ipari értékesíthetőség volt. E feltétel körül alakult ki a legkomolyabb jogelméleti vita, így ezzel érdemes részletesebben foglalkozni.¹⁰ A törvényhez fűzött indokolás e kritérium jelentőségét abban látja,

⁵ F. C. Philippon: Die Reform der Patent-Gesetzgebung, bearbeitet im Auftrage des Handels- und Gewerbe-Vereins für Rheinland und Westphalen. Düsseldorf, 1860. p. 38; F. A. Seely: Patent and trademark law and convention. Washington Governmental Printing Office, 1893. p. 8; Singer: i. m. (2), p. 150.

⁶ Carl Theodor von Kleinschrod: Die Internationale Patentgesetzgebung nach ihren Prinzipien, nebst Vorschlägen für ein künftiges gemeines deutsches Patentrecht. München, 1855. p. 167–168.

⁷ Rudolf Klosterman: Das Patentgesetz für das deutsche Reich vom 25. Mai 1877. Verlag von Franz Vahlen, Berlin, 1877. p. 123–124.

⁸ MNL K 603 577. cs. G. 6353/1929.

⁹ Jámor Gyula: Az újdonság fogalma a szabadalmi jogban. Budapest, 1894. p. 4; Török László: A találmányi szabadalom. Rényi Károly kiadása, Budapest, 1913. p. 71. A német szabadalmi törvény 2. §-a – a nemzetközi tendenciákkal összhangban – csak a belföldi gyakorlatbavételnek tulajdonított újdonság-
rontó hatást, vö.: Klosterman: i. m. (7), p. 280.

¹⁰ Hatályos szabadalmi törvényünk az „iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén” for-
dulatot alkalmazza, amely jóval egyértelműbb és pontosabb az 1895-ös megfogalmazásnál.

hogy e feltétel által az „*ipari célokra általában hasznavehetetlen, és gyakorlatilag nem alkalmazható találmányok*” kizárhatóak az oltalomból.¹¹

E feltétel alkalmazásának valódi indoka a szellemi alkotásokra vonatkozó oltalmak differenciáltságában kereshető. Az ember szellemi tevékenysége a jog egyéb intézményei által is oltalmazható volt. Ebből adódóan a szabadalmi oltalmat az egyéb oltalmi formáktól az különböztette meg, hogy a találmányi szabadalom ipari tevékenységre vonatkozott. A szabadalmi oltalom ezen jellemzője – az ipari értékesíthetőség vagy ahhoz hasonló kifejezések által – valamennyi állam szabadalmi törvényében kifejezésre jutott. Az „iparilag értékesíthető” kifejezés az 1891. évi német szabadalmi törvény megfelelő rendelkezésének adaptációja, amelynek szövegezését azonban több szerző sem tartotta szerencsésnek.¹² Ugyanúgy, ahogy a találmányi jelleg kapcsán, ebben az esetben sem nyújt kellő eligazítást a törvény szövegezése, így az ipari értékesíthetőség tartalmát illetően más államok jogalkotását és a bírói gyakorlatot kell segítségül hívnunk.

A többször módosított 1854. évi belga szabadalmi törvény egyszerűen csak azon találmányoknak biztosított oltalmat, amelyek az „ipar vagy a kereskedelem területére” estek.¹³ Még egyszerűbben fogalmazott az 1887. évi svéd,¹⁴ illetve az 1880. évi török¹⁵ szabadalmi törvény, amelyek „ipari termékről vagy eredményről” rendelkeztek. Az 1898. évi finn szabadalmi törvény az „iparilag alkalmazható” kitéltet használta, míg az 1894. évi dán, az 1885. évi norvég, illetve 1886. évi orosz szabadalmi törvény az „ipar számára hasznosságot,” illetve az „ipari hasznosíthatóságot” állította középpontba.¹⁶ Abban az esetben pedig, ha elhagyjuk Európát, az angolszász jogterületek – mint pl. az Egyesült Államok, Kanada és Anglia – szabadalmi törvényei egyenesen a találmány hasznosságáról beszélnek.¹⁷ Ez utóbbi esetben tulajdonképpen nem is önálló kritériumról, hanem a találmány egyik fogalmi eleméről beszélhetünk, így a kérdés szempontjából ezen államok megoldásai nem relevánsak.

Látható tehát, hogy a kontinentális szabályozások az „értékesíthetőség” kifejezést mellőzve a „hasznosítás” vagy az „alkalmazás” fordulatot használják. Mindez abból a szempontból érdekes, hogy a szabadalmi törvényhez fűzött indokolás külön kiemeli, hogy „az *értékesíthetők*” szó helyett *javaslatba hozatott ugyan több szakértői közeg részéről a 'használható' szó, de ez nem felel meg az itt kifejeztetni kívánt kellékeknek, mert ez utóbbi alatt még oly eljárás*

¹¹ Az 1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai. XXIII. évf. 741. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1894, p. 90.

¹² Lévy Béla: A magyar szabadalmi jog rendszere. Budapest, 1898, p. 27.; Kelemen Manó István: A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk revisiója. Kiadja az Országos Iparegyesület, Hungária Könyvnyomda, Budapest, 1905, p. 32.

¹³ William Phillips Thompson: Handbook of patent law of all countries. London, Stevens & Sons Limited, 1920, p. 64.

¹⁴ Singer: i. m. (2), p. 409.

¹⁵ Thompson: i. m. (13), p. 145.

¹⁶ Singer: i. m. (2), p. 142., 122., 325.; Thompson: i. m. (13), p. 133.

¹⁷ John Barker Waite: Patent law. Oxford University Press, London, 1920, p. 6; Walter D. Brown: A brief history of patent legislation in the United States. Washington, 1889, p. 4; William Edvarts Richards: Patent law and practice. New York, 1922, p. 6–7; Walker: i. m. (2), p. 97–98.

*is volna érthető, amely az iparnak külön előnyt nem nyújthat.*¹⁸ Az indokolás ezen okfejtése nemcsak hogy nem volt tekintettel az európai szabályozásokra, de egyúttal olyan jellemzővel ruházta fel e kritériumot, amelyet feltételezhetően a jogalkotó nem is akart.

A szövegezésbeli pontatlanság minden bizonnyal arra vezethető vissza, hogy korábban sem az 1843. évi javaslat, sem pedig az 1852. évi páteus hasonló rendelkezést nem tartalmazott.¹⁹ Továbbá figyelembe véve azt, hogy e kifejezés abban az 1891. évi német szabadalmi törvényben található, amelynek hasonló rendelkezése Németországban is komoly elméleti vitára adott okot, nyilvánvaló, hogy a választás nem volt túl szerencsés a jogalkotó részéről.²⁰ A tudományos közvélemény hamar felfigyelt a szövegezésbeli pontatlanságra, és tisztázta – még ha jogelméleti szinten is – az ipari értékesíthetőség fogalmának valódi tartalmát. Már Kósa Zsigmond is rávilágított, hogy e fogalom csak annak a vizsgálatára irányulhat, hogy a találmány a leírásban meghatározott célra alkalmazható-e.²¹ E megközelítésben az alkalmazhatóság minőségileg jelent kevesebbet, mint az értékesíthetőség vagy a használhatóság. Ebben a fogalomhasználatban ugyanis az értékesíthetőség nem foglalhatta magában azt, hogy a találmánynak gazdasági előnnyel kellett rendelkeznie. Amennyiben ez nem így lett volna, akkor az angol–amerikai felfogáshoz hasonló hasznosság alapú értelmezéshez juthatnánk, amely nyilvánvalóan nem kívánatos, hiszen a kifejtettek fényében ezen államokban az ipari értékesíthetőség nem önálló feltételként jelentkezett.

Mindez az ítélezési gyakorlatban úgy jelentkezett, hogy az ipari értékesíthetőség a találmányi jellegtől és az újdonság kérdésétől elkülönült, teljesen önálló feltétel. Ezt támasztja alá a törvény szövegezése és azok az ítéletek is, amelyek e feltétel hiánya esetén kizárták a szabadalmazhatóságot.²² Ebből adódóan a műszaki feladat megléte kielégíthette a találmányi jelleget, de önmagában a szabadalmazhatósághoz kevésnek bizonyult.²³ Így az ipari értékesíthetőség értelmezése nem irányulhatott arra, hogy a találmány hasznosságát, gazdaságosságát, esetleg anyagi előnyét vizsgálja,²⁴ de a műszaki hatás meglététől mindenképpen többet jelentett. E két végpont között a bírói gyakorlat a fogalom tartalmát a leírásban meghatározott célra való alkalmazhatóságban határozta meg.²⁵

Vagyis a törvény indokolásától némileg eltérően az ítélezési gyakorlat a tudomány által kimunkált értelmezést tulajdonította e kritériumnak.

¹⁸ I. m. (11), p. 90.

¹⁹ Érdekes azonban, hogy ennek ellenére sem az igazságügyi, sem pedig a közgazdasági bizottság véleménye nem foglalkozott a kérdéssel.

²⁰ Josef Kohler: Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung. J. Bensheimer, Mannheim, 1900, p. 431–438;

²¹ Kósa Zsigmond: A magyar szabadalmi törvény magyarázata: függelékben a Nemzetközi Unióra vonatkozó, Ausztriával, a Német Birodalommal, Spanyolországgal kötött nemzetközi szerződésekkel és végrehajtási rendeletekkel. Hoffmann és Kronovitz, Debrecen, 1911, p. 32.

²² MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 687. cs. H. 7638/1926.

²³ MNL K 603 I. cs. A. 2908/1923; 815. cs. I. 2537/1925.

²⁴ Lévy: i. m. (2), p. 32; Nagy, Wámoscher: i. m. (2), p. 16; Túry Sándor: A magyar szabadalmi jog kézikönyve. Győző Andor Könyvkereskedő, Budapest, 1911, p. 26.

²⁵ MNL K 603 401. cs. F. 5894/1929.

Ebből adódóan ha a találmány a kitűzött műszaki feladat, tehát a leírásban meghatározott cél megvalósítására alkalmas, akkor az értékesíthetőnek volt tekinthető.²⁶ Az alkalmazhatóság tehát sokkal inkább azt jelentette, hogy a találmány gyakorlatilag kivitelezhető volt. Amennyiben a tudomány és a technika adott állása alapján ezen feltétel nem állt fenn, akkor a bíróság elutasította a bejelentést. Ez az oka annak, hogy a *perpetuum mobile* tárgyú bejelentések rendre elutasításra kerültek.²⁷ Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a cél megvalósítására való alkalmasság, vagyis alkalmazhatóság semmilyen egyéb minőségjellemzőt nem hordozott magában. Így az alkalmazhatóság szempontjából irreleváns, hogy a találmány jobb, olcsóbb legyen.²⁸ Ebből adódóan a bíróság elutasította az ipari értékesíthetőség hiányára alapított felszólalást, „*mivel a leírásban szereplő porbevonó szerként ajánlott anyagok mind olyanok, amelyeket az ényviparban ... használni szokásos, ... nem lehet azt állítani, hogy ezek alkalmazása által normális jóságú ényvhez jutni nem lehet. Így tehát a találmánynak az ipari értékesíthetősége kétség kívül megvan*”.²⁹

Az alkalmazhatóságnak – a törvényben meghatározott – egyedüli korlátja az volt, hogy annak „iparinak” kellett lennie. Mindez pusztán csak annyit jelentett, hogy a találmány alkalmazhatóságának az ipar területére kellett esnie. Az ipari tulajdon kitétel a PUE tágran értelmezte, és az egyezményhez csatolt zárójegyzőkönyv is kiemelte, hogy „*a fogalom legtágabb értelmében veendő és pedig olyképen, hogy azok nem csupán a szó szorosabb értelmében vett ipari, hanem éppen úgy a mezőgazdasági termékekre (bor, gabona, gyümölcs, állatok stb.), valamint a kereskedelmi forgalomba kerülő ásványtermékekre (ásványvíz stb.) is alkalmaztassanak*”.³⁰ E rendelkezés a londoni konferenciával bekerült az egyezmény törzsszövegébe, egyértelművé téve az ipari jelző lehető legtágabb értelmezését.³¹

A magyar ítélkezési gyakorlat is tágran értelmezte az „ipari” jelezőt, mely okból olyan bejelentések is oltalomban részesülhettek, mint pl. az automata dobáló (mutatványos bódé),³² s csak meglehetősen ritkán utasították el a bejelentést arra hivatkozva, hogy a megoldás nem az ipar területére esett. Ilyen ritka kivétellel találkozunk az S. 11317. alapszámú ügyben, amelyben „*... a bejelentés tárgya nem mozgókép előállítási eljárás, mint azt az igénypont tárgyi köre megadja. Az igénypont valójában a kép tárgyának megválasztására irányul, ami nem tartozik az ipari találmányok körébe*”.³³

A magyar ítélkezési gyakorlat egy ponton mégiscsak eltért a nemzetközi integrációban megfogalmazott elvtől. A PUE egyértelművé tette, hogy a mezőgazdasági termékekre is ki

²⁶ MNL K 603 687. cs. H. 7638/1926.

²⁷ Hoff György: Szabadalmi jog. Az Iparjogvédelmi Egyesület kiadánya. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T., Pécs, 1939, p. 71.

²⁸ MNL K 603 684. cs. H. 7457/1927.

²⁹ MNL K 603 58. cs. B. 10644/1928.

³⁰ 1908. évi LII. tc.

³¹ A londoni módosítás Magyarországon kihirdetve az 1929. évi XVIII. törvénycikkkel.

³² MNL K 603 12. cs. A. 3597/1931.

³³ MNL K 603 1689. cs. S. 11317/1925.

kell terjednie az oltalomnak, azaz az ipari értékesíthetőség a mezőgazdaságra is kiterjedt.³⁴ A magyar bíróság a mezőgazdaság körébe eső találmányoknak rendre szabadalmat adott, azonban a mezőgazdasági termékekre kezdetben nem. Ennek oka abban keresendő, hogy az őstermelés körébe eső találmányok kapcsán a fiziológiai hatást a bíróság nem ismerte el műszaki hatásként, amelynek hiánya kizárja az ipari értékesíthetőség vizsgálatát.³⁵ E tendencia csak a '30-as évektől mutatott némi változást, amikor a mezőgazdasági termékekre vonatkozó eljárások tekintetében a fiziológiai hatást szigorú feltételek mellett műszaki hatásnak minősítette a bíróság, amelyhez, ha megvalósítható cél párosult, akkor a szabadalmazást megtagadni már nem lehetett.

Az ipari értékesíthetőség kapcsán a törvény szövegezése és valódi tartalma közötti kapcsolat az első szabadalmi törvény hatályban léte alatt mindvégig kérdéses volt. Ez tükröződik vissza a XX. század szabadalmi törvény-tervezeteiben is. Az 1905. évi tervezet az „ipari tevékenység útján megvalósítható” fordulatot használta. A tervezethez fűzött indokolásból az is kiderül, hogy a szerző ennek kettős jelentőséget tulajdonított. *Egyrészt* ezáltal juttatta kifejezésre, hogy a „találmányt legelső sorban meg kell tudni valósítani, a találmánynak tehát tényleges megoldásnak kell lennie”.³⁶ Ez az értékesíthetőségtől mindenképp egzaktabb meghatározás, azonban az „ipari tevékenység” értelmezéséről a tervezet hallgat, így amennyit pontosított, ugyanannyit homályosított is a fogalmon. *Másrészt* az új szövegezéssel a szerző biztosítva látta, hogy a megvalósítható, de az ipar körébe nem eső tárgyak, mint a tudományos elvek és tételek, ezáltal kizárhatóak az oltalomból. Bár több szerző a tudományos tételek és elvek oltalomból való kizártságát az ipari értékesíthetőség fogalmából vezette le, azonban a törvény 2. § 3. pontja a találmánykénti megítélés alól ezt az esetkört eleve kivonta, így annak újbóli kizárása egy másik feltétel kapcsán feleslegesnek bizonyult.

Az 1909. évi tervezet a fogalmat teljes mértékben elvetette, és kizárólag „ipari találmány feltalálójáról” tett említést.³⁷ Annak a figyelmen kívül hagyása, hogy a találmánynak a leírásban meghatározott feladatra alkalmazhatónak kell lennie, olyan kritérium, amelyet szabadalmi törvényünkben mellőzni nem lehetett. Tekintettel a fentebb írtakra nyilvánvaló, hogy az elvet Európa valamennyi szabadalmi törvénye – még ha eltérő módon is – a magáévá tette, így a szabadalmazhatóság anyagi feltételeinek az újraértelmezése nélkül a tervezet megoldásának alkalmazása komoly gyakorlati nehézségeket vetett volna fel.

Az 1916. évi tervezet – visszatérve az 1905. évi megoldáshoz – az „iparilag megvalósítható” fordulatot használta.³⁸ Bár ez a kifejezés állt legközelebb az ítélkezési gyakorlat ered-

³⁴ *Ladoméri Szmertnik István*: A „szabadalmazható találmányok” és a szabadalmi törvény. Szabadalmi Közlöny, 1941. 3. sz. melléklet, p. 1–4; *Lengyel*: i. m. (2), p. 32; *Török*: i. m. (9), p. 68.

³⁵ MNL K 603 1. cs. A. 2908/1923.

³⁶ *Kelemen*: i. m. (12), p. 181.

³⁷ *Messinger Simon*: A találmányi szabadalmakról szóló törvénytervezet. Jogállam: Jog- és Államtudományi Szemle, 1909. 5. sz., p. 367.

³⁸ *Lévy Béla*: A szabadalmi törvényjavaslat előadói tervezete. Különlenyomat a Jogtudományi Közlöny 1916. évfolyamából, Budapest, 1916. p. 4.

ményeihez, a tervezet szerzője mégis elmulasztotta a szóhasználat pontos jelentésének a meghatározását. Ebből adódóan Kósa Zsigmond hevesen bírálta a tervezet szövegezését, utalva arra, hogy a szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeinek a meghatározása során nem megengedhető egy kétes tartalmú kifejezés használata.³⁹ Kósa érvelése helytálló abban a tekintetben, hogy az ipari értékesíthetőség bírói gyakorlat által kimunkált fogalmát egy olyan fordulatra lecserélni, amely közelebb áll az ítélkezéshez, de tartalmilag még mindig pontatlan, veszélyes lehet. Ugyanakkor a tervezet az „értékesíthetőség” kifejezést végleg elvetve, elhintette e kritérium kapcsán a „megvalósíthatóság” fogalma felé való elmozdulást.

Az eddig ismertetett tervezetek és az ítélkezési gyakorlat eredményei maradéktalanul az 1943. évi tervezetben kerültek meghatározásra. A tervezet az „ipari megvalósításra és műszaki feladat megoldására alkalmas” fordulat használatával teljes mértékben kiküszöbölte az „ipari értékesíthetőség” pontatlan szóhasználatát, s egyúttal az új szövegezést kétséget kizáró – mind az ítélkezési gyakorlattal, mind a törvény egyéb rendelkezéseivel összhangban álló – tartalommal és funkcióval ruházta fel.

A találmányi jelleg, az újdonság és az ipari értékesíthetőség ellenére nem minden találmányt lehetett szabadalmaztatni. Az egyes államok szabadalmi törvényei a találmányok bizonyos kategóriáit különféle jogpolitikai elvek mentén kizárták az oltalmi körből.⁴⁰ Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a találmány nem azért nem részesülhetett oltalomban, mert nem feltalálói tevékenység eredménye, hanem azért, mert az állam nem kívánta védelemben részesíteni. Ezen okok egy része a jogrendszerben érvényesülő általános követelményekre, más része pedig a szabadalmi jog körén belül keletkező indokokra vezethető vissza. Az első csoportba azon találmányok tartoznak, amelyek gyakorlatba vétele jogszabályba vagy közérkölciségbe ütközik, illetve amelyek a közös hadsereg, haditengerészet vagy honvédség hadképességének az emelésével álltak összefüggésben. A találmányok másik csoportja a szabadalmi jog körén belül található elvek mentén volt kizárva az oltalomból. Így a tudományos elveket és tételeket, valamint az emberi és állati élelmezési cikkeket is kizárta a törvény az oltalomból.

³⁹ Kósa Zsigmond: Vélemény a szabadalmi törvénytervezetről. Évkönyv az Iparjogi Szemle 1916. évfolyamának pótlására. A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület kiadványa, Budapest, 1917, p. 69.

⁴⁰ A tudományos tantételeket és elveket az összes állam; állami egyedárúság körébe tartozó tárgyakat: Ausztria és Románia; katonai célra szolgáló fegyverekre, lőszerre, erődítményekre és hadihajókra: Magyarország; élelmiszerekre vonatkozó találmányokat: Ausztria, Dánia, Japán, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Svájc és Svédország; gyógyszerekre: Argentína, Ausztria, Dánia, Finnország, Franciaország, Japán, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország és Törökország; vegyi úton előállított termékekre: Argentína, Ausztria, Finnország, Luxemburg, Magyarország, Mexikó, Németország, Oroszország, Portugália és Svájc.

III.

A törvény megalkotásakor már nyilvánvaló volt, hogy a szabadalmi oltalom objektív feltételeken nyugvó alanyi jog, amelynek kapcsán akár az uralkodó, akár más állami szerv diszkrecionalitása kizárt. *Bánó József* országgyűlési képviselő ezt akképp jellemezte, hogy „*a találmány nem egyéb, mint a szorgalomnak, tudomáynak, leleményességnek és a zseninek a megnyilvánulása, egy olyan iparilag értékesíthető formában, amely esetleg a nagyközönségnek vagy pedig az egész emberiségnek a javát szolgálja.*”⁴¹ A törvény szellemiségében ez a szemlélet úgy fejeződött ki, hogy az oltalom megadásának objektív kritériumokhoz kötése növelni fogja a kiadandó szabadalmak értékét.⁴² Ez a szemlélet a szervezetrendszerre úgy vetült ki, hogy a jogalkotó kivonta a kereskedelemügyi miniszter hatásköre alól a szabadalmazást, és azt egy új hatóságra bízta. A PUE csak annyit mondott, hogy az „*ipari tulajdon védelmére külön hivatalt*” kell felállítani.⁴³ Az új hatóság jogállásáról vagy hatalmi ági hovatartozásáról az egyezmény azonban hallgatott. A szabadalmakkal összefüggő eljárások természete kettős, hiszen maga az engedélyezés egyértelműen közigazgatási hatósági eljárásnak, míg a megadott szabadalommal, illetve az engedélyezéssel összefüggő jogvita peres eljárásnak tekinthető. A XIX. század végén az államoknak a szervezeti kialakítás tekintetében három lehetőségük volt. *Egyrészt* az engedélyezésre egy külön közigazgatási szervet hoznak létre, és az engedélyezéssel, illetve a megadott szabadalommal összefüggő jogvitákat rendes bíróság elé utalják. *Másrészt* az engedélyezésre és a jogviták elbírálására egy különbírósgot hoznak létre. *Harmadrészt* az engedélyezést és a jogviták elbírálását rendes bírósághoz telepítik. Ez utóbbi ma talán szokatlan elgondolásnak tűnhet, azonban a dualizmus időszakában – a közigazgatás és a bíraskodása elválasztása mellett – nem életszerűtlen bizonyos igazgatási feladatokat, mint pl. a telekkönyvezést rendes bíróságokhoz utalni. A dualizmus jogalkotása – ebben is német-osztrák mintát követve – a különbírósg felállítása mellett döntött, ami a Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács létrehozását jelentette. A Szabadalmi Hivatal elnökből, alelnökből, állandó bírói és műszaki, továbbá nem állandó bírói és műszaki tagokból állt. Az elnököt, az alelnököt és az állandó tagokat a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján a király,⁴⁴ majd a kormányzó nevezte ki,⁴⁵ míg a kezelőszemélyzetet maga a miniszter.⁴⁶ A bírói tagoknak az 1869:4. tc. 7. §-ában meghatározott bírói képesítéssel, míg a műszaki tagoknak „*valamely műegyetemen a tanulmányok szabályszerű bevégezése alapján a kir. József műegyetemről nyert, vagy ez által honosított oklevéllel*” kellett rendel-

⁴¹ Az 1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója. XXV. évf. 402. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1895, p. 283.

⁴² I. m. (11), p. 108.

⁴³ PUE 12. cikk.

⁴⁴ MNL Minisztertanácsi jegyzőkönyvek – továbbiakban K 27 – (1902.12.27) 10R/19.; (1911. 08. 11.) 25R/35.

⁴⁵ MNL K 27 (1921. 01. 04.) 28R/86; (1921.06.03) 78R/122; (1922.01.24.) 39R/81; (1922.07.07) 90R/133; (1923. 02.16.) 65R/103.

⁴⁶ *Lévy*: i. m. (12), p. 14; *Kósa*: i. m. (21), p. 145; *Török*: i. m. (9), p. 104; MNL K 27 (1905. 10. 05.) 7R/52.

kezniük.⁴⁷ A Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, illetve az ehhez kapcsolódó valamennyi adminisztratív ügy elintézése.⁴⁸ A hivatal ezeket a feladatokat bejelentési és bírói osztályban végezte el. Érdekeség, hogy a törvény eredetileg három osztályt rendelt el felállítani: bejelentési osztályt, felfolyamodási osztályt, megsemmisítési osztályt. Az igazságügyi bizottság javaslatára azonban az utolsó kettő egy egységes bírói osztállyá lett összevonva, utalva arra, hogy a tervezett felfolyamodási és megsemmisítési osztály hatáskörébe tartozó ügyek döntően jogi természetűek, így a szervezeti különállást semmi sem indokolja.⁴⁹

Azonban a két osztály szervezeti különállása is csak korlátozottan értelmezhető, hiszen a hivatal elnöke évente kétszer⁵⁰ beosztotta a tagokat az egyik vagy a másik osztályba, illetve azok tanácsába.⁵¹ A bejelentési osztály kizárólag elsőfokú hatóságként járt el, a szabadalmazással összefüggő „adminisztratív” ügyek kapcsán. Vagyis a törvény a két osztály közötti hatásköri kérdést úgy rendezte, hogy a bejelentési osztály volt az általános hatáskörű elsőfokú fórum, s így a bírói osztály csak akkor járhatott el első fokon, ha a törvény ezt kifejezetten előírta. Így a bejelentési osztály hatáskörébe tartozott különösen a szabadalmi bejelentések vizsgálata, közzététele, visszautasítása, a szabadalom megadása vagy megtagadása, a felszólalások elintézése, a meghatalmazottak belajstromozása, a lejárt szabadalmak megszüntetésének kihirdetése, a szabadalmi díjak beszedése. Ezeket a feladatokat az osztály tanácsülésen vagy ülésen kívül látta el. A Szűn⁵² 23. §-a szerint csak az „*ügyek elintézésére kell*” tanácsulást összehívni. A hivatal gyakorlata alapján ez kizárólag az ügyek érdemi elintézését jelentette, vagyis tanácsülésre csak a bejelentés visszautasítása, közzététel elrendelése, bejelentés visszavontnak való kimondása, szabadalom megadása, díjfizetés elengedése, hitelezése esetén volt szükség. Minden más esetben az ügyek elintézését az elnök tanácsülésen kívül rendelte el, s ez az eljárás gyorsítását eredményezte. A bejelentési osztályon belül a tanácsok összetétele viszonylagos állandóságot mutatott. A két tanács közül az egyik elnöke a hivatal alelnöke volt, a másik tanácsot pedig a legidősebb bírói képesítésű tag vezette. A fennmaradó jogi és műszaki tagokat pedig egyenlő arányban a naptári év elején osztották be.

⁴⁷ 1895:XXXVII. tc. 24. § (3) bekezdés. Ilyen műszaki képesítésű tag volt a teljesség igénye nélkül Bittó Béla, Virág József, Menczer Árpád, Bruckmüller Ferenc, Jendrassik Kornél, Imre László, Sályi István, Lancsalics Alajos.

⁴⁸ Kifejezetten a Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, nyilvántartása, a szabadalmi lajstrom vezetése, a szabadalmak átruházásának, használati és gyakorlatbavételi engedélyeknek a bejegyzése, megsemmisítési és megállapítási perek első fokon való elintézése.

⁴⁹ Az 1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója, XXV. évf. 884. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1895, p. 56.

⁵⁰ Tipikusan a januári és júniusi hónapban.

⁵¹ *Kelemen*: i. m. (12), p. 11.

⁵² A Szabadalmi Hivatal ügyviteli szabályzata, amelyet a 733/1896. sz. eln. rendelet szabályozott. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 3333/1901. K. M. rendelet, a 81.588/1914. K. M. rendelet, és az 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Szűn” rövidítés alatt használjuk.

A bírói osztály már vegyes folyamodású hatóság volt. Első fokon kizárólag a megvonási, megsemmisítési és a szabadalmak terjedelmének megállapítása iránt indított perekben járt el, amelyeket tanácsülésben tárgyalt.⁵³ Nem volt kifejezetten tanácsi formációhoz kötve, de a gyakorlat alapján mégis így járt el az osztály azokban az esetekben, mikor más hatóság megkeresése alapján a szabadalmi leírás értelmezésében nyújtott segítséget. Fellebbviteli fórumként pedig a felszólalások másodfokú elintézése során szintén tanácsülésben járt el. A bírói osztály hatásköri szabályaiból az látható, hogy a már megadott szabadalomból, illetve magából az oltalomból folyó jogok védelmét, mint vagyonjogi kérdést, a törvény rendes bírósági hatáskörben hagyta.⁵⁴

A Szabadalmi Tanács⁵⁵ mint fellebbviteli fórum eredetileg nem szerepelt a törvényjavaslatban, s felállítása csak akkor került szóba, mikor az Országgyűlés Közgazdasági Bizottságának a javaslatára a szabadalmi felügyelő intézményét kivették a tervezetből.⁵⁶ A szabadalmi felügyelő intézményére eredetileg azért lett volna szükség, mert a bejelentések hivatalból nem vizsgálhatók, ugyanakkor az állam részéről nem megengedhető, hogy törvényes alap nélküli bejelentéseket is oltalomban részesítsen. Ezért szükség volt egy olyan közegre, amely az állam ezen érdeke felett őrködik. Ugyanakkor ez a megoldás nem illeszkedett a felszólalási rendszer alapján kiépített szabadalmi eljárásba, sőt, annak alapelveivel kifejezetten ellentétes volt, hisz e rendszer központi eleme az volt, hogy a szabadalom kiadása feletti ellenőrzést a társadalomra, illetve az érdekeltekre bízta.⁵⁷ Mindezek alapján a törvényhozás a szabadalmi felügyelő eltörlésével a Szabadalmi Tanács felállítása mellett döntött.

Ez a hatóság járt el másodfokon a megsemmisítési, megállapítási és megvonási perekben. A Szabadalmi Tanács tagjait a Magyar Korona területén működő felsőbbbíróságok tagjai, illetve a kir. műegyetem tanárai közül⁵⁸ – a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján – az uralkodó nevezte ki.⁵⁹ A Szabadalmi Tanács összetételét megvizsgálva ez azt jelentette,

⁵³ Fenyő Henrik: Szabadalmi intézményünk jelen állapota. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1914, p. 139.

⁵⁴ Kósa Zsigmond, Ladoméri Szmertnik István: A magyar szabadalmi törvény, a hozzátartozó végrehajtási rendelet és az ezeket módosító rendelkezések. A m. kir. Szabadalmi Bíróság kiadása, Budapest, 1935, p. 9.

⁵⁵ A Szabadalmi Tanács (felsőbbbíróság) szervezeti és ügyviteli szabályzatát a 734/1896 K. M. rendelet szabályozta. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 34.549/1914. K. M. rendelet, a 74.825/1920 K. M. rendelet.

⁵⁶ Az 1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai. XXII. évf. 854. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1894, p. 56.

⁵⁷ Nem véletlen, hogy a felszólalási rendszer őshazájában, Angliában sem találunk hasonló intézményt.

⁵⁸ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1900.03.21) 11R/117; (1902. 11. 18.) 35R/57; (1905.07.19.) 10R/14; (1906.03.01) 22R/48; (1908.05.25.) 18R/33; (1910. 11. 27.) 11R/59; (1911.02.12.) 6R/18; a két világháború között ugyanezen eljárás érvényesült, csak már kormányzói megerősítéssel: MNL K 27 (1925. 03.12) 15R/110; (1926.02.26) 28R/40.

⁵⁹ A bírakat felsőbbbírósági megbízatásuk teljes időtartamára, míg a műszaki tagokat öt évre nevezte ki: 1895:XXXVII. tc. 24. §.

hogy általában négy bíró a kúriai bírák közül,⁶⁰ kettő pedig a zágrábi hétszemélyes tábla ülnökei közül került ki.⁶¹

A Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács bár különbírásként működött, de a törvény eredeti szövegezésében nem tekinthető maradéktalanul annak, ugyanis a bírói függetlenség minden biztosítéka kezdetben nem következetesen érvényesült.⁶² A XX. század elején azonban az 1920:35. tc. a bejelentési és bírói osztály kapcsolatának átértelmezésével, a kültag intézményének eltörlésével és a fegyelmi felelősség újraszabályozásával mindezt orvosolta. A dualizmus kori különbíráóságok közül a szabadalmi hatóságok azért is kirívóak, mert az egyetlen kétszintű különbíráóságot valósították meg. Ezt az 1927:20. tc. módosította oly módon, hogy a Szabadalmi Felsőbíráóság hatáskörét a Kúriára ruházta, ahol ettől kezdve egy szabadalmi tanács működött.

IV.

A szabadalmi törvény harmadik nagy logikai egysége az eljárásra fókuszált. Az engedélyezési eljárás tekintetében a törvény a teljes eljárást, míg a megadott szabadalmakkal összefüggő eljárások közül csak azokat a rendelkezéseket tartalmazta, amelyek a polgári perrendtartás általános szabályaitól eltértek.⁶³

A XIX. század közepén, a modern szabadalmi jog hajnalán több típusú engedélyezési eljárással is találkozunk. Az engedélyezési eljárások közötti különbség az volt, hogy ki vagy milyen szerv, és mikor jogosult a szabadalmazás feltételeinek a vizsgálatára. Ezek alapján az egyes eljárásokat egy skálán helyezhetjük el, amelynek egyik végpontja a tiszta bejelentési rendszer, míg a másik a tiszta elővizsgálati rendszer. Az előbbi esetében a hatóság a bejelentett találmány újszerűségét és célszerűségét sem vizsgálta, mivel a bejelentő felelősségére adta meg az oltalmat oly módon, hogy azt utólag bárki megtámadhatta.⁶⁴ Így valójában a hatóság pusztán formális, adminisztratív jogkörrel rendelkezett, azonban az érdemi vizs-

⁶⁰ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1901.06.12.) 46R/58; (1907.05.16.) 15R/45; (1909. 01.30.) 4R/117; (1911. 10.17.) 63R/103; (1912.02.26.) 61R/103; (1913. 02.28.) 101R/112; (1918.06.06) 83R/136.

⁶¹ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1913.10.23.) 15R/69.

⁶² Részben hatósági jogkört és bírói jogkört gyakorló szerv hatóságként megszervezése nem példa nélküli a dualizmusban, hiszen a közigazgatási bíráskodás kapcsán is hasonló tendencia figyelhető meg. Vö.: *Stipta István: A közigazgatási jogviták elbírálásának rendszere 1883-ig* in Máthé Gábor, Révész T. Mihály, Gosztonyi Gergely (szerk.): *Jogtörténeti Parerga: Ünnepi Tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére*. ELTE, Eötvös Kiadó, Budapest, 2013, p. 331–337; *Stipta István: A pénzügyi közigazgatás szervezete Magyarországon 1849 és 1883 között*. Miskolci Jogi Szemle, 2013. 1. sz., p. 18–34; *Stipta István: A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jellege és hatásköre* (Az 1883. évi XLIII. tc. tartalma és jelentősége). Sárty Pál (szerk.): *Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica*, XXIX évf. 1. sz., Miskolc University Press, Miskolc, 2011, p. 89–116.

⁶³ Érdekeség, hogy a törvény megszületésének évében Magyarország már rendelkezett kodifikált büntető-törvénykönyvvel (1878:5. tc.), azonban a szabadalmi törvény tartalmazta a szabadalombitorlás tényállását és az alkalmazandó büntetést is.

⁶⁴ *Paul Von Beck-Mannagetta: Das oesterreichische Patentrecht*. Berlin, 1893, p. 38; *Kastner Antal: A szabadalmi ügy és reformja*. Magyar Igazságügy, 1883, 19. sz., p. 166.

gálat teljes hiánya az engedélyezési eljárás rövidüléséhez és az oltalmi díj csökkenéséhez vezetett. Európában rövid ideig ezt a rendszert alkalmazta az 1791. évi francia szabadalmi törvény. Ezzel ellentétben a tiszta elővizsgálati rendszer alapján az eljáró hatóság a találmány újdonságát, találmányi jellegét és az ipari alkalmazhatóságot is hivatalból vizsgálta. Ez alapján az ilyen hatóságnál szakértőknek kellett az érdemi vizsgálatot végezni, és minden esetben lehetővé kellett tenni a döntéssel szembeni jogorvoslatot. Ezt alkalmazta az Amerikai Egyesült Államok és Németország is.⁶⁵ Eljárási szempontból a két szélsőséges megoldás között helyezkedett el az angol felszólalási rendszer 1852-től. Ennek értelmében a bejelentés és a leírás az eljárás során közzétételre kerül. A közzététel egyúttal egy felhívást tartalmaz az érintettek számára, hogy záros határidőn belül bárki felszólalhat a szabadalom kiadása ellen.⁶⁶ Vagyis a felszólalási rendszer logikája azonos az elővizsgálati rendszerével, mert mind a két megoldás célja az, hogy olyan találmányok, amelyek nem újak, vagy egyéb okból nem érdemelnek szabadalmat, „*már eleve a szabadalmazásból kizárassanak*”.⁶⁷ A felszólalást az eljáró hatóság vagy a szabadalmi bíróság bírálja el. Így még érdemi döntés előtt kap lehetőséget a laikus fél az észrevételek megtételére, ugyanakkor annak hiánya az eljárás folytatását vonja maga után, hisz az officialitás helyett a tárgyalási elv kerül előtérbe. Anglia mellett 1891-től kezdve Németország is alkalmazta a felszólalást, így ott valójában egy elővizsgálat-tal egybekötött felszólalási eljárás érvényesült.

Első szabadalmi törvényünk a felszólalási eljárást adaptálta, ennek értelmében a bíróság csak a találmányi jellegét vizsgálta hivatalból, s a szabadalmazhatóság egyéb feltételei a bejelentés és a leírás közzétételét követően válhattak vita tárgyává.

Összességében megállapítható, hogy az 1895:37. tc. a korabeli nemzetközi és európai tendenciákkal összhangban olyan modern jogalkotási termék, amely kisebb módosításokkal a XX. század közepéig meghatározta szabadalmi jogi gondolkodásunkat.

⁶⁵ Brown: i. m. (17), p. 8; Graham Dutfield: Intellectual Property Rights and the Life Science Industries: Past, Present and the future. Antony Rowe Ltd, Chippenham, Wiltshire, 2003, p. 3.

⁶⁶ Thomas Bond Hall: Legal status of patents. Cleveland, 1882, p. 20.

⁶⁷ Deutsch: i.m. (3), p. 262.

Dr. Palágyi Tivadar*

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Afrikai Szellemitulajdon-védelmi Szervezet

A) Az Afrikai Szellemitulajdon-védelmi Szervezet (Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle, OAPI) vezetése 2014. december 5-én benyújtotta a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél (WIPO) a Madridi Jegyzőkönyvhöz való csatlakozás okmányát. Így az OAPI 2015. március 5-én vált a nemzetközi szervezet tagjává.

Az OAPI-nek a következő 17 ország a tagja: Benin, Bissau Guinea, Burkina Faso, Csád, Egyenlítői Guinea, Elefántcsontpart, Gabon, Guinea, Kamerun, Komoro-szigetek, Kongói Köztársaság, Közép-afrikai Köztársaság, Mali, Mauritánia, Niger, Szenegál és Togo. Az OAPI központi irodája Kamerunban van.

Amerikai Egyesült Államok

A) Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága (U.S. Supreme Court, SC) 2014. június 2-án megállapította, hogy a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) próbája annak meghatározására, hogy egy szabadalom igénypontjai kielégítik-e az amerikai szabadalmi törvény 112. cikke szerinti határozottsági követelményt, nem megfelelő. Korábban a CAFC azon az állásponton volt, hogy ennek a követelménynek a kielégítéséhez a szabadalomtulajdonosnak csak azt kell bizonyítania, hogy a megtámadott igénypont „kezelhető szerkezetű”, és nem „megoldhatatlanul kétértelmű”. A bíróság által bejelentett új mérték azt kívánja, hogy egy szabadalom igénypontjai, ha azokat a szabadalmi leírás és az elővizsgálat során feltárt dokumentumok fényében olvassák, ésszerű bizonyossággal tájékoztassák a szakembereket a találmány oltalmi köréről.

A most tárgyalni kívánt ügy háttere a *Biosig* 5 337 753 sz. ('753-as) szabadalma, amely fogás révén aktiválható olyan szívritmusmérőkre vonatkozik, amelyek jellegzetesen társítva vannak egy gyakorlókészülékkel. A Biosig 2004-ben bitorlási keresetet indított a *Nautilus* ellen a New York-i Déli Kerületi Bíróságnál, azt állítva, hogy a Nautilus olyan gyakorlókészülékeket gyártott és árusított, amelyek magukban foglaltak a '753-as szabadalom termékigénypontjaival védett szívmonitor-készüléket. Miközben a per függőben volt, az Amerikai Szabadalmi és Védjegy hivatal (US Patent and Trademark Office, USPTO) helyt adott a Nautilus kérésének, hogy a '753-as szabadalmat *ex parte* vizsgálják felül. Ezt követő-

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

en a felek önként beleegyeztek abba, hogy megszüntetik a pert, de a Biosig azt újra megindíthatja, ha az újbóli vizsgálati eljárást a Biosig javára döntenek el.

Az újbóli vizsgálati eljárás igénypontmódosítás előírása nélkül megerősítette a '753-as szabadalom szabadalmazhatóságát elsősorban a Biosignek azon érvei alapján, hogy a felhozott anterioritás nem nyilvánítja ki az elektródok igényelt térbeli elrendezését és az elektromiogram-jelek ennek tulajdonítható kiküszöbölését. Ezután a Biosig 2010-ben ismét bitorlási pert indított a Nautilus ellen. Ekkor a körzeti bíróság előtt a Biosig eredményesen győzte meg a bírót, hogy az igénypontban szereplő „térbeli viszony” (spaced relationship) kifejezést – amely leírja a két elektródkészlet elrendezését a szívverést mérő rúdon, amely arra szolgál, hogy ha a felhasználó megfogja, leolvashatja rajta a saját szívritmusát – nem kell sajátos távolságokra korlátozni, és hogy a szabadalom újbóli vizsgálata alatt közölt bizonyítékok nem teszik szükségessé az igényelt oltalmi kör korlátozását. Ezt követően a körzeti bíróság a kifejezést a következőképpen szövegezte meg: „Meghatározott viszony az élő elektród és a közös elektród között a hengeres rúd egyik oldalán, és ugyanaz vagy eltérő meghatározott viszony az élő elektród és a közös elektród között a hengeres rúd másik oldalán”.

Ezután a Nautilus annak megállapítását kérte a bíróságtól, hogy a '753-as szabadalom érvénytelen azon az alapon, hogy a „térbeli viszony” kifejezés az igénypontot a 112. cikk alapján határozatlanná teszi.

Szóbeli meghallgatást követően a körzeti bíróság helyt adott a Nautilus keresetének, megállapítva, hogy „egy térbeli viszony nem mondja meg senkinek, hogy pontosan milyen térről van szó. ... A tér paraméterei nincsenek megadva, sem pedig az, hogy a térbeli viszonynak a bal oldalon ugyanolyannak kell-e lennie, mint a jobb oldalon”.

A körzeti bíróság elutasította a Biosig kérelmét a bírósági vélemény megváltoztatására, ezért a Biosig a CAFC-nél nyújtott be fellebbezést. E bíróság nevében *Wallach* bíró megállapította, hogy az igénypontok határozatlanság miatt nem voltak érvénytelenek, ezért hatálytalanította a körzeti bíróság döntését, és az ügyet további eljárásra visszaküldte ennek a bíróságnak. E döntés alátámasztásaként a CAFC a *Datamize, LLC v. Plumtree Software, Inc.*-ügy szerinti szabványt alkalmazta, amely megállapítja, hogy egy igénypont csak akkor határozatlan, ha „nem felismerhető szerkezetű” vagy „megoldhatatlanul kétértelmű”. A CAFC megjegyezte továbbá, hogy amennyiben az igénypont jelentése felismerhető, az igénypontot kellően határozottnak kell minősíteni még akkor is, ha a jelentés felismerésének a feladata félelmetesen nehéz.

A vitatott igényponti kifejezésre vonatkozóan a CAFC leszögezi, hogy a körzeti bíróság értelmezni tudta a „térbeli viszony” kifejezést, ezért a határozatlanság megállapításához arra lenne szükség, hogy egy szakember ezt a kifejezést megoldhatatlanul kétértelműnek minősítse. A '753-as szabadalommal kapcsolatban nem ez volt a helyzet, mert megállapították, hogy az kinyilvánít „az igényelt készülékről bizonyos paramétereket, amelyeket egy szakember elegendőnek találhat ahhoz, hogy megértse a 'térbeli viszony' kifejezés értelmét”.

Az SC 2014. január 10-én helyt adott a Nautilus különleges kérelmének (writ of certiorari), amely a következő kérdéseket tartalmazta:

– „Az a tény, hogy a CAFC elfogadta a több ésszerű értelmezéssel rendelkező kétértelmű szabadalmi igénypontokat – amíg a kétértelműség nem feloldhatatlan egy bíróság által –, legyőzi az igénypontban a világos és pontos igénylés követelményét?”

– „Az érvényesség feltételezése hígítja az igénypontban a világos és pontos igénylés követelményét?”

Az SC 2014. április 28-án tartott szóbeli meghallgatást, majd 2014. június 2-án tette közzé a véleményét, amelyben megállapította, hogy a CAFC által alkalmazott szabvány az igénypont határozottságára, amely csupán azt kívánta, hogy egy igénypont „kezelhető szerkezetű” és ne „feloldhatatlanul kétértelmű” legyen, nem elégíti ki a szabadalmi törvény 112. cikkében lefektetett „igénypont-határozottság” követelményt.

Az SC először megjegyezte, hogy az igénypont-határozatlanságot egy szakember szövegéből kell megítélni a szabadalom benyújtásának időpontjára visszavetítve, és hogy az igénypontokat a szabadalmi leírás és az elővizsgálat történetének fényében kell olvasni. Az SC azt is megjegyezte, hogy az írott szöveggel járó bizonytalanság és a szabadalmi bejelentők kétértelműség beiktatására irányuló hajlama közötti kényes egyensúlyt akkor lehet megtalálni, ha a leírás és az elővizsgálat történetének fényében a szabadalmi igénypontok ésszerű biztonsággal tájékoztatják a szakembert a találmány oltalmi köréről.

Ezután az SC a CAFC által az igénypontok határozottságával kapcsolatban használt „feloldhatatlan kétértelműség” kérdésével foglalkozott, és megállapította, hogy a „kezelhető szerkezet” vagy a „megoldhatatlan kétértelműség” nyelvezet nélkülözi a pontosságot, és az alsófokú bíróságoknál zavart okozhat. Emellett a pontatlanság megtűrése egy igénypont szövegében a „megoldhatatlan kétértelműség” kategóriájába esik, és az igénypontok oltalmi körével kapcsolatban „bizonytalansági zónát” hoz létre.

A ’753-as szabadalom kifogásolt igénypontjaival kapcsolatban az SC nem nyilvánított véleményét, ehelyett az ügyet visszaküldte a CAFC-nek annak meghatározása céljából, hogy a megfelelő szabvány figyelembevételével a vonatkozó igénypontok kellően határozottak-e.

Az SC egyhangú döntéssel vezetett be egy olyan próbát, amely azon a megállapításon alapult, hogy „egy szabadalom határozatlanság miatt érvénytelen, ha igénypontjai a szabadalmat körvonalazó leírás és az elővizsgálat történetének fényében nem tájékoztatják ésszerű biztonsággal a szakembereket a találmány oltalmi köréről.”

A gyakorlat fogja eldönteni, hogy az amerikai bíróságok hogyan fogják alkalmazni a határozatlanságra vonatkozó új próbát. Valószínűnek látszik azonban, hogy az új próba alapján könnyebb lesz egy amerikai szabadalom igénypontjait határozatlanság miatt érvényteleníteni.

B) A Copaxone egy kasszasikert biztosító gyógyszer a szklerózis multiplex ellen, amelynek hatóanyaga a glatiramer-acetát kopolimer. E gyógyszert a *Yeda Weizman Intézet* tech-

nológiaátadó vállalata szabadalmaztatta, amely a *Tevának* kizárólagos használati engedélyt adott a Copaxone gyártására.

2014. január 20-án az SC hatálytalanította a CAFC döntését; az utóbbi érvénytelenítette a Teva Copaxone-ra vonatkozó szabadalmát, és ezzel lehetőséget nyújtott a gyógyszergyártók számára, hogy felkészüljenek a generikus versenyre.

A Copaxone-szabadalom igénypontjai egy sajátos molekulasúly-tartományt határoznak meg, azonban nem közlik, hogy milyen módszert használtak a molekulasúly mérésére. A *Sandoz* azzal érvelt, hogy ez végzetes hiba, és az igénypontok e hiba miatt az amerikai szabadalmi törvény 112. cikke alapján határozatlanok. A körzeti bíróság a Teva javára döntött, mert meggyőzte a *Tevának* az az érvelése, hogy az igénypont világosan a „csúcs átlagos molekulasúlyt” jelenti, nem pedig a „szám szerinti átlagos molekulasúlyt” vagy a „súly szerinti átlagos molekulasúlyt”.

Fellebbezést követően a CAFC ellenkező véleményen volt, és a szabadalmat határozatlan-ság miatt érvénytelennek találta. Úgy jutott erre a következtetésre, hogy újból felülvizsgálta a körzeti bíróság igénypontoszerkesztésének valamennyi szempontját, ideértve a körzeti bíróság által meghatározott kiegészítő tényeket is. Az SC által eldöntendő kérdés az volt, hogy ez megengedhető volt-e, vagy pedig a CAFC nem megengedhető módon érvénytelenítette a körzeti bíróság ténymegállapításait anélkül, hogy világos hibát talált volna a körzeti bíróság részéről [ezzel megsértve a polgári eljárási törvény 52(a)(6) cikkét]. Az SC helyt adott a Teva fellebbezésének, és megállapította, hogy a CAFC valóban nem megengedhető módon folytatott le újbóli ténybeli felülvizsgálatot. Így a CAFC döntését az SC hatálytalanította, és az ügyet újbóli elbírálás céljából visszaküldte a CAFC-nek.

Az SC döntését 2014. január 20-án kilenctagú tanácsban hozta, két ellenvéleménnyel. A véleményt Breyer bíró szövegezte Roberts, Scalia, Kennedy, Ginsburg, Sotomayor és Kagan bíró megerősítő szavazatával. Thomas bíró ellenvéleményt nyújtott be, amelyhez csatlakozott Alito bíró. A többségi vélemény szerint a CAFC valóban meg nem engedhető módon folytatott le újbóli tényszerű vizsgálatot. Az ellenvélemény szerint a CAFC nem változtatta meg a ténymegállapításokat, hanem ehelyett eltérő jogi következtetésre jutott az igénypontoszerkesztéssel kapcsolatban; ezért nem sértette meg a polgári eljárás szabályait.

Az SC döntése meggátolja, hogy a Teva generikus versenytársai a szabadalom 2015. szeptemberi lejáratá előtt beléphessenek a Copaxone-piacra.

Az eredeti angol cikk szerzője szerint az amerikai bírósági rendszeren belül az SC-n keresztül erősen támadják a CAFC-t azon az alapon, hogy az olyan jogokat tulajdonít magának, amelyek nem illetik meg.

C) Az USPTO 2015. február 17-i hatállyal módosította a védjegyjogi gyakorlat (Trademark Rules of Practice) és a Madridi Egyezményre vonatkozó jegyzőkönyv szerinti gyakorlat szabályait (Rules of Practice in Filing Pursuant to the Protocol Relating to the Madrid Agreement).

A módosítás célja, hogy a köz számára világosabbá tegyenek bizonyos követelményeket a következő területeken:

- a hivatal előtti képviselet,
- lajstromozási kérelem,
- elővizsgálati eljárás,
- a bejelentések módosítása,
- publikációs és utópublikációs eljárás,
- fellebbezések, kérelmek,
- lajstromozás utáni gyakorlat,
- levelezés védjegyügyekben,
- áruk és szolgáltatások osztályozása és
- eljárások a Madridi Jegyzőkönyv szerint.

A szabályok változtatásai a legtöbb esetben a meglevő gyakorlat törvénybe iktatását célozzák.

D) Az *Ocean Avenue Properties* (Ocean), amely üzemelteti Santa Monicában a Hotel California szállodát és egy másikat San Franciscóban, védjegybitorlásért beperelte a youngstowni (Ohio), megnyitás alatt álló Hotel Californiát, azt állítva, hogy 1997 óta bitorol e névre vonatkozó jogokat. Keresetét az Ocean az Ohio Északi Körzeti Bíróságánál nyújtotta be, arra hivatkozva, hogy a HOTEL CALIFORNIA védjegy rokon értelművé vált az ő márkanevével, és a névhasználatra licenciát adott több kaliforniai szállodának. Az Ocean arra is hivatkozott, hogy a fogyasztók azt hihetik: szállodája társult a megnyitás alatt álló szállodával. Keresetében az Ocean azt is előadta, hogy a HOTEL CALIFORNIA és a THE HOTEL CALIFORNIA védjeggyel széles körben és állandóan hirdette szállodaszolgáltatásait, és jelentős forrásokat ruházott be a márkanev hirdetésébe és értékesítésébe. Azt is közölte, hogy szállodáját számos pártfogó és elismert utazási útmutató, így a *Lonely Planet* és a *Travel Smart Magazine* előnyösként ismerteti, és nevét a *The Eagles* amerikai rockzenekar már 1972-ben népszerűsítette.

Az Ocean keresete szerint 2014 júliusában fedezte fel, hogy *Sebastian Rucci* tervezi saját Hotel Californiáját megnyitni Ohióban. Ekkor abbahagyásra és elállásra felszólító levelet küldött Ruccinak, azonban a szálloda folytatta a név „jogtalan használatát”, és az USPTO-nál kérelmet nyújtott be a HOTEL CALIFORNIA és a HOTEL CALI védjegy lajstromozása iránt. A kereset szerint az alperesek a védjegyet szolgáltatásaik hirdetésében és eladásában olyan módon használhatták és használják, hogy „utánozzák, bitorolják, másolják és reprodukálják” az Ocean védjegyeit.

Az Ocean arra kérte a bíróságot, hogy állítsa le védjegyének „jogtalan használatát”, és ítéljen meg a számára kártérítést. Az ügyben döntés 2015 első felében várható.

E) A luxusgépkocsikat gyártó angol *Rolls-Royce* 2015. január 21-én a New Jersey Kerületi Bíróságánál beperelte az amerikai *Royce Rizzy* (Rizzy) rappert, azt állítva, hogy az utóbbi bitorolta ROLLS-ROYCE védjegyét, mert „Team Rolls Royce” szlogennel adott el árucikke-

ket. Azt is közölte, hogy Rizzynek abbahagyásra és elállásra felszólító két levelet is küldött, azonban Rizzy továbbra is árusította a kifogásolt szlogent feliratként tartalmazó pólókat, és hivatalos weboldalán is olvasható ez a szlogen. Ezért arra kérte a bíróságot, hogy Rizzyt utasítsa nevének megváltoztatására, valamint a „Team Rolls Royce” feliratot tartalmazó áruk megsemmisítésére, és annak a haszonnak a megfizetésére, amelyre a ROLLS-ROYCE védjegy használata révén tett szert.

Rizzy, akinek a valódi neve *Robert Davis*, azt állította, hogy a „Rolls” szót egy évnél régebben törölte a nevéből, és már nem árusítja a kifogásolt pólókat. A Rolls-Royce azonban beadványában azt állította, hogy Rizzy a társadalmi médiában az abbahagyásra felszólító levél vételét követő napokon olyan fényképeket tett közzé magáról, amelyeken ROLLS-ROYCE védjegyet tartalmazó pólót és sapkát visel.

Rizzy kijelentette, hogy valamit tennie kell, ha egy több milliárd dolláros vállalat támadja. A Rolls-Royce nem válaszolt Rizzy kijelentésére.

F) A videojáték-készítő *Blizzard Entertainment* (Blizzard) 2014 áprilisában kérelmet nyújtott be az USPTO-nál az OVERWATCH védjegy lajstromozása iránt számítógépes játéprogramokra. Az USPTO válaszában arról értesítette a Blizzardot, hogy bejelentése valószínűleg ütközik az *Innovis* OVERWATCH védjegy lajstromozása iránti korábbi bejelentésével videojáték-szoftverre, amelyet 2014 októberében lajstromoztak. Minthogy az USPTO nem függesztette fel, a Blizzard bejelentése aktív maradt.

Videojátékának 2015-re tervezett forgalomba hozatalát a Blizzard 2014. novemberben jelentette be először az évenként ismétlődő BlizzCon eseményen, amelyen bemutatják a fejlesztés alatt álló legújabb termékeket, és amelyen mintegy 25 000 ember vesz részt.

Az USPTO 2015. január 9-én kelt levelében elnézést kért a Blizzardtól, amiért korábbi levelében ütközésről értesítette ahelyett, hogy felfüggesztette volna bejelentését, és bocsánatot kért a korábbi végzés által okozott bármilyen kellemetlenségért.

G) A multinacionális *Diageo* italgyártó cég a Texas Déli Kerületi Bíróságánál 2014. márciusban beperelte a texasi *Mexcor* céget azt állítva, hogy az utóbbi által előállított CROWN CLUB whiskymárka bitorolja az ő CROWN ROYAL whiskymárkáját.

A Mexcor CROWN CLUB termékét kis zsákokban árusították, amelyek hasonlítottak a CROWN ROYAL csomagolásához használt húzózsínóros lila zsákokhoz; az utóbbiakra Diageonak lajstromozott védjegye van.

Keresetében a Diageo azt állította, hogy a Mexcor szándékosan próbálta megtéveszteni a vásárlókat a címkéjén hasonló betűtípust és a „Crown” kifejezést hangsúlyosan használva, hogy előnyt kovácsoljon a CROWN ROYAL sikeréből.

A per megindítása előtt egy hónappal a Diageo New York-ban egy másik pert indított a Mexcor ellen, mert az állítólag egy sor hirdetésben egy név nélküli whiskyhirdetést tett közzé, ahol a CROWN ROYAL-ra emlékeztető zsákban „méreg” felirattal volt ellátva. Ezt a keresetet a Diageo később visszavonta.

A perben a bíróság 2014. december 17-én a Diageo javára döntött, megállapítva, hogy a Mexcor bitorolta a CROWN ROYAL whiskymárkára vonatkozó védjegyet.

H) A Charlie Hebdo francia satirikus hetilap ellen intézett terrortámadás után az USPTO-nál Steven Stanwyck és Kelly Ashton 2015. január 9-én kérelmet nyújtott be a JE SUIS CHARLIE (Charlie vagyok) védjegy lajstromozása iránt hirdetési és kommunikációs szolgáltatásban.

Stanwyck azt is közölte, hogy a Charlie Hebdónak egy megszüntetésre és ellátásra vonatkozó levelet küldött, bár nem világos, hogy milyen alapon.

Az USPTO lapzártáig még nem reagált az új bejelentésre.

Ausztria

A vitatott szabadalom svájci típusú alkalmazási igénypontot tartalmazott, nevezetesen egy izoflavon fitoösztrogén extraktumának alkalmazását bizonyos betegségek és panaszok kezelésére szolgáló gyógyszerek előállításához. A szabadalomtulajdonos azt állította, hogy az alperes olyan élelmiszer-kiegészítőt forgalmazott, amely a leírás szerint hasonló panaszok könnyítésére volt szánva izoflavon-tartalma következtében.

A legfelsőbb bíróság nézete szerint a vitatott szabadalmi igénypont esetében célhoz kötött termékigénypontról volt szó gyógyászati eljárásban való felhasználáshoz. Az újdonságot az anyag hatása (a gyógyászati cél megadása) alapozta meg, úgyhogy a szabadalmi oltalom csak olyan termékekre és készítményekre terjedt ki, amelyek a megadott célra alkalmasak voltak. Végül a szándékolt alkalmazás úgy korlátozta a szabadalom oltalmi körét, hogy a tulajdonos kizárólagossági joga olyan cselekményekre korlátozódott, amelyek azonos összetételű és felhasználási célú anyagok gyártására és alkalmazására vonatkoztak az igényelt indikáció területén.

Annak a megválaszolására, hogy a szabadalomban megnevezett vagy egy másik célt követtek és érték-e el, egy gyakorlatilag ésszerű mércét kell alkalmazni. Az a tény, hogy egy másik anyag szintén alkalmas a vitatott szabadalomban megnevezett cél elérésére, még nem jelenti azt, hogy az alkalmas is az ilyen felhasználásra (adagolásban, formulázásban, kiszérelésben és csomagolásban). A „célhoz kötött igénypontban” oltalom alá helyezett tanítás felhasználásához sokkal inkább arra van szükség, hogy a találmányban rejlő célt a szabadalmazott tanítás konkrét célkitűzése értelmében gyakorlatilag jelentős mértékben el lehessen érni.

Belgium

A) A belga bírói törvénykönyv 1369bis/1 cikke úgy rendelkezik, hogy a bitorlási ügyekben ítélkező bíróságoknak meg kell vizsgálniuk a hivatkozott szellemi tulajdon-védelmi jog első látásra elfogadható érvényességét.

Az első látásra elfogadható érvényesség kétségbevonása érdekében az alperesek gyakran hivatkoznak olyan esetekre, amelyekben a hivatkozott szabadalmat már érvénytelennek nyilvánították. Ezek vagy elsőfokú döntések, amelyek még nem véglegesek (különben, ha a szabadalmat végleg megsemmisítették volna, egy bitorlási ügyben nem lehetett volna hivatkozni rá), vagy pedig külföldi döntések, amelyeknek az alapját az alperes érvelése szerint analógia alapján kell alkalmazni a Belgiumban hivatkozott szabadalomra.

Egy szabadalom első látásra elfogadható érvényességének a kétségbe vonása egy külföldi bíróság döntése alapján gyakran nem könnyű feladat. Annak a szabálynak az alapján, hogy az engedélyezett szabadalmakat elvileg érvényesnek kell tekinteni, a belga bíróságok gyakran elutasítják az ilyen érvelést arra hivatkozva, hogy egy szabadalmat mindaddig érvényesnek kell tekinteni, amíg egy végleges döntés meg nem semmisíti azt. A külföldi döntéseket a bíróság gyakran egyenesen elutasítja arra hivatkozva, hogy azok külföldi jogokra vonatkoznak, amelyeknek Belgiumban nincs hatályuk.

A *Syral Belgium v. Roquette Frères*-ügyben a Belga Legfelsőbb Bíróság 2014. szeptember 12-én hozott döntést, amelyben hangsúlyozza az ilyen érvek elégtelenségét, és arra ösztönzi a bíróságokat, hogy az ilyen helyzeteket alaposabb elemzésnek vessék alá.

Ebben az ügyben egy francia szabadalmat neveztek meg egy Antwerpenben benyújtott bitorlási ügy alátámasztására. A szabadalmat a Lille-i Fellebbezési Bíróság indokolt ítéletében újdonsághiány miatt megsemmisítették, amit az alperes azért említett, hogy kétségbe vonja a szabadalom első látásra elfogadható érvényességét. Maga a szabadalomtulajdonos csupán az elsőfokú ítélet ellen benyújtott fellebbezést, és a fellebbezés felfüggesztő hatályát említette. Az Antwerpeni Fellebbezési Bíróság elfogadta ezt az érvelést, és megállapította, hogy „a megsemmisítés (pillanatnyilag) nem bír semmiféle jogi hatállyal, és ezért a szabadalomtulajdonos továbbra is hivatkozhat ehhez a francia szabadalomhoz fűződő kizárólagos jogaira”.

A Belga Legfelsőbb Bíróság elutasította ezt az elemzést, és megállapította, hogy a bírósági törvénykönyv 1369bis/1 cikke szerint a bíróságnak figyelembe kell vennie minden tényt és körülményt, amelyre a felek a szabadalom első látásra elfogadható érvényességével kapcsolatban hivatkoznak. Ezért a bíróság a szabadalmat akkor is figyelembe veheti, ha azt megsemmisítették egy olyan döntéssel, amely ellen függőben van egy fellebbezés, ami felfüggeszti az első ítélet hatályát. Ha azonban a szabadalom érvényessége komolyan kétségbe vonható, a bíróság nem fogadhatja el annak első látásra elfogadható érvényességét csupán a megsemmisítő döntés ellen benyújtott fellebbezés felfüggesztő hatálya alapján.

B) A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság egy új döntése megállapította, hogy a *Mars* vállalat DENTASTIX nevű kutyaedele, amely X keresztmetszetű rudacskákból áll, érvényes háromdimenziós (3D) közösségi védjegyet és érvényes Benelux mintát képez:

Mindkét szellemi tulajdon-jogot megidézte egy belga vállalat, amikor az európai piacon megjelent egy hasonló, X keresztmetszetű rágódarabokból álló kutyaedellel. A Mars a belga vállalat ellen a Brüsszeli Kereskedelmi Bíróságnál bitorlási pert indított, amire az alperes ellenkeresetben kétségbe vonta a Mars védjegyének az érvényességét.

A bíróság a 3D védjegy érvényességével kapcsolatban úgy döntött, hogy egy olyan alak, amely jelentősen eltér a vonatkozó terület szokásos szabályaitól, és ezáltal betölti az eredetiséget jelölés lényeges funkcióját, kellően megkülönböztető jelleggel rendelkezik, és lajstromozható védjegyként. Ilyen vonatkozásban a bíróság döntése összhangban van az Európai Unió Bíróságának (Court of Justice of the European Union, CJEU) a joggyakorlatával.

Minthogy egy védjegy megkülönböztető jellegét ténylegesen bizonyítani kell – figyelembe véve a bejelentés napját (itt 2004. május 17.), a vonatkozó árukat (itt a 3. és a 31. áruosztály) és a területen szokásos alakokat –, a Mars kimutatta, hogy a védjegybejelentés benyújtásának idején a szokásos alak az Európai Unióban csupán „rágócsont” vagy meghosszabbított rágópálca volt, esetleg valamilyen bemélyedéssel.

A bitorlással kapcsolatban a Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság megállapította, hogy a közösségi védjegyrendelet 9(1)(b) cikke szerint nem csupán az összetévesztés veszélye forgott fenn, hanem a 9(c) cikk szerint bitorlás is történt. Azt is megállapította, hogy a használat széles körű volta, földrajzi mértéke és időtartama, valamint a 3D védjegy reklámozása érdekében végzett beruházások mértéke kétségtelenül azt mutatta, hogy a védjegy az Európai Unió legjelentősebb piacain hírnévre tett szert.

A bíróság megállapította továbbá, hogy a védjegy és a bitorló jelzés hasonló benyomást keltett a fogyasztókban. Ennek következtében a fogyasztók kapcsolatot feltételezhetnek a védjegy és a jelzés között.

Azt is megállapította, hogy az alperes ki akarta használni a Mars DENTASTIX közösségi védjegyének a vonzerejét, és az X keresztmetszet választása az alperes részéről nem volt véletlennek tekinthető.

Az alperes a Mars Benelux mintájának az érvényességét azon az alapon vonta kétségbe, hogy az X keresztmetszetet kizárólag műszaki eredmény elérésének szándéka diktálta (va-

gyis annak a megakadályozása, hogy a rudacskák elguruljanak, valamint a fogak közötti rések tisztításának az elősegítése).

A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság nem értett egyet ezzel az érveléssel. Éppen ellenkezőleg, a kutyaeledlek formáinak széles körű változatossága alapján azon a véleményen volt, hogy a rágópálcikák tervezésének magas volt a szabadságfoka, és hogy az alperesek mintái nem gyakoroltak eltérő általános benyomást a tájékozott felhasználóra. Miközben a BKB a „tájékozott felhasználót” kutyaeledelt vásárló fogyasztóként, vagyis olyan személyként határozta meg, aki jellegzetesen viszonylag nagyfokú figyelmet fordít a vásárolt tárgyra, arra a tényre is utalt, hogy a kutyaeledel egy gyorsan mozgó fogyasztási termék, amelyet a fogyasztók gyorsan eltüntetnek az üzletek polcairól. Ezért a csekélyebb mintakülönbségek nem lennének elegendők ahhoz, hogy a fogyasztóban eltérő általános benyomást keltsenek.

Végül azon az alapon is elítélte az alperest, hogy a tisztességtelen piaci gyakorlat jogi rendelkezéseibe is ütközött, mert törvénytelen, élösködő magatartást tanúsított, amikor kihasználta és kisajátította azt a hírnevet, amelyet a Mars a DENTASTIX termékkel szerzett.

Ezután a bíróság egy egész Európára kiterjedő döntéssel elrendelte, hogy az alperes szüntesse meg az X alakú bitorló rágópálcikák forgalmazását.

Dánia

A V2H egy dán vállalat, amelynek európai védjegylajstromozásai vannak a v2 védjegyre és annak változataira, főleg a 34. és a 35. áruosztályban. A v2H a védjegyet dohány-, tubák- és rágódohánytermékekre használja 2006 óta.

A VMR egy amerikai vállalat, amely e-cigarettákat gyárt és árusít v2CIGS védjeggyel.

A V2H 2012-ben tudta meg, hogy a VMR az Európai Unióban árusítja e-cigarettáit. Ez ellen kifogást emelve keresetet indított a VMR svéd elosztója ellen. A svéd bíróságok 2013 júniusában végzést hoztak a svéd elosztó ellen.

2013. augusztus 2-án a VMR a Belső Piac Harmonizációs Hivatalánál kifogást emelt a V2H európai védjegylajstromozásai ellen, és felkérte a BPHH-t azok törlésére. Ezt követően a V2H 2013. október 21-én a Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróságnál egész Európára érvényes pert indított a VMR ellen, majd a VMR-t 2013. november 26-án Dániában külön is beperelte.

Az utóbbi perben a VMR az európai védjegyirányelv 104. cikke alapján a per szüneteltetését kérte. Ezt a V2H kifogásolta, azt állítva, hogy különleges okok forogtak fenn a halasztási kérelem megtagadására (vagyis a VMR kifogásai megalapozatlanok voltak, és tekintve, hogy a BPHH döntése hat-hét évet is igénybe vehet, ez elegendő ok volt a halasztási kérelem elutasítására).

A Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság a 104. cikk alapján elrendelte az eljárás szüneteltetését annak a feltevésnek az alapján, hogy egy szüneteltetési kérelemnek helyt kell adni, hacsak nincsenek különleges okok az ilyen kérelem elutasítására. Ebben az ügyben megállapította, hogy a törlési kérelmet a BPHH-nál a vita kiobbanása után nyújtották be, és így nem forogtak fenn különleges okok. Annak sem állt fenn a lehetősége, hogy a VMR azonos kifogásokat emeljen a dán bíróság előtt.

A V2H európai érvényű keresete ügyében megállapította, hogy a 104. cikk alapján nem volt ok az eljárás szüneteltetésére. Emellett a bíróság azt is megállapította, hogy V2H bizonyította v2 védjegyének valószínű bitorlását a VMR által, és hogy az áruk azonosak voltak. Így az egész Európai Unióra érvényes hatállyal eltiltotta a VMR-t az e-cigaretták forgalmazásától és a v2 kifejezést tartalmazó doménnevek használatától. Az eltiltást a bíróság 2,5 millió DKK bankgarancia letétbe helyezéséből tette függővé. A VMR-nek 60 ezer DKK költségtérítést kellett fizetnie.

Dél-Korea

A dél-koreai szabadalmi törvény 2015. január 1-jén hatályba lépett módosítása szerint lehetőség van a külföldi elsőbbséget igénylő bejelentések esetében angol nyelvű leírás és igénypontok benyújtására. A koreai nyelvű fordítást a legkorábbi elsőbbségi naptól számított 14 hónapon belül kell benyújtani. Ennek a határidőnek az elmulasztása esetén a bejelentést visszavontnak tekintik.

Angol nyelvű bejelentés esetén javítást az eredeti angol nyelvű leírás, nem pedig a koreai fordítás alapján lehet elvégezni. A korábbi törvény szerint csak a koreai fordítás alapján lehetett módosítani a benyújtott leírást, és fordítási hibát nem lehetett kijavítani, kivéve azt az esetet, amikor azt alátámasztotta a koreai fordítás.

PCT-bejelentések esetén a koreai fordítás benyújtásának határideje a korábbi 31 hónapról 32 hónapra változott.

Egyesült Arab Emírségek

2014. november 1-jétől kezdve az egyesült arab emírségekbeli szabadalmi bejelentések érdemi vizsgálatának hivatalos díja esedékes

– a bejelentés benyújtásakor (vagyis amikor a bejelentést az összes szükséges dokumentummal egyidejűleg nyújtják be), vagy

– a bejelentés időpontjától számított 90 napon belül (amikor a bejelentő kihasználja a szükséges dokumentumok benyújtására törvényesen engedélyezett 90 napos időtartamot).

A hivatalos díj befizetésére engedélyezett határidő elmulasztása a bejelentés megszűnését eredményezi. Ez megváltoztatja a korábbi gyakorlatot, amelynek alapján az Egyesült Arab Emírségek Szabadalmi Hivatala értesítést küldött (néha az alaki vizsgálat befejezése után), amelyben kérte az érdemi vizsgálati illeték befizetését. Ennek a rendszernek a megléte alatt a hivatalnál hátralék alakult ki, aminek következtében a szabadalmi bejelentések érdemi vizsgálatának a megkezdéséig gyakran számos év telt el.

A fenti változással egyidejűleg a hivatal azt is bejelentette, hogy a 2011-ben, 2012-ben és 2013-ban benyújtott szabadalmi bejelentések érdemi vizsgálati illetékét 90 napon belül, vagyis 2015. január 23-ig be kellett fizetni. E határidő elmulasztása a bejelentések megszűnését eredményezte.

Összhangban ezekkel a változásokkal a hivatal 2014. február 7-én megállapodást írt alá a Dél-koreai Szellemtulajdon-védelmi Hivattal, amelyben az utóbbi kötelezte magát arra, hogy elvállalja az Egyesült Arab Emírségek Szabadalmi Hivatalához beérkező szabadalmi bejelentések érdemi vizsgálatát. Ez helyettesíti a korábbi megállapodást, amelynek alapján az Egyesült Arab Emírségek Szabadalmi Hivatalához beérkezett szabadalmi bejelentéseket alvállalkozásban kiadták vizsgálatra az Osztrák Szabadalmi Hivatalnak.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) 2014 decemberében elnyerte az ISO 9001 minősítést minőségi vezetési rendszeréért, amely egyaránt vonatkozik a szabadalomengedélyezési eljárás kutatási, vizsgálati, felszólalási, korlátozási és megsemmisítési szakaszára.

A bizonylatot Götz Blechschmidt, a Német Vezetési Rendszerek Minőségtanúsítványi Társasága (Deutsche Gesellschaft zur Zertifizierung von Managementsystemen) adta át az ESZH elnökének, Benoît Battistellinek.

„Ez csúcsa egy hosszú eljárásnak, és további bizonyítéka hosszú ideje meglévő elhivatottságunknak az európai szabadalmi rendszer minősége iránt” – mondta Battistelli elnök.

„Különösen örülök a bizonylat elnyerésének az ESZH teljes személyi állománya nevében, mert ez bizonyítja odaadásunkat a folytonos javulás iránt a szabadalmi bejelentők és a tágabb közönség javára” – tette hozzá. „A minőség a legfőbb stratégiai cél az ESZH számára, és ez az eljárás segít bennünket, hogy megerősítsük vezető helyünket ezen a téren”.

Az ISO 9001 bizonylat egy nemzetközileg elismert mérce a minőségi vezetési rendszerek számára. A bizonylati eljárás a magasabb vezetés odaadását, megalapozott eljárásokat és ellenőrzést, valamint a személyi állomány elkötelezettségét igényli.

B) Első közelítés szerint az ESZH 2014-ben 273 110-nél több szabadalmi bejelentést kapott, ami mintegy 3%-os növekedésnek felel meg 2013-hoz viszonyítva, és egyúttal az eddigi legmagasabb értéknek felel meg. „Ezek a számok csak az első becslést jelentik, azonban megerősítik Európa erejét az innováció központjaként” – közölte Benoît Battistelli, az ESZH elnöke. „Az ESZH-nál benyújtott bejelentések száma ötödik éve fokozatosan növekszik, és most csúcspontot ért el” – mondta.

Az előzetes adatok azt mutatják, hogy az Európából származó bejelentések stabilak maradtak (0,3%-os növekedés). Erősen nőtt az USA-ból érkező bejelentések száma (6,7%-kal), ami megerősítette az USA vezető szerepét az országok rangsorában. Nagyon erősen növekedett (16,8%-kal) a Kínából érkező bejelentések száma. A Dél-Koreából érkező bejelentések mérsékelt növekedést (1,4%) mutattak, míg a japán bejelentések száma 3,8%-kal csökkent.

Az ESZH később fog részletes adatokat közzéadni.

C) Az ESZH 2014. november 1-jén egy „PCT Direct”-nek nevezett új PCT-szolgáltatást vezetett be. Ennek alapján egy olyan korábbi bejelentés elsőbbségét igénylő nemzetközi bejelentés benyújtója, amelynek újdonságát az ESZH már kutatta, benyújthat kötetlen megjegyzéseket az ESZH által az elsőbbségi bejelentés kapcsán kiadott európai kutatási jelentésre adott válaszként.

Az ilyen kötetlen megjegyzéseket a nemzetközi bejelentés igénypontjainak szabadalmazhatóságát bizonyító érvekre, valamint (ha vannak ilyenek) azokra a magyarázatokra kell alapozni, amelyeket az elsőbbségi bejelentés kapcsán a leírásba iktattak be.

Annak érdekében, hogy a PCT-bejelentést a PCT Direct alapján lehessen vizsgálni, két követelményt kell kielégíteni:

a) A kötetlen megjegyzéseket a PCT-bejelentéssel együtt kell benyújtani az ESZH-nál mint átvevőhivatalnál. A megjegyzéseket külön dokumentumként kell benyújtani olyan levél alakjában, amelynek az alábbi címet kell adni: „PCT Direct /kötetlen megjegyzések”, a korábbi bejelentés bejelentési számának világos azonosításával. Ha a PCT-bejelentésbe módosításokat iktattak be, előnyös egy nyomtatáshoz előkészített példányt benyújtani, amelyben azonosítva vannak a módosítások.

b) A PCT-bejelentésnek egy olyan korábbi bejelentés elsőbbségét kell igényelnie, amellyel kapcsolatban a kutatást az ESZH végezte el (ez a korábbi bejelentés lehet egy európai vagy egy nemzeti első bejelentés, feltéve, hogy a nemzeti első bejelentés számára a kutatást az ESZH végezte el).

Az elővizsgáló a PCT Direct keretében benyújtott kötetlen megjegyzéseket figyelembe fogja venni, amikor a nemzetközi kutatási jelentést és írott véleményt készíti, feltéve, hogy a nemzetközi bejelentés kielégíti a fenti követelményeket; az elővizsgáló azonban nem fog kimondottan utalni a PCT Direct levélre vagy annak tartalmára.

A PCT Direct levelek a köz számára a WIPO PATENTSCOPE weboldalan érhetők el.

Bár az elővizsgálók továbbra is az első bejelentés kapcsán végzett munkájukra támaszkodnak, a bejelentő hozzájárulása a kötetlen megjegyzésekkel segíteni fogja az elővizsgálót a nemzetközi bejelentés megítélésében, ezáltal a bejelentők számára megjavult és olcsó szolgáltatást nyújtva.

A PCT Direct olyan nemzetközi bejelentések esetén alkalmazható, amelyeket az ESZH-nál mint átvétőhivatalnál 2014. november 1-jén vagy azt követően nyújtottak be.

D) Az ESZH fellebbezési tanácsainak megalapozott esetjoga szerint nem minden számítógépprogram szabadalmazható. Az oltalmazható és a nem oltalmazható számítógépprogramok közötti különbséget a joggyakorlat egy „további” műszaki hatáshoz köti. Figyelembe véve egy programozó tevékenységét, a Bővített Fellebbezési Tanács G 3/08 sz. döntésében megállapította: „Az a tény, hogy alapvetően minden számítógépprogram megszővegezése műszaki megfontolásokat igényel abban az értelemben, hogy a programozónak olyan eljárást kell kialakítania, amelyet egy gép el tud végezni, nem elegendő annak garantálásához, hogy a programnak műszaki jellege legyen” (vagy hogy „műszaki eszközt” képezzen, miként ez ki van fejezve például a T 258/03 sz. [Hitachi] döntésben). Ennek analógiájára mondható, hogy ez csak akkor van garantálva, ha a program megírása „további műszaki megfontolásokat” igényel. Azt a kérdést, hogy egy intuitív programozási séma magában foglal-e „további műszaki megfontolásokat”, a 3.5.06 sz. tanács 2013. július 18-i, T 1539 sz. döntése válaszolta meg.

A döntés alapját képező, német nyelvű európai szabadalmi bejelentést az elővizsgálói osztály feltalálói tevékenység hiánya miatt elutasította. A találmány grafikai programozónyelvre és -környezetre vonatkozott, amelynek a felhasználót képessé kell tennie arra, hogy nagyobb tanulási erőfeszítés vagy különleges szakértelem nélkül létre tudjon hozni programkódot. A találmány szerint különböző programmodulok állnak rendelkezésre, amelyeket előre meghatározott szabályok szerint össze lehet kötni. A modulokat grafikai szimbólumok képviselik, amelyeket egy felhasználó egy képszerűen megjelenítő felületen el tud rendezni és vonalakkal össze tud kötni, ezáltal egy szerkezeti diagramot képezve. A diagram minden egyes modulja a programkód egy részletének, míg a diagram egy teljes programnak felel meg. Egy számítógép képernyőjén grafikai szimbólumokat kezelve egy felhasználó így meg tud határozni szövegalapú programkódot anélkül, hogy közvetlenül bármilyen szöveget kellene beiktatnia. Az egyes modulokat azonban egy ablakban ráklikkeléssel meg lehet szerkeszteni.

A tanács véleménye szerint az a hatás, hogy egy felhasználó csökkenteni tudja azt a szellemi erőfeszítést, amelyet a programozásnál ki kell fejtenie, nem műszaki jellegű, annál is

kevésbé, mert egyaránt elérhető minden program esetében, függetlenül attól, hogy az milyen célt szolgál. A programozási tevékenység – a programkód kialakítása értelmében – azt foglalja magában, hogy a programozónak egy programozónyelv készletéből azokat a megfogalmazásokat kell kiválasztania, amelyek a kívánt eredményhez vezetnek, amikor a programot alkalmazzák.

Ezért – a tanács véleménye szerint – a programozási tevékenység mint olyan alapvetően egy észbeli eljárás, amely összehasonlítható egy gondolat szóbeli kifejezésével vagy egy matematikai tény számszerű megszövegezésével, és így hiányzik belőle egy „további műszaki megfontolás”. Ezt a megállapítást kell alkalmazni, ha (és amennyiben) a programozási tevékenység nem szolgál egy műszaki hatás okozati előállítására egy konkrét alkalmazás vagy környezet keretében – és itt ilyen esetről van szó.

Ilyen ok folytán a tanács azon a véleményen volt, hogy egy programozónyelv meghatározása és rendelkezésre bocsátása vagy egy ilyen eszköz önmagában nem járul hozzá egy műszaki probléma megoldásához.

A vonatkozó igénypontok egy számítógép által megvalósítható eljárásra és egy számítógéprendszerre vonatkoztak, és képszerűen megjelenítő felületeket, képszerű megjelenítési szimbólumokat és azok vonalakkal való összekötéseit foglalták magukban ahhoz, hogy megjelenítsék a programszerkezetet és annak lefolyását. Így a tanács az igényelt tárgyat az Európai Szabadalmi Egyezmény 52. cikke alá eső találmánynak tekintette. Minthogy azonban a képszerűen megjelenítő felületek a programmodulok szimbólumainak kijelzésére elemi megoldások a programozási környezetben, és mivel ezeknek a moduloknak vonalakkal történő önműködő összekötése megalapozott programszabályok szerint olyan általános megközelítésnek tekinthető, amely felmenti a felhasználót szöveg kézzel való beírásától, az igényelt tárgyat a tanács nem tekintette feltalálói tevékenységet tartalmazónak.

E) Az ESZH joggyakorlata szerint egy igénypontban akkor engedélyezik a funkcionális vonásokat, ha azok kellően és világosan ki vannak nyilvánítva. Funkcionális meghatározásokat csak akkor tekintenek egy igénypontban világosnak, ha egyrészt a találmányt nem lehet másképp világosabban meghatározni az igénypont oltalmi körének túlságos korlátozása nélkül, másrészt a funkcionális meghatározást egy szakember túlzott teher nélkül gyakorlatba tudja venni.

Emellett egy igénypontnak a találmány által felvetett műszaki feladat megoldásához elegendő műszaki kinyilvánítást kell tartalmaznia.

Ilyen szempontok merültek fel az ESZH műszaki tanácsa előtt a *T 1151/04* sz. ügyben, amely dipeptidil-peptidáz inhibitorok tárgyú találmányra vonatkozott. Itt a tanács megállapította, hogy a lehetőség szerinti vegyületek szerkezeti korlátozása nélkül egy szakember nem tudja a találmányt gyakorlatba venni, mert az igényelt vegyületek korlátlan szerkezeti lehetőségekkel bírnak, és felölelnek mind ismert, mind új vegyületeket.

Ez a döntés összhangban van az ESZH fellebbezési tanácsainak korábbi döntéseivel, amelyek szerint a tág oltalmi körű funkcionális igénypontok engedélyezését nem teszi indokolt-

tá a technika állásának tényleges bővítése a találmány által, vagyis az ESZH általában nem engedélyezett szabadalmi oltalmat olyan kémiai vegyületekre, amelyek csupán funkcióval vannak meghatározva szerkezeti korlátozások nélkül.

A Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof, BGH) a párhuzamos német bejelentés ügyében ellenkező, vagyis engedélyező végzést hozott. Erről a „Németország” címszó alatt számolunk be.

F) A T 1695/07 ügyben a tanács azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy az emberi test sebészeti kezelésére szolgáló és így az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 53c) cikke szerint a szabadalmazásból kizárt eljárásról van-e szó egy olyan vérkezelési eljárás esetében, amelynél egy páciensből folytonosan vért vesznek, amelyet ezután egy testen kívüli körben keringetnek, majd visszavezetik a páciensbe. Ez nem esik azon eljárások körébe, amelyekkel kapcsolatban a Bővített Fellebbezési Tanács a G 1/07 döntésében azt állapította meg, hogy „szűkebb értelmezés” szerint nem esnek a kizáró szabályozás hatálya alá, mert „kereskedelmi, nem orvosi környezetben” hajtják végre, és „minimális behatásnak” sem tekinthető, amelyet „nem kritikus testhelyeken” végeznek.

Egy ilyen *in vivo* eljárás „orvosi szakismereteket igényel, és olyan beavatkozás-fajtákhoz” tartozik, amelyek az orvosi hivatás alaptevékenységét képezik akkor is, ha orvosi-műszaki segítségemélyzet hajtja végre.

Még ha az eljárást a szükséges szakmai gondossággal és szakértelemmel végzik is, egészségkockázat áll fenn, amely jelentősnek minősíthető, ha a G 1/07 ügyben megnevezett kezelések – amilyen a tetoválás, a piercing, a szőreltávolítás és az optikai besugárzás – mellékhatásait meghaladó kockázatokról van szó. Az abszolút és relatív kockázatok és azok valószínűségének tényszerű elemzése nehezen megvalósítható, és ezért nem is követelhető.

A fentiek alapján a tanács az eljárást az ESZE 53c) cikke alá tartozónak ítélte.

G) A T 1635/09 ügyben a főkérelem 1. igénypontja egy keverék orális fogamzásgátlásra való felhasználására vonatkozott, ahol a keverékben levő hormonok koncentrációját olyan alacsonyra választották, hogy az orális fogamzásgátlás esetén várható kóros mellékhatásokat elkerülték, illetve csökkentették. Miután a tanács megállapította, hogy a fellebbezési tanácsok kialakult joggyakorlata szerint a terhességtől való megóvás nem gyógyászati eljárás még a megelőzés értelmében sem, a tanács azt vizsgálta, hogy az igénypont tárgya egészében egy vagy több gyógyászati lépést és/vagy gyógyászati hatást tartalmaz-e.

A tanács kiemelte, hogy a hatóanyag-koncentráció csökkentése semmiképpen sem szolgál a fogamzás elleni hatékonyság javítására, hanem kizárólag másodlagos hatású, így például a nemkívánatos mellékhatások elkerülését, illetve csökkentését teszi lehetővé. Ezért, bár a vizsgált igénypontban egy önmagában nem gyógyászati alkalmazást igényelnek, egyidejűleg az igénypontban meghatározott hatóanyag-koncentráció megválasztása révén másodlagos hatások elleni olyan megelőzés lép fel, amelyet az önmagukban nem gyógyászati alkalmazás elvégzésekor várni kell. Ez a megelőzés, amely a hatóanyag-koncentráció megadása révén az igénypontban gyökerezik, és amelyet a másodlagos hatások kóros természete alapján

egyértelműen gyógyászatnak kell tekinteni, elválaszthatatlanul kapcsolódik az önmagában nem gyógyászati fogamzásgátlás elvégzéséhez, úgyhogy a vizsgált főkérelem 1. igénypontjának tárgya egészében gyógyászati eljárást tartalmaz. Ezért a főkérelem 1. igénypontjának a tárgya az ESZE 53c) cikke alapján ki van vonva a szabadalmazhatóság köréből.

Az 1. segédkérelem vonatkozásában, amely a főkérelem 1. igénypontjától a „nem gyógyászati” disclaimer beiktatása által különbözik, a tanács kinyilvánította, hogy ezzel a disclaimerrel egy olyan igénypontból, amely tárgyilag elkülöníthetően mind gyógyászati, mind nem gyógyászati alkalmazásokat is felölel, a gyógyászati alkalmazások kizárhatók lennének, úgyhogy a megmaradó tárgy már nem esne az ESZE 53c) cikke alá. Egy ilyen disclaimerrel azonban nem lehetséges egy olyan alkalmazást, amely kötelezően felölel egy vagy több gyógyászati lépést, nem gyógyászatiként meghatározni, mert azt a kérdést, hogy egy igényelt alkalmazás gyógyászati vagy nem gyógyászati, kizárólag az ebben az alkalmazásban végrehajtott tevékenységek, illetve az ekkor elért hatások alapján lehet eldönteni. Ezért az ESZE 53c) cikke szerinti szabadalmazási tilalom a disclaimer beiktatása ellenére is vonatkozik az 1. segédkérelem 1. igénypontjának a tárgyára is.

H) A T 1075/06 ügyben a tanács megállapította, hogy egy olyan eljárási igénypont, amely szerint a feldolgozott vért néhány komponensének eltávolítása és egy alvadésgátlóval való gazdagítása után a véradóba visszavezetik, az ESZE 53c) cikke szerint az emberi test gyógyászati kezelésére szolgáló eljárásnak minősül, és így ki van zárva a szabadalmazhatóságból.

I) A T 385/09 ügyben a tanács egy állatok lehűtésére szolgáló, nem gyógyászati eljárással foglalkozott, amelyben az állatokat egy finoman porított folyadékkal bepermetezik, és a nedves állatokra levegőt fújnak. A lehűtést a fejőistállóban kell végezni, és ezzel a teheneket a fejőistállóba kívánják csalogatni.

A tanács megállapította, hogy az igényelt eljárás (mert nem gyógyászati jellegű) mint állatok kezelésére irányuló eljárás bírálendő el, ahol az állatoknak melegük van ugyan, azonban normál egészségi állapotban vannak. Ennek megfelelően az igényelt eljárás nem tekinthető gyógyászati kezelési eljárásnak, hanem olyan eljárásnak, ahol egy egészséges állatnak kellemes érzést okoznak abból a célból, hogy az kész legyen a fejőistállóba menni, hogy ezt a kellemes érzést újra megszerezhesse magának.

J) A T 1698/09 ügyben a tanács megállapította, hogy az ESZE 54(3) cikke szerint a technika állásához tartozik az olyan európai szabadalmi bejelentések tartalma, amelyek bejelentési napja korábbi a vitatott szabadaloménál, és amelyeket csak e nap után publikáltak. A tanács kijelentette, hogy egy német használati minta nem minősül sem német, sem európai szabadalmi bejelentésnek. Ezen az sem változtat, ha Németországot megnevezik a vitatott szabadalomban.

K) A T 7/07 ügyben egy harmadik fél többek között azt állította, hogy a szabadalom főigénypontjai egy előhasználattal szemben nem újak; ugyanis klinikai kísérleteket végeztek olyan fogamzásgátló anyagokkal, amelyeket a szabadalomban igényelt anyagkeverék tartalmazott. A kísérletek résztvevőit tájékoztatták a komponensekről, azonban nem íratlak

velük alá semmiféle titoktartási kötelezettséget, és nem adtak vissza minden felhasználatlan gyógyszert. Így a gyógyszerek a harmadik fél nézete szerint nyilvánosan hozzáférhetővé váltak.

A tanács a fellebbezési tanácsok állandó joggyakorlatára hivatkozott, amely szerint ha a nyilvánosság egyetlen tagja, akit nem köt titoktartási kötelezettség, elméletileg hozzájuthat egy meghatározott információhoz, ez az információ az ESZE 54(2) cikke értelmében a nyilvánosság számára hozzáférhetőnek minősül. A szabadalomtulajdonos a gyógyszer kiadása után nyilvánvalóan elvesztette a gyógyszer feletti ellenőrzést, mert a klinikai kísérletek résztvevői semmilyen módon nem voltak akadályozva abban, hogy a gyógyszer felett tetszésük szerint rendelkezzenek. Ilyen körülmények között a tanács arra a következtetésre jutott, hogy a gyógyszer a résztvevőknek való kiadás által a nyilvánosság számára hozzáférhetővé vált.

Még azt kellett megvizsgálni, hogy a szakember abban a helyzetben volt-e, hogy elemezni tudja a gyógyszer tartalmát és szerkezetét. Különösen értékelni kellett azt a tényt, hogy a szakember a drospirenon mikronizált állapotát meg tudta-e határozni, mert ezt a klinikai kísérletek résztvevőivel nem közölték.

A tanács végül megállapította, hogy a szakember a klinikai kísérleteknél felhasznált termékek összetételét vagy belső szerkezetét különösebb megterhelés nélkül meg tudta állapítani, és reprodukálni is tudta.

L) A T 278/09 ügyben a tanács egy termékadatlap nyilvános hozzáférhetőségével kapcsolatban megállapította, hogy egy ilyen lap újonnan kifejlesztett vagy javított termékeknek csak az összetételét és a tulajdonságait mutatja, azonban mint olyan nem közöl semmit a termékek értékesítéséről és esetleges nyilvános hozzáférhetőségéről.

A piacra vitelre és annak időpontjára vonatkozó döntés más körülményeken, így a mindenkori vállalat gazdasági helyzetén és eladási politikáján nyugodhat. Emellett egy adatlap a leírt termék piacra vitelével kapcsolatos pozitív döntés révén nem válik kötelezően a nyilvánosság számára szánt információvá, mert titoktartási kötelezettség terhe mellett is átadhatják a vevőknek. Ezért egy ilyen esetben nem elegendő az állítólag újdonságrontó termékadatlap nyilvános hozzáférhetőségének a valószínűségét csupán mérlegelni, ha ez a hozzáférhetőség csak feltételezésen alapszik.

M) A T 2/09 ügyben a tanács úgy döntött, hogy egy e-mail tartalma már csak azért sem vált az ESZE 54(2) cikke értelmében a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, mert az e-mailt a 2000. február 1-jei bejelentési nap előtt továbbították az interneten.

Az Európai Unió Általános Bírósága

A Royalton Overseas Ltd. (Royalton) v. Office for Harmonisation in the Internal Market (OHIM)-ügyben az Általános Bíróság (General Court, GC) hatályon kívül helyezte az Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (Office for Harmonization in the Internal Market, BPHH,

OHIM) 1. fellebbezési tanácsának a döntését, amellyel a tanács elutasította egy ügy felfüggesztésének az engedélyezését. Ez a döntés azért fontos, mert első ízben történt, hogy a fellebbezési tanács ilyen eljárási ügyben hozott döntését úgy ítélték meg, hogy az meghaladja annak széles ítélkezési körét.

A döntés egy közösségi védjegy (community trade mark, CTM) elleni felszólalásra vonatkozott, amelyet egy korábbi romániai lajstromozásra alapoztak. A felszólalást helyben hagyták bizonyos árukra és szolgáltatásokra. A CTM benyújtója, a Royalton a BPHH 1. fellebbezési tanácsánál fellebbezett a döntés ellen, és kérte, hogy a fellebbezést függesszék fel amíg függőben van egy törlési kereset a romániai lajstromozás ellen.

A tanács az alábbi okokra hivatkozva elutasította a fellebbezés felfüggesztését:

- nem nyújtották be az eredeti törlési kereset másolatát;
- a benyújtott angol fordítás nem bizonyította, hogy a román lajstromozás volt a tárgyba törlési keresetnek; és
- a törlési keresetet azt követően nyújtották be, hogy már be volt nyújtva a fellebbezés és annak indítékai.

A tanács azt is megállapította, hogy komoly kétségei voltak a Royalton felfüggesztést megalapozó valódi szándékait illetően, mert korábban törlési keresetet nyújtott be a romániai lajstromozás ellen, amit befejezett.

A tanács döntése megerősítette a felszólalási osztály megállapításait. Ez ellen a Royalton a GC-hez nyújtott be fellebbezést, amely megállapította, hogy a tanács helytelenül jutott arra a következtetésre, hogy nem nyújtották be az eredeti törlési határozat másolatát; a BPHH ugyanis elismerte, hogy ezt az iratot valójában a fellebbezés indokaival együtt nyújtották be. Ezért a tanács nem teljesítette a közösségi védjegyrendelet 76(1) cikke szerinti kötelezettségét, amelynek alapján gondosan és részrehajlás nélkül kellett volna megvizsgálnia az ügy valamennyi ténybeli és jogi vonatkozását.

A GC azonban azt is megvizsgálta, hogy nem kellett volna-e helyt adni a felfüggesztési kérelemnek még akkor is, ha a törlési keresetet helyesen vették volna figyelembe. A GC elismerte, hogy a tanács széles megítélési körrel rendelkezik a felfüggesztési kérelmekkel kapcsolatban, de a felfüggesztésre vonatkozó döntését még jogilag felül lehet vizsgálni, ha kézenfekvő megítélési hibát követett el, vagy a hatalommal való visszaélés történt.

A GC megállapította, hogy még ha a tanács elfogadta is, hogy egy törlési kereset függőben volt, ez nem tette a felfüggesztés elutasítását kézenfekvő megítélési hibává. Az Európai Unió eljárási tisztességet elváró általános elvei a CTM kérelmezője és egyéb felek közötti versengő érdekek mérlegelését teszik szükségessé. Egy ilyen vonatkozásban elkövetett mulasztás kézenfekvő megítélési hibát képezhet.

A törlési eljárások és a felszólalások különálló és önálló eljárások. Be lehet nyújtani egy törlési eljárást akkor is, ha a védjegy akkor éppen egy felszólalás alapját képezi, és az ilyen eljárás nem bizonyítéka a rosszhiszeműségnek. A felszólalási eljárást azonban nem kell

szükségszerűen felfüggeszteni, ha törlési eljárást indítanak a felszólaló védjegye ellen. A felfüggesztésre vonatkozó döntés a szóban forgó érdekek mérlegelését kívánja.

A Royalton által korábban benyújtott törlési kereseteknek nem volt eljárási oka, és ezért a tanácsnak nem volt alapja azt gyanítani, hogy a Royalton megkísérelte késleltetni a felszólalás elintézését új törlési kereset benyújtásával és a felszólalás felfüggesztésének megkísérlésével. A Royalton kevés nyereségre tehetett volna szert ilyen cselekvéssel, mert a bejelentő később egyszerűen egy új bejelentést nyújthatott volna be, ha végül a törlési eljárás eredményesnek bizonyult volna. Ezért a felfüggesztés ilyen kétségek alapján történő elutasítása a tanács által elvont és tárgyilagos bizonyítékokkal alá nem támasztott volt. A Royalton szándékaira vonatkozó feltételezésekkel kapcsolatban a tanács elmulasztotta figyelembe venni a Royalton helyzetének valamennyi szempontját. Nem az egész képet nézte, és nem helyesen mérlegelte az érintett különböző érdekeket. Ezért helytelen volt a felfüggesztés elutasítására vonatkozó döntés.

Minthogy a felfüggesztés kérdését az összetévesztés valószínűségének megítélése előtt kell eldönteni, a GC hatálytalanította a döntést, és azt érdemileg nem elemezte. Ez a döntés aláhúzza a BPHH fellebbezési tanácsainak tág megítélési körét, amit nem ugyanolyan hosszabbítási vagy felfüggesztési szabályok kötnek, mint a BPHH felszólalási vagy törlési osztályait. A tanácsok közelítését az ilyen ügyekhez nagyon nehezen lehet megjósolni, és a fellebbezési tanácsok gyakorlata és eljárása nagyrészt még dokumentálatlan. Valójában a különböző tanácsok gyakran eltérő módon közelítik meg ugyanazt az eljárási kérdést. Ebben az esetben a tanács túl messze ment a felfüggesztést kérő fél szándékainak a megítélésében, és a döntés hasznos vizsgálatát képezi azoknak a kézenfekvő hibáknak, amelyeket az érintett különböző érdekek mérlegelésekor követnek el.

Az Európai Unió Bírósága

A) A Netto Marken-Discount AG & Co. KG (Netto) kérelmet nyújtott be a Német Szabadalmi és Védjegyhivatalnál (Deutsches Patent- und Markenamt, DPMA) az alábbi védjegy lajstromozása iránt a 18., 25., 35. és 36. áruosztályban. A 35. áruosztály kapcsán a részletezés a következő volt:

Szolgáltatások a kis- és a nagykereskedelemben, különösen különböző szolgáltatások összehozása mások javára, amelyek lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy kényelmesen megvásárolják ezeket a szolgáltatásokat, különösen a kiskereskedők vagy a nagykereskedők szolgáltatásai a csomagküldő szolgáltatásokon keresztül vagy az elektronikus média segítségével, például a televíziót árusító programok weboldalai a következő szolgáltatások

vonatkozásában: a 35. áruosztályban hirdetés, üzletvezetés, üzletadminisztráció és egyéb funkciók; a 36. áruosztályban voucherek vagy zálogjegyek kibocsátása; a 39. áruosztályban utazási szolgáltatások; a 41. áruosztályban szórakoztatás; a 45. áruosztályban személyes és szociális szolgáltatások egyének szükségleteinek a kielégítésére.

A DPMA a 35. áruosztállyal kapcsolatban elutasította a bejelentést, mert nem volt kellő elhatárolás a kért szolgáltatások és egyéb szolgáltatások között.

A Netto a Szövetségi Szabadalmi Bírósághoz (Bundespatentgericht, BPG) nyújtott be fellebbezést, amely úgy gondolta, hogy a fellebbezés alapvető kérdéseket érint a szolgáltatási védjegyek oltalmával kapcsolatban, és a következő kérdéseket intézte az Európai Unió Bíróságához (Court of Justice of the European Union, CJEU):

1. A védjegyirányelv 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében egy szolgáltatás kiskereskedelmi szolgáltatást is felölel?

2. Ha a válasz az első kérdésre igenlő, a védjegyirányelv 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a kiskereskedő által ajánlott szolgáltatások tartalmát olyan részletesen kell felsorolni, mint a kiskereskedő által árusított árukat?

a) A felsorolás céljára elegendő, ha

(i) csak a szolgáltatások területét vagy általános címeiket,

(ii) csak osztály(oka)t vagy

(iii) minden egyes sajátos egyéni szolgáltatást megadnak?

b) Ezek a megjelölések azután részt vesznek a benyújtási időpont meghatározásában, vagy pedig, ahol általános címeiket vagy osztályokat adnak meg, helyettesítéseket vagy hozzáadásokat lehet végezni?

3. Ha a válasz az első kérdésre igenlő, a védjegyirányelv 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a kiskereskedelmi szolgáltatásokra nyújtott védjegyoltalom hatálya kiterjed a kiskereskedő által nyújtott szolgáltatásokra is?

Az 1. kérdés vonatkozásában a CJEU könnyen megállapította, hogy harmadik felek szolgáltatásainak az összehozásából álló szolgáltatás ügyfelek számára a 35. áruosztály általános kifejezéseiben belül képezhet szolgáltatást. A CJEU a kiskereskedelmi szolgáltatások vonatkozásában a *Praktiker*-ügyben kifejlesztett elveket alkalmazza, ahol megállapította:

„Az 1988. december 21-i, 89/104/EEC sz. első tanácsi irányelv a védjegyekre vonatkozó tagállami törvények megközelítésére, különösen annak 2. cikke, kiskereskedelmi árukkal kapcsolatos szolgáltatásokra vonatkozik.”

A 2. kérdéssel kapcsolatban nem meglepő, hogy a CJEU nem ment részletekbe, hanem csupán a kielégítő világosság és pontosság követelményével kapcsolatos megállapításokra szorítkozott. Ezeket a követelményeket az *IP Translator*-ügyre vonatkozó, C-307/10 sz. döntés alapozta meg, amely az illetékes hatóságra hagyta a szükséges meghatározások megsejtesítését. A CJEU jelezte, hogy a Netto által szolgáltatott, osztálycímekre utaló lista nem elégíti ki ezt a követelményt.

A 3. kérdéssel kapcsolatban a CJEU elismeri, hogy ez teljesen hipotetikus, mert az illetékes bíróság előtti kérdés a lajstromozhatóságra vonatkozik, és itt nem játszik szerepet az oltalmi kör.

A CJEU elismeri ennek az ügynek a tárgyhoz tartozását, nevezetesen azt, hogy egy a szolgáltatásokat összehozó védjegy is engedélyezhető lehet, amikor ezek a szolgáltatások a bejelentő saját szolgáltatásai. Úgy tűnik, hogy a CJEU azt a nézetet képviseli, hogy bár ez nem teljesen világos, a bejelentő saját szolgáltatásainak az összeállítása nem lehet a 35. áruosztály jelentésén belüli szolgáltatás. A CJEU arra következtet azonban, hogy az a pusztán lehetőség, hogy a szolgáltatások a bejelentő saját szolgáltatásai lehetnek, nem elegendő a bejelentés elutasítására. Azonban még ha a Netto által ajánlott szolgáltatásválaszték felöllelhet is saját maga által nyújtott szolgáltatásokat, ez semmiképpen sem vonhatja kétségbe azt a tényt, hogy a lajstromozási kérelemben az alábbi szavakkal leírt felsorolás: „olyan szolgáltatások összehozása mások javára, amelyek a fogyasztók számára lehetővé teszik, hogy kényelmesen megvásárolják ezeket a szolgáltatásokat” alkalmas a szolgáltatásként való kategorizálásra. Annak a kockázatával, hogy a bejelentőt a fő eljárásban megfoszthatják attól a lehetőségtől, hogy ezt a megjelölést védjegyként lajstromoztassa, ennek az összehozó szolgáltatásnak a vonatkozásában a nizzai osztályozás 35. osztályában való lajstromozásra irányuló kérelmet nem lehet elutasítani csupán azon az alapon, hogy azoknak a szolgáltatásoknak a felsorolása, amelyeket a fogyasztóknak szándékszik nyújtani, saját maga által nyújtott szolgáltatásokat is felöllelhet.

A CJEU a következő válaszokat adta az első és a második kérdésre.

1. Egy gazdasági üzemeltető által nyújtott szolgáltatások, amelyek abból állnak, hogy összehoznak szolgáltatásokat úgy, hogy a fogyasztó kényelmesen össze tudja azokat hasonlítani és meg tudja őket vásárolni, a védjegyirányelv 2. cikkében említett „szolgáltatások” fogalom alá eshetnek.

2. A védjegyirányelvet úgy kell értelmezni, hogy előírja azt a követelményt, hogy egy védjegy lajstromozási kérelmét olyan szolgáltatás vonatkozásában, amely szolgáltatások összehozásából áll, elegendő tisztasággal és pontossággal kell megszövegezni úgy, hogy lehetővé tegye a vonatkozó hatóságok és más gazdasági személyek számára annak ismeretét, hogy a bejelentő milyen szolgáltatásokat kíván összehozni.

B) Ez az ügy 2007-ben kezdődött, amikor a *Golden Balls Ltd* (GBL) a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál két kérelmet nyújtott be a GOLDEN BALLS (aranylabdák) szóvédjegy közösségi védjegyként való lajstromozása iránt.

2008-ban az *Intra-Press* felszólalt mindkét védjegybejelentés ellen azon az alapon, hogy közösségi védjegyként korábban lajstromoztatta a BALLON D'OR (aranylabda) szóvédjegyet. Állítása szerint fennállt a vásárlóközönség megtévesztésének a veszélye, mert mind a védjegyek, mind az áruk és szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak voltak [8(1)(b) cikk]. Másodsorban az *Intra-Press* arra alapozta felszólalását, hogy korábbi BALLON D'OR védjegye híres, és még ha az áruk és a szolgáltatások eltérők lennének is, a későbbi GOLDEN BALLS

védjegyek tisztességtelen előnyre tennének szert a korábbi BALLON D'OR védjegy megkülönböztető jellegéből vagy hírnevéből, és az utóbbiakat károsan befolyásolnák.

A BPHH felszólalási osztálya mindkét felszólalást elutasította, mert megállapította, hogy a kifogásolt védjegyek kapcsán megjelölt áruk és szolgáltatások részben azonosak és részben eltérők voltak. A megjelölések vizuálisan és fonetikusan eltérők, és a vonatkozó vásárlóközönség egy része számára fogalmilag kismértékben hasonlóak voltak. Minthogy a megjelölések általánosságban eltérők voltak, nem forgott fenn az összetévesztés valószínűsége [40/94 sz. rendelet 8(1)(b)] cikke]. A korábbi védjegy hírnevével kapcsolatban a felszólalási osztály azon a véleményen volt, hogy nem lehet alkalmazni a rendelet 8(5) cikkét, mert a védjegyek nem voltak hasonlóak.

Az Intra-Pressé a felszólalási osztály mindkét döntése ellen fellebbezést nyújtott be a BPHH 1. fellebbezési tanácsánál. Ez a tanács részben helyt adott a fellebbezésnek, és a GOLDEN BALLS védjegyet csupán azokra az árukra lajstromozta, amelyek eltértek a BALLON D'OR védjegy által fedett áruktól.

Döntése ellen mindkét fél fellebbezést nyújtott be az Európai Unió Általános Bíróságánál. A GC 2013. szeptember 16-án hozott döntése megállapította, hogy a BALLON D'OR védjegy nem képezi akadályát a GOLDEN BALLS védjegy közösségi védjegyként való lajstromozásának.

E döntés ellen az Intra-Pressé fellebbezést nyújtott be a CJEU-nál, amely az ügyben 2014. november 20-án hozott döntést. Ebben a CJEU hatályon kívül helyezte a GC döntéseit, és megsemmisítette a BPHH fellebbezési tanácsainak a döntéseit.

A GC döntéseivel kapcsolatban a CJEU elutasította a fellebbezéseket, és megerősítette a GC döntéseit, amennyiben azok a GOLDEN BALLS védjegy lajstromozását illetik a BALLON D'OR védjegy által fedett árukkal azonos vagy azokhoz hasonló árukra vonatkozóan, mert a jelzések hasonlóságának hiánya alapján nem állt fenn az összetévesztés valószínűsége a rendelet 8(1)(b) cikke értelmében.

A CJEU azonban megállapította, hogy a GC döntése helytelen volt azzal kapcsolatban, hogy a jelzések közötti hasonlóság hiányából arra következtetett, hogy a rendelet 8(5) cikke szempontjából hiányzott a hasonlóság. A korábbi esetjogra utalva a CJEU megismételte, hogy az egyrészt a 8(1)(b) cikk által, másrészt a 8(5) cikk által megkívánt hasonlóság mértéke eltérő. Míg a nem híres védjegyek esetében az előbbi követelmény teljesítése függ az összetévesztés valószínűségét okozó hasonlóság mértékének a megállapításától, az összetévesztés valószínűségének ilyen megléte nem szükséges a 8(5) cikk szerinti oltalomhoz. A 8(5) cikk szerinti sérelem mértéke függvénye lehet a korábbi és a későbbi védjegy közötti hasonlóság mértékének, feltéve, hogy a vonatkozó közönség számára a hasonlóság elegendő ahhoz, hogy kapcsolatot találjon a védjegyek között.

A fentiek következtében a GC helytelenül zárta ki a 8(5) cikk alkalmazását anélkül, hogy először általános megállapítást tett volna arról, hogy a csekély mértékű hasonlóság mindazonáltal elegendő volt-e a vonatkozó közönség számára, adva lévén egyéb tényezők

is (amilyen a BALLON D'OR védjegy hírneve) ahhoz, hogy a védjegyek között kapcsolatot állapítson meg.

Így a BPHH-nak most újra el kell bírálnia az ügyet, és általánosan meg kell állapítania, hogy a vonatkozó közönség kapcsolatot állapítana-e meg a GOLDEN BALLS és a BALLON D'OR védjegy között az utóbbi védjegy állítólagos hírneve alapján.

C) A *Reber Holding* (Reber) felszólalt a *Wedl & Hofmann's Community* (Wedl) alábbi közösségi védjegybejelentése ellen, amely a 30. áruosztályban kávéra és cukorra vonatkozott. A Reber felszólalását saját német WALZERTRAUUM védjegyére alapozta, amelyet a 30. áruosztályban csokoládétermékekre lajstromoztak.

Amikor a Wedl a Reber védjegye használatának bizonyítását kérte, az bizonyítékot nyújtott be arról, hogy kézzel készített pralinékat árusított üzletében Bad Reichenhallban, a bajor Alpok egy kisvárosában, és csokoládétermékéből évenként 40-60 kg-ot adott el, de termékét az interneten is hirdette. A felszólalási osztály ezt a tényleges használat bizonyítékának tekintette, és helyt adott a felszólalásnak.

A BPHH 4. fellebbezési tanácsa megváltoztatta a felszólalási osztály döntését, mert azon a véleményen volt, hogy a benyújtott bizonyíték nem volt elegendő a tényleges használat igazolására.

A Reber az Általános Bírósághoz fellebbezett, amely azonban elutasította a fellebbezést.

Végül a Reber az Európai Unió Bíróságához fordult, amely azonban szintén elutasította a fellebbezést.

Franciaország

A) 2015. február 2-án a Párizsi Felsőbíróóság elutasította a luxuscikket árusító *Gucci* kérését, amelyben azt állította, hogy a ruházati cikket árusító amerikai *Guess* Franciaországban bitorlolt három közösségi védjegyét, amelyek mindegyike ábrás G betűre vonatkozott.

A Gucci 55 millió EUR kártérítést kért az állítólagos bitorlás miatt, azonban a bíróság ehelyett úgy döntött, hogy a jogi költségek fejében a Gucci köteles 30 000 EUR-t fizetni a Guessnek.

A Gucci és a Guess mind az Amerikai Egyesült Államokban, mind Európában folytatott pereskedést védjegyütközések miatt, vegyes eredményekkel. 2012-ben a Gucci New York Déli Kerületi Bíróságánál perelte a Guess védjegybitorlásért, de az eredetileg kért 221 mil-

lió USD helyett a bíróság csak 4,6 millió dollárt ítélt meg a javára. A Gucci Olaszországban a Milánói Bíróságnál is perelte a Guesst, amely azonban úgy döntött, hogy a Guess nem bitorolt, és a Gucci néhány védjegyét is megvonta.

Paul Marciano, a Guess főigazgatója kijelentette: „a Gucci már 6 éve perel bennünket, és veszíti el az egyik pert a másik után: védjegyeket veszített Olaszországban és most néhányat Franciaországban is. Ezek a jogi csaták csupán idővesztéséget jelentenek, és ezt az energiát és pénzt inkább üzletre kellene fordítani.”

A Gucci nem válaszolt, amikor válaszára kérték fel.

B) Azt követően, hogy Párizsban 2015. január 7-én terroristák 12 embert megöltek, köztük a francia satirikus magazin, a Charlie Hebdo nyolc alkalmazottját, a Francia Szellemtulajdon-védelmi Hivatalnál 50 kérelmet nyújtottak be a JE SUIS CHARLIE (Charlie vagyok) védjegy lajstromozása iránt.

A kérelmeket a hivatal azon az alapon utasította el, hogy azok nem bírnak megkülönböztető jelleggel. További kifogása volt, hogy ezt a szlogent egy gazdasági szereplő nem alkalmazhatja, mert azt a közönség széles körben használja,

Egy hasonló védjegybejelentést nyújtottak be a Benelux Szellemtulajdon-védelmi Hivatalnál is, amely Belgium, Hollandia és Luxemburg védjegy- és mintabejelentéseit adminisztrálja.

Francia szakértők szerint a kifejezés érvényes védjegyet képezhet *per se*, azonban a bejelentéseket el lehet utasítani, ha azokat úgy tekintik, hogy közrendbe vagy közérkölsbe ütköznek.

A francia hivatal elutasító végzései ellen fellebbezéssel lehet élni.

Fülöp-szigetek

A Pfizer/Warner Lambert (Pfizer) a koleszterinellenes atorvasztatin gyógyszer különböző formáira vonatkozó szabadalmakat szerzett a Fülöp-szigeteken. Ezt a gyógyszert LIPITOR védjegyzett névvel forgalmazta. 2005-ben pert indított a *Sahar International Trading, Inc.* (Sahar) ellen, mert ez a vállalat engedélyért folyamodott a kalcium-atorvasztatin ATOPITAR névvel való forgalmazása iránt. A Pfizer azt állította, hogy a kalcium-atorvasztatin terméket a Sahar kristályos formában kívánta forgalmazni, és ezzel bitorolta az ő szabadalmát.

Miután figyelmeztető levelére nem kapott választ, a Pfizer 2008-ban a Makati Bíróságnál ideiglenes intézkedés elrendelését kérte. A Sahar azzal érvelt, hogy a Pfizer tengerentúli szabadalmi lejártak, és így forgalmazhatja a külföldi eredetű termékeket. A bíróság elutasította a Pfizer keresetét, majd a fellebbezési bíróság engedélyezte az ideiglenes intézkedést.

2014-ben a legfelsőbb bíróság meghallgatta a Sahar fellebbezését. Megállapította, hogy a fellebbezési bíróság helyesen rendelte el az ideiglenes intézkedést és állapított meg szabadalom-bitorlást. Ennek alapján az ideiglenes intézkedést tartósra változtatta, a Pfizer javára 8000 USD kártérítést és 1200 USD „példát statuáló” büntetést állapított meg, és ezenki-

vül a Sahart az illetékek és a perköltségek megfizetésére is kötelezte. Megerősítette a Sahar ATOPITAR termékeinek a lefoglalását is.

Az IP5-országok statisztikai jelentése

2015 elején közzétették a világ öt legnagyobb szellemi tulajdon-védelmi hivatalának (IP5-hivatalok), nevezetesen az Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy hivatalának, a Dél-koreai Szellemi tulajdon-védelmi Hivatalnak, az Európai Szabadalmi Hivatalnak, a Japán Szabadalmi Hivatalnak és Kína Állami Szellemi tulajdon-védelmi Hivatalának a 2013. évi statisztikai adatait.

A jelentés szerint az IP5-hivatalok 2013-ban együtt 2 077 642 szabadalmi bejelentést kaptak, ami az előző évhez képest 11%-os növekedésnek felel meg.

Az öt hivatal 2013-ban 956 644 szabadalmat engedélyezett, ami 4%-os növekedést jelent.

A legtöbb, 825 136 bejelentést Kínában nyújtották be; ez 26,4%-os növekedésnek felel meg. Ugyanebben az évben Kínában 207 688 szabadalmat engedélyeztek, ami az előző évhez képest 4,3%-os csökkenést jelent.

Jemen

A *Maroc Negoces & Services* (Maroc) 2013. december 13-án a Jemeni Védjegy hivatalnál kérelmet nyújtott be a FULLA ALJAMILLA védjegy lajstromozása iránt arab nyelven a 29. áruosztályban.

E védjegybejelentés ellen felszólalt az egyesült arab emírségekbeli NewBoy FZCO (NewBoy), amelynek Jemenben az alábbi ábrás védjegye van:

A NewBoy felszólalását az alábbiakkal támasztotta alá.

- A kifogásolt védjegy megtevesztően hasonlít saját ábrás FULLA védjegyéhez.
- A kifogásolt védjegy fő eleme a „fulla” szó, míg az „aljamilla” szó arabul „szép” jelentésű, és így deskriptív.
- Saját ábrás FULLA védjegy világszerte lajstromozva van a 3., 9., 16., 24., 25., 28., 29., 30., 32., 35., 38. és 40. áruosztályban.
- A FULLA védjegyet hosszú idő óta széles körben használja, és így az híressé vált.
- A Maroc előnyt próbál nyerni a NewBoy védjegyének hírnevéből, hogy ezáltal többlet-jövedelemre tegyen szert.

– A Maroc védjegyének lajstromozása tisztességtelen versenyhez vezetne, és bitorolná a felszólaló jogait.

A hivatal elfogadta a felszólaló érveit, és helyt adott a felszólalásnak. Ennek megfelelően elutasította a bitorló védjegy lajstromozását.

A döntés ellen 15 napon belül nem fellebbeztek az elsőfokú bíróságnál, ennek megfelelően az jogerőre emelkedett.

Kanada

A jelenlegi kanadai védjegy törvény szerint egy védjegyet csak akkor lehet lajstromozni, ha a kérelem benyújtásának időpontjában használják, vagy ha a bejelentő tervezi a használatát. Egy védjegy kanadai használatán alapuló bejelentések esetén meg kell adni az első használat időpontját a megjelölt áruk és szolgáltatások vonatkozásában. Egy külföldön lajstromozott és használt védjegy tulajdonosa is benyújthat Kanadában lajstromozási kérelmet anélkül, hogy ott valaha is használta volna ezt a védjegyet.

Ha a jelenleg tárgyalás alatt álló törvénytervezet hatályossá válik, el fogják törölni a lajstromozási bizonylat kiadása előtti kanadai használatra vonatkozó nyilatkozat követelményét. Nem lesz szükség annak megadására, hogy az igényt a védjegy meglévő vagy szándékolt helyi használatára alapozzák.

Az új törvény várhatóan 2016 első negyedében lép hatályba. A használatra vonatkozó nyilatkozat benyújtási kötelezettségének eltörlése előnyös lesz minden függő lajstromozás esetén. Aki azonban kéri egy védjegy lajstromozását Kanadában, még köteles használatot tervezni az összes megjelölt áru és szolgáltatás vonatkozásában.

Másrészről ez a változás azért is jó, mert a bejelentési szakaszban el fog tűnni a használat időpontjával kapcsolatos minden probléma. Emellett a bejelentőnek majd nem kell többé hosszabbítási kérelmeket benyújtania a védjegy használatának megindításáig a bejelentésben felsorolt összes árura és szolgáltatásra.

Minthogy az iktató már nem fog tájékoztatást nyújtani egy védjegy használatáról, nehezebb lesz meghatározni, hogy egy új védjegy hozzáférhető-e. Ez fontos szempont, mert még mindig lehet majd igényelni használat által szerzett jogokat. Bejelentők közötti vita esetén kutatásra lesz szükség annak meghatározásához, hogy a védjegynek ki a tényleges első használója, és milyen áruk és szolgáltatások vonatkozásában.

A védjegy törvény kilátásban levő módosítása könnyíteni fogja a védjegy-lajstromozási eljárásokat. A védjegy használatának fogalma azonban nincs kizárva, mert kritikus marad védjegyjogok szempontjából. Az elv változatlan marad: az első használó, nem pedig az első bejelentő tartja meg a védjeggyel kapcsolatos jogokat. Valójában a bejelentési stratégiát kell módosítani: egy lajstromozási kérelmet az összes lehetséges árura és szolgáltatásra a lehető leghamarabb kell benyújtani.

Katar

Katar kormánya 2013. december 6-án a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél benyújtotta a mikroorganizmusok szabadalmi eljárás céljából történő letétbehelyezésének nemzetközi elismerésére vonatkozó Budapesti Szerződéshez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően ez a nemzetközi szerződés Katarra nézve 2014. március 6-án vált hatályossá.

Kína

2014. november 16-án létrehozták Pudong új közigazgatási területén az első olyan kínai szellemitulajdon-védelmi irodát, amely egyaránt foglalkozik szabadalmak, védjegyek és szerzői jogok adminisztrációjával és érvényesítésével.

Ez az új iroda, amely 2015. január 1-jén kezdte meg működését, intézményi újítást jelent azzal, hogy a szellemitulajdon-jogok adminisztrációja mellett jogérvényesítéssel is foglalkozik.

Az új irodától azt várják, hogy kísérletként fog szolgálni Kína szellemitulajdon-védelmi adminisztrációjának és jogérvényesítésének nemzetközi gyakorlattal való kiegészítésével, és javítani fogja a személyek és vállalatok szellemitulajdon-jogainak és érdekeinek az oltalmát, egyúttal növelve e munka hatékonyságát.

Kuvait

A Kuvaiti Védjegy hivatal bejelentette, hogy 2015. január 1-jétől kezdve a kuvaiti védjegybejelentők igényelhetik a Párizsi Uniós Egyezmény bármelyik tagállamában benyújtott megfelelő védjegybejelentés hat hónapnál nem régebbi elsőbbségét.

Elsőbbségi iratként a hivatalnál az elsőbbségi irat olyan hiteles másolatát kell benyújtani, amelyet a kuvaiti konzulátus felülhitelesített, mégpedig esküt tett fordító olyan arab fordításával együtt, amelyet a Kuvaiti Igazságügyi Minisztérium Fordítási Osztálya hitelesített. Az ilyen dokumentumot a védjegybejelentés benyújtási napjától számított három hónapon belül lehet pótolni.

Marokkó

Marokkó megállapodást írt alá az Európai Unióval, amelynek alapján kölcsönösen oltalmaznak bizonyos földrajzi megjelöléseket, és mind Marokkó, mind az Európai Unió magas fokú oltalmat fog biztosítani az észak-afrikai országban és az Európai Unión belül előállított élelmiszer-ipari és mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzői számára.

„E megegyezés célja, hogy jobban védjük a fogyasztókat a termékek valódi eredete és minősége vonatkozásában történő félrevezetés ellen” – mondta *Cecilia Malmström* európai

kereskedelmi biztos, majd így folytatta: „A földrajzi árujelzők oltalma világossá fogja tenni a fogyasztók számára, hogy honnan érkeznek a termékek, és így tájékozott választást tesz majd lehetővé. A termékek minőségét is javítani fogja, és a farmerek számára további jövedelmet fog biztosítani.”

A marokkói mezőgazdasági miniszter, *Aziz Akhannouch* hozzátette: „Ez az egyezmény valódi lehetőséget nyújt termelőink, különösen a kistermelők számára ahhoz, hogy a lehető legnagyobb mértékben növeljék termelésük hozzáadott értékét.”

Az Európai Unió szerint Marokkó az első a „déli szomszédok” közül, amely javítja és oltalmazza a mezőgazdasági termelés minőségét.

Mexikó

A Mexikói Szellemitulajdon-védelmi Intézet 2014-ben 16 126 szabadalmi bejelentést, 702 használatiminta-bejelentést és 4075 ipariminta-bejelentést kapott, ami összesen 20 905 bejelentést jelent.

2014. november 30-ig az intézet 9027 szabadalmat, 165 használati mintát és 2239 ipari mintát engedélyezett, ami összesen 11 431 engedélyezést jelent.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete szerint az intézet a kapott szabadalmi bejelentések száma alapján a világon a 14. helyezést, az engedélyezett szabadalmak száma alapján pedig a 10. helyezést érte el. A 10. helyre való felzárkózást az intézet úgy tekinti, hogy azzal a világ legjobb szabadalmi hivatalainak a színvonalát érte el.

Németország

A) Egy nemleges megállapítás iránti kérelemhez arra van szükség, hogy a kérelmezőnek törvényes érdeke legyen abban, hogy az illetékes bíróság megadja a kért megállapítási nyilatkozatot. A kérelmező felperes törvényes érdeke fennállhat annak megállapítása iránt, hogy egy konkrét szabadalmat nem bitorol, ha a szabadalomtulajdonos – bár erre köteles lenne – nem válaszol a felperes azon kérdésére, hogy egy bizonyos készülék a szabadalom oltalmi köre alá esik-e. Az itt ismertetett döntésben a Düsseldorfi Fellebbezési Bíróság megvilágítja, hogy az a szabadalomtulajdonos, aki egy európai szabadalom egy másik nemzeti része miatti bitorlás alapján nyújtott be kérelmet egy vállalat ellen, általában nem köteles válaszolni egy ilyen vállalat azon kérdésére, hogy hasonló készülékek Németországban az említett európai szabadalom német részét is bitorolják-e. Így a szabadalomtulajdonos válszának hiánya általában nem hoz létre törvényes érdeket az ilyen vállalat számára ahhoz, hogy nemleges megállapítási keresetet nyújthasson be.

A vizsgált ügyben a szabadalomtulajdonos Törökországban bitorlási keresetet nyújtott be az 1 392 575 sz. európai szabadalom török részének szó szerinti és ekvivalens bitorlása alapján olyan záróeszközök gyártójával szemben, amelyek állítólag e szabadalom oltalmi

körébe estek. A gyártó számos levelet küldött a szabadalomtulajdonosnak, kérve annak megállapítását, hogy az ő vonatkozó eszközei az említett európai szabadalom német részét is bitorolják-e. A szabadalomtulajdonos nem tett megjegyzést az 1 392 575 sz. európai szabadalom német részének lehetséges bitorlásáról, hanem csupán annyit válaszolt, hogy nem nyilatkozik bármilyen lehetséges jövőbeli tevékenységről, és nem kíván pénzt költeni arra és időt tölteni azzal, hogy feleljen egy elméleti bitorlási kérdésre. Ennek következtében a gyártó a Düsseldorf-i Kerületi Bíróságnál keresetet nyújtott be annak megállapítása iránt, hogy nem bitorolja a szabadalmas szabadalmát.

Minthogy mindkét fél az ügyet befejezettnek nyilvánította mielőtt a kerületi bíróság kiadta volna megállapítási nyilatkozatát, a bíróságnak csupán azt kellett eldöntenie, hogy melyik félnek kell viselnie az eljárás törvényes költségeit, vagyis hogy melyik a vesztes fél. Elrendelte, hogy a felperes viselje a költségeket, mert nem volt törvényes érdeke a nemleges megállapítási kérelem benyújtásában. A felperes e döntés ellen fellebbezést nyújtott be a fellebbezési bíróságnál, amely azonban az alábbi okok miatt fenntartotta a kerületi bíróság döntését:

A német polgári eljárási törvény 256. cikke szerint akkor lehet kérelmet benyújtani egy jogi viszony fennállásának vagy hiányának a megállapítása céljából (vagyis például szabadalombitorlás megállapítása iránt), ha a felperesnek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy bírósági döntés minél előbb megállapítsa a jogi viszonyt. A kialakult német joggyakorlat szerint az ilyen törvényes érdek akkor adott, ha az alperes azt állítja, hogy a felperessel szemben követelésre jogosult.

A döntés alapjaként a fellebbezési bíróság kifejtette, hogy az alperes szabadalomtulajdonos ilyen állítása milyen helyzetekben jogosítja fel a felperest kereset indítására, ami egy megállapítási kérelem esetén törvényes érdeket biztosíthatna a számára. A bíróság különbséget tett a kifejezett állítások (például egy figyelmeztető levél) és az ún. közvetett állítások (például hallgatás a szabadalomtulajdonos részéről a bitorlási helyzetre vonatkozó kérdéssel kapcsolatban a válaszadási kötelezettség ellenére) között. A bíróság szerint a közvetett állítás olyan magatartást kíván a szabadalomtulajdonos részéről a felperessel szemben, amely lehetővé teszi azt a világos következtetést, hogy a szabadalomtulajdonos azt állítja, hogy szabadalmának bitorlása alapján jogosult követelésre a felperessel szemben.

Ezeket az elveket a vizsgált esetre alkalmazva megállapította, hogy ha a szabadalomtulajdonos egyszerűen elutasítja a lényeges válaszadást arra a kérdésre, hogy szerinte egy bizonyos készülék a szabadalom oltalmi köre alá esik-e, nem lehet szó kimondott állításról. Egy közvetett állítás a fenti értelemben csupán világos következtetést tenne lehetővé, ha a szabadalomtulajdonos általában köteles volt válaszolni az ilyen kérdésre. A fellebbezési bíróság szerint az (európai) szabadalom tulajdonosának nincs általános kötelezettsége arra, hogy megválaszoljon egy ilyen kérdést. A megalapozott német joggyakorlatot követve a bíróság kifejtette, hogy ez nem csupán akkor igaz, ha nem voltak jogi viszonyok a szabadalomtulajdonos és a kérdező vállalat között a kérdezés előtt, hanem abban az esetben is, ha a szabadalomtulajdonos a kérdező vállalatot már beperelte szabadalombitorlásért, és a kérde-

ző vállalat kérdése arra irányult, hogy egy módosított készülék még mindig a szabadalom oltalmi köre alá esik-e.

Döntése megállapította továbbá, hogy a szabadalomtulajdonosnak nem volt kötelessége választ adni akkor sem, ha korábban már beperelte a kérdező vállalatot egy másik ESZE-tagállamban egy európai szabadalom nemzeti részének a bitorlása alapján, amelynek a német része érvényes Németországban. Ez könnyen érthető – miként a bíróság kifejtette – abban az esetben, ha a kérdéses európai szabadalom nemzeti részei igénypontjainak a szövegezése eltérő, ami eltérő oltalmi kört eredményezhet, vagy ha a szabadalomtulajdonos bitorlási kérelmét az ekvivalencia tanára alapozza, mert az ekvivalencián alapuló bitorlás követelményei az illető nemzeti joggyakorlattól függenek, és így jelentősen eltérhetnek az ESZE különböző tagállamaiban. Ezért az ilyen kérelem benyújtása nem teszi lehetővé azt a világos következtetést, hogy a szabadalomtulajdonos önműködően jogosultnak tekintheti magát szabadalombitorlás megállapítására egy másik európai tagállamban is.

Végül a Düsseldorf Fellebbezési Bíróság szerint egy európai szabadalom másik nemzeti részének a szó szerinti bitorlásán alapuló kérelem – és a válasz megtagadása arra, hogy fennforog-e bitorlás a vonatkozó európai szabadalom német részével kapcsolatban – általában szintén nem képez közvetett állítást németországi bitorlással kapcsolatban. A bíróság kifejtette, hogy a szabadalomtulajdonosnak csupán a viselkedése egy európai tagországban nem képez ilyen közvetett állítást egy másik tagállamban. Ilyen összefüggésben a bíróság rámutatott arra az általános véleményre, hogy az európai szabadalom független nemzeti szabadalmak kötege, amelyeket külön-külön kell figyelembe venni. A felperesnek csak akkor lehet törvényes érdeke egy nemleges megállapítási kereset benyújtásában, ha további körülmények forognak fenn, például ha a szabadalomtulajdonos vonatkozó megjegyzések vagy viselkedés útján azt mutatja, hogy az európai szabadalom másik (itt német) részét is bitoroltnak tekinti.

B) Az Európai Szabadalmi Hivatal címszó alatt tárgyalt, T 1151/04 sz. döntéstől eltérően, a Német Legfelsőbb Bíróság a dipeptidil-peptidáz inhibitorok tárgyú találmány párhuzamos német bejelentése ügyében elfogadta a második gyógyászati indikációra vonatkozó igénypontok funkcionális vonásait.

A BGH itt úgy döntött, hogy egy bejelentő jogosult funkcionális jellemzőket használni egy igénypontban ahhoz, hogy teljes és megfelelő oltalmat kapjon. Megállapította, hogy egy általánosított jellemzőt tartalmazó igénypont kellően ki van nyilvánítva, ha az elnyerni kívánt oltalmi kör nem terjeszkedik túl azon, amit egy szakember a legáltalánosabb műszaki tanításnak tekintene a találmány szerinti feladat megoldásához.

A BGH fenti döntése alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy funkcionálisan meghatározott anyagokra vagy ezeknek a használatára irányuló, tág oltalmi körű funkcionális igénypontok engedélyezhetők német nemzeti szabadalmakban.

C) Az ügy a 359 593 sz. ('593-as) európai szabadalomra vonatkozik, amely javított eljárást ismertet proteinek elkülönítésére emberi és állati plazmából, és különösen olyan eljárást,

amellyel a VIII-as proteinfaktort különítik el, amely a hemofília A (VIII-as faktorhiány) kezeléséhez szükséges. Az igényelt eljárás lehetővé teszi a VIII-as proteinfaktor előállítását nagy koncentrációban, ipari méretekben.

A szabadalmas Németországban több bitorlási pert indított az *Octapharma AG* (Octapharma), annak ügyvezető igazgatója és két leányvállalata ellen. A bitorlási keresetek által kiváltott reakcióként az Octapharma egy első megsemmisítési keresetet nyújtott be a szabadalom ellen. Miként a korábbi (de eredménytelen) felszólalási eljárásban is, az Octapharma azzal érvelt, hogy a szabadalom nélkülözi az újdonságot a 0 343 275 B1 ('275-ös) európai szabadalom ismeretében.

A '275-ös szabadalmat az '593-as szabadalom elsőbbségi időpontja előtt nyújtották be, de azt követően publikálták. Az Európai Szabadalmi Egyezmény 54(3) cikke szerint az ilyen „utólag publikált” anterioritás alapját képezheti az újdonságrontásnak, de nem képezheti alapját a feltalálói tevékenység hiányára alapozott kifogásnak.

Ellentétben a felszólalási tanácsok nézetével (lásd a T 292/02 sz. ügyet), a Szövetségi Szabadalmi Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a '275-ös szabadalom világosan kinyilvánította az '593-as szabadalom 1. igénypontjának valamennyi jellemzőjét, és ezért újdonságrontó az '593-as szabadalom igénypontjaira nézve. A BPG e nézete miatt a szabadalmas módosította az '593-as szabadalom 1. igénypontját olyan módon, hogy abba a szabadalmi leírásból beiktatott egy további jellemzőt. E jellemző szerint a VIII-as faktornak az 1. igénypont szerinti eljárás lépéseivel kapott oldatát fagyasztva szárítják.

A BPG megállapította, hogy a fagyasztva szárításnak ez a hozzáadott lépése nem volt sem világosan, sem közvetve kinyilvánítva a '275-ös szabadalom leírásában, mert a lépés nem volt szükséges a keresett VIII-as faktor oldatának előállításához. Ezért a BPG módosított alakjában fenntartotta a szabadalmat. Az első megsemmisítési per fellebbezési eljárásában a BGH megerősítette ezt a döntést.

A BGH döntését követően az Octapharma ügyvezető igazgatója és leányvállalatai egy második megsemmisítési pert indítottak, és ismét azzal érveltek, hogy az '593-as szabadalom a '275-ös szabadalomra tekintettel nélkülözte az újdonságot, és további bizonyítékot nyújtottak be azzal kapcsolatban, hogy a „fagyasztva szárítás” volt az egyetlen jól ismert eljárás az elsőbbség időpontjában tartós proteinoldatok előállítására. A megsemmisítést kérő felperesek azt is bizonyították, hogy az így kapott tartósság nélkülözhetetlen volt ahhoz, hogy a VIII-as oldatot kereskedelmileg használható gyógyászati termékkel alakítsák.

A szabadalmas azzal érvelt, hogy az Octapharma leányvállalatai és az ügyvezető igazgató csatlakozhattak volna az első megsemmisítési keresethez, továbbá hogy az azonos anterioritáson alapuló további két megsemmisítési kereset későbbi benyújtása megnövelte a szabadalmas költségkockázatát, és végül hogy joggal való visszaélés miatt a második megsemmisítési keresetet elfogadhatatlannak kell tekinteni.

A második megsemmisítési perben hozott döntésében a BPG megállapította, hogy a második megsemmisítési kereset megengedhető, azonban megerősítette, hogy az '593-as

szabadalom – módosított alakjában – új volt a '275-ös szabadalomhoz viszonyítva, és elutasította a megsemmisítési keresetet. A fellebbezési eljárásban a BGH megerősítette a második megsemmisítési kereset megengedhetőségét, azonban azon a véleményen volt, hogy az '593-as szabadalom valamennyi igénypontja nélkülözötte az újdonságot a '275-ös szabadalomra való tekintettel.

A megengedhetőséggel kapcsolatban a BGH kifejtette, hogy a német törvény szerint mindenki jogosult megsemmisítési pert indítani egy olyan szabadalom ellen, amely Németországban érvényben van, és hogy a német törvény nem tartalmaz olyan szabályt, amely egy alperest arra kötelezné, hogy bizonyos időtartamon belül nyújtson be megsemmisítési keresetet. Ezért egy bitorlási per társalperese jogosult megvárni egy másik társalperes által benyújtott megsemmisítési per eredményét, mielőtt benyújtaná saját megsemmisítési keresetét.

Ami a '275-ös szabadalom alapján tett, újdonsághiányra vonatkozó kifogást illeti, a BGH úgy döntött, hogy a fagyasztva szárítási vonás közvetve ki volt nyilvánítva, és ezért a '275-ös szabadalom újdonságrontó volt. A BGH szerint egy szakember olvasó megértette, hogy a '275-ös szabadalomban kinyilvánított eljárás szándéka az volt, hogy a VIII-as faktort ne csupán laboratóriumi vagy rövid határidejű, hanem nagybani gyógyászati felhasználásokra is szolgáltassa. Miután nem volt kétséges, hogy az ilyen nagybani gyógyászati felhasználás a VIII-as faktor oldatának bizonyos fokú tartósságát igényelte, és hogy a fagyasztva szárítás volt az egyetlen út ahhoz, hogy az elsőbbség időpontjában elérjék a szükséges tartósságot, a BGH arra következtetett, hogy a '275-ös szabadalmat elemző szakértő olvasó ezt a lépést beleolvasta annak szövegébe.

Ez a döntés egyértelműen mutatja, hogy Németországban egymást követő megsemmisítési keresetek benyújtása egy vállalatcsoport több tagja által megengedhető, és megnövelheti egy megsemmisítési támadás sikerének esélyeit.

D) A német *Langenscheidt* kiadó 1956 óta sajátos sárga színben árusítja nyomtatott szótárait, és 1980 óta egyéb termékeket is ebben a színben forgalmaz. Miután bizonyította, hogy védjegye használat útján megkülönböztető jellegre tett szert, a *Langenscheidt* német színvédjegy-lajstromozást kapott 2010 januárjában (1996. március 7-i elsőbbséggel) nyomtatott kétnyelvű szótárakra. 2010-ben az amerikai *Rosetta Stone* (*Rosetta*) vállalat Németországban elkezdte terjesztetni nyelvtanulási szoftverjét sárga csomagolásban, a sárga színt hirdetésekben, például weboldalán is használva. A *Langenscheidt* beperelte a *Rosetta*-t azzal érvelve, hogy a szín használata bitorolja védjegyjogait.

Mind a Kölni Kerületi Bíróság, mind a Kölni Fellebbezési Bíróság elrendelte többek között, hogy az alperes tartózkodjék a sárga szín használatától nyelvtanulási szoftverje kapcsán, mert az bitorolja a *Langenscheidt* lajstromozott színvédjegyét.

A *Rosetta* törlési keresetet nyújtott be a Német Szabadalmi és Védjegyhivatalnál a *Langenscheidt* védjegye ellen, azzal érvelve, hogy az nélkülözi a valódi megkülönböztető

jelleget, és hogy a védjegy széles körű használat útján valójában nem szerzett megkülönböztetőképességet.

A DPMA és a BPG egyaránt elutasította a törlési keresetet. A BGH-nál benyújtott törvénytességi óvás függőben volt, amikor a BGH – hasonlóan a BPG-hez – elutasította az alperes kérelmét a bitorlási per szüneteltetésére, amíg a törlési kereset ügyében döntés nem születik. A BGH által alkalmazott szokásjog szerint egy bitorlási per szüneteltetése egy érvénytelenítési per függőben léte alatt azt kívánja, hogy „... a törlésnek bizonyos fokú valószínűsége legyen, ami igazolja a szüneteltetést követő késedelmet”. Ez a követelmény nem teljesült. A BGH fenntartja ezt a nézetét, miközben figyelembe veszi az Európai Unió Bíróságának 2014. június 19-i döntését, amely szerint törlési eljárásokban a védjegytulajdonosra hárul a bizonyítási teher azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy egy védjegy használat útján szerzett-e megkülönböztetőképességet, és figyelembe veszi a felperesnek azt az érvelését is, hogy ezáltal a védjegymegvonási perben megnőnek a siker esélyei.

A BGH korábban azon a nézeten volt, hogy a bizonyítási teher az érvényességet kétségbe vonó személyen nyugszik. A BGH most azt állapította meg, hogy a CJEU döntése nem befolyásolja a törlési eljárásban az alperes esélyeinek megítélését. A BGH szerint az idézett CJEU-döntés befolyása „nyitott a német joggyakorlatra, mert a CJEU arra a helytelen feltevésre alapozta döntését, hogy Németország nem gyakorolta azt a jogát, hogy alkalmazza a védjegyirányelv 3(3) cikke szerinti azon választási lehetőséget, hogy egy védjegyet nem kell érvénytelennek nyilvánítani megkülönböztetőképesség hiánya vagy leíró jelleg miatt, ha a megkülönböztetőképességet a lajstromozási kérelem benyújtási időpontja vagy a lajstromozás időpontja után szerezte meg [vö. német védjegy törvény 37(2) cikke].

Azzal a követelménnyel kapcsolatban, hogy a bitorló megjelölést „védjegyként” kell használni, a bíróságok általában azzal érvelnek, hogy a fogyasztók egy termék színezését inkább díszítőelemnek, és nem védjegynek tekintik, és csak különleges körülmények között ítéhetnek meg egy színt úgy, hogy az a termékek eredetét bizonyítja. A jelen esetben a BGH egyetért az alsófokú bírósággal abban, hogy ha figyelembe veszik a vonatkozó termékek átlagos használóinak a szemszögét, a védjegy használatának a követelménye ki van elégítve. A felperes a sárga színt 1956 óta széles körben használta, és jelenleg a piac jelentős részét foglalja el a kétnyelvű szótárak területén. Legfontosabb versenytársa széles körben használ egy sajátos zöld színt termékein. A védjegyhasználat nem csupán a felperes termékeire, hanem az alperes sárga színű termékeire is vonatkozik. Végül az a tény, hogy mind a felperes, mind az alperes a sárga szín mellett egyéb védjegyeket is használ a termékein, nem változtat azon a tényen, hogy a fogyasztók a sárga színt védjegyként fogják fel.

A BGH megerősítette a BPG-nek azt a megállapítását, hogy egyrészt a szótárak, másrészt a nyelvtanulási szoftver egymást kiegészítő áruk, vagyis az ütköző áruk nagyon hasonlóak. Arra tekintettel, hogy a felperes hosszú idő óta széles körben használja a sárga színt, mégpedig jelenleg 33 nyelv szótárain, a bíróság megállapította, hogy a BPG helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a vitatott védjegy átlagos oltalmi kört élvez. Az ütköző sárga színek

vonatkozásában a BGH szintén egyetértett a BPG azon megállapításával, hogy ezek a színek nagymértékben hasonlóak. Ennek következtében fennáll az összetévesztés valószínűsége.

Spanyolország

A) A Barcelonai Fellebbezési Bíróság 2014. október 22-én kiadott döntése megerősítette a dán *Lundbeck* vállalat és annak spanyol társa, az *Almirall* által a Spanyolországban generikus escitalopramot forgalmazó vállalatok ellen benyújtott szabadalombitorlási per elutasítását. Ez a döntés alapvető változást jelez a TRIPS-megállapodással kapcsolatos spanyol esetben.

Az ügy előzménye, hogy a *Lundbeck* egy 1989. júniusban benyújtott európai szabadalmi bejelentésre EP 0347066-B1 számmal (EP '066-os) európai szabadalmat kapott három különböző igénypontosorozattal; a Spanyolországban érvényesített európai szabadalom csak két eljárásigénypontot tartalmazott. A szabadalom eredeti spanyol fordítását 1995. májusban publikálták ES 2068891-T3 számmal.

2004 júliusában a *Lundbeck* kiegészítő oltalmi tanúsítványt (SPC) kapott, amely a szabadalom lejártakor, 2009. június 1-jén lépett hatályba, és 214. június 1-jéig maradt érvényben.

A *Lundbeck* 2006. augusztusban a Spanyol Szabadalmi és Védjegy hivatalnál az EP '066-os szabadalomnak egy módosított fordítását nyújtotta be, amely a többi megjelölt ország, például Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság számára, de nem Spanyolország számára engedélyezett termékigénypontokat foglalt magában. Kezdetben a hivatal nem volt hajlandó publikálni a módosított fordítást, azonban a *Lundbeck* fellebbezést nyújtott be először a hivatalnál, majd a vitás ügyekben illetékes adminisztratív bíróságnál. Végül a legfelsőbb bíróságnak a vitás ügyeket intéző adminisztratív tanácsa helyt adott a *Lundbeck* fellebbezésének, és hatályon kívül helyezte a hivatal döntését. Így a módosított fordítást 2012. februárban publikálták ES 2068891-T4 számmal, vagyis a szabadalom lejárt és az SPC hatálybalépése után több mint két és fél évvel.

2012. márciusban az SPC-re támaszkodva a *Lundbeck* és az *Almirall* bitorlásért beperelte mindazokat a vállalatokat, amelyek Spanyolországban generikus escitalopramot forgalmaztak, valamint azokat a vállalatokat is, amelyek abban a helyzetben voltak, hogy ilyen generikumokat dobhattak piacra.

2013. január 10-én a Barcelonai Kereskedelmi Bíróság 4. tanácsa elutasította a bitorlási keresetet, mert megállapította, hogy a termékigénypontokat tartalmazó módosított fordítás nem bírt hatállyal. A bíróság szerint a szabadalom és az SPC oltalmi körét Spanyolországban az európai szabadalom Spanyolország számára engedélyezett B1 publikációja határozta meg (eljárási igénypontokkal), nem pedig a módosított fordítás (termékigénypontokkal). Hangsúlyozta, hogy az európai szabadalom nem különálló szabadalmakat, hanem szabadalmak egy kötegét engedélyezi, amelyek egyes esetekben különböző megjelölt államokban eltérő igénypontokat tartalmazhatnak.

A Lundbeck és az Almirall a Barcelonai Fellebbezési Bíróságnál fellebbezést nyújtott be, amelyet az 2014. október 22-én elutasított.

Ez a bíróság először kimerítően vizsgálta a legfelsőbb bíróság jogeseteit, valamint saját korábbi döntéseit a TRIPS 27. és 70. cikkének értelmezéséről azzal kapcsolatban, hogy Spanyolországban 1992. október 8-a előtt tilos volt szabadalmat engedélyezni gyógyászati termékekre. E jogeset szerint a TRIPS rendelkezéseit tágan értelmezték és ellentmondásban az Európai Szabadalmi Egyezmény korábbi 167.5 cikkével, amely megállapította, hogy a fenntartás által érintett európai szabadalmakat (az egyezménnyel szembeni spanyol fenntartást is ideértve) a fenntartás azok teljes élettartama alatt befolyásolja. Így mostanáig a spanyol esetjog azt állapította meg, hogy a TRIPS az ESZE fennhatósága alatt áll, és elfogadta Spanyolországban termékigénypontok érvényességét és hatályosságát még akkor is, ha azokat 1992. október 8-a előtt nyújtották be. Sőt, még azt is elfogadták, hogy az eljárászabADMakhoz az engedélyezés után termékigénypontokat lehet hozzáadni a TRIPS alapján és egy „módosított spanyol fordítás” segítségével.

A Barcelonai Fellebbezési Bíróság ezután az Európai Unió Bíróságának az újabb döntéseit vizsgálta ennek az ügynek a vonatkozásában, és a következő megállapításokat tette.

- A CJEU döntései a TRIPS 27. és 70. cikkének értelmezéséről kötelezőek.

- Ezek a döntések hatálytalanítják a korábbi spanyol esetjogot ezeknek a cikkeknek az értelmezésével kapcsolatban, mert a CJEU szerint azokat nem lehet ilyen tágan magyarázni. Ezért a TRIPS 27. és 70. cikke nem mond ellent az Európai Szabadalmi Egyezmény korábbi 167.5 cikkének, amely továbbra is alkalmazható.

- A fentiek érvényesek az 1992. október 8. előtt benyújtott összes európai szabadalomra, tekintet nélkül arra, hogy azokat a TRIPS 1995. évi spanyolországi hatálybalépése előtt vagy után engedélyezték, és arra való tekintet nélkül, hogy azokat Spanyolországra nézve termékigénypontokkal vagy azok nélkül engedélyezték. Így ezek a szabadalmak Spanyolországban nem igényelhetnek hatályosan gyógyászati termékeket mint olyanokat.

Az várható, hogy a Lundbeck és az Almirall rendkívüli fellebbezéseket fog benyújtani a döntés ellen, hogy az ügyet a legfelsőbb bíróság elé vihessék.

Itt megjegyezzük, hogy a most ismertett döntés után néhány nappal, 2014. október 28-án a Barcelonai Kereskedelmi Bíróság 7. tanácsa egy majdnem azonos ügyben elsőfokú döntést hozott, amelyben követte a CJEU joggyakorlatát, és idézte a Barcelonai Fellebbezési Bíróság escitalopramra vonatkozó döntését.

B) Az *S. Tous S.L.* (Tous) egy jól ismert spanyol ékszergyártó, 2010-ben pert indított a *Colev Style S.L.* (Colev) és a *New Aurijoya S.L.* (Aurijoya) ellen azt állítva, hogy ezek a vállalatok bitorolták kizárólagos jogait, amelyek egy vízcseppet ábrázoló ékszerdarabra vonatkozó lajstromozatlan közösségi mintára, valamint egy copfos kislányt ábrázoló, lajstromozott spanyol mintára vonatkoztak.

Az 1. sz. Alicantei Községi Védjegy- és Mintabíróság, amely hatáskörrel rendelkezett mind a lajstromozatlan közösségi minta, mind a spanyol minta állítólagos bitorlása ügyé-

ben, 2011. július 25-i ítéletével elutasította a keresetet. A lajstromozatlan közösségi mintával kapcsolatban a bíróság megerősítette, hogy a felperesnek nemcsak azt kell bizonyítania, hogy a minta új és egyéni jelleggel rendelkezik, hanem azt is, hogy az alperes terméke az érvényesített minta másolásából származik, nem pedig egy független kreatív munka eredménye, miként ezt a közösségi mintarendelet 19(2) cikke leszögezi. Ebben az esetben a felperes nem nyújtott be semmilyen bizonyítékot, amely azt mutatná, hogy az alperes által forgalmazott ékszer a felperes mintájának a másolásából származik. Valójában a vitatott termék és a szóban forgó minta nem volt azonos, és a minta egyszerűségére tekintettel a bíróság arra következtetett, hogy nem lett volna ésszerű feltételezni, hogy az alperes a felperes mintáját másolta le.

A lajstromozott spanyol minta vonatkozásában a bíróság megállapította, hogy a minta által védett lány képe igen egyszerű vonásokból áll, és nagyon általános az ékszeriparban. Ennek következtében a tájékozott felhasználó, aki nemcsak végfogyasztó, hanem szakértő ékszerész is, nem fog semmiféle egyéni jelleget tulajdonítani a mintának, és ezért nem lenne tisztességes kizárólagos jogot adni a felperesnek minden függő medálra, amely copfos lányt ábrázol.

A Tous fellebbezést nyújtott be a döntés ellen az Alicantei Községi Védjegy és Minta Fellebbezési Bíróságnál. Ez a bíróság a fellebbezést 2012. május 11-én elutasította. Döntésében megerősítette, hogy egy lajstromozatlan közösségi minta tulajdonosának bizonyítási joga arra van korlátozva, hogy egy harmadik személyt meggátoljon az ilyen minta másolatának, vagyis azonos reprodukciójának, vagy a mintától csupán lényegtelen részeiben eltérő terméknek az előállításában vagy piacra vitelében. A vizsgált esetben a Colev által forgalmazott ékszerdarab nem volt azonos a felperes mintájával, és így a Colev nem bitorolt.

Ami a spanyol mintát illeti, a fellebbezési bíróság úgy vélte, hogy az Aurijoya által forgalmazott ékszer eltérő általános benyomást gyakorolt a tájékozott felhasználóra, mint a felperes lajstromozott mintája. Emellett számos ékszer van a piacon, amely egy lány egyszerű képét mutatja, és ezért a mintakészítő szabadsági foka nagyon korlátozott, mert alapvetően követi a divatirányzatokat.

A Tous fellebbezést nyújtott be a legfelsőbb semmisítőszéknél, főleg azzal érvelve, hogy a fellebbezési bíróság helytelenül korlátozta a lajstromozatlan közösségi minta oltalmi körét annak a másolataira. A felperes nézete szerint ugyanis a lajstromozott vagy lajstromozatlan közösségi minta oltalmi köre a közösségi mintarendelet 10(1) cikke alapján kiterjed minden olyan mintára, amely a tájékozott felhasználóra nem gyakorol eltérő általános benyomást, de az ilyen jogi rendelkezés nem kívánja, hogy az állítólag bitorló termék azonos legyen a vitatott mintával.

A semmisítőszék 2014. június 26-án elutasította a fellebbezést, főleg a rendelet 19(2) cikke alapján, amely szerint „egy lajstromozatlan közösségi minta azonban azt a jogot szolgáltatja tulajdonosának, hogy az 1. bekezdésben említett cselekedeteket csak akkor gátolhatja meg, ha a kifogásolt használat a védett minta lemásolását eredményezi”. A semmisítőszék

szerint amikor a rendelet a 19(2) cikkben a „másolás” szót használja, nem utal tárgyilagosan az összehasonlított minták teljes egybeesésére, hanem arra az alanyi tényre, hogy az alperes nem alkotott független munkát, és így terméke a korábban létező minta másolását eredményezi még akkor is, ha az új minta nem azonos a korábbival, és néhány további jellemzőt tartalmaz, amelyek nem elegendők ahhoz, hogy eltérő általános benyomást idézzenek elő.

A fentiek következtében leszögezi, hogy egy lajstromozatlan közösségi minta csak akkor erősíthető meg eredményesen későbbi mintákkal szemben, ha utóbbiak a védett minta másolásából származnak, még ha az összehasonlított minták nem azonosak is. Minthogy ebben az esetben nem bizonyították, hogy az alperes terméke a felperes lajstromozatlan mintájának másolásából származik, nincs szó bitorlásról.

Végül elutasította a felperesnek a lajstromozott minta állítólagos bitorlására vonatkozó keresetét is, és megerősítette, hogy a fellebbezési bíróság helyesen hasonlította össze a két fél mintáit, és megfelelően jutott arra a következtetésre, hogy azok nem keltenek azonos általános benyomást.

C) A Spanyol Szabadalmi és Védjegyhivatal nem végleges adatai szerint Spanyolországban 2014-ben 3100 spanyol szabadalmi bejelentést, 2780 használatiminta-bejelentést és 1770 mintabejelentést nyújtottak be.

A spanyolországi védjegybejelentések száma áttörte az 50 000-es határt, mert 50 100-as értéket ért el.

A BPHH szerint a Spanyolországra érvényes mintabejelentések száma 2014-ben 3560, az európai védjegybejelentéseké pedig 8900 volt.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) szerint a Spanyolországban benyújtott nemzetközi (PCT-) bejelentések száma 1780, a nemzetközi mintabejelentések száma 38 és a nemzetközi védjegybejelentések száma 600 volt.

D) A *Carolina Herrera Limited* (Carolina) és a *Puig France S.A.S.* (Puig) parfümöket gyárt, mégpedig CAROLINA HERRERA védjeggyel a Carolina nevében, továbbá PACO RABANNE, MILLION, LADY MILLION, NINA RICCI, LOVE IN PARIS, NINA és RICCI RICCI védjeggyel a Puig nevében. Spanyolországban az *Antoino Puig S.A.* (Antonio) árusítja ezeket az illatszereket. A védjegyek spanyol, közösségi vagy nemzetközi védjegyként vannak védve.

A *Cataleg de Serveis Integrals S. L.* (Cataleg) olyan parfümöket terjeszt, amelyek utánózzák a Carolina és a Puig által előállított illatszerek illatát. Az *Equivalenza Retail S. L.* (Equivalenza) árusítja ezeket az utánzott illatú parfümöket vállalati üzletekben több franchiserendszerben. Az alperesek összehasonlító vagy ekvivalencialistákat használnak, amelyek összekapcsolják az illatutánzó hivatkozási számait az eredeti termék védjegyeivel. Az illatutánzó parfümöket lényegesen alacsonyabb áron, olyan üvegekben árusítják, amelyek „Equivalenza” felirattal vannak ellátva, és egyértelműen különböznek az utánzott illatok üvegeitől.

2012 májusában a Carolina, a Puig és az Antonio beperelte a Cataleget és az Equivalenzát védjegybitorlásért és tisztességtelen versenyért. Az Alicantei 1. sz. Községi Védjegybíró-ság 2014. január 28-án hozott ítéletében a felperesek javára döntött.

Az ítéletben, miután elismeri a szóban forgó védjegyek jól megalapozott hírnevét, a bíróság megállapítja, hogy a köz részéről nem forog fenn az összetévesztés veszélye. Mindazonáltal a felperesek védjegyeinek használata az összehasonlító vagy ekvivalencialistákon védjegybitorlást jelent, mert az ilyen használat kapcsolatot teremt a védjegyek és az illatutánzó ekvivalens parfümök között, vagyis az alperesek bármilyen pénzügyi ellenszolgáltatás nélkül megpróbálják kihasználni a híres védjegyek tulajdonosai által kifejtett eladási erőfeszítéseket azzal a céllal, hogy tisztességtelen előnyre tegyenek szert a felperesek védjegyeinek megkülönböztető jellegéből és hírnevéből.

A bíróság elutasította az alperesek fő érvelését, amely szerint a felperesek védjegyeit leíró célra használták az ekvivalencialistákon, és az ilyen használatot megengedi a községi védjegyrendelet 12. cikke. Ilyen vonatkozásban a bíróság megerősítette, hogy a felperesek védjegyeinek a használata nem szükséges az alperes termékei céljának vagy tulajdonságainak a megjelölésére, hiszen az alperesek parfümjeik tulajdonságait ismertethetik úgy is, hogy azokat például virág- vagy gyümölcsillatúként jellemzik, de nincs szükség arra, hogy azokat jól ismert illatokkal hasonlítsák össze, olyan védjegyeket használva, amelyekkel a jól ismert illatokat árusítják.

A bíróság azt is megállapította, hogy a felperesek védjegyeinek használata az ekvivalencialistákon nincs összhangban a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal. Ennek következtében az ilyen használat törvénytelen összehasonlító hirdetést képez, és tisztességtelen versenyt jelent.

Az Equivalenza és a Cataleg fellebbezést nyújtott be a döntés ellen, amit azonban az Alicantei Községi Fellebbezési Védjegy Bíróság 2014. június 13-án elutasított. Ebben a döntésben a fellebbezési bíróság megerősítette a felperesek javára első fokon megítélt kártérítést, valamint azt a rendelkezést, hogy el kell távolítani és meg kell semmisíteni az alperesek hirdetési anyagát, különösen az ekvivalencialistákat.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

A Szellemi Tulajdon Világszervezete 2015 januárjában kiadta a 2014. évi jelzőszámokat, amelyek a 2013. évre vonatkozó adatokat tartalmazzák.

A közzétett adatok szerint 2013-ban világszerte 2,57 millió szabadalmi bejelentést nyújtottak be, ami a 2012. évhez képest 9%-os növekedést jelent. A legtöbb, 825 136 bejelentést Kínában nyújtották be. Kínát az Amerikai Egyesült Államok követte 571 612 és Japán 328 436 bejelentéssel.

A védjegybejelentésekben 2013-ban világszerte 4,87 millió osztályt jelöltek meg, ami 2012-höz képest 7,6%-os növekedésnek felel meg. A legtöbb védjegyesztályt Kínában jelölték meg, amit az Amerikai Egyesült Államok és a BPHH követett.

Törökország

Azóta, hogy Törökország 2000-ben csatlakozott az Európai Szabadalmi Egyezményhez, kétfelé ágazó rendszere volt a nemzeti és a Törökországban érvényesített európai szabadalmak számára. Az eljárások harmonizálása érdekében egy szabadalmi törvény-tervezetet készítettek, amely módosítja a szabadalmi jogok oltalmára vonatkozó, 51. sz. rendeletet.

A törvénytervezet első változata sokat ígérő volt, mert világos rendelkezéseket tartalmazott a biotechnológiai találmányokra és a második gyógyászati indikációra vonatkozó találmányokra. Megjavította az elővizsgálati szakaszt, mert a szabadalmi elővizsgálatot nem korlátozta három végzésre. A törvénytervezetnek az illetékes bizottságok előtti tárgyalása alatt azonban a meghívott nem kormányzati szervek kinyilvánították, hogy a generikus-gyógyszer-ipar nincs megelégedve az új törvénytervezettel, és lobbiztak a legtöbb módosítás eltörléséért.

Ezt követően a szabadalmi törvény-tervezetet felülvizsgálták. Bár a felülvizsgált változat tartalmaz néhány lényeges javítást, számos olyan módosítást is beleiktattak, amely ütközik az ESZE-vel, a TRIPS-szel és a Szabadalmi Együtműködési Szerződéssel (PCT).

A felülvizsgált törvénytervezet első javítása az engedélyezés utáni felszólalás bevezetésére vonatkozik; ez az új rendszer megegyezik az Európai Szabadalmi Egyezmény szerintivel. A jelenlegi rendszer nem engedélyezi a szabadalom módosítását az engedélyezés után. Ez olyan szabadalmak megvonásához vezethet, amelyeket csekély módosítások után fenn lehetett volna tartani.

A nem vizsgált szabadalmak rendszerének eltörlése egy másik fontos javítás, amelyet a törvénytervezet javasol. Törökországnak ún. „elővizsgálat nélküli” szabadalmi rendszere van, amely érdemi vizsgálat nélkül engedélyez szabadalmakat. Ezzel elő kívánták segíteni a helyi feltalálói tevékenységet. Ez azonban a lehetséges bitorlók rosszhiszemű szándékait támogatta. A módosítás mögötti fő cél, hogy magas színvonalú szabadalmak létrehozását biztosítsa, ami Törökországot azonos szintre hozná az ESZE többi tagállamával.

Sajnos, a törvénytervezet által javasolt kedvező javítások száma korlátozott a hátrányos változtatások számához viszonyítva.

A törvénytervezet első változatából törölték a második és további gyógyászati indikációs találmányok oltalmát. Az ilyen igénypontokra vonatkozó világos rendelkezések hiánya a gyakorlatban komoly nehézségeket okozhat, mert azt lehet gondolni, hogy a törvényhozó nem szándékszik gondoskodni ilyen oltalomról, holott a törvénytervezet nem tiltja az ilyen igénypontok oltalmát, és az ESZE alapján a második indikációs igénypontok oltalmazhatók Törökországban. Egyes szellemi tulajdon-védelmi bíróságok azonban azt gondolják, hogy

az Európai Szabadalmi Hivatal által az „ESZE 2000” előtt engedélyezett második indikációs találmányok nélkülözik a megfelelő jogi alapot, és ezért azokat meg kell semmisíteni.

A helyzet hasonló a biotechnológiai találmányok vonatkozásában. Az ilyen találmányok szabadalmazhatóságára vonatkozó rendelkezések törlése szintén zavart és kétértelműséget okoz. Ezért határozott rendelkezések lennének szükségesek ahhoz, hogy biztosítani lehessen az ESZE-vel és a TRIPS-szel való összhangot és jogbiztonságot.

Továbbá korlátozást iktattak be azokkal a tevékenységekkel kapcsolatban, amelyeket egy szabadalmi bejelentés tulajdonosa végezhet bitorlás esetén. Minthogy a törvénytervezet úgy rendelkezik, hogy a szabadalmi oltalom a bejelentés napjával kezdődik, és a szabadalmi bejelentő ugyanolyan oltalommal bír, mint a szabadalomtulajdonos, nem lehet különbség szabadalmak és szabadalmi bejelentések esetén az oltalmi kör tekintetében. A törvénytervezet azonban ennek az elvnek a módosítása nélkül úgy rendelkezik, hogy a szabadalmi bejelentő bitorlás esetén csupán kártérítésre vonatkozó igényt támaszthat. Ez azonban a gyakorlatban nem alkalmazható, mert a bíróság kártérítést csak a szabadalmi oltalom megadása után ítélhet meg.

Az első törvénytervezet törölte azt a megkötést, hogy a szabadalmi elővizsgáló csak három végzést adhat ki. A módosított törvénytervezet azonban még világosabban kijelenti, hogy „a vizsgálatok száma nem haladhatja meg a hármat”. Világos rendelkezések hiánya a biotechnológiai és a második gyógyászati indikációs találmányokról, valamint a módosított törvénytervezetbe beiktatott egyéb korlátozások a gyakorlatban nehézségeket és hátrányokat okozhatnak. A hátrányos módosítások meghagyása a törvénytervezetben gátolja az ország felzárkózását az ESZE tagországainak szintjére.

Zimbabwe

Zimbabwe 2015. március 11-én csatlakozott a Madridi Jegyzőkönyvhöz, és így e rendszer 94. tagállama lett. Az ország nemzeti törvényeit azonban még nem módosították a nemzetközi egyezmény hatálybalépéséhez szükséges módon, vagyis Zimbabwe csatlakozása egyelőre nem bír gyakorlati jelentőséggel.

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAM JOGI VÉDELME

SZJSZT-18/2014

A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdések

1. Hasonlítsa össze a felperes részére az alperes által kifejlesztett 2001-es szoftver1 és az alperes által kifejlesztett szoftver2 programot, és ennek alapján adjon választ arra, hogy a későbbi szoftver2 a szoftver1 programmal azonos-e, vagy annak átdolgozása! Válaszát részletesen indokolja, és a vizsgálat módszerét részletesen ismertesse!
A kérdés megválaszolásánál legyen figyelemmel arra, hogy a két program rendeltetése azonos, így a csak ezen túlmutató hasonlóságot értékelje!
2. Amennyiben az átadott programokból megállapítható, akkor adja meg, hogy a felperes és az alperes mikori állapotú (mikor elkészített) programokat adott át a szakértő részére!
3. Amennyiben a rendelkezésre álló adatok alapján nem lehetséges az 1. kérdés megválaszítása, részletesen fejtse ki ennek indokát!

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”, az eljáró tanács a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentumok, továbbá a peres felek által rendelkezésre bocsátott adatok alapján hozta meg szakvéleményét.

Ad 1. Tekintettel továbbá arra, hogy az eljáró tanács számára átadott iratok biznysága szerint a peres felek, továbbá a törvényszék által felkért igazságügyi informatikai szakértők között hosszas levelezés volt folyamatban arról, hogy a szakértői vizsgálat céljából az alperes milyen adatokat volt köteles átadni, az eljáró tanács az alábbiak szerint rögzíti a számára átadott, a vizsgálat során értékelt, a peres dokumentumok körébe nem tartozó információk körét.

Sor-szám	Kitől származik	Az adat jellege	Megjegyzés
1.	Felperes	Szoftver1 C++ nyelven írt forráskódja és adatbázisa	Forráskód adatbázissal
2.	Alperes	Szoftver2 gépi assembly-kódja	A vizsgálatra átadott kód a forráskód reprodukciójára, ebből következően a vizsgálat elvégzésére nem alkalmas
3.	Alperes	Szoftver2 C++ nyelven írt forráskódja	Forráskód, adatbázis nélkül

Az eljáró tanács vizsgálatát nehezítette, hogy az alperes a szoftver2-t a hozzá tartozó adatbázis nélkül adta át az eljáró tanácsnak, ennek következményeként az eljáró tanács kizárólag a forráskódban található hivatkozásokból (például tábla- és mezőnevekből) vonhatott le az adatbázisra vonatkozó következtetéseket.

A vizsgálatot ugyancsak nehezítette, hogy a peres felek által átadott forráskódok gépi kódra való fordítása, illetve ezt követően futtatása csak a programok teljes struktúrájának ismeretében lett volna elvégezhető, ez azonban a szakértői munka kereteit meghaladta. Az megállapítható volt ugyanakkor, hogy a programok egyes moduljainak gépi kódra való fordítását szintaktikai hiba nem akadályozta.

A fentiek előrebocsátását követően az eljáró tanács – a kirendelő végzéssel egyező módon – megállapította, hogy mind a szoftver1, mind pedig a szoftver2 humán labordiagnosztikai feladatokat lát el. A két program által elérhetővé tett funkciók nagyfokú hasonlóságot mutatnak.

A két program esetében a forráskódot tartalmazó fájlok elnevezése ritkán azonos, gyakrabban nagymértékben hasonló, az érintett fájlok jellemzően azonos funkciót valósítanak meg.

Az eljáró tanács ezt követően azt vizsgálta meg, hogy levonható-e szerzői jogi következtetés önmagában abból a tényből, hogy két számítógépi programalkotás hasonló vagy azonos funkcionalitással rendelkezik. Az eljáró tanács e körben elsősorban az Európai Bíróság (EUB) SAS Institute Inc. kontra World Programming Ltd., C-406/10 számú ítéletére kíván hivatkozni, amely kimondta, hogy „a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv¹ 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának, és ekként nem részesül ezen irányelv értelmében a számítógépi programok szerzői jogi védelmében”.

¹ Az ítéletben hivatkozott szoftverirányelv kodifikált változata: Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről. A kodifikált változat a hivatkozott változathoz képest érdemi eltérést nem tartalmaz.

A hivatkozott alapügy felperese az SAS Institute Inc. volt, amely a világ egyik legnagyobb analitikai szoftvereket gyártó vállalata, alperese pedig a World Programming Ltd., amely egy olyan programot hozott létre, amely az SAS Inc. szoftvere által megvalósított funkciókat másolta le. Az alapügy során az SAS Inc. arra tett kísérletet, hogy saját szoftverének funkcionalitására kiterjessze a szerzői jogi védelmet, és ezzel megakadályozza a World Programming Ltd. konkurens termékének piacra lépését. Az EUB ítéletében abból indult ki, hogy a szoftverirányelv célja a számítógépi programalkotások kifejezési formáinak védelme volt. Ilyen védett kifejezési formaként az EUB a szoftver azon megjelenítési formáit azonosította, amelyeknek többszörözése magának a szoftvernek a többszörözését eredményezi. Az EUB álláspontja szerint önmagában egy szoftver funkcionalitásának a többszörözése nem eredményezi magának a programnak a másolását, elsősorban azért, mivel adott funkcionalitás több módon is kivitelezhető az alkotási folyamatban.

Az SZJSZT egységes gyakorlata az EUB álláspontját követi. Eszerint egy program önálló szerzői jogi védelmét nem zárja ki önmagában az a körülmény, hogy az általa megvalósított funkciók hasonlóak vagy esetleg teljesen azonosak egy másik szoftver által biztosított funkciókkal. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor a szerző (programfejlesztő) alkotási szabadságát jogszabályok, szakmai normák, hatósági előírások korlátozzák. Nyilvánvalóan ebbe a körbe tartoznak a banki és egészségügyi programok, illetve minden olyan tevékenység támogatására kialakított szoftver, amely fokozott állami felügyelet alatt áll. A gondolatot folytatva: az önálló szerzői jogi oltalomhoz csupán az szükséges, hogy – akár egy másik programhoz hasonló vagy azonos szoftveres funkciók megvalósításával – egyéni, eredeti alkotás jöjjön létre.

A fentieket követően az eljáró tanács megvizsgálta a forrásállományok ún. headerfájljait is. A C++ programozási nyelvben a forrásállományok helyes összekapcsolásához headerfájlokat alkalmaznak, amelyek ún. osztályokat és függvényeket tartalmaznak. A megoldás előnye, hogy ezek segítségével például a függvényeket csak egy helyen szükséges eltárolni, majd azokat az ún. include parancs segítségével lehet a forráskód különböző részeihez kötni. Ezekben a headerfájlokban valósítják meg az osztályokat, amelyek lényegében az adatszerkezetek leképezését jelentik a forráskódba, kiegészítve függvényekkel, metódusokkal, amelyek ezen adatokkal végezhetnek különböző műveleteket. A headerfájlok vizsgálata során az volt megállapítható, hogy a két program nem azonos adatszerkezetet használ, de funkciójukból kifolyólag vannak bennük azonos részek.

Az eljáró tanács megvizsgálta a két program adattárolási megoldását is. Az eljáró tanács e körben elsősorban a szoftver1 SQL-parancsait tartalmazó SQL-fájlt, illetve az ahhoz kapcsolt szöveges fájl vizsgáta, amelyben megtalálható volt az adatbázis dokumentációja. A rendelkezésre bocsátott adatok alapján a szoftver1 adatbázis-szerkezete teljes körűen rekonstruálható volt.

Ezzel szemben a szoftver2 forráskódja nem tartalmazza az adatbázis előállításához használt SQL-nyelven íródott forrásfájlt, így az adatszerkezet nem volt teljes körűen helyre-

állítható. Ezzel együtt ugyanakkor megállapítható volt, hogy a szoftver2-ben alkalmazott táblanevek a szoftver1-ben egy-egy kivétellel nem voltak azonos formában fellelhetők. Az eljáró tanács azt is észlelte, hogy a két program *hasznló* táblanevekkel gyakrabban operál (pl. „Típusok” vs. „Típus”), e körülményből azonban szerzői jogi következtetés nem vonható le. Az is rögzíthető volt, hogy a két program egyes, magától értetődő esetekben azonos mezőneveket alkalmaz, a funkciót ennyire követő – vagyis eredeti, egyéni jelleggel nem rendelkező – mezőnevek használatát azonban a szerzői jog nem korlátozza.

A vizsgálat során az eljáró tanács figyelembe vette azt, a peres felek által nem vitatott körülményt is, hogy mindkét vizsgált szoftvert azonos személy alkotta. Ebből egyenesen következik, hogy a két szoftver esetében tapasztalt programozási stílus azonos. A programozási stílus éppúgy jellemzi a program szerzőjét, ahogyan egy festőt az ecsetkezelés módja, egy prózaíró a történetvezetés technikája vagy egy fényképészt a fény használatának jellege. A számítógépi programok esetében a stílus gyakorta magába foglalja például a függvények, osztályok, fájlok elnevezése során alkalmazott és állandósult névadási szokásokat, az adatbázis felépítésének azonos jellegét, az alkalmazott képernyők hasonló rendszerét. Önmagában azonban az a tény, hogy egy szoftverfejlesztő egy alkotására vonatkozó vagyoni jogait átruházta egy másik személyre, nem eredményezheti azt, hogy az átruházást követően kialakult alkotási szokásait, programozói stílusát ne követhetné szabadon. Egy ilyen következtetés nyilvánvalóan ellentétes lenne a szerzői jog céljaival. A vagyoni jogok átruházásából mindössze az következhet, hogy az alkotó – erre vonatkozó szerződéses rendelkezés hiányában – még saját alkotását sem másolhatja le szolgai módon. Jelen ügyben azonban az eljáró tanács álláspontja szerint erről nincs szó.

Az eljáró tanács megtekintette a szoftver2 forráskódját, és ennek kapcsán jelzi, hogy a számára átadott forráskód a programozói munka során természetesen keletkező kiegészítő adatokat (pl. kommentek, tagolás, szerzői megjelölés) teljesen nélkülözi. Erre tekintettel felmerült az eljáró tanácsban, hogy a számára átadott forráskód nem azonos azzal a változattal, ami a programozói munka végén megszületett, hiszen teljesen szokatlan, hogy egy szoftver ennyire steril módon kerüljön eltárolásra.

Az eljáró tanács álláspontja a fentieket követően az, hogy az összevetett forráskódokból és az adatbázisokból kiindulva (a szoftver2 esetén a fenti következtetések módszerét használva), figyelembe véve a tapasztalt eltérések számát, nem tartható az az érvelés, amely szerint a szoftver2 programot annak szerzője a szoftver1 forráskódjának szolgai másolatával hozta volna létre. Az eltérések mind a forráskód logikájában, mind annak felépítésében, továbbá a változók, függvények, osztályok elnevezésében is tetten érhetőek. A két program azonos üzleti logikát valósít meg, a kifejlesztett funkciók nagyrészt átfedik egymást, a forráskód, az adatrétegekben tárolt adatok és az alkalmazott adatszerkezetek azonban eltérőek.

Ahogy arra korábban az eljáró tanács már utalt, a szoftver2 esetén nem volt lehetőség az ún. grafikus interfész megtekintésére, ennek azonban szerzői jogi relevanciája nincs. Az eljáró tanács e körben hivatkozni kíván az Európai Bíróság *Bezpečnostní softwarová*

asociace – Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury, C-393/09 számú ügyben hozott ítéletére, amely kimondja, hogy „a számítógépi program grafikus felhasználói felülete nem minősül a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, e program bármely formában történő kifejezésének, és ezen irányelv alapján nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi védelmében”. Ebből következően a szoftver1 mint számítógépi programalkotás vagyoni jogait megszerző felperes vállalkozás jogai még akkor sem sérülnének meg, ha a szoftver2 azzal teljesen azonos felhasználói felületet alkalmazna.

Az eljáró tanács meg kívánja jegyezni, hogy a vizuális interfész grafikus műként is csak akkor állhat szerzői jogi védelem alatt, ha egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik. A jelen ügyben a grafikus felülettel kapcsolatban szerzői jogi jogsértés csak akkor lenne megállapítható, ha a szoftver1 vizuális megjelenítése grafikai műként szerzői jogi oltalmat élvezne, továbbá azt a szoftver2 programban engedély nélkül hasznosították volna. Mivel azonban a keresetlevél alapján a szoftver1 vagyoni jogaival rendelkező felperes a vizuális megjelenítéssel mint grafikus művel kapcsolatos igényt nem kívánt érvényesíteni, ezért az eljáró tanács e körben további vizsgálatot nem végzett.

Ad 2. Az eljáró tanács megvizsgálta a számára átadott programokat abból a szempontból, hogy megállapítható-e azok keletkezési ideje. Az átadott adatok és fájlok alapján a programok keletkezési ideje egyértelműen nem állapítható meg, az ugyanakkor alappal valószínűsíthető, hogy az eljáró tanács számára a felperesi szoftver1 2001-es állapota, az alperesi szoftver2-nek pedig a 2013-as vagy azt követően keletkezett állapota került átadásra. Az eljáró tanács jelzi, hogy jelen pont szerinti válaszának megadása során – a dokumentumokon túl – kizárólag a számára átadott fájlokban tárolt időpontot vehette alapul, ez az adat azonban nyom nélkül módosítható különböző programokkal.

Ad 3. Tekintettel arra, hogy a per tárgyává tett szoftverek a szerzői jogi következtetések levonásához szükséges mélységben összevethetőek voltak, ennek eredményét az eljáró tanács a törvényszék első kérdésére adott válaszában rögzítette, a harmadik kérdés megválaszolására már nincs szükség.

*Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Karácsony József, a tanács szavazó tagja*

FILMALKOTÁS ÁTDOLGOZÁSA

SZJSZT-23/2014

A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdések

1. Az eredeti 1943-as film (a továbbiakban: „régí filmváltozat”), illetőleg a 2005-ös film (a továbbiakban: „új filmváltozat”), az azok alapjául szolgált forgatókönyvek összevetésével határozzák meg az eredeti és a származékos művek egymáshoz való viszonyát, nevezetesen, hogy az utóbbi esetében átdolgozásról vagy új, eredeti műről van-e szó, és erre figyelemmel az az eredeti mű jogosultjának engedélyezéséhez kötött felhasználás-e!
2. Amennyiben a remake film az eredeti film főszereplőjével az eredeti filmből kivett jelenetet használja, és annak fő dalával fejezi be a filmet, valamint az eredeti mű összes szerepnevét alkalmazza, ez mind az eredeti mű írójának, valamint az általa írt irodalmi műnek, mind az ugyancsak általa írt forgatókönyv alapjául szolgáló műnek jogvédelem alatt álló része, és emiatt az eredeti szerző jogutódjának engedélyéhez kötött-e?
3. Figyelemmel arra, hogy a megfilmesítés és forgalmazás előtt elmaradt az engedélykérés, valamint a jogdíjfizetés, utólagosan, nem ismervé sem a mozi-, sem a televíziós, sem a DVD- és egyéb forgalmazási területek eddigi forgalmazási adatait (figyelembe véve, hogy jelentős alapítványi és szponzori támogatást kapott a produkció), és hogy műfaját tekintve közönségfilm, gyakori televíziós ismétlésekkel, szakmai gyakorlatuk szerint az eredeti film írójának és forgatókönyvírójának jogutódja által kártérítés címén igényelt 5 000 000 forint összegű követelése mint egyszeri örökárú jogdíjmegváltás reális-e?

A Szerzői Jogi Szakértői Testület válasza a törvényszék által feltett kérdésekre

Ad 1. Az eljáró tanács válaszában mindenekelőtt jelzi, hogy a rendelkezésére bocsátott vizsgálati anyagok a régi filmváltozat alapjául szolgáló forgatókönyvet nem tartalmazták, így – mivel az nem állt az eljáró tanács rendelkezésére – annak vizsgálatára sem kerülhetett sor.

A régi filmváltozat, az új filmváltozat, illetve az új filmváltozat alapjául szolgáló forgatókönyv összevetése alapján az eljáró tanács az alábbi álláspontot alakította ki.

Az átdolgozás kérdésének tekintetében

Az új filmváltozat és a forgatókönyv kétséget kizáróan a régi filmváltozatnak a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 29. §-a szerinti átdolgozásának minősül. A két filmváltozat, valamint a forgatókönyv összevetése alapján a vizsgálat során egyértelműen megállapítható volt, hogy az új filmváltozat és forgatókönyv olyan származékos művek, amelyek, bár az átdolgozás során eszközölt írói változtatásoknak köszönhetően

számos helyen jelentősen eltérnek a régi filmváltozattól, annak cselekményvezetését, dialógusait, szereplőit, a karakterek megformálását illetően rendkívül nagy mértékű azonosságot, illetve hasonlóságot is mutatnak azzal.

Az eredeti, régi filmváltozattal fennálló hasonlóságot, illetve az új filmváltozatban és forgatókönyvben az átdolgozás tényét megalapozó új, egyéni-eredeti elemek szerepét illetően az eljáró tanács az alábbi megállapításokat teszi.

A két filmváltozat és a forgatókönyv között fennálló hasonlóság, illetve azonosság nem olyan nagymértékű, hogy az új filmváltozat és forgatókönyv a régi filmváltozat szolgai másolásának minősüljön, kétségtelen ugyanis, hogy az új feldolgozás számos jelentős ponton különbözik az eredeti változattól. Így pl. az új filmváltozatban és forgatókönyvben két új, rendkívül karakteres mellékszereplő tűnik fel, e változat alkotói számos egyedi, a régi filmváltozatban fel nem lelhető dialógussal, poénnal gazdagították az eredeti cselekményt, illetve az új változat befejezése, a szereplők sorsának alakulása is jelentősen különbözik a régi filmváltozat lezárásától. Összességében az új filmváltozat és a forgatókönyv minden rendelkezésére álló eszközzel (így az egyes jelenleg használt nyelvi kifejezések, utalások, káromkodások beillesztésével, a helyszínek és tárgyi eszközök – pl. bankkártya – megválasztásával) az eredeti cselekmény modernizálására törekedett, és ezt a célt nagyszámú és jelentős módosítással érte el.

A fent összegzett és az alábbiakban részletezett jelentős változtatások ellenére is megállapítható azonban az, hogy a régi filmváltozat a cselekményvezetés, az egyes szereplők, azok karakterei, számos dialógus, a vígjátéki műfaj által megkövetelt gegek stb. szempontjából az ötletszerű felhasználás terjedelmét messze meghaladó hasonlóságot mutat az új filmváltozattal és forgatókönyvvel. Ez alapján kizárható, hogy azok a régi filmváltozat ismerete nélkül jöttek volna létre, vagy hogy az eredeti alkotás kizárólag csak szerzői jogilag nem releváns „ihlető forrásként”, ötletként szolgált volna azok kialakítását.

Összességében tehát az új filmváltozat és a forgatókönyv egyértelműen a régi filmváltozat átdolgozása: az új cselekményelemek, módosítások mértéke mindkét esetben olyan szintű, hogy mind az új filmváltozat, mind a forgatókönyv új, egyéni-eredeti jellegű, az Szjt. 4. § (2) bekezdése alapján szerzői jogi védelem alatt álló származékos műnek minősül.

A fentiek alátámasztására az eljáró tanács a két filmváltozat alábbi azonosságait és eltéréseit említi példaként (a forgatókönyv az új filmváltozat esetében felhozott példákat szintén tartalmazza, ezért ezek külön nem kerülnek említésre):

- A filmváltozatok *címe*, illetve – az új filmváltozat két új mellékszereplőjének kivételével, akik esetében ilyen összevetés nyilvánvalóan lehetetlen – a szereplők *neve* túlnyomórészt megegyezik.
- Az egyes szereplők *karaktere* ugyancsak nagymértékű hasonlóságot mutat. Különösen igaz ez a két főszereplő esetében, akik az új filmváltozatban is önmaguk régi leképezései: a karaktereket még az új változat modernizálási törekvése sem változtatta meg alapvetően. Egy másik karakternek – a főnemesi osztály társadalmi szerepének

elvesztése miatt – az új változatban nyilvánvalóan változnia kellett, de egyéniségük alapeleme, az anyagiak megszerzéséért történő megalkuvás csak keveset módosult. A legjelentősebb „karakterátalakításon” átesett (mellék)szereplő az eredeti változatban kvázi „vox populiként” kommentálja, meglehetősen csípősen, a férfi főszereplő tetteit, míg az új változat jórészt elnyomott és megfélemlített beosztottként jeleníti meg. Új, egyéni-eredeti figura azonban az új filmváltozatban a két ukrán, akik teljesen új mel-lékszálát és hangulatot visznek a cselekménybe.

- A filmváltozatok *cselekményvezetése* talán a legeggyértelműbb igazolása az átdolgozás-nak: a kiinduló konfliktus, az abból fakadó vígjátéki helyzetek teljesen azonosak, csak az egyes részelemek (helyszínek, jelenetek), valamint a történet lezárása mutat jelen-tős eltérést.
- A *dialogusok, a szóhasználat és különösen a gegek között* az új filmváltozat számos helyen a régi változatot veszi át: így pl. a ma már kissé elavultnak tűnő „rossz ripacs” kifejezést, a híres „rosszaság, csibész” használatát, a „minden este festéket ken a képé-re”, a „csillagászati cikk legyen, hogy új csillag született”, a „nő türelemjáték”, a „szép és rövid kalandot akar, nagyon szépet és nagyon rövidet” fordulatot. Az új filmváltozat ugyanakkor a régi filmváltozat számos viccét el is hagyja, és sok, arányaiban a ko-rábbiakat meghaladó számú, előzmény nélküli új poénnal bővíti a cselekményt, ami ismét csak az átdolgozás alkotóinak egyéni-eredeti szellemi munkáját igazolja.

A felhasználási engedélyhez kötöttségére vonatkozóan

Az átdolgozás az Szjt. által külön is nevesített [Szjt. 17. § f) pont], a jogosult engedélyéhez kötött felhasználási mód (Szjt. 29. §). Arra a kérdésre azonban, hogy a jelen ügyben az ere-deti jogosult (az eredeti film írója) engedélye szükséges-e, a rendelkezésre álló iratok alapján nem lehet egyértelmű választ adni, mivel azok nem tartalmazzák azt a megállapodást, ame-lyet a szerző a régi filmváltozat elkészültét megelőzően a film előállítójával kötött. E meg-állapodás hiányában nem állapítható meg egyértelműen, engedélyt adott-e a filmíró a régi filmalkotás előállítójának az általa írt forgatókönyv átdolgozására és újra megfilmesítésére [remake-jére, l. Szjt. 66. § (8) bekezdés]. Amennyiben ezt a jogot a szerző annak idején ma-gának megtartotta, a jelenlegi átdolgozás az ő (vagy jelen esetben jogutódja) engedélyéhez kötött, amennyiben azonban e jogát a filmelőállítóra átruházta, az átdolgozáshoz a szerző vagy jogutódja engedélye nem szükséges.

Ennek figyelembevételével az eljáró tanács mindössze az alábbiakat kívánja e kérdés kap-csán ismertetni.

A régi filmváltozat írója és e filmváltozat előállítója között létrejött szerződés feltehetően az 1940-es évek elején keletkezett, így arra az akkor hatályos, a szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvénycikk (1921-es Szjt.) szabályait kellett alkalmazni. Ennek 6. § 10. bekezdése a következőképpen rendelkezett:

6. § A szerzői jog bitorlásának tekintendők különösen:

10. a szerző beleegyezése nélkül a műnek felhasználása mozgófényképészeti mű céljára, továbbá a szerző beleegyezése nélkül a műnek egyéb közvetett elsajátításai, bármínekmű átalakításai vagy felhasználásai, úgymint: alkalmazások (adaptálások), átdolgozások (arrangement), kivonatok, feldolgozások, regénynek, elbeszélésnek vagy költeménynek átalakításai színdarabbá és viszont stb., ha mindezek nem egyebek, mint a kérdéses mű utánképzései ugyanabban az alakban vagy más alakban oly változtatásokkal, hozzáadásokkal vagy rövidítésekkel, amelyek nem lényegesek és nem adják meg az utánképzésnek új, eredeti mű jellegét.

Tekintettel arra, hogy a jelenleg hatályos Sztj.-vel egyezően az 1921-es Sztj. is kizárólagos jellegű és abszolút szerkezetű, mindenkiel szemben védelmet biztosító jogosultságokat biztosított az alkotók számára, az eljáró tanács véleménye szerint az e törvény hatálya alatt keletkezett szerződések esetében is a felhasználót terhelte (és terheli) annak a bizonyítása, milyen körben és tartalommal szerzett jogosultságot a felhasználásra a kizárólagos jogok gyakorlójától.

Ad 2. A kérdés két, egymástól elkülöníthető alkérdést tartalmaz. Egyrészt, hogy a „Nem nő-sülök soha” című, a régi filmváltozatban szereplő dalbetétnek az új filmváltozatban történő felhasználása, másrészt, hogy az eredeti filmváltozat szereplőneveinek az új filmváltozatban történő alkalmazása a régi filmváltozat írójának engedélyéhez kötött-e (az eljáró tanács az eredeti szerző által írt irodalmi műre és forgatókönyvre vonatkozó anyagok hiányában csak feltételezni tudja, hogy azok e szereplőket ugyancsak tartalmazták, és válaszázt e vélelemre tekintettel adja meg).

A fő dalbetét a vizsgálati anyagok között fellelhető 2005. szeptember 9-én létrejött megfilmesítési szerződés szerint nem B. P., hanem F. Sz. zeneszerző és K. K. dalszövegíró szerzeménye, így az eljáró tanács álláspontja szerint annak felhasználása – alkotói tevékenység hiányában – nem volt a filmíró engedélyéhez kötött.

Az eredeti filmváltozat szereplőneveinek az új filmváltozatban történő felhasználásával kapcsolatosan az eljáró tanács a 1. pont második részében a felhasználási engedély szükségességére vonatkozó válaszában kifejtettekre hivatkozik. Ez a kérdés – mivel a rendelkezésre álló iratok nem tartalmazzák azt a megállapodást, amelyet a szerző a régi filmváltozat elkészültét megelőzően a film előállítójával kötött – nem ítélt meg egyértelműen, ezért az eljáró tanács pusztán ismételten kiemeli azt a tényt, hogy a jelenleg hatályos Sztj.-vel egyezően az 1921-es Sztj. is kizárólagos jellegű és abszolút szerkezetű, mindenkiel szemben védelmet biztosító jogosultságokat biztosított az alkotók (így a filmíró) számára. Ezért az eljáró tanács véleménye szerint az e törvény hatálya alatt keletkezett szerződések esetében is a felhasználót terhelte (és terheli) annak a bizonyítása, milyen körben és tartalommal szerzett jogosultságot a felhasználásra a kizárólagos jogok gyakorlójától.

Ad 3. Az eljáró tanács az 5 000 000 forint összegű követelést mint egyösszegű jogdíjmegváltást (amennyiben a felperes kártérítés megítélésére vonatkozó igényét a bíróság alaposnak találja) nem találja eltúlzottnak. Amennyiben megállapítást nyer, hogy a felhasználó az eredeti szerző eredeti filmalkotáshoz kapcsolódó remake- és átdolgozási jogát megsértette, a szerzőt, illetve jogutódját legalább az elmaradt jogdíj mértékének megfelelő kártérítés illeti meg. Tekintettel az új filmváltozat számos hasznosítási módjára, valamint arra a tényre, hogy bevételarányos részesedést az eredeti szerző jogutódja (feltehetően bizonyítási nehézségek miatt) nem kíván érvényesíteni, a megjelölt 5 000 000 forint egyszeri jogdíjösszeg az eredeti mű új filmváltozatban történt nagymértékű felhasználása miatt reálisnak tekinthető.

Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Rózsa János, a tanács szavazó tagja

* * *

ADATVÉDELMI SZABÁLYZAT SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-29/2014

A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdések

1. Nyilatkozzon, hogy a felperes által készített adatkezelési tájékoztatók, különös tekintettel a 2011. január 24-én csatolt iratok között fellelhető, a cég1 részére készített tájékoztatóra, olyan egyéni, eredeti jelleggel bírnak-e, ami alapján a szerzői jogi törvény által védendő műnek minősülnek! Minősül-e a perbeli tájékoztató a szerzői jog hatálya alá tartozó gyűjteményes műnek?
2. Amennyiben a felperes által a cég2 részére készített adatvédelmi tájékoztató a szerzői jog hatálya alá tartozik, nyilatkozzon a szakértő arról is, megállapítható-e, hogy az alperes honlapján közzétett adatvédelmi tájékoztató a felperes művének átdolgozása, feldolgozása!

A megkereséshez csatolt mellékletek

A megkereső a megkereséshez csatolta a polgári ügy aktáját, amely tartalmazza a felek eddigi peres előadásait és csatolt okirati bizonyítékait.

Tényállás és előzetes megállapítások

A felperes adatvédelmi szakértőként, megbízás alapján elkészítette a cég1 részére az adatkezelési szabályzatot, amelyet a cég1 a honlapján közzétett. A felperes ezek után tapasztalta, hogy az alperes által üzemeltett weboldalon az általa a cég1 részére készített adatkezelési szabályzattal nagymértékű egyezést mutató adatkezelési szabályzatot tett közzé. A felperes az adatkezelési szabályzaton fennálló szerzői jogaira hivatkozva állítja, hogy az alperes engedély nélkül dolgozta át a szabályzatot, és ezért kártérítést követel.

Az eljáró tanács a per iratait áttekintve megállapítja, hogy szakvéleményének kialakításához a rendelkezésére bocsátott információk elegendőek.

Az eljáró tanács szakvéleményének kialakításához elsődlegesen a per irataihoz 2011. január 24-én csatolt adatkezelési szabályzatok vizsgálata szükséges.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a törvényszék által feltett kérdéseket:

1.1. Nyilatkozzon, hogy a felperes által készített adatkezelési tájékoztatók, különös tekintettel a 2011. január 24-én csatolt iratok között fellelhető, a cég1 részére készített tájékoztatóra, olyan egyéni, eredeti jelleggel bírnak-e, ami alapján a szerzői jogi törvény által védendő műnek minősülnek!

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 1. § (2) bekezdése értelmében „szerzői jogi védelem alá tartozik ... az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása”. Az ezt a szövegrészt követő felsorolás az egyes műfajok tekintetében nem kimerítő, csak példálózó. A szerzői jogi védelemnek az Szt. 1. § (3) bekezdése alapján és összhangban a nemzetközi joggal is egy feltétele van, mégpedig az, hogy a mű egyéni, eredeti jelleggel rendelkezzen. [„Szt. 1. § (3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. ...”] A műnek tehát az alkotó saját szellemi alkotásának kell lennie mind egyéniség, mind eredetiség szempontjából.

Ahogy az a testület korábbi töretlen gyakorlatában is figyelembe vette, az Szt. 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint: „A törvény a magyar és a nemzetközi szerzői jogi fogásban egyaránt általánosan elfogadott elvet tükröz annak egyértelművé tételével, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti

jellege alapján illeti meg. A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.”

A miniszteri indokolás ezzel rámutat arra, a törvény szövegében is tükröződő elvre, hogy a szerzői jogi védelemnek az olyan tevékenység a tárgya, amely a szerző szellemi alkotását testesíti meg. Olyan szellemi alkotás, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.

Az eljáró tanács általánosságban megállapítja, hogy annak ellenére, hogy az adatvédelmi törvény részletesen előírja a kötelezően alkalmazandó adatkezelési szabályzatok tartalmi elemeit, bár a mozgástér szűk, de elvileg nem zárható ki olyan adatkezelési szabályzat, amely rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, és így szerzői jogi védelem alatt áll. Az alábbiakban az eljáró tanács az eljárás tárgyát képező adatkezelési tájékoztatót a fentiek fényében is vizsgálta, és a bíróság által feltett kérdésekre az alábbi válaszokat adja.

A törvényszék által feltett első kérdés az, hogy a felperes által készített adatkezelési szabályzat egyéni, eredeti alkotás-e, azaz szerzői jogi védelem alatt áll-e.

A cég1 számára készített adatkezelési szabályzat az „Adatkezelési Tájékoztató”, amelynek 7 része van:

1. Bevezetés
2. Definíciók
3. Alapelvek a cég1 adatkezelése során
4. Személyes adatok köre, az adatkezelés célja, jogcíme, időtartama
5. Személyes adatok tárolásának módja, az adatkezelés biztonsága
6. Az adatkezelő adatai, elérhetősége
7. Jogorvoslati lehetőségek

A Bevezetés pár bekezdésből áll, amelyek az adatkezelési szabályzatokban szokásosan használt bevezető és felelősségkorlátozó megjegyzések, azok egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkeznek.

A Definíciók rész alatt felsorolt fogalommeghatározások az akkor hatályban lévő 1992. évi LXIII. tv. (adatvédelmi törvény) 2. §-ában („Értelmező rendelkezések”) szereplő 21 definícióból 14 szó szerinti átvétele. Így ez a rész egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkezik, hiszen ez a törvény szolgai másolata.

Az Alapelvek rész az adatvédelmi törvény 3–9. §-ig terjedő egyes részeinek szó szerinti megismétlése, így egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkezik.

A Személyes adatok köre, az adatkezelés célja, jogcíme, időtartama c. 4. rész nem szó szerint az adatvédelmi törvény rendelkezéseinek a megismétlése, hanem, szemben az adatvédelmi tájékoztató kötelező tartalmi elemeivel (amire a 4. rész címe utal), vagy technikai adatokat tartalmaz (lásd a 4.2 részt), vagy a társaság által nyújtott különböző szolgáltatások

leírását tartalmazza. Az eljáró tanács álláspontja szerint ezen leírások, azok sematikus voltára tekintettel, sem rendelkeznek egyéni, eredeti jelleggel.

Az 5. rész az információbiztonságról szól. Az ebben a részben szereplő kifejezések és azok definíciói (mint pl. az adat bizalmassága, rendelkezésre állás, adatintegritás, titkosság, sértetlenség stb.) megtalálhatók nemcsak az információbiztonságról szóló szakirodalomban [lásd többek között a Wikipédia megfelelő bejegyzését: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Inform%C3%A1ci%C3%B3biztons%C3%A1g>; Muha Lajos: Az informatikai biztonság egy lehetséges rendszertana (Bolyai Szemle XVII. évf. 4. sz., 2008)], hanem az információbiztonság irányítási rendszerének szabványában is [(ISMS): MSZ ISO/IEC 27001:2006]. Bár a tanács megítélése szerint ennek ellenére is lett volna lehetőség egyéni kifejezőmódra e téren (például abban a vonatkozásban, hogy az adott társaság milyen konkrét eszközökkel biztosítja az információk biztonságát), de a hivatkozott rész az e téren általánosan használt megfogalmazás szintjén maradt. Így ez a rész sem rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel.

A 6. rész az adatkezelő adatait, elérhetőségét tartalmazza, amelyek pusztán technikai adatok, így egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkeznek.

A 7. rész a jogorvoslati lehetőségekről az adatvédelmi törvény 11., 12., 14., 15., 16/A. 17. és 18. §-a szó szerint, ezen túlmenően egyebet nem tartalmaz. Még azon a helyen is, ahol a törvény keretrendelkezést tartalmaz, amit az adatkezelési szabályzatnak kellene tartalommal kitöltenie, mint az adatvédelmi törvény 12. § (3) bekezdésében szabályozott költségterítési igény ismételt tájékoztatáskérés esetén, ott sem tesz a szabályzat egyebet, mint szolgálati átveszi a törvény szövegét. Mivel tehát ez a szövegrész is az adatvédelmi törvény rendelkezéseinek szolgálati másolata, ezért egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkezik.

Összefoglalva a fentieket, az eljáró tanács megállapítja, hogy mivel az adatkezelési tájékoztató 2., 3., 6., 7. pontja az adatvédelmi törvény rendelkezéseinek szó szerinti ismétlése, és az adatkezelési tájékoztató többi része sem rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, az tehát szerzői jogi védelem alatt nem áll.

1.2. Minősül-e a perbeli tájékoztató a szerzői jog hatálya alá tartozó gyűjteményes műnek?

Az Szt. 7. § (1) bekezdése értelmében „szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.” Ennek értelmében tehát gyűjteményes műről beszélhetünk akkor is, ha annak tartalmi elemei nem állnak szerzői jogi védelem alatt. A szerzői jogi védelem feltétele ebben az esetben az, hogy a gyűjtemény tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jelleggel rendelkezzen.

Az adatkezelési szabályzat tartalmi elemeit az adatvédelmi tv. 6. § (1) és (2) bekezdése tartalmazza: „6. § (1) Az érintettel az adat felvétele előtt közölni kell, hogy az adatszolgáltatás önkéntes vagy kötelező. Kötelező adatszolgáltatás esetén meg kell jelölni az adatkezelést elrendelő jogszabályt is. (2) Az érintettet – egyértelműen és részletesen – tájékoztatni kell az adatai kezelésével kapcsolatos minden tényről, így különösen az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is.”

A kérdéses adatkezelési szabályzat a fentiekén túl semmilyen többletelemet nem tartalmaz, a kötelező tartalmi elemeket a fent idézett rendelkezésben szereplő és az adatvédelmi tv. rendelkezéseivel megegyező sorrendben tartalmazza. Következésképpen tehát megállapítható, hogy az adatkezelési szabályzat tartalma sem összeválogatása, sem elrendezése, sem szerkesztése tekintetében egyéni, eredeti jelleggel nem rendelkezik, így az nem minősül szerzői jogilag védett gyűjteményes műnek.

2. Amennyiben a felperes által a cég2 részére készített adatvédelmi tájékoztató a szerzői jog hatálya alá tartozik, nyilatkozzon a szakértő arról is, megállapítható-e, hogy az alperes honlapján közzétett adatvédelmi tájékoztató a felperes művének átdolgozása, feldolgozása!

Az első kérdésre adott válasz alapján a 2. kérdés okafogyottá vált.

A peres felek egyéb kérdéseket nem tettek fel az eljáró tanácshoz.

*Dr. Lábod Péter, a tanács elnöke
Dr. Lendvai Zsófia, a tanács előadó tagja
Dr. Berki Ádám, a tanács szavazó tagja*

ZSŰRIZETT KERTI FABÚTOROK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-32/2014

A Kiskőrösi Járásbíróság által feltett kérdések

1. A szakértő feladata a rendelkezésre álló iratok és fényképek alapján annak megválaszolása, hogy a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus iratokban szereplő termékminősítései megalapozzák-e az 1999. évi LXXVI. tv. szerinti szerzői jogi védelmet, illetve konkrétan a vád tárgyává tett kerti kiülőgarnitúra (asztal két paddal), a trónszék, a dohányzóasztal, a vájt stólik szerepelnek-e valamelyik termékminősítésben, mely minősítés mely termékszámának felelnek meg, s ezek gyártása sértette-e K. T. (továbbiakban sértett) szerzői jogát.
2. Határozza meg a szakértő egy darab kerti kiülőgarnitúra (asztal két paddal), egy darab trónszék, egy darab dohányzóasztal és egy darab vájt stóli forgalmi értékét, valamint a szerzői jog megsértésével történő előállítás és forgalmazás esetén megállapítható vagyoni hátrány összegét!
3. A szakértő adjon választ a 13. számú védői és a 14. számú ügyészi beadványban a szakértőhöz feltett kérdésekre is!

A 13. számú védői beadványban a szakértőhöz feltett kérdések

1. A szakértő által lehetne tisztázni azt a kérdést, hogy a képző- és iparművészeti lektorátus termékminősítése minden esetben tartalmaz-e szerzői jogi védelmet, vagy csak zsűrizett terméknek minősíthetők a bemutatott termékek.
2. Tisztázandó kérdés a szakértő részéről az is, hogy az iratokhoz csatolt három db termékminősítési okirat közül egy egyedi iparművészeti alkotásnak minősítette a bemutatott termékeket, egy esztétikai szempontból megfelelőnek minősítette és elfogadta a terméket, míg a harmadik szerzői jogi védelem alá tartozó egyedi iparművészeti alkotásnak minősítette a bemutatott termékeket, tehát három különféle megfogalmazást alkalmaztak. Ezért tisztázandó, hogy csak az a termék kerül szerzői jogi védelem alá, amelyre vonatkozóan ezt ténylegesen a zsűriző képző- és iparművészeti lektorátus írásban meg is jelöli, vagy általában minden termék a szerzői jogi védelem alá tartozik.
3. Tisztázandó az is, hogy ezen termékminősítések pontosan, darab szerint megjelölik a készíthető termékek számát, és mi a helyzet az ezen felül akár a minősítő által készített termékkel, illetve a harmadik személy által készített termékekkel.
4. Tisztázandó kérdés a szakértő által az is, hogy pusztán a hasonlóság elegendő-e a szerzői jogi védelemhez olyan általános berendezési tárgyakkal, mint az asztal, a szék, a pad, a kiülő, mivel ezeknek a tárgyakkal a formavilága évszázadok óta csak kismértékben

térhet el egymástól. A védelem álláspontja szerint a vevői kör egy asztalt nem azért vásárol meg, mert látott már egy zsúrizett asztalt és pontosan ugyanazt kéri, hanem mert a bemutatott mintapéldány ténylegesen tetszik neki. Ennél a kérdésnél tisztázandó az is, hogy a fa alapanyag változtat-e a a termékek megítélésén, mivel így színben, erezetben eltérnek egymástól, és minőségben is különbözőek. Illetőleg mi az a tűréshatár, ami egy asztallap vastagságánál már olyan eltérést jelent, ami miatt kikerülhet a termék a hasonlóság kategóriájából.

5. Tájékoztatni szeretnénk a tisztelt bíróságot, hogy szükség esetén a szakértő a védencem által készített asztalt padokkal a védencem lakóhelyén megtekintheti előzetes időpont-egyeztetés alapján, így ténylegesen dönthet abban a kérdésben, hogy a termékminősítésben zsúrizett termékkel a hasonlóság megtevesztő-e, vagy sem.
6. Szükséges még tisztázni a szakértő által azt a kérdést, hogy ténylegesen mikortól számít egy termék készítése a szerzői jogi védelem megsértésének, figyelemmel arra, hogy a tárgyaláson sem derült fény egyértelműen arra, hogy egy bútorkészítő honnan, milyen jogszabályból, hatósági tájékoztatásból szerezhet tudomást arról a tényről, hogy védett terméket készít.
7. Szükséges a szakértő által tisztázni, hogy a szerzői jog milyen terjedelmű termékminősítés esetén, és amennyiben a termék jogvédelem alatt áll, milyen díjat köteles fizetni a szerzőnek a készítő, ennek a díjnak mi a számítási alapja, milyen jogi formában kell ezt megfizetni, mivel ennek tudatában lehet a bíróság részéről döntést hozni abban a kérdésben, hogy vádlott büntetőjogilag értékelhető cselekményt követett el, vagy csak az iparjoggal kapcsolatos díjfizetési kötelezettségét mulasztotta el.

A 14. számú ügyészi beadványban a szakértőhöz feltett kérdések

1. A vádlott által fából készített kerti kiülőgarnitúra – asztal két paddal – (nyomozati irat 91., 95–101. oldalain lévő fényképek) sérti-e a sértett szerzői jogát a termékszámú garnitúrák esetében?
2. A vádlott által fából készített trónszék, dohányzóasztal és vajt stólik szerepelnek-e valamely termékminősítésben, azok konkrétan mely minősítés mely termékszámának felelnek meg? Ezek a termékek sértik-e a sértett szerzői jogát?
3. A szerzői joggal védett művészeti alkotások és a vádlott által készített termékek között milyen hasonlóság van, illetőleg miben különböznek a termékek egymástól?
4. A laikus szemelő a vádlott által készített termékeket összetévesztheti-e, azonosíthatja-e a sértett által készített termékekkel?
5. Mennyi az egyes fentebb felsorolt termékek forgalmi értéke darabonként? A sértett által megjelölt 30 000 000 forint vagyoni hátrány – 100-130 db garnitúrának a vádlott által történő eladása esetén – reális-e?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az eljáró tanács válasza a bíróság által feltett kérdésekre

Ad 1. A szerzői jog a szerzőt „a mű létrejöttétől kezdve” illeti meg,² keletkezéséhez nincs szükség bejegyzésre, nyilvántartásba vételre, zsúrizésre vagy más eljárásra, „csupán” arra, hogy az irodalom, a tudomány vagy a művészet területére eső, *egyéni, eredeti jellegű alkotásról* legyen szó (a formalitásmentes oltalom vagy más kifejezéssel automatikus védelem elvének megfelelően).³

1.1. Ahogy azt az SZJSZT már több korábbi szakvéleményében hangsúlyozta, „a zsúriztetés maga ... jogvédelmet nem biztosít, a jogvédelem ténye a mű egyéni és eredeti jellegéből fakad.”⁴ Ezt az érvelést támasztja alá a BH 1990. 420. sz. döntés is, amely szerint a „Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak a művészeti alkotásról kiadott értékelése önmagában nem alapítja meg a szerzői jogvédelmet”. Az Sztj. 1. § (3) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől, így önmagában a zsúrizéstól sem. A lektorátus szerepe nem egy alkotás szerzői jogi védelme fennállásának a megállapítása:⁵ „a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, illetve a Képzőművészeti Alap, a későbbiekben pedig a 10/1968. (II.28.) Korm. rendelettel a korábbi Alapokat egyesítő Művészeti Alap által végzett zsúrizésre azért volt szükség, mert enélkül az állami vállalatok, szövetkezetek, társadalmi szervezetek a művészeti alkotásokra felhasználási szerződést nem köthettek és jogdíjat sem fizethettek.”⁶ „Zsúrizési kötelezettséget írt elő a helyi önkormányzatok és szervek, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 109. §-a ’Művészeti alkotás közterületen, valamint önkormányzati tulajdonú épületen való elhelyezéséről, áthelyezéséről, lebontásáról a település önkormányzatának képviselő-testülete, Budapesten fővárosi tulajdonú közterület vagy épület esetében a fővárosi önkormányzat közgyűlése, a kerületi önkormányzat tulajdonában álló közterület vagy épület esetében a kerületi önkormányzat képviselő-testülete dönt, és gondoskodik fenntartásáról és felújításáról. A döntéshez a műalkotás művészi értékére vonatkozóan szakvéleményt kell beszerezni.’ ... A szakvéleményt a Magyar Alkotóművészeti Közhazsnú Nonprofit Kft. keretei közt működő Képző- és Iparművészeti Lektorátus művészeti szakértők bevonásával alakítja

² A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 9. § (1) bekezdés.

³ Sztj. 1. § (3) bekezdés.

⁴ SZJSZT-16/2003/1–3: Embléma szerzői jogi védelme; felhasználása esetén a fizetendő jogdíj mértéke. L. még: SZJSZT-34/2002: Mozaikcímer szerzői jogi védelme; a szerzőt megillető jogdíj mértéke.

⁵ SZJSZT-8/2001: Porcelándekek szerzői jogi védelme.

⁶ SZJSZT-25/2007/2: Szerzői minőség jogi megítélése, tervezői és kivitelezői tevékenység viszonya.

ki, amely az alkotás művészeti értékének, felhasználásra alkalmasságának és erre irányuló kérdés esetén a szerzői díj mértékének véleményezésére terjed ki.”⁷

A bíróság által feltett első kérdés első részére tehát az eljáró tanács azt a választ adja, hogy a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus iratokban szereplő termékminősítései *önmagukban* nem alapozzák meg az Szjt. szerinti szerzői jogi védelmet. Ez persze nem jelenti azt, hogy a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus zsűrizésének szerzői jogi szempontból ne lehetne jelentősége: hasznos eszköz lehet egyfajta „elsőbbségi időpont” bizonyítására, így akár a termékminősítést kérő alkotó „szerzőségének bizonyítására”,⁸ de az alkotás egyéni, eredeti jellegének a megállapításához is támpontokat nyújthat (lásd a 1.3. pont).

1.2. A bíróság által feltett első kérdés második részére válaszolva, a vád tárgyává tett bútorok nem szerepelnek termékminősítésekben, így azokhoz termékszámok sem tartozhatnak. A sértett bútorai kerültek zsűrizésre, viszont a rendelkezésre álló dokumentumok alapján mindössze két alkotása azonosítható be: a termékszámmal megjelölt bútorgarnitúrák (asztal két paddal) esetében az aktában a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus vonatkozó termékminősítésének fénymásolata mellett megtalálható az annak mellékletét képező, termékszámmal ellátott fényképek másolata is. Az eljáró tanácsnak azonban nem áll módjában annak a megítélése, hogy a sértett többi alkotása mely termékminősítésben, milyen termékszámmal került megjelölésre (megjegyezzük, hogy ha a sértett valamennyi zsűrizett bútoráról rendelkezésre állnának fényképek, ezek beazonosítása és a termékminősítéseknek történő megfeleltetése ez esetben sem tartozna a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörébe, ezt épp a zsűrizést végző lektorátus tudná elvégezni). Ugyanakkor, mint korábban kifejtettük, a zsűriztetés, illetve a termékszámokkal való ellátás a szerzői jogi védelemnek *nem előfeltétele*, így a termékszámoknak való megfeleltetés az eset szerzői jogi megítéléséhez nem szükséges.

1.3. A rendelkezésre álló dokumentumok alapján az első kérdés azon részére adható válasz, hogy a vádlott, illetve alkalmazottai által készített kerti kiülőgarnitúra (asztal két paddal) gyártása sérthette-e a sértett szerzői jogát. A *trónszék*, a *dohányzóasztal* és a *vájt stokik* esetében az eljáró tanács érdemben nyilatkozni nem tud, tekintve, hogy ezek esetében egyedül a vádlott által készített bútorokról találhatók (meglehetősen rossz minőségű) fényképmásolatok az aktában, a sértett ezen bútorairól nem áll rendelkezésünkre fénykép. (Az eljáró tanács a vádlott alkotásait – az azokról készített fényképek fénymásolata alapján – pusztán a sértett bútoraira vonatkozó termékminősítések számával nyilvánvalóan nem vetheti össze.)

A *kerti kiülőgarnitúrák* kapcsán az alábbiakat adjuk elő.

⁷ Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogi törvényhez. CompLex Budapest, 2014, p. 413.

⁸ SZJSZT-21/2005: Grafikai alkotás szolgai másolása.

A sértett által készített kerti bútorok abban az esetben állnak szerzői jogi védelem alatt, amennyiben azok egyéni, eredeti jellegű alkotások. Egy alkotás akkor *egyéni*, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, azaz a mű tükrözi a szerző személyiségét, és akkor *eredeti*, ha az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.⁹ A kifejezés védelme igazodik a tartalom és a műfajta sajátosságaihoz, a rendelkezésre álló alkotói mozgástér nagyságához. „Összességében azt lehet mondani, hogy az egyéni, eredeti jelleg megállapíthatóságának minimálisan az a feltétele, hogy a mű ne legyen más mű szolgai másolata.”¹⁰ Bár több mester is készít *hasonló* kerti bútorokat adott anyagból, adott funkcióval, az iparművész számára még ilyen „alapvető” bútorok esetében is *megfelelő mozgástér* áll rendelkezésre egyénisége kifejezésére. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a sértett kerti bútorai közül a jelen ügyben rendelkezésre álló dokumentumokban bemutatott két kerti kiülőgarnitúra formatervezett, *egyéni, eredeti jelleget mutató* iparművészeti alkotás, így azok *szerzői jogi védelemben részesülnek*.

A sértett kerti bútorai „környezetünk gyakorlati célokra is használt tárgyai”,¹¹ azaz az alkalmazott művészet körébe tartozó eszközök, amelyek jellemzője, hogy mint iparművészeti alkotások nem egyedi darabok, hanem „meghatározott példányszámban, de nem ipari gyártástechnológiával, hanem döntően kézi munkával készül[nek], vagy az alkotó által, vagy az ő szoros felügyelete, irányítása mellett”.¹² Az alkotó ismert – és más művészek által is szabadon használható – *megoldásokat, ötleteket* (pl. rusztikus faelemek vagy piskótatalp) *egyéni, eredeti módon ötvözve és megvalósítva* hozta létre egyéni karakterrel rendelkező, rá jellemző iparművészeti alkotásait. Egyéni jellegüket a rájuk vonatkozó termékminősítés is alátámasztja, mely – mint említettük – önmagában szerzői jogi védelmet nem keletkeztet, ám a kérdéses alkotás egyéni jellegének megítéléséhez kiváló támpontul szolgálhat.¹³

A szerzői jogi védelem tehát nem a sértett bútorainak alapjául szolgáló ötletekre vonatkozik.¹⁴ Ugyanaz az ötlet – például kerti bútorok rusztikus faelemekből történő megalkotása – több művész által is felhasználható: ilyenkor az alkotások egymástól függetlenül is létrehozhatóak (párhuzamosan alkotott *önálló* művek), de akár a korábban létrehozott mű által inspiráltak is (az ott alkalmazott *ötlet* felhasználásával). A szerzői jogi védelem ugyanis az ötlet egyéni, eredeti jellegű *kifejeződésére, formába öntésére* vonatkozik, és az így létrehozott alkotás – főszabály szerint – már csak az alkotó engedélyével használható fel.

A sértett és a vádlott bútorai esetében kizárható, hogy párhuzamosan létrehozott önálló alkotásokról lenne szó. A vádlott maga is úgy nyilatkozott a folyamatban lévő eljárás so-

⁹ SZJSZT-10/2007/1: Fényképfelvétel szerzői jogi védelme.

¹⁰ Pl. SZJSZT-34/2002, i. m. (4).

¹¹ Gyertyánfy: i. m. (7), p. 412.

¹² Gyertyánfy: i. m. (7), p. 412.

¹³ SZJSZT-32/2002: Hobbiruhák szerzői jogi védelme.

¹⁴ Sztj. 1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

rán, hogy a sértett alkotásai alapján gondolta úgy, hogy ő is megpróbál *hasonló* bútorokat készíteni.¹⁵ A vádlott ezzel akkor sérthette meg a sértett szerzői jogát, ha az általa megalkotott kerti bútorokhoz nemcsak a sértett által is felhasznált ötlet szolgált alapul, hanem azok létrehozásához *magukat az egyéni, eredeti jellegű alkotásokat használta fel*. Tekintettel arra, ilyen bútorokat nem csak a sértett gyárt (hazánkban és külföldön is számos mester készít hasonló alkotásokat), elmondhatjuk, hogy széles körben ismert, bevett bútortípusokról van szó, amely bútortípusok készítésére egyik alkotónak sincs monopóliuma. A sértett szerzői joga akkor sérülhetett, ha „minden változtatás nélkül, 'egy az egyben' másol[ta] le valaki”¹⁶ az általa készített egyéni, eredeti jellegű alkotásokat.

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott dokumentumok alapján az állapítható meg, hogy a vádlott bemutatott bútorgarnitúrája (asztal két paddal) a sértett bútorai *szolgai másolásának* eredményeként jött létre. Szolgai másolás esetében az eredeti alkotás *azonos formában* (egyszerű másolással)¹⁷ vagy *minimális változtatásokkal* történő – a szerző engedélye nélküli – felhasználására kerül sor. Ezzel kapcsolatban utalunk „a Legfelsőbb Bíróság által kialakított álláspontra, mely szerint az *összbenyomás* alapján állapítható meg az azonosság.”¹⁸ Ugyan a jelen esetben kézzel készített fabútorokról van szó, azaz jellegüknél fogva nem készíthető két *teljesen* egyforma belőlük, az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott dokumentumokban található fényképmásolatok alapján az állapítható meg, hogy a sértett és a vádlott kerti kiülőgarnitúrája között olyan nagyfokú az egyezés, hogy szerzői jogi értelemben vett – jogosulatlan – felhasználásról beszélhetünk. A vádlott mint felhasználó nem hozott létre az alapul vett művekhez képest a saját szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jellegű alkotást.¹⁹ A kérdéses művek összevetésével megállapítható, hogy az eredeti mű(vek) ismerete nélkül nem készülhetett volna el ebben a formában a vádlott bútora, tehát „egyértelmű és tudatos” felhasználásról van szó.²⁰

- a bútorok funkciója nyilvánvalóan azonos, a garnitúra elemei mindkét esetben egy asztal és két támlás pad,
- a bútorok konstrukciója, szerkezeti elemeinek kialakítása, azok méretezése és összeépítése – ebből következőleg a két garnitúra összehatása is – gyakorlatilag azonos,
- az asztallap és a padok támlája és ülőfelülete eltérő mintázatú, ami azonban a fa mint anyag jellegéből fakad (nincs két azonos mintázatú); az asztallaphoz és a padok támlájához és ülőfelületéhez kivágott forma sem teljesen azonos a két mesternél, mivel azokban az adott deszka természetes formája köszön vissza,
- a felhasznált faanyagok eltérőek: a sértett nyárfával, a vádlott égerfával dolgozott, ez azonban az összbenyomáson nem változtat,

¹⁵ Vö. még SZJSZT-10/2005: Vázlattervek felhasználása emblématerv készítéséhez.

¹⁶ SZJSZT-07/2005: Ruhatervek szerzői jogi védelme, ötletek felhasználhatósága.

¹⁷ SZJSZT-16/2003, i. m. (4).

¹⁸ SZJSZT-21/2000: Könyvillusztrációk jogosulatlan felhasználása.

¹⁹ SZJSZT-21/2005, i. m. (8).

²⁰ SZJSZT-10/2005, i. m. (15).

- a favastagság is eltérő, illetve a fa felületkezelésének módja, ez azonban megint csak nem befolyásolja az összehatást,
- az asztal és a padok lába és talpa azonos mind technikára, mind méretre nézve (a rendelkezésünkre bocsátott dokumentumok szerint a vádlott számára az az alkalmazottja készítette a talpsablonokat, aki korábban a sértett alkalmazásában állt, és elmondása szerint: „... én készítettem a sablonokat ahhoz is, amit a vádlottnál csináltunk. Méretre pontosan ugyanolyan ... ezek a sablonos talpak ezek egyediek ... nem volt egyszerű új sablont kitalálni, ezért olyan sablont készítettem, mint amivel a sértettnél már dolgoztam. ... nem hoztam el tőle sablonokat, hanem utána emlékezetből otthon készítettem sablonokat”).

Összességében elmondható, hogy a vádlott által készített garnitúra követi a sértett garnitúráinak egyéni, eredeti kialakítását, a bútorok karakterükben, összehatásukban megegyeznek, mely egyezés a hétköznapi szemlélő számára is egyértelmű.²¹

A bíróság által feltett első kérdés harmadik részére válaszolva, a rendelkezésünkre bocsátott fényképmásolatok alapján az állapítható meg, hogy a vád tárgyává tett kerti kiülőgarnitúra gyártása sérti a sértett szerzői [többszörözési (Szjt. 18. §) és terjesztési (Szjt. 23. §)] jogát. (A vádlott a rendelkezésre álló dokumentumokban utal arra, hogy alkotásait eredetileg magáncélra hozta létre. Az Szjt. 35. § (1) bekezdése valóban kivételt enged a többszörözés szerzőnek fenntartott vagyoni joga alól, azaz egy ilyen kerti bútor magáncélra történő megalkotása tartozhat a szabad felhasználás körébe.²² Azonban a magáncélra létrehozott példányok – akár ingyenes – forgalomba hozatala már terjesztésnek minősül, így semmiképpen sem sorolható a szabad felhasználás esetkörébe, de a szabad felhasználásnak a magáncélú többszörözésre vonatkozó és az általános feltételei sem teljesülnek ilyenkor.²³)

Ad 2. A Szerzői Jogi Szakértő Testület állandó gyakorlata szerint az említett bútorok forgalmi értékének megállapítására az eljáró tanács nem vállalkozhat.²⁴ A szerzői jog megsértésével történő előállítás és forgalmazás esetén megállapítható vagyoni hátrány összegének megállapítása kapcsán is hasonló a helyzet, hiszen a tényállás megítéléséhez vizsgálandó, a szerzői jogok megsértésével összefüggésben a szerzőt ért vagyoni hátrány összegének meg-

²¹ Vö. SZJSZT-21/2005, i. m. (8).

²² Szjt. 35. § (1) Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. E rendelkezés nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisra, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére. Kotta reprográfiával [21. § (1) bek.] magáncélra és a (4) bekezdés b)–d) pontjában szabályozott esetekben sem többszörözhető.

²³ Szjt. 33. § (2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

²⁴ Vö. pl. SZJSZT-08/2000/1-2: Szoftverek és hangfelvételek illegális másolása; az okozott vagyoni hátrány; SZJSZT-31/2003: Rajzfilmfigura reklámcélú felhasználása esetén járó jogdíj; SZJSZT-22/2001: A személyhez fűződő jogok megsértése csomagolóanyag áttevezésével összefüggésben.

állapítása a bíróság feladata.²⁵ A rendelkezésre álló dokumentumok alapján azonban az eljáró tanács az alábbi *támpontokat* nyújtja a számításhoz, illetve a becsléshez.

Előjáróban megjegyezzük, hogy e kérdés megválaszolásakor is csak a rendelkezésre álló dokumentumokban bemutatott két kerti kiülőgarnitúrát tudjuk figyelembe venni. (Hozzáteve, hogy a sértett a vagyoni hátránya, illetve a kára megjelölésekor is csak ezeket az alkotásokat veszi figyelembe, a többi bútor gyártását nyilatkozatai szerint „nem tekinti sérelmesnek”).

A sértett által vagyoni hátrányként megjelölt 30 000 000 forint az eljáró tanács megítélése szerint *eltúlzottnak* mondható.

2.1. A sértett nyilatkozata szerint arra tekintettel, hogy a vádlott olcsóbban árulja a kérdéses kerti kiülőgarnitúrákat, és „a példáján mások is vérszemet kaptak, és már sok hamisító van”, a saját garnitúráit nem tudja értékesíteni. A 30 000 000 forintot vélhetően egyszerűn a saját darabonkénti kb. 300 000 forintos eladási ára és a vonatkozó időszakban kieső megrendelések száma alapján határozta meg. Ugyanakkor *még ha bizonyítást is nyer*, hogy a sértett a vádlott szerzői jogi jogsértésének következtében valóban kb. 100 vásárlótól esett el, *nem a teljes árral*, hanem a haszonnal kell kalkulálni a vagyoni hátrány összegének megállapításához, ami a fenti adatokkal számolva is jóval kisebb összeg, nagyságrendileg 3 000 000 forint. A vagyoni hátrány fogalmába nem tartozik bele az általános forgalmi adó, így ezt is figyelembe kell venni az összeg meghatározásánál.²⁶ A sértett nyilatkozata szerint ráadásul kezdetben csak vevői 25%-ától esett el, és csak később szorult ki teljesen erről a piacról a jogsértés következményeként. Megjegyezzük továbbá, hogy más jogsértők tevékenysége nem vehető figyelembe a vádlott szerzői jogi jogsértésével keletkező vagyoni hátrány számításánál – az ő tevékenységük miatt keletkező vagyoni hátránynak, illetve kárnak egy velük szemben folytatott büntető-, illetve polgári eljárás keretében lehet relevanciája.

2.2. Az iparművészek jogdíjuk érvényesítése jogának részbeni gyakorlását egy erre a célra létrejött szervezetnek, a HUNGART-nak átengedhetik, és így a már egyszer nyilvánosságra hozott alkotásaik bármely további felhasználását (amennyiben az a hatályos szerzői jogi rendelkezések értelmében jogdíjköteles) a HUNGART előzetes hozzájárulásához köthetik. Ilyenkor a jogdíj mértéke elsősorban a felhasználás jellegének, terjedelmének a függvénye, és általános tarifaként vagy egyedi szerződés keretében kerül meghatározásra. Az Szjt. rendelkezésein alapuló jogdíjtarifák kizárólag a HUNGART közreműködésével történő jogosítások tekintetében érvényesek, ugyanakkor *viszonyítási pontként* hasznosak lehetnek a

²⁵ SZJSZT-06/2004: Grafika jogosulatlan felhasználása CD-borítón. L. még: SZJSZT-32/2000: Könyvillusztrációk engedély nélküli felhasználásával okozott vagyoni hátrány mértéke; SZJSZT-17/2002: Szerzői és védjegyjogok megsértése rajzfilmfigurákkal összefüggésben; a jogsértéssel okozott vagyoni hátrány.

²⁶ SZJSZT-15/2000/1–2: Szoftver jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján keletkezett vagyoni hátrány kiszámítása.

vagyoni hátrány számítása során is. A jelen ügyben kérdéses bútorok a díjszabás „Egyéb anyagokon történő felhasználás (pl.: textília, bőr, csomagolópapír stb.)” kategóriájába tartoznak, ahol is a díj a kiskereskedelmi eladási ár százalékos arányában kerül megállapításra, és a nettó eladási ár 10%-át teszi ki. Amennyiben a kiskereskedelmi eladási ár nincs rögzítve, akkor a HUNGART és a felhasználó közötti szerződéses engedélyezésben egy átlagos kiskereskedelmi eladási ár kerül meghatározásra, melyet a kiszámítás alapjául használnak fel.

A jelen ügy egyik tanúvallomása szerint a vádlott nagyjából 100-130 darab garnitúrát adott el, darabját 160 000-tól 220 000 forintig. A vádlott jóval kisebb darabszámot jelölt meg, azonban még ezekkel a forgalmi adatokkal kalkulálva is nagyságrendileg 1 500 000–3 000 000 forintról beszélhetünk. A sértett szerint a vádlott 75 000 forintért is árult garnitúrákat, ez esetben viszont az összeg még kisebb.

Hozzáteesszük, hogy ezzel a számítással a vádlott gazdagodásának a nagysága határozható meg pontosan, a sértettet ért kár, valamint a vagyoni hátrány megállapítása során az elmaradt haszon részeként ugyan számolhatunk a sértett által alkalmazott eladási árral (lásd 2.1. pont), viszont ebben az esetben tekintettel kell lennünk arra, hogy ezen a magasabb áron a vásárlók száma vélhetően alacsonyabb lett volna.

2.3. Az Szjt. 42. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a felhasználási szerződés tartalmát a felek szabadon állapítják meg: „az alkotóművészet területén (mint a legtöbb területen) az árakat a szerződő felek alakítják ki a megállapodásuk során”.²⁷ A sértett akként nyilatkozott, hogy évi 500 000 forint „licenzdíjat” kért volna a vádlottól annak fejében, hogy zavartalanul gyárthassa és árusíthassa a bútorokat. Ez a kérdéses időszakra vonatkozóan nagyságrendileg 1 500 000 forintot tett volna ki. A mérlegelésnél figyelembe vehető, hogy a sértett ezt a nagyságrendet tartotta reálisnak a jogszerű felhasználás fejében fizetendő szerzői jogdíj meghatározásakor.

Az eljáró tanács válasza a védői beadványban feltett kérdésekre

Ad 1. Ahogyan azt a bíróság által feltett 1. kérdésre adott válaszunkban kifejtettük, a lektorátus termékminősítése *önmagában nem keletkeztet szerzői jogi védelmet*. Bár a zsűrizés a szerzői jogi védelemnek sem nem előfeltétele, sem nem keletkeztetője, az alkotások egyéni, eredeti jellegének a megállapításához a termékminősítések kiváló támpontul szolgálhatnak.

Ad 2. Az 1. kérdésre adott válaszból következően a termékminősítések során alkalmazott megfogalmazásmódnak a szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége. A szerzői jogi védelemhez ugyanis nem szükséges semmiféle regisztráció, minősítés és zsűriztetés

²⁷ SZJSZT-12/2004: Képzőművészeti alkotások szerzői jogi védelme; tervezői díj utólagos meghatározása.

sem. *Minden* alkotás, amely az irodalom, a tudomány, vagy a művészet területére esik, *egyéni, eredeti jelleggel* bír, és a törvény nem zárja ki az oltalom köréből, szerzői jogi védelem alá tartozik mégpedig „automatikusan”, a létrehozás pillanatától kezdve.

Ad 3. A termékminősítésekben megjelölt darabszámnak a szerzői jogi védelemre nincs hatása. (A darabszámok megjelölésének a termék árára lehet hatása, korábban adózási szempontból is jelentősége lehetett – a szerzői jogi védelmet azonban nem befolyásolja.²⁸) A minősítő által készített bútor valamennyi – így nem csak a termékminősítésben meghatározott számú – példánya szerzői jogi védelemben részesül, amennyiben megfelel az Szjt. által meghatározott, a korábbi pontokban ismertetett feltételeknek. Természetesen harmadik személy szolgai másolását sem teszi jogszerűvé az, ha az általa készített másolat a termékminősítésben szereplő darabszámon felül készült.

Ad 4. Az, hogy „általános berendezési tárgyról” van szó, nem jelenti, hogy egy iparművész számára ne állna rendelkezésre olyan mozgástér, amelyen belül egyéni, eredeti módon fejezhetné ki személyiségét. Asztal, szék, pad, kiülő esetében is rendkívüli formagazdagságot láthatunk, és az iparművészet ezen ágában is létrehozható olyan egyéni, eredeti jellegű műalkotás, mely az alkotó személyiségét tükröző karakterrel bír.

Ahogy azt a bíróság által feltett 1. kérdésre adott válaszukban elemeztük, egy már létező bútorhoz pusztán hasonló alkotás létrehozása nem jogsértő. Nem az alkotásban kifejeződő ötletnek, hanem magának a műnek a felhasználásához (pl. többszörözéséhez, átdolgozásához) szükséges az alkotó engedélye: „... az alkotás ihlető forrásaként a már meglévő művek is szabadon használhatók, mégpedig nemcsak az Szjt. 1. § (6) bekezdése értelmében (‘gondolat, elv nem védhető’), de a stílus, a formai megoldások egy-egy eleme átvétele értelmében is”.²⁹

Mint korábban kifejtettük, az eredeti alkotás *azonos formában* (egyszerű másolással) vagy *minimális változtatásokkal* történő – a szerző engedélye nélküli – felhasználása viszont szolgai másolásnak minősül. Fabútorok esetében jellegüknél fogva nem készíthető két *teljesen* egyforma, ugyanakkor az *összbenyomást* tekintve beszélhetünk olyan nagyfokú egyezőségről, hogy már szerzői jogi értelemben vett jogosulatlan felhasználásról legyen szó, magának a korábbi műnek (és nem az alapul fekvő ötletnek) az egyértelmű és tudatos felhasználásáról. A vádlott bútorain látható változtatások (így a faanyag eltérő megválasztása, az asztallap vastagságának a módosítása) jelen esetben olyan *minimálisnak* minősülnek, melyek eredményeképpen az összbenyomás azonos maradt. Az eljáró tanács hangsúlyozza, hogy nem adható meg olyan „tűrészhatár” az asztallap vastagságát illetően, amelyen túl már nem tekinthető szolgai másolásnak egy ilyen kerti bútor létrehozatala, hiszen az azo-

²⁸ L. még SZJSZT-24/2002: Miniatúrák elkészítése után fizetendő szerzői jogdíj.

²⁹ Gyertyánfy: i. m. (7), p. 225.

nossághoz nem egyszerűen az egyes bútorelemek mérete és anyaga vizsgálandó, hanem az összbenyomás.

Így *esetről esetre*, az összbenyomást vizsgálva dönthető el, hogy szolgai másolásról vagy pusztán azonos ötlet alkalmazásáról van-e szó (a párhuzamos alkotás lehetőségét is mérlegelve).

Megjegyezzük, hogy amennyiben – az eredeti alkotó személyiségi jegyeit mutató gondolati formák megtartása mellett – a változtató, kiegészítő vonások önmagukban is olyannyira lényegiek lennének, hogy megfelelnek az egyéni és eredeti mű követelményének, átdolgozásról is beszélhetnénk, azonban ez szintén az eredeti mű szerzőjének az engedélyével lehet jogszerű.³⁰ A jelen esetben a vádlott módosításai nélkülöznek bármiféle egyéni, eredeti jelleget, és így nem jött létre „az eredeti műből származó más mű”, azaz nincs szó a sértett kerti bútorainak átdolgozásáról sem.

Az, hogy egy iparművészeti alkotást a vevők miért vásárolnak meg, a szerzői jogi védelem szempontjából irreleváns. A vevők valóban választhatnak pusztán esztétikai szempontok alapján (mert az adott alkotás tetszik nekik), az eladó viszont ettől függetlenül szolgai másolás eredményeként létrejött alkotást terjeszt az eredeti alkotó engedélye nélkül. Hangsúlyozzuk továbbá, hogy más szerző alkotásának *eltérő minőségben* történő többszörözése nemhogy nem teszi jogszerűvé a felhasználást, de a mű integritásához való jog sérelmét is jelentheti.³¹

Ad 5. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét és nem idézhető. Szükség esetén azonban további adatok szolgáltatását kérheti a megkereső bíróságtól vagy hatóságtól, illetve a megbízótól.” Ennek megfelelően az eljáró tanácsnak nem áll módjában a kérdéses bútorokat a vádlott lakóhelyén megtekinteni.

Ad 6. Mint arra a korábbi pontokban már utaltunk, a szerzői jogi védelem „automatikusan”, az alkotás létrehozásának pillanatában keletkezik az Szjt. által meghatározott feltételek teljesülése esetén. A formalitásmentes oltalom elvének megfelelően nincs szükség semmilyen nyilvántartásra, regisztrációra, kihirdetésre a szerzői jog keletkezéséhez.

Egy bútorkészítő létrehozhat egy szerzői jogi védelem alatt álló alkotással teljesen azonos művet anélkül is, hogy tudna annak létezéséről, ebben az esetben azonban természetesen

³⁰ Szjt. 29. §.

³¹ Vö. „A felperes magas művészi színvonalú kabalafigurát alkotott. Az alperes erről silány minőségű másolatokat készített, ... Mivel a két figura egyezése a hétköznapi szemlélő számára is egyértelmű, és mindkét figura széles körben terjesztésre került, ez azt a benyomást keltheti, hogy a felperes művészi színvonala csökkent.” – SZJSZT-21/2005, i. m. (8).

nem követ el jogsértést, hiszen a párhuzamos – egymástól független – alkotások önálló védelemben részesülhetnek. Az tehát nem elvár, hogy egy bútorkészítő ismerje a világon található valamennyi, szerzői jogi védelem alatt álló művet.

Azonban ha nem egymástól független alkotásokról beszélünk, hanem a bútorkészítő egy már létező, általa jól ismert bútorral *azonos* vagy ahhoz képest csak *minimális változtatásokat* tartalmazó bútort hoz létre, szolgai másolásról beszélhetünk akkor is, ha nem tud arról, hogy a szerzői jogi törvény rendelkezéseibe ütközik a cselekménye (tekintve, hogy a szerzői jogi törvény személyi hatálya rá is kiterjed). A jelen esetben a korábbi mű egyértelmű és tudatos felhasználásáról van szó, ráadásul a rendelkezésre bocsátott dokumentumok szerint a sértett maga is tájékoztatta arról a vádlottat, hogy szerzői jogi védelem alatt álló iparművészeti alkotásokat többszöröz és terjeszt, így a vádlottól minimálisan az lett volna elvárható, hogy tájékozódjon a védelem fennálltával, illetve a felhasználás feltételeivel kapcsolatban. Még ha a sértett tájékoztatásának tartalmát kétségesnek is ítélte meg, elvárható lett volna, hogy a bútorok további többszörözése és terjesztése előtt a jog- és ténykérdéseket – akár az SZJSZT bevonásával – tisztázza.

Ad 7. A bútorkészítő nem a termékminősítések léte vagy speciális tartalma miatt köteles szerzői jogdíjat fizetni az eredeti mű alkotójának, hanem azért, mert az Szjt. értelmében a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére, mely engedély felhasználási szerződéssel adható, és főszabály szerint a szerzőt a mű felhasználására adott engedélye fejében díjazás illeti meg. A szerzői jogdíjnak – eltérő megállapodás hiányában – a *felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia*. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le.³² A szerzői jogdíj mértéke a *felek megállapodásától* függ, tekintve, hogy a felhasználási szerződés tartalmát a felek szabadon állapítják meg.³³ Az összeg meghatározásakor a felek a felhasználási szerződéssel megszerzett joghoz igazítják a díj mértékét (azaz az függ attól, hogy a szerződéssel milyen felhasználási módra, mely időre szerez felhasználási jogot a felhasználó, ez a jog kizárólagos-e stb.).

A megfizetés formájára sincs speciális előírás, a felek szerződésbe foglalt megállapodásának megfelelően fizetendő (akár részesedésarányosan, meghatározott periódusokra vonatkozóan, akár fix díjban is kiköthető, és egyszeri alkalommal fizethető). „Iparjoggal kapcsolatos díjfizetési kötelezettségről” viszont a jelen esetben nincs szó, tekintve, hogy szerzői jogi védelem alatt álló alkotásról van szó, és nem az iparjogvédelem tárgykörébe eső termékről (bár a párhuzamos oltalom elvének megfelelően akár formatervezésiminta-oltalomban is részesülhetnének a kérdéses bútorok, de erről az eljáró tanácsnak nincs tudomása).

A felhasználáshoz szükséges engedély beszerzésének és a szerzői jogdíj megfizetésének elmulasztása esetén a szerzői jog megsértéséről beszélhetünk, melynek polgári jogi jogkö-

³² Szjt. 16. § (1) és (4) bekezdés.

³³ Szjt. 42. § (2) bekezdés.

vetkezményeit (mint a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését vagy a kártérítést) az Szjt. taglalja.³⁴ Amennyiben másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői jogát *vagyoni hátrányt okozva* sérti meg valaki, ez a cselekménye már büntetőjogilag értékelhető, azaz a Btk. által meghatározott jogkövetkezményekkel is számolni kell.³⁵ Amennyiben tehát valaki a szerzővel kötött felhasználási szerződés (így engedély és díjfizetés) nélkül többszöröz és terjeszt egy szerzői jogi védelem alatt álló alkotást, azaz megsérti az adott alkotó szerzői jogát, és ezzel vagyoni hátrányt okoz neki, a cselekmény megvalósíthatja a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének büntető törvénykönyvbeli tényállását. A vagyoni hátrány okozása megtörténtének, illetve nagyságának mérlegelése a bíróság feladata, ezzel kapcsolatban utalunk a bíróság által feltett 2. kérdésre adott válaszuk szempontjaira.

Az eljáró tanács válasza az ügyészi beadványban feltett kérdésekre

Ad 1–4. Ezekre a kérdésekre vonatkozóan lásd a bíróság által feltett 1. kérdésre adott válaszukat.

Ad 5. Erre a kérdésre vonatkozóan lásd a bíróság által feltett 2. kérdésre adott válaszukat.

*Dr. Györi Erzsébet, a tanács elnöke
Dr. Pogácsás Anett, a tanács előadó tagja
Pohárnok Mihály, a tanács szavazó tagja*

Összeállította: Barsvári Tímea

³⁴ Szjt. 94. §.

³⁵ L. a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 385. §-át.

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Margaret Thatcher: Életem. Antall József Tudásközpont, 2014; ISBN:9786158009232

Nagy könyv egy hatalmas életműről, egy kivételes nőnek az európai történelemben eddig páratlan pályájáról. Az Encyclopaedia Britannica róla szóló terjedelmes szócikke is kiemeli, hogy „Thatcher volt az első nő, aki Európában miniszterelnök lett, és Sir Winston Churchill mellett az egyetlen további brit miniszterelnök, akinek a temetésén az angol királynő is megjelent. Kiemeli, hogy a 20. században ő volt az egyetlen, akit háromszor egymás után választottak miniszterelnökké, és 1827 óta ő szolgált a leghosszabban folyamatosan ebben a minőségben. Ő gyorsította fel (amint könyvében olvashatjuk, igen jelentős részben ő küzdötte ki – Osman P.) a brit gazdaság fejlődését az állami irányításból liberális gazdasággá, és mind a személyiségének, mind a teljesítményének köszönhetően Churchill óta ő lett a leginkább elismert brit politikai vezető. Amikor az addigi miniszterelnök, Edward Heath kétszer is elbukta a pártján belüli választást, Thatcher, jóllehet még alacsonyan a párt hierarchiájában, az egyetlen minisztere volt az árnyékkormányának, aki kész volt harcba szállni a vezető posztért.” A Britannicából idézve „1975 februárjában a párt vezetőjévé választották, és így kezdődött egy 15 éves vezetői periódus, amely megváltoztatta Nagy-Britannia arculatát.”

Ugyancsak onnan: „Visszavonulása után Thatcher politikai erő maradt. Továbbra is hatással volt a Konzervatív Párt belső ügyeire (gyakran utóda, John Major bosszúságára), és a thatcherizmus alakította a Munkáspárt prioritásait, amelyet ő több mint tíz évig tartott távol a hatalomtól. Az 1992-es választásokig képviselő maradt, majd életfogytig főrangúként a Lordok Háza tagjává emelték. Továbbra is tartott előadásokat és beszédeket, főként az USA-ban és Ázsiában, és létre hozta a Thatcher Alapítványt, hogy az támogassa a szabad vállalkozást és a demokráciát, főként Kelet- és Közép-Európa újonnan szabaddá vált országaiban.”

Az első női miniszterelnök: „Folyton azt kérdezték tőlem, milyen érzés nőként miniszterelnöknek lenni, amire mindig így válaszoltam: 'Nem tudom. Sohasem tapasztaltam meg az ellenkezőjét.'” Arról viszont valamelyest beszámol, hányszor volt politikai pályájának első szakaszaiban hátrányára, hogy nő, majd családanya, s hogy meglepő módon ezt többször fordították ellene nők, mint férfiak.

Különleges könyv egy rendkívüli szerző önéletrajzaként. Rendkívüli, hiszen Thatcher – lánynevén Margaret Hilda Roberts – a szó leghagyományosabb értelme szerinti kisvárosi, konzervatív, kispolgári családból indult, és hozott magával olyan kvalitásokat és értékrendet, amely mind az életét, a teljesítményét, mind pedig e könyvét is meghatározta. „Gyakorlatias, komoly, és mélyen vallásos családba születtem bele” – írja. És „Az egyenes jellemvonások, amelyek azt is megkövetelték, hogy ne legyünk hajlandók engedni a meggyőződésünkben, csak azért, mert mások nem értenek vele egyet, vagy mert népszerűtlenebb leszünk miatta,

már kezdettől fogva beépültek az én személyiségembe is.” A családi képhez tartozik az is, hogy „Zenekedvelő család voltunk. Ötéves koromtól kezdve a szüleim zongorázni tanítottak, és anyám is szépen tudott játszani ezen a hangszeren. Ami azt illeti, elég jónak bizonyultam, ráadásul szerencsém is volt, mert kiváló tanárokat fogtam ki, így több díjat is nyertem helyi zenei fesztiválokon. Azt a zongorát, amelyen játszani tanítottak, még John Roberts nagybácsi készítette Northamptonban. Emellett templomi orgonákat is épített.”

Könyve kristálytisza beszámoló a kezdettől fogva értelmes, fegyelemre és összeszedettségre tanított hajdani kislány alaposágával és őszinteségével és a gazdag életút tapasztalataiból kialakult, letisztult bölcsességgel minden cikornya, szépelgés, kendőzés és nagyotmondás nélkül. Higgadt, kellemesen gördülékeny beszámoló és történetírás, amelyről úgy érezzük, hogy benne a szerző két alapértéket követ: ezek a nyíltság és az őszinteség. A magánéletét illetően abszolút szemérmes: alig ejt szót róla, kivéve annak kiemelését, hogy a férje egész közéleti pályájának nélkülözhetetlen támasza és segítője volt. Politikai útjáról szólva már nagyon is nyitott, őszintén értékeli kapcsolatait, harcait, viadalait és szövetségeit ellenlábassokkal, párttársakkal – akik átmenetileg vagy épp végleg is bőven lehettek ellenfelei – és szövetségekkel, barátokkal, munkatársakkal.

A könyv eleje akár egy XX. századi leányregény: út a kisvárosi, puritán erkölcsű és életvitelű családból, a magától értetődően szívós munka és az összetartó metodista közösség világából az ország egyik nagyhírű egyetemére, s onnan a közéletbe. A folytatás már egészen más síkon megy: a hajdani nagysága romjain rogyadozó Nagy-Britannia politikai életében szívós munkával, elvtelen kompromisszumok nélkül előrejutni, megküzdeni a saját pártbeli érdekek nemegyszer alattomosan akadályozó hálójával, győzni a képviselőválasztáson és bejutni a parlamentbe. S valójában ez még csak a belépő a nagypályára, ahol az országos politikát csinálják, igazából csak itt kezdődnek a politikus lehetőségei, hogy beavatkozzon az ország életébe és sorsába.

Pár karakteres idézet, előljáróban: „Muszáj tudomásul vennem: nem akarok kimaradni a politika sodrásából.” / „Míg az otthon mindig az ember életének a központja kell hogy legyen, az ambícióinak nem szabad határt szabnia.” / „Ha a politika az ember vérében van, úgy tűnik, minden út a politikához vezet.” / „Megtanultam, hogyan kell kijátszani az egyik érdekvédelmi csoportot a másik ellen.”

Türelmetlen olvasónak valamelyest kevésbé való könyv. Thatcher színesen, érdekesen, igen sok részlet kibontásával és sok elemzéssel, értékeléssel mondja el hosszú és gazdag pályafutását, ami így – az eredeti kétkötetes műve e rövidített változatában – a kiegészítő függelékekkel együtt kilencszáznál több oldal. Alapos, módszeres, sosem fecseg, aligha akad benne felesleges mondat, viszont igyekszik mindent megmutatni, ami számít – akár Margaret Thatchernek, a pályafutásának, akár ahhoz kötődve az országnak, amelyben mindez végbemegy.

Az Antall József Tudásközpont ajánlójából:

(Thatcher e könyvében bemutatja) „a világlátását meghatározó, konzervatív-metodista családi háttérrel, politikai karrierje eseménydús történéseit, és az események külpolitikai háttérét. Teszi mindezt meglepően őszinte stílusban, melyből megalkuvást nem ismerő politikusi karaktere és egy kivételes történelmi korszak képe rajzolódik ki.” „A belpolitika terén egy sor hosszú távú hatással bíró reform kötődik a nevéhez, melyek közül nem egy ma is megosztja az elemzőket. Nevéhez fűződik az angol piac liberalizációja, a szabadpiaci elvek érvényesítése a gazdaságpolitikában az addigi nagyfokú állami gazdasági szerepvállalás ellenében. Ebben nagyon hasonló álláspontot képviselt, mint kortársa-barátja, Ronald Reagan amerikai elnök. Külpolitikában a kelet-közép európai ellenzéki mozgalmakat erősen támogatva hozzájárult a Szovjetunió európai végelgyengüléséhez. Walesa lengyel ellenzéki mozgalma és a magyar reformtörekvések mellett is kiállt, 1984-ben járt is Magyarországon. Az 1989–90-es rendszerváltozásokat üdvözölte. Az európaiság kérdésében inkább szkeptikus volt: az Európai Közösséget, az EU elődjét elsősorban gazdasági együttműködésként ítélte hasznosnak, a föderalista álláspontot azonban elvetette.” Azért fűzzük hozzá: Helmut Kohl bőven panaszkodik a könyvében (A fal leomlásától az újraegyesülésig – I. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2015/1. sz.), hogy milyen szívósan igyekezett Thatcher megakadályozni a német újraegyesülést. Érthető: ahogy Kohl is kifejti, Thatcher országa érdekeivel ellentétnek ítélte, nem is alaptalanul, hogy ilyen erős Németország jöjjön létre.

Szemléltessék a történet ívét az – olykor sejtelmes – fejezetcímek, amelyekről a könyvet olvasva rájövünk, hogy mind igen találó: Vidéki gyermekkor / Nő talárban / Otthoni kötelmek / A külső körben / Árnyékvilág / Tanárok réme / Végtelen sok tanulság / Az alkalom megragadása / Rázós út / Enyhülés vagy legyőzetés? / Inasévek a hatalom műhelyében / Csak egyetlen esély / Üzlet felett lakni / A változás jelzőfényei / Forgósélben / Egyáltalán nincs jól, Jack / Nincs több hátraarc / A Nyugat és a többiek / A falklandi háború: a flotta nyomában / Falkland: győzelem / Tábornokok, komisszárok és mandarinok / A baloldal lefegyverzése / Minden jó, ha a vége jó / Vissza a rendes kerékvágásba / Mr. Scargill lázadása / Terroristák árnyéka / Egyfolytában esik az eső / Akikkel szót lehetne érteni / A világ dolgainak rendbetétele / Játék határok nélkül / Búvészmutatvány / Javuló közérzet / Nem annyira program, inkább életmód / Kis helyi nehézség / Csökkentés és kedvezés / Lebetegtők és rögzítők / A Bábel expressz / A színére fordított világ / Habozásnak most nincs helye / Férfiak mentőcsónakban.

Ha rávétítjük, hogy e címszavak mögött annak a története rejtőzik, hogyan nőtt fel egy vasakarátú vezető, hogyan újíttotta meg és formálta át, természetesen sokakkal szövetségben és nagyon sokak ellenállása dacára, az Egyesült Királyságot és annak helyét az európai és a világpolitikában, úgy még inkább hívogatóvá válik mindegyik. Ám tény az is, hogy ezt a könyvet nem lehet bele-belekapkodva olvasni, hiszen egy hosszú, összefüggő, az előzményekből építkező folyamat krónikája.

Nézzünk egy kicsit bele!

A gyerekkori családi légkörről: „A szüleim mindketten hithű metodisták voltak, sőt apám keresett laikus prédikátor hírében is állt Granthamben és a környéken. ... A metodizmus egyáltalán nem volt rideg vagy morózus. Nagy súlyt helyezett a vallás közösségi jellegére és a zenére, és nekem mindkettő bőven kínált alkalmat az élet élvezetére, még ha ez olykor talán meglehetősen fennkölt módon nyilvánult is meg. Barátaink a gyülekezetből vasárnap esténként gyakran átjöttek hozzánk hideg vacsorára, vagy pedig mi mentünk át hozzájuk. ... A vallásunk nem csupán zenei és társasági jellegű volt, hanem intellektuálisan ösztönző is. Az erőt sugárzó egyéniségű lelkészek nagyon határozott nézeteket vallottak. ... A gyülekezetben belénk nevelt értékek híven tükröződtek odahaza is. Ugyanez volt elmondható a kemény munka fontosságának hangsúlyozásáról. Az én családomban sohasem volt helye a tétlenkedésnek – részint azért, mert a tétlenség bűnnek számított, részint mert olyan sok elvégzendő munka várt ránk, végül pedig azért, mert egész egyszerűen ilyen emberek voltunk. Mint már említettem, szükség esetén mindig besegítettem az üzletben. De azt is jól megtanultam anyám mellett, mit jelent úgy vezetni a háztartást, hogy minden óraműpontossággal működjön, pedig sokszor hosszú órákat kellett eltöltenie a pult mögött állva a vevők kiszolgálásával.” És akár némi gazdaságpolitikai előtanulmányként is: „A házukban soha semmi sem veszett kárba, és szigorúan csakis annyit engedtünk meg magunknak, amennyit az anyagi helyzetünk lehetővé tett. A legrosszabb, amit egy másik családról mondani lehetett, az volt, hogy ’mindent felélnek’. Mivel mindig takarékos életmódhoz és étrendhez voltunk hozzászokva, nem volt nehéz alkalmazkodnunk a háborús idők jegyrendszeréhez.”

Az 1935-ös általános választásokról: „Politikai értelemben ebben a versenyben bújtak ki az első tejfogaim. Ekkor, tízéves koromban, már világos volt számomra, hogy nagyon politikai család a miénk. És az alapját képező minden komoly felelősségérzet ellenére a politikát remek szórakozásnak találtam. Ahhoz még túl fiatal voltam, hogy korteskedjek apám mellett a helyhatósági választáson, de azért munkára fogtak a Sir Victor Warrender konzervatív jelölt érdemeit magasztaló élenkpiros választási röplapok hajtogatásával. ... A választás napján azt a felelősségteljes feladatot bízta rám, hogy ide-oda szaladgáljak a konzervatív választási bizottság irodája és a szavazóhelyiség (az iskolánk) között azzal az információval, hogy kik voltak már szavazni.” Erre mondják, hogy korai, erős kezdés.

1939 körüli időkről szólva „Apám minden héten két könyvet vett ki a könyvtárból: egy ’komolyat’ magának (és nekem), valamint egy regényt anyámnak. Ennek köszönhetően olyan könyveket olvashattam, amelyek általában nem kerülnek az én korombeli lányok kezébe. Hamarosan tudatosodott bennem, hogy mit szeretek olvasni – bármit, ami a politikáról és a nemzetközi ügyekről szól. Így például elolvastam John Strachey [munkáspárti politikus és író] *The Coming Struggle for Power* című, először 1932-ben kiadott könyvét. Sokak számára izgalmas és újszerű volt ennek az akkortájt divatos kommunista elemző műnek a tartalma, amely azt jósolta, hogy a kapitalizmust rövidesen felváltja a szocializmus. De mind az ösztöneim, mind pedig a neveltetésem folytán mindig is ’igazi kék’ konzervatív

voltam. Nem számított, hány baloldali könyvet olvastam, vagy hány baloldali kommentárt hallottam, politikai hovatartozásomat illetően sohasem voltak kétségeim.” Ne feledjük, itt még csak 14 éves. S ahogy a következő évekbeli olvasmányairól szól, azok olyan politikai elemző könyvek, amelyek témájuk súlyával messze túlmennek egy 17-19 éves lány érdeklődési körén, s nagy valószínűséggel a felnőttek nagy részén is.

És már erősen alakult a saját államfilozófiája: „Nekem sohasem tűnt úgy, ami viszont nyilvánvalóan annak tűnt sok más ember számára, hogy a háborús idők ’tanulmányaként’ az államnak kell átvennie a legfontosabb szerepet az országunk életében, és hogy békeidőben is ugyanúgy a kollektív erőfeszítést megvalósító szellemiségre apelláljon, mint a háború alatt. Az általam levont ’tanulások’ egészen mások. Először is: a granthami emberek háború előtti létformája igenis tisztességes és maradéktalanul teljes élet volt, amelynek az értékrendjét a közösség alakította ki, nem pedig a kormányzat...”

Oxfordi kollégistaként újabb fontos tanulság a világnézetéhez: „A college-beli élet során szerzett tapasztalataim jól alátámasztották azt a későbbi meggyőződésemet, miszerint ha a legjobbat akarjuk kihozni az emberekből, arra kell ösztönöznünk őket, hogy tartozzanak kisebb, emberi léptékű közösségekhez, és nem szabad hagynunk, hogy a személytelenség és a sehova nem tartozás tengerén hanykolódjanak.”

Háborús hozzájárulás: „A legtöbb hozzájárulás, amit az ember diákként tehet a hazájáért békében vagy háborúban, a komolyan vett és eredményes tanulás. De mi mindannyian megpróbáltunk valami ennél közvetlenebbet is tenni. Én például hetente egy-két estén felszolgáltam a hadsereg carfaxi kávéjában. Leggyakrabban a közeli támaszpontokon állomásozó brit katonák és amerikai pilóták tértek be hozzánk vásárolni. Nagy volt a meleg, ragadtunk az izzadságtól, olykor alig-alig álltunk a lábunkon, mégis remek móka volt, jó társasággal és szellemes bemondásokkal tarkított humorral.” Elég nyilvánvaló, hogy az elejét nemcsak közhelyként mondja, hanem az az egész neveltetéséből következik. A továbbiakat illetően: szerencsájük volt. És „Ami azt illeti, ekkor már egy év sem volt hátra a háború végéig Európában ... a hangsúly lassanként mégiscsak áttevődött a békére való felkészülésre. Az időm egyre nagyobb részét igénybe vevő békebeli tevékenységek között pedig ott volt a politika. Oxfordba érkezésem után csaknem azonnal beléptem az egyetem konzervatív egyesületébe (OUCA). Bár az a nemzeti közmegegyezés, hogy a háború idejére felfüggesztik a választók kegyeiért folytatott pártpolitikai indíttatású versengést, nem volt közvetlen kihatással az egyetemeken zajló politizálásra, a gyakorlatban a politikai élet Oxfordban is jóval csendesebben folydogált medrében, mint az 1930-as években. Ennek ellenére az OUCA tevékenysége hamar központi szerepet játszott az ottani életben.”

Azután Denis, a leendő férj képében nála is megjelent a nagy kérdés: a köz- és a magánélet fontossági sorrendje. „Talán hamarabb is összeházasodtunk volna, de az én szenvedélyem a politika, az övé pedig a rögbi iránt – a szombat sohasem volt randevükra alkalmas nap – egyaránt akadályt jelentett. Mindezt persze többszörösen jóvátette azzal, hogy rengeteget segített nekem a választókerületben – a problémákat egykettőre megoldotta, és minden

szervezési munkára gondja volt. Az, hogy megkérte a kezemet és eljegyeztük egymást, még egy utolsó, véletlen politikai szolgálattal is felért, mivel a tudtomon kívül éppen a választás napja előtt Beryl Cook kiszivárogtatta a nagy újságot, hogy ezzel is végső lökést adjon a kampányomnak.” (Első választási kampánya, ahol jelöltként indult.) És e szerepléséről: „Még a jelöltségem országos, sőt nemzetközi fogadtatásában is igazán szerencsés voltam. Huszonnégy éves lévén én voltam a legfiatalabb női jelölt, aki ringbe szállt az 1950. évi kampányban, és ebben a minőségemben nyilvánvaló módon számos kommentár foglalkozott velem. Felkértek, hogy írjak a nők politikai szerepvállalásáról. A fényképem megjelent a Life magazinban és az Illustrated London Newsban az akkori idők hírneves férfi politikusainak a társaságában, sőt még a nyugatnémet sajtóban is, ahol junge Dame mit Charme-ként (bájos fiatal hölgyként) jellemeztek – talán az utolsó alkalommal.” És az első komoly betekintés a pártpolitikába: „1950-ben az Oxfordban végzett konzervatívok képviselőjének delegáltak a Konzervatív Párt Országos Végrehajtó Bizottságába, aminek révén először láthattam bele a párt szervezetének a működésébe országos szinten.”

Válaszút és életre szóló döntés – vissza a nagypolitikába: „Beláttam és döntöttem: a háztartás vezetése és a jogi tanulmányok mellett a politikai ambícióimat egy ideig kénytelen leszek jegelni. Huszonhat évesen ezt megengedhettem magamnak, és közöltem is szándékomat a Konzervatív Párt központjával.” Ámde: „Fiatal női képviselőjelöltként azonban még mindig magamra vontam olykor-olykor némi közfigyelmet. ... Másrésről mivel benne voltam a keresett pártszónokok névsorában, meg-meghívtak választókerületekbe az ország minden részébe. Egy szó, mint száz: habár tényleg megpróbáltam távol maradni a politikától, az iránta érzett leküzdhetetlen vonzalmam végül csak győzedelmeskedett minden ezzel ellentétes elhatározás felett. Meghánytam-vetettem a dolgot Denisszel, aki biztosított afelől, hogy mindvégig segíteni fog. Így tehát júniusban felkerestem Beryl Cookot (a párt területi ügyvivője – Osman P.) a pártközpontban, és így szóltam hozzá: 'Ennek nincs semmi értelme. Muszáj tudomásul vennem: nem akarok kimaradni a politika sodrásából.' Ahogyan számítottam is rá, 'Beryl nagynéni' teljes támogatásáról biztosított, és beajánlott John Hare-nek, a párt jelöltállításért felelős alelnökének.” És a „most és mindörökké”: „Én sohasem tartoztam azok közé, akiknek a 'csak' anyai vagy 'csak' háziasszonyi létforma csupán másodikként jön szóba a fontossági sorrendben. Ami azt illeti, valahányszor ilyen burkolt feltételezéseket hallottam a miniszterelnökségem előtt és után, őszintén és mérhetetlenül felbosszantott. Természetesen anyának és háziasszonynak lenni nagyon magas rendű hivatás. De egyúttal azt is éreztem és tudtam, hogy az én hivatásom nem kizárólag ebből áll, hanem karrierre is szükségem van. Az igazat megvallva, azért volt szükségem karrierre, mert egész egyszerűen ilyen ember voltam. És nem bármilyen karrierről volt szó, hanem olyanról, ami mentálisan aktívan tart, és felkészít arra a politikai pályára, amelyre hitem és meggyőződésem szerint nagyon is alkalmas vagyok.”

„1956 februárjában levelet írtam Donald Kaberrynek, a párt jelöltállításért felelős alelnökének: Egy ideje már kísértést érzek az aktív politizálásba való visszatérésre. Eredetileg,

amikor ügyvéddé avattak, az volt a szándékom, hogy teljes egészében a jogi munkára koncentrálok, de az adóügyi kamarában és a társasági ügyekben szerzett némi tapasztalatom nemhogy elfordította volna a figyelmemet a politikáról, sőt inkább arra szolgált, hogy a figyelmem szorosabban arra a testületre irányuljon, amelynek feladata a törvényhozás, amiről határozott nézeteket alakítottam ki magamban.”

„Minden út a politikához vezet.” Oxfordban vegyészként végzett, és a politikai pályáján fogott bele a jogi végzettség megszerzésébe. „Mindegy volt, hogy Dicey [Albert Venn Dicey (1835–1922) alkotmányelméleti szakember, korának vezető alkotmányjogásza volt – a láb-jegyzetből] gondolatain elmélkedem-e éppen, vagy belemerülök az adójog útvesztőibe, né- tán aktuális témákat vitatunk meg kollégákkal a négy Inn of Court konzervatív jogászaik egyesületében, a politikai kérdések mindig a képzeletem középpontjába furakodtak, helyet követelve maguknak.”

1956 kritikus élménye a britek számára legfőképp a július–novemberi szuezi válság volt. (Mi úgy véljük tudni, hogy akkor egyezség született az USA és a Szovjetunió között: a SZU nem szól bele a szuezi válság rendezésébe, cserébe szabad kezet kap Magyarországon.) Thatcher szavai: „Egyesek így érveltek: Szuezt megmutatta, hogy az amerikaiak annyira ellenségesen viszonyulnak Nagy-Britannia birodalmi szerepéhez, és mostanra már olyan szuperhatalommá nőttek ki magukat, hogy megbízhatatlannokká váltak, s erre egy szorosabb európai integráció lehet az egyedüli válasz. De volt egy alternatív – és pontosan ellenkező értelmű – konklúzió is, mégpedig az, hogy a brit külpolitika hosszabb távon nem folytatható az Egyesült Államok támogatásának megszerzése nélkül. *A mából visszatekintve úgy látom, hogy Szuezt az akaratlan katalizátor szerepét játszotta az erő és a hatalom békés és szükségszerű áttevődésében Nagy-Britanniából Amerikába, a nyugati érdekek és a liberális nemzetközi gazdasági rendszer legfőbb támaszának kezébe.*” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

Immáron fiatal parlamenti képviselőként lehetőséget kapott egy indítvány előterjesztésére. S mennyire nem meglepő tőle: „Végző soron azonban semmi sem pótolja az ember saját erőfeszítéseit. Igyekeztem a lehető legtöbb képviselőt rávenni arra, hogy legyenek jelen a Házban pénteken (a legtöbb képviselő a választókerületében tartózkodik ezen a napon), amikor az indítványom második olvasatban kerül a Ház elé – ez képezte ugyanis a nagy akadályt. *Mivel mindig is hittem a kézzel írott személyes levél hatásában – még az olyanok esetében is, akiket alig ismerünk –, a második olvasat előtt 250 levelet írtam* kormánypárti képviselőknél, megkérve őket, hogy legyenek jelen, és szavazzanak a jogszabálytervezetem-re.” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

Az akkori konzervatívokról, azaz saját elv- és párttársairól: „Visszatekintve az a furcsa, hogy a hatvanas években a konzervatívok, miközben egyre növekvő mértékben és szinte rögeszmésen aggódtak a korabeli korszerű trendektől és divatoktól való elszakadásuk miatt, kezdték elveszíteni a kapcsolatot a konzervatív felfogású átlagemberek ösztöneivel és igényeivel. Igaz volt ez a problémák olyan széles skálájára, mint a közrend, a szakszervezetek, a bevándorlás kérdése és a harmadik világ megsegítése, a legközvetlenebb módon azonban

a gazdaság irányítását illetően ütközött ki.” Nyilvánvaló, hogy ez a helyzet változtatásért kiáltott – amelyet majd Thatcher hozott el.

A hatvanas évek elejéről szólva „Minél többet tudtam meg a gazdaságirányításunkról, annál több kétely merült fel bennem vele kapcsolatban.” És jogpolitikai nézetei – ne feledjük, már jogász is –: „Még ennél is határozottabb késztetést éreztem a büntetőpolitikában akkortájt divatos liberális tendenciák gyökeres megváltoztatására.”

26 évesen parlamenti államtitkári kinevezést kap a Társadalombiztosítási és Nyugdíjügyi Minisztériumban. „A legjobb ruhámba öltözötten jelentem meg a miniszterelnök előtt. A vizit rövid volt. Harold Macmillan kedvesen üdvözölt, és felajánlotta a remélt kinevezést. Lelkesen elfogadtam. A lehető leghamarabb munkához akartam látni, és megkérdeztem tőle, hogyan kezdjek hozzá a dolgokhoz a minisztériumban. Rá jellemző módon így szólt: 'Nos, hát hívja fel az államtitkárt, és jelenjen meg körülbelül tizenegy órakor holnap délelőtt, nézzen körül, azután távozzon. Én a maga helyében nem maradnék bent sokáig.'”

Egy különösen fontos tanulság, amelynek gyakorlati érvényre juttatása azonban kutya nehéz: „Miután három miniszter alatt is szolgáltam államtitkárként ugyanabban a minisztériumban, érdekes volt megtapasztalnom, mennyire különböző tanácsokat adnak nekik az apparátusi tisztviselők még akkor is, ha ugyanarról a témáról van szó. Kifogást is emeltem annak láttán, hogy Niall Macpherson és Richard Wood a költségvetési fegyelem lazításával járó lépések megtételére kapott javaslatokat, miközben tudtam, hogy elődjük, John Boyd-Carpenter elé nem terjesztettek ilyeneket. 'Ez nem az, amit az előző miniszternek javasoltak' – mondtam nekik, mire azt válaszolták: azért nem, mert tudták, hogy ő sohasem fogja elfogadni. Ott és akkor elhatároztam: ha majd egyszer én vezetek egy minisztériumot, ragaszkodni fogok minden számba jöhető opció abszolút világos és egyértelmű, objektív kiértékeléséhez bármely nekem jelentő hivatalnoktól. Az érveléseknek és állásfoglalásoknak alapelveken kell nyugodniuk.”

1970, a konzervatívok megnyerik a választásokat, s Thatcher Edward Heath miniszterelnöktől megkapja első tényleges miniszteri kinevezését. „Szombat reggel a Downing Street 10. magántitkára telefonált. Ted hívatott magához. A kabinet tanácstermébe lépve azzal kezdtem, hogy gratuláltam a győzelméhez. Nem töltöttünk azonban sok időt udvariaskodással; mint mindig, most is nyers volt és hivatalos. Felajánlotta az oktatási miniszteri posztot, és én el is fogadtam.” Jóllehet volt már „miniszter” is a korábbi árnyékkormányban, itt mutathatta meg először azokat a vezetői kvalitásait, amelyekért később a Vaslady jelzőt is megkapta.

Ezt a jelzőjét mindenki ismeri, történetét, meglepő forrását viszont aligha. Thatcher így szól róla: „A kensingtoni városházán január 19-én (1976-ban vagyunk – Osman P.) elmondott beszédem hasonló témát ölelt fel, mint az előző évi chelsea-i, de inkább a honvédelemre koncentrált, és még szókimondóbb volt a szovjet veszélyt illetően. Azzal vádolta a munkáspárti kormányt, hogy 'leszereli a véderőnket egy olyan pillanatban, amikor egy terjeszkedő nagyhatalom által Nagy-Britanniát és a szövetségeseit érő, stratégiai fenyegetés

súlyosabb, mint az utolsó háború vége óta bármikor? ... A beszéd visszhangja az előző évinél sokkal kedvezőbb volt, főleg a brit sajtó komolyabb szegmensében. A Daily Telegraph a következő címet adta a szerkesztőségi kommentárjának: 'Az igazság Oroszországról'. A The Times elismerte, hogy önelégültség uralkodott el a Nyugaton. Nem kellett sokáig várnunk a szovjet reakciókra sem. A szovjet nagykövetség indulatos levelet írt Reggie Maudlingnak, a nagykövet pedig személyesen tiltakozott a Külügyminisztériumban. A különböző szovjet propagandaorgánumokból durva szitokáradat özönlött felém. A Krasznaja Zvezda, a Vörös Hadsereg újságja szerkesztőségében pedig egy apparatcsik az ítélőképességét jócskán meghaladó képzelőerővel megalkotta a 'Vaslady' kifejezést."

Immáron előttünk áll teljes szellemi és lelki fegyverzetében a politikus, aki a XX. század egyik kiemelkedő hatása – ő, jaj, nincs szavunk az államférfiú női megfelelőjére! – egyénisége lett, és nagyon jelentős szerepet játszott a mai Európa megformálásában. Pályája hosszú zenitje pedig még előtte van – országát átformáló gazdaságpolitikájával, amely thatcherizmusként került be a történelembe, máig is meghatározó, útmutató jelentőségű, ám nem épp általánosan jótékonynak tekintett irányvonalként.

„Thatcherizmus” – ismét a Britannica róla szóló szócikkből idézve: „1979. március 28-án James Callaghan miniszterelnök elvesztette a [Thatcher és pártja által kikényszerített] bizalmi szavazást, és lemondásra kényszerült, amire 1924 óta nem volt példa. Az ezt követő májusi választásokon a Thatcher vezette konzervatívok az 1945 óta legnagyobb arányú győzelmet aratták. Egy különösen ingatag kezdet után (Thatcher sokat ír a kezdeti nehézségekről – Osman P.) Thatcher elnyerte a népszerűséget a Falkland-szigeteki katonai győzelemmel, s ennek szárnyán a győzedelmes újraválasztást 1983 júniusában, 144 fős többséggel az Alsóházban. A sikert meglovagolva, kormányzata nekilátott a gazdaság mélyenszántó privatizálásának.”

A BBC honlapjáról idézve (<http://www.bbc.com/news/uk-politics-22079683>) „Csak máréknyi politikai vezető bírt akkora hatással, hogy „-izmust” nevezzenek el róla. Ám egyetlen politikai filozófia sem alakított egy nemzetet úgy, ahogyan a thatcherizmus. A legnyersebb változatában a szabadpiacba és a kicsi államba vetett hitet jelenti. Szerinte a kormányzat feladata a gazdaság tervezése és szabályozása helyett, hogy félreálljon annak útjából. Csupán a legalapvetőbbekre kell szorítkoznia: a birodalom és a fizetőeszköz védelmére. Minden egyebet rá kell hagyni az egyénekre, hogy megvalósítsák saját választásaikat, és felelősséget viseljenek a maguk életéért. A legtöbb háború utáni politikus ezt forradalmi, sőt veszélyes koncepciónak tekintette.”

Thatcher sajtónyilatkozata a párt elnökségeért folyó harc finisében: „[Oktatási miniszterként] az a vád ért, hogy utóvédharcot folytatok a 'középosztálybeli érdekek' védelmében. Ugyanezt a vádat szegezik nekem most, amikor a konzervatív ellenzéket vezetem az örökösödési adót érintő szocialista javaslatok ellen. Nos, ha a 'középosztálybeli' értékek a változatosság és az egyéni választás bátorítását, a képzettségért és a kemény munkáért járó tisztességes ösztönzőket és jutalmakat, az állam hatalmi túlsúlyával szembeni hatékony gá-

tak fenntartását, és az egyéni magántulajdon széles körű eloszlásába vetett hitet jelentik, akkor igen, pontosan ez az, amit próbálok megvédeni...”

Külpolitikai koncepciójából, még ellenzékben lévő pártja vezetőjeként, 1975. július 26-i beszédéből: „Helsinki ötlete eredetileg a szovjetektől származott; melegen üdvözölte Brandt kancellár Nyugat-Németországa az Ostpolitikhoz való hozzájárulásként, majd a későbbiekben a Nixon-adminisztráció napirendjére is felkerült. A Nyugat azért akarta a szovjeteket bevonni a tárgyalásokba, hogy az Erők Egyenlő Csökkentése révén elérje a katonai fölényük mérséklődését Európában, és hogy tartsák tiszteletben az alávetett népek emberi jogait. De mit akartak a szovjetek? Ez volt messze a legérdekesebb kérdés, mivel – a szkeptikusok állítása szerint – még ha úgysem szándékoznak is betartani az általuk megkötött egyezményeket, akkor sem vették volna maguknak a fáradságot [ti. ahhoz, hogy tárgyalóasztalhoz üljenek], ha az nem jár valami haszonnal számukra. A jó hírnév nem lehetett az egyedüli motiváló ok. Ha a Szovjetunió és csatlósai – főleg a potenciálisan instabilabb kelet-európai rezsimek – megkapnák a nemzetközi elismerés pecsétjét, nagyobb biztonságban éreznék magukat. De vajon akartuk-e egyáltalán, hogy nagyobb biztonságban érezzék magukat? A totális diktatúrák egyik legjobban kihasználható gyenge pontja kétségkívül az a paranoid bizonytalanságérzetük, ami a rendszer társadalmi elfogadottságának a hiányából adódik, és aminek következménye a döntéshozatal hatékonyságának a gyengesége, sőt bénultsága. Ha a szovjetek nagyobb biztonságban éreznék magukat, ha az újonnan megszerzett elismertségük nagyobb hozzáférést nyújtana nekik a hitelekhez és a fejlett technológiához, ha toleráns figyelemmel és tisztelettel viszonyulnánk hozzájuk, nem pedig gyanakvó ellenségeséggel, vajon mire használnák ezeket az előnyöket? ... Közvetlenül nem támadtam az enyhülési politikát, hanem 'valódi' enyhülésre szólítottam fel helyette. De a szovjetek valódi szándékait illusztrálандó, idéztem Leonyid Brezsnyev 1972. júniusi beszédét, amelyben megerősítette, hogy a békés egymás mellett élés 'semmiképpen sem jelenti az ideológiai harc enyhülésének a lehetőségét. Éppen ellenkezőleg, készen kell állnunk arra, hogy fokozzuk ezt a harcot, és a rendszerek közötti konfrontáció még élesebb formájává tegyük.’” Egy mesteri támadása: „Ezenkívül felhívtam a figyelmet az emberi jogok fontosságára, mint a szovjet rendszer természetét minősítő további mércére: Amikor a szovjet vezetők börtönbe vetnek egy író, vagy egy papot, vagy egy orvost, vagy egy munkást azért a bűnéért, hogy szabad véleményt nyilvánított, nem pusztán humanisztikus okokból kell kifejeznünk az aggodalmunkat. Mert ezek a tettek olyan országra mutatnak rá, amelyik fél az igazságtól és a szabadságtól; amelyik nem meri megengedni a népének, hogy élvezze azokat a szabadságjogokat, amiket mi maguktól értetődőnek tartunk – és egy olyan ország, amely megtagadja ezeket a szabadságjogokat a saját népétől, nemigen fog habozni, hogy másoktól is megtagadja.” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

Egy máig is érvényes, meglepően őszinte kijelentése a nagy geopolitikai játszmáról: „Az 1975-ös helsinki csúcsot ma kedvező színben tüntetik fel, mert a másként gondolkodók a Szovjetunióban és Kelet-Európában olyan programként használták a rendelkezéseit, amiért

harcolniuk kell a kommunista államhatalommal szemben. És valóban: azzal, hogy az emberi jogokat szerződéses kötelezettséggé tette, nem pedig az egyes országok belső jogrendjébe utalta, a másként gondolkodók kezébe olyan ütőkártyát adott, amit teljes egészében ki is játszottak. *A személyes bátorságuk azonban csak keveset számított volna a Helsinkit követő nyugati, főleg amerikai eltökéltség és védelmi fejlesztések nélkül.* Ezek megálljt parancsoltak annak a terjeszkedésnek, ami a történelmi szükségszerűség lélektani presztíziséül szolgált a szovjet kommunizmus számára, külső nyomást gyakorolt a kommunista rezsimekre, emiatt kevésbé tudtak koncentrálni a belső elnyomásra, és bátorságot öntött a kommunizmus ellen fellépő, rohamosan erősödő ellenállási mozgalmaknak. Ez az *átkaroló hadművelet* – az újjáéledő Nyugat és a másként gondolkodók – nem csupán ellensúlyozta, hanem még felül is múlta azokat az előnyöket, amiket a szovjetek nyertek Helsinkiből a megerősödött legitimitás és a nyugati elismerés révén.” (Kiemelések a recenzió szerzőjétől.)

S már csak két idézet tőle. Első sajtónyilatkozata, frissen kinevezett miniszterelnökként, a Downing Street 10. elé érkezve a Palotából: „Egy híres, Assissi Szent Ferencnek tulajdonított imádságot idéztem: 'Ahol széthúzás [van], oda egyetértést vigyek'. Később jó adag szarkazmussal körítve emlegették fel ezt a választást, de az idézet további részeit gyakran elfelejtik. Az ima ugyanis ekképpen folytatódik: 'Ahol tévedés, oda igazságot, / Ahol kétség, oda hitet, / Ahol kétségbeesés, oda reményt...'. ”

„Az Európai Tanács első olyan értekezletére, amelyen részt vettem, Strasbourgban került sor 1979. június 21–22-én. Meg voltam győződve róla, hogy Schmidt kancellár a korábbi megbeszéléseinkről azzal a világos és egyértelmű benyomással távozott, hogy nekem szilárd elhatározásom harcolni Nagy-Britannia nettó befizetésének nagymérvű csökkentéséért. Reméltem, hogy ezt az üzenetet továbbítja majd Giscard francia elnöknek, a csúcstalálkozó soros elnökének is; mivel mindketten pénzügyminiszterek voltak korábban, meg kellene érteniük Anglia álláspontját.” A csatát ott nem nyerve meg, ám „Strasbourgnak mindenestre volt egy kétségbevonhatatlan eredménye: egyértelműen napirendre tűzte Anglia nem korrekt költségvetési hozzájárulásának kérdését. Úgy éreztem, olyan benyomást tettem a többiekre, mint aki komolyan is gondolja, amit mond; később megtudtam, hogy a megérzésem nem csalt. Szintén Strasbourgban történt, hogy véletlenül meghallottam egy külföldi kormánytisztviselő félhangosan tett megjegyzését, ami nem is hangozhatott volna hízelgőben a fülemnek: 'Anglia visszatért' – mondta.”

Ceterum censeo: a többi tessenék elolvasni. Nemcsak Thatcher élete van benne, hanem a miénk is. Nagyon érdemes.

Dr. Osman Péter

*1000 történelemformáló esemény. Alexandra Kiadó/National Geographic, 2014;
ISBN: 6155105388*

„A történelem az élet tanítómestere” tartotta már a latin közmondás is, ám „Mélységes mély a múltnak kútja” (Thomas Mann), és bizony elfedi a benne rejtőző történelem igen nagy részét. Ismerni azt azonban nagyon is kell. Mindenekelőtt talán azért, mert nélküle nem tudjuk, kik is vagyunk. Szellemileg gyökértelen, és ezért sokkal bizonytalanabb is, aki nem tudja, a fejlődés milyen útja vezetett el az ő világához. Tudatában vagyunk vagy sem, mindannyiunkban ott munkál a múlt öröksége – „A világ vagyok – minden, ami volt, van: / a sok nemzedék, mely egymásra tör” (József Attila) –, ezért mindenkinek, aki intelligens és szellemileg szuverén emberként akar élni és gondolkodni, szüksége van arra, hogy legalább fő vonalaiban ismerje az utat, amelyet az emberiség idáig megtett, s amely kiformálta egész civilizációnkat, ezzel rányomta a bélyegét a mi életünkre is. S ha szorítják is ki a divatból, a műveltség akkor sem úri huncutság, hanem része annak, ami gondolkodó emberré tesz, a történelem ismerete pedig fontos része a műveltségnek. Ha mindehhez még pragmatikusan nézzük: nagyon igaz a népi bölcsesség, miszerint más kárán tanul az okos, vagy a spanyol filozófus George Santayana híres mondásával „akik nem ismerik a múltat, arra vannak ítélve, hogy megismételjék annak hibáit”.

Lehetünk persze – nem minden alap nélkül – kissé skeptikusak. A történelemre vonatkozó ismeretek eljutása a nagyközönséghez bonyolult folyamat. A történelmi tények feltárása a modern időkben a tudomány egyik fontos ága. Más kérdés, hogy visszaélni, hatalmi érdekek alá rendelni azt is lehet – a XX. sz. igazán bővelkedik ennek szomorú példáiban. A félreértések elkerülése végett mégis célszerű hangsúlyoznunk, hogy a továbbiakban a „közfogyasztásra” szánt közlésekről, a krónikákról beszélünk, s nem a történelemtudományról. Ezek szükségképpen is csupán a történelemről birtokolt ismeretek „gyakorlati alkalmazásai” (az iparjogvédelem tökéletesen ideillő fogalmával „reduction to practice”), azok valamiféle kivonatai, amelyek alkotója teljességre nem, legfeljebb az objektivitást segítő kiegyensúlyozottságra törekedhet, ha nem épp célzatosan szerkeszt.

Nagyközönségként a történelmet, annak eseményeit gyakorlatilag csak a krónikákból ismerhetjük, a krónikások segítségével. Csakhogy igen kényes ám az ilyen segítség. Az angol filozófus Edward Gibbont idézve, „A történelem valójában alig több mint az emberiség bűneinek, bolondságainak és szerencsétlenségeinek jegyzéke”. Sir Winston Churchill híres, cinikus mondása, hogy „A történelmet a győztesek írják” (vajon nem visszhangzik-e ebben Churchill másik híres mondása, miszerint „Csak azoknak a statisztikáknak hiszek, amelyeket sajátkezűleg hamisítottam!”?), amint az is, hogy „Az emberek olykor belebotlanak az igazságba, ám a legtöbbjük összeszedi magát, és tovasiet, mintha mi sem történt volna.” Churchillre rímel a radikális baloldali, expresszionista szerző Ernst Toller harcosabb fogalmazása: „A történelem a győztesek propagandája”, s ettől nem áll távol a következtetés,

hogy azok az igazi győztesek, akik a történelmet írhatják. Aki pedig elég sokáig élt a XX. században, megtapasztalhatta – amint azt George Orwell is megírta 1984 c. regényében –, milyen nehéz a múltat előre látni.

Mindezekkel még inkább becsülendőek a múlt torzításmentes bemutatására törekvő krónikák, s biztosak lehetünk abban, hogy ez az elegáns-szép kötet ilyen. Kevés jobb garancia van – ha van egyáltalán – egy tudományos ismeretterjesztő mű magas színvonalára és megbízhatóságára, mint hogy azt az 1888-ban alapított, hosszú ideje a világ legjobbjai közé tartozó National Geographic Society adta ki. Az „NG” mára az egyik legnagyobb közhasznú tudományos és oktatási szervezet. Amint a honlapján írja bemutatkozásul, „1888 óta buzdítja az embereket, hogy törődjenek a bolygónkkal. Érdeklődési köre felöleli a földrajzot, a régészetet, a természettudományokat és a környezet, valamint a történelem megőrzését. Az USA Külügyminisztériuma a honlapjának róla szóló oldalán kiemeli (<http://www.state.gov/p/io/unesco/members/48805.htm>): „Havonta világszerte több mint 280 millió emberhez jut el az öt magazinjával, a National Geographic tévécsatornával, a televíziós dokumentumműsoraival, a rádióműsoraival, filmjeivel, könyveivel, videóival és DVD-ivel, térképeivel és az interaktív médiájával. Több mint 7500 tudományos kutatási projektet finanszírozott, és támogat egy földrajzi analfabétizmus elleni oktatási programot is.” Kivétel nélkül kiemelkedő színvonalú, s többnyire bámulatos kiállítású könyveinek magyar kiadója pedig az utóbbi évektől az Alexandra csoport.

Szintúgy igen kedvezően minősíti e kötetet, hogy előszavát Jared Diamond írta, aki a Wikipédia magyar változatából idézve: „Egyike a világ legjobb természettudományos ismeretterjesztő íróinak. Műveiben laikusok számára is érthetően dolgozza össze a régészet, a biológia és a *történelem* tudományos eredményeit” – a történelmet pedig itt annak hangsúlyozására emeltük ki, hogy igazán kompetens e mű megítélésében. A Wikipédia angol változata Diamond 22 rangos díját és kitüntetését emeli ki, köztük a Pulitzer-díjat, az USA elnöke által a kiemelkedő tudományos ismeretterjesztő hozzájárulásért adományozott „A Tudomány Nemzeti Érdemérmét” és az évente a legjobb tudományos könyvért a brit Royal Society (tudományos akadémia) által adományozott díjat. (Összeomlás c. könyvről az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2008/3. számában szóltunk.) Bevezetésül az ő értékeléséből idézünk:

„Szokatlan történelemkönyvet vesz kézbe most az olvasó. Egyetlen kötet mutatja be a világtörténelem eseményeit az összes kontinensen. Az első bekezdés két mondata elrepít bennünket a sok százezer évvel ezelőtt élt, a tüzet felhasználni megtanult ősembertől a Kr. e. 3300 körüli időkg, amikor kifejlődött az írás. (A továbbiakban kapunk erről az időszakról sokkal többet is. – Osman P.) Onnan kezdve vagy 175 000 szó viszi előre a történetet napjainkig.

Mindnyájan elvégezhetjük az e mögött rejlő számtani feladatot: évente egy szó segítségével jutunk el a Római Birodalom bukásáig, a középkor tárgyalásánál már évente 100 szóra

van szükség, és végül a 20. század bemutatásánál már évente 750 szó áll rendelkezésre. Ezek a számok okot adhatnak a csodálkozásra: mit is tanulhatunk meg a történelemből, ha ilyen nyaktörő sebességgel haladunk át rajta? Komoly ez az egész, vagy olyan humoros valami, mint Tom Stoppard Zanzamlet című írása, amely Shakespeare monumentális tragédiáját egyperces gyors beszédre csökkenti?”

Alighanem korunk egyik nagy és széles körben elterjedt betegsége a rohanás. Rohanva élünk, mert a körülményeink ezt ránk kényszerítik, vagy mert attól tartunk, hogy más-ként túl sokról lemaradunk. Nicholas Carr Hogyan változtatja meg agyunkat az internet? c. könyve – amely nagyon is találóan a sekélyesek korának nevezi világunkat – jól megmutatta, hogy mindinkább kicsiny, koncentrált adagokban igényeljük az információt (a könyvről az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2015/2 számában szóltunk). A történelemlönyvek hagyományos előadásmódja, az események menetét leképező, azok mozgatóerőinek és következményeinek megmutatására törekvő, folyamatosan hömpölygő, nagyívű elbeszélés már nem képes jól szolgálni a ma emberét. Olvasása hosszabb időre csak neki szentelt figyelmet követel, az elbeszélés fonalának szoros követését, ami már nem illik össze a legtöbbünk életvitelével, s a megváltozott igényeinkkel sem. (Ami persze nem jelenti azt, hogy az érdeklődő ember képes lenne ellenállni olyan, akár sok száz oldalas könyvek vonzásának, mint pl. Margaret Thatcher itt bemutatott önéletrajza.) Így nagyon is érthető, ahogyan Jared folytatja: „Lassacskán ráébredtem, hogy jogos és egyáltalán nem nevetséges a kérdés, amely rövid történeti magyarázatokat követel. Az embert életének minden egyes adott pillanatában sok minden más is foglalkoztatja, nemcsak az, hogy teljesen elmerüljön a világtörténelemben. Lehet, hogy éppen csak azt szeretnénk felidézni, mi is történt a középkorban. Néhány jól megválasztott oldal meg is teszi, nincs szükség egy 700 oldalas monográfiára a középkorról, amelynek elolvasásához egy hónapra is szükség lehet, de az is megeshet, hogy esténként néhány oldal után elalszunk rajta. Egy rövid elbeszélés, amely bizonyos kereteket rögzít, amelyet rövid idő alatt el lehet olvasni, talán jobban hozzásegít a dolgok megértéséhez, mint a 700 oldalas nagy tanulmány. Még ha rá is szánunk egy hónapot a monográfiára, akkor sem jutunk a végén tovább, mint a középkor. Ha viszont a rövidebb összefoglalót olvassuk el, bőven jut idő, hogy olvassunk a reneszánszról, az ipari forradalomról, a világháborúkról és sok minden másról, amely a középkorkutató hatáskörén túl van.”

S jellemzése, egyben használati útmutatója is e tartalmában és méretében egyaránt impozáns kötethez: „Ez a könyv azoknak az olvasóknak kínál választ, akik széles körképre és egyben gondosan kiválasztott részletekre is vágynak. Igen, a könyv megkísérli, hogy ebben a terjedelemben minden fontos dolgot összefoglaljon a történelemről. A szócikket izgalmas kiegészítésekkel gazdagítottuk. Olvashatunk részleteket a történelem nagy pillanatainak szemtanúitól: Marco Polo beszámol Kínában tett utazásairól; egy túlélő leírja a pestist; olvashatjuk Kolumbusz hajónaplója bejegyzését arról a napról, amikor felfedezte az Újvilágot; Erzsébet királynő beszél az uralkodás terhéről, és Isaac Newton

magyarázza a mechanikát. Rövid életrajzokat találhatunk olyan történelmi alakokról, mint a hun Attila, Nagy Károly, Dzsingisz kán, Rettegett Iván és Machiavelli. Elmélkedéseket olvashatunk alapvető történelmi vitákról, többek között arról, hogy igazolhatók-e a háborúk. Olvashatunk a szénbányászat, a mikroszkóp, az újság, a papírpénz, a hordozható óra, az iránytű, a logarléc és a számítógép feltalálásáról. Más kis cikkek olyan információkkal szolgálnak, amelyeket nehéz osztályozni, de lenyűgözők, mint a napfoltok felfedezése, a dodó kihalása, az első térkép és a zene lejegyzésének első rendszere. Ahogy a különféle borokat is másképp és másképp kell fogyasztani, a különböző típusú könyveket is másképp kell olvasni. Ez a könyv nem egy frissítő, könnyű bor, amelyet úgy iszunk, hogy fenéig ürítjük a poharunkat. Ezt kortyolgatni kell, mint egy mézédés aszúbort. Üssük fel bárhol, és addig olvassuk, ameddig jólesik. Akkor is érdemes kézbe venni, ha csak egy-két szabad percünk van. Egypercnyi olvasás is elegendő, hogy egy baráti összejövetelen felderítsük a résztvevőket a hieroglifák megfejtésének történetével. Mire végigkortyolgattuk az egész könyvet, kialakul bennünk a jó érzés, hogy áttekintettük az egész történelmet. És még egy fontos megjegyzés: élvezni is fogjuk, és arra vágyunk, hogy még többet olvassunk róla.”

Valóban, ma – az előzőekben vázoltak okán – inkább a kisebb adagokban is jól érvényesülő, az érdeklődésünket bárhol belekezdve azonnal megragadó információközlést kedveljük, amelytől tetszésünk szerint elléphetünk, de bármikor újra belekezdhetünk, s amelyben pillanatnyi érdeklődésünk szerint tallózhatunk, keresgélhetünk. Ez a kötet teljes egészében, szöveges részeivel és lenyűgözően gazdag és szép illusztrációs anyagával ennek az igénynek az optimális kiszolgálását adja. Rövid, önmagukban is kerek, egész enciklopédikus szócikkek, leírások s hozzájuk csatlakozó, azokat kiegészítő illusztrációk hatalmas, fejezetekre tagolt, ezerszínű, az idő folyamát és az emberi történelem helyszíneit felölelő, izgalmas mozaikja – hiszen a folyamat, amelyről szól, maga is egy óriási mozaik időben és térben. Így – az Alexandra igen jól jellemző ajánlójából idézve – „újfajta szemlélettel tekint végig azokon az eseményeken, amelyek során az élet kialakulásától kezdve eljutottunk napjainkig – hét lenyűgöző fejezetben, páratlan és mindenre kiterjedő módon mutatja be a Föld történetét.” A „Föld” itt persze szóbotlás, s az emberlakta világot jelenti.

Ez az elegáns-szép album hatalmas, mint a történelem, tartalma színes és szerteágazó, mint maga a történelem, s ellentétben annak nagyon sok mozzanatával, folyamatával, maradéktalanul jó, hogy van. Róla szintúgy az ajánlóból: „A fejezetek eleven és lényegre törő cikkekkel mutatnak be egy-egy korszakot, s a szöveget remek illusztrációk, kiegészítő lábjegyzetek, képekhez fűzött tanulmányok és szemtanúk leírásai kísérik. A magyar olvasók kedvéért könyvünk közel 100 magyar vonatkozású eseményt is tartalmaz, így például megtudhatjuk mi történt a távoli földrészekeken abban az időben, amikor Mátyás király uralkodott, vagy hogyan befolyásolta Amerika történelmét számtalan lenyűgöző magyar egyéniség.” (A „számtalan” itt persze többszörösen is költői túlzás.)

S még onnan, a tartalomról: „A fejezeteket történelmi tanulmány vezeti be illusztrációkkal ellátott időtáblázattal, amely felhívja a figyelmet a korszak kiemelkedő pillanataira. Az 1000 cikk sok ezer év legfontosabb eseményeiről ad rövid, de átfogó leírást. Színes élőfejek és oldallécek könnyítik meg az eligazodást az anyagban. 400 illusztráció és 20 képhez fűzött tanulmány világít rá a kulcsfontosságú eseményekre. 40 'Kapcsolat' cikk segítségével megtudhatjuk, hogy egy esemény az idők folyamán milyen hatást gyakorolhat más eseményekre: a teremtményszoktól és a történelem előtti korok festményeitől a felhőkarcolók építéséig és a távoli bolygók felfedezéséig. 300 lábjegyzet világít rá a fontos események egyes vonatkozásaira. 50 'Szemtanú' segítségével az olvasó megismerheti egy-egy kor történelmét olyan személyek tapasztalatain keresztül, mint I. Erzsébet királynő, a felfedező Robert Peary, a diktátor Benito Mussolini, Eva Hart, a Titanic túlélője, Rosa Parks, a polgári jogokért folytatott harc kiemelkedő alakja, és még sokan mások.”

Az említett hét fejezet: Az élet kezdete – Az őstörténettől Kr. u. 400-ig / A középkor – 400–1500 / A felfedezések kora – 1500–1700 / A forradalmak kora – 1700–1850 / Az imperializmus kora – 1850–1913 / A világháborúk évei – 1914–1945 / A modern kor – 1946-tól napjainkig.

Sajátos dolog a történelem. Ami ismeret ránk maradt róla, az jelentős részben arról szól, hogy az ember törzsi szerveződésű ragadozóként szocializálódott, így építette és működtette a törzseit, hordáit, majd államait, s bizony a modern kor történései is azt mutatják, hogy ezen még nagyon nem tudott túllépni. Ám ha az elején kezdjük olvasni e krónikát, a belőle kibontakozó fejlődéstörténet egészen más érzést is kelt, felidézi Szophoklész híres szavainak igazságát: „Sok van, mi csodálatos, de az embernél semmi sem csodálatosabb.” Ma már megszoktuk, hogy az 'okos kütyük' világában lassacskán a saját cipőnket sem értjük, a telefonunk használatához pedig szinte egyetemi kurzust kellene elvégezni, ám szédítő és meghökkentő, mennyi fejlett tudással találkozunk már a kezdeteknél. S nem is csak azok előtt az építmények előtt állunk hitetlenkedő csodálkozással, amelyek kivitelezését az akkori technikai színvonal alapján meg sem tudjuk magyarázni. Íme pár önkényesen kiragadott példa (valamennyi idézet a könyvből van).

Hihetetlenül gyorsan ment végbe a modern ember – a *Homo sapiens* – elterjedése: „120 000 évvel ezelőtt kelet-afrikai hazájából gyorsan szétrajzott egész Afrikában, és elérte a kontinens déli csücskét. A mostani elképzelések szerint ezek az ősemberek 120 000 évvel ezelőtt vándoroltak a Közel-Keletre, onnan továbbmentek 50 000 évvel ezelőtt Kelet-Ázsiába, kb. 40 000 évvel ezelőtt eljutottak Európába, majd onnan a keleti félteke minden el nem jegesedett részébe.” A kötet részletesen elmondja, hogyan hódították meg őseink az egyes kontinenseket. Micsoda teljesítmény, hogy 50 000 évvel ezelőtt már úszó járműveket építettek, és nekivágtak a nyílt tengernek – így lettek Ausztrália első lakói. Hatásában még sokkal nagyobb „25 000 évvel ezelőtt az amerikai földrész benépesítése, amely valószínűleg több hullámban zajlott, és a bevándorlók vélhetően más-más utakon érkeztek oda, más és

más szállítóeszközökkel. ... Amerika legelső lakói talán hajókon érkeztek, követték a Csendes-óceán jégmezejét dél felé, addig a pontig, ahol biztonságosan behatolhattak a szárazföld belsejébe, és néhány évezred alatt belakták a szárazföld nagy területeit.”

Embervoltunk lényegi tulajdonsága, hogy intellektuális lények vagyunk (többé-kevésbé még ma is). A történelmünkről ránk maradt legkorábbi, ember rögzítette információkat az ősember képzőművészete adja, amely ámulatba ejtő remekműveket is létrehozott. „A benépesült világ számos területén lehet nyomát találni a 35 000–10 000 évvel ezelőtti időkből az emberben élő művészi kifejezésvágy bizonyítékainak. Afrikában, Európában, Ausztráliában több mint 150 helyszínen találtak ebből a korszakból származó többszínű barlangfestményeket. ... E korai festményeknek gyakran kísérői a háromdimenziós, sziklafalba vágott domborművek. Igen elterjedtek voltak a hordozható kis szobrocskák és a vésett kőből, elefántcsontból, csontból, kagylóból és égetett agyagból készült tárgyak, amelyek az elvont, jelképes kifejezésre való erős hajlamról és talán rituális szertartásokról árulkodnak.”

Felfoghatatlan, hogy jutottak el eleink odáig, hogy „Az első sikeres sebészeti beavatkozás, amelyet ember emberen végzett, a koponyalékelés (trepanáció) volt – a koponyacsont egy részének szándékos eltávolítása. Az első ismert esetek Kr. e. 5100 tájáról származnak, bár ez a gyakorlat valószínűleg már sokkal régebben is létezett. Az első koponyalékeléseknél a beavatkozást végző személy éles kövekkel távolította el a csontot. A primitív fűrőszerszámok feltalálásával apró lyukakat fúrtak az eltávolítandó csontdarab körül, majd kiemelték a csontot.” S a ránk maradt koponyán látszik, hogy „a férfi a beavatkozás után egészségesen élt még viszonylag hosszú ideig”.

Még két különösen elképesztő technikai csúcsteljesítmény (természetesen önkényesen kiragadva): „Kr. e. 3000 tájáról származik az első fennmaradt szövött selyemdarab (rendkívül finom technológiát igényelt! – Osman P.), bár vannak arra utaló jelek, hogy a gyökök évszázadokkal korábbra nyúlnak vissza, Kelet-Kínába, a Sárga-folyó medencéjének földművelőihez, a jangsao néphez.” És „Kr. e. 4500 körül Afrika, Európa és Délkelet-Ázsia megalitokból építkező emberei voltak az elsők a világon, akik szervezetter, sok ezer munkaórányi erőfeszítéssel tartós emlékeket állítottak, amelyek nem a mindennapi túlélés céljait szolgálták, hanem szertartási központok voltak az év fontos eseményei számára.” (A megalit hatalmas kövekből készült építmény, létrehozása különösen nagy logisztikai és munkaszervezési képességeket igényel.)

És három szellemi:

„Fejlemények a matematikában. Kr. e. 1800 körül az ókori babilóniaiak nagy előrelépést tettek a matematikában, főként a helyi érték jelölésével kapcsolatos ismeretek fejlődésének köszönhetően. A babilóniai rendszerben, mint a modern maiban, ugyanaz a jel különféle értékű lehet, attól függően, milyen kapcsolatban áll más jelekkel. A modern rendszertől eltérően, amely 10-et használ alapszámként, a babilóniaiak a 60-at használták, és ennek nyoma máig fennmaradt, hiszen 60 másodperc van egy percben, 60 perc egy órában, és 360

fokra oszlik egy kör. A helyi érték jelölésével a babilóniai matematikusok meg tudtak oldani egyszerű számtani problémákat, sőt bemerészkedtek a geometria, az algebra és a számelmélet területére is, több mint 1000 évvel Püthagorasz előtt már használták a derékszögű háromszögre a tételt, amelyet később Pitagorasz-tételnek neveztek el. A kortárs egyiptomiaktól eltérően a babilóniaiak a matematikát a közvetlen számláláson túl is felhasználták, talán úgy vélték, hogy ezzel a tudománnyal magának a tudásnak a kedvéért is érdemes foglalkozni. Néhány babilóniai agyagtáblán másodfokú egyenleteket lehet látni az öntözőcsatornák tervezésénél vagy területméréseknél. Másokon harmadfokú egyenletek vannak, amikor például egy pincéhez készülnek négyszögletes formájú gödröt ásni.”

„Kr. e. 1792 körül Hammurápi törvénykönyve csak egyike volt azoknak a közigazgatási és erkölcsi reformoknak, amelyeket bevezetett. Bár nem ez az első törvénygyűjtemény, amely fennmaradt az ókori Mezopotámiából, ez a leghosszabb és a legjobb állapotban lévő. Egy 22 méter magas bazaltoszlopra van felvésvé, 3500 sorban.”

Kr. e. 479-ben halt meg Konfuciusz, kínai államférfi és filozófus. „Filozófiája arra biztatja az uralkodókat, hogy erkölcsi tekintéllyel és ne a fegyverek erejével kormányozzanak. Hangsúlyozta a formális oktatás fontosságát, amelyen keresztül az ember jobbíthat önmagán és társadalmán is.” Mao Ce-tung, amikor kivezette Kínát a kulturális forradalom rombolásából, sokban az ő tanaihoz nyúlt vissza.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a hétezer évvel ezelőtti idők viszonyai között rendkívüli tudományszervezési teljesítményt jelentett a csillagászati megfigyelések gyakorlati felhasználása. „Az égbolt tanulmányozása Kr. e. 5000 körül. Valószínűleg sok mezőgazdasággal foglalkozó közösség figyelte meg a Napot, a Holdat és a csillagokat, hiszen az életük függött az árvizek évszakokhoz kötődő megjelenésétől és visszahúzódásától, valamint a napfénytől, amelyek megfelelő feltételeket teremtettek a sikeres aratáshoz. Az égitestek megfigyelésének legkorábbi jeleit Dél-Egyiptomban találjuk, ahol a Núbiai-sivatagban Nabta Playa-nál az ember valamikor Kr. e. 5000 körül kört formálva kőoszlopokat (megalitokat) állított fel. Az oszlopok által alkotott egyik vonal a napfelkeltét mutatta a nyári napfordulókor – az évnek ez a szakasza nagyon fontos volt az esős évszak miatt. Nabta Playa megelőlegezte a később kidolgozott, a Nap mozgásához igazodó egyiptomi naptárt, amely az első volt a maga nemében, és azon alapult, hogy a Szíriusz újra megjelent a keleti égbolton, egy időben a Nílus éves kiáradásával. Az egyiptomi naptár 365 napra, 12 hónapra oszlott, és három évszakot különböztetett meg, az áradás, a növekedés és a szárazság évszakait, amelyek szorosan kötődtek a mezőgazdasági termelés időszakaihoz.”

A húrelmélet – már aki ért belőle valamit is – tizenegy dimenzióval dolgozik. E könyvnek felettébb érdekes olvasata, ha azt követjük benne, hány dimenzió mentén alakult ki az emberiségnek az a szuperorganizmusa, amelyet társadalomnak nevezünk.

Ilyen volt egyebek közt az öntözőrendszerek kifejlesztése, hiszen ahhoz az embereknek már közösségként kellett működniük. „Mezopotámiában Kr. e. 6000 körül fejlesztették ki az

első öntözőrendszereket, és így huzamosan élelemtöbbletet tudtak termelni. Egészen addig az első földművesek csak abban bízhattak, hogy az eső megöntözi a növényeiket. Mezopotámia forró, száraz vidék, ahol ritkán esik az eső, bár a Tigris és az Eufrátesz évente elárasztja a terület nagy részét. Csatornákkal, ciszternákkal, gátakkal, árkokkal, partfalakkal a földművesek közvetlenül tudták eljuttatni földjeikre a folyók friss vizét és hordalékát. A föld termékenyebb lett, és nőtt a mezőgazdasági termelés. Kr. e. 5000-re, ahogy egyre bonyolultabb lett az öntözőrendszer, a termés is egyre több lett, és olyan élelemtöbblet keletkezett, amely nemcsak könnyen eltartotta a gyorsan szaporodó helyi lakosságot, de új bevándorlókat is vonzott, akik megalapították a világ első városait.”

Az információ konzerválásának és egzakt közlésének nagy innovációja, az írás megalkotása (aminek kritikus feltétele, hogy az egész „célközönség” egybevágoan értse és kezelje a jelek jelentését). „A legkorábbi ismert írás – Kr. e. 3500. A világon a legrégebb ismert írott emlék, annyi más első dologhoz hasonlóan, Mezopotámiából származik. Azon a vidéken a kereskedők már 10 000 évvel ezelőtt kis agyagjeleket használtak, ezek számlaként vagy nyugtaként működtek, tehát a pénz korai formájának tekinthetők. Kr. e. 3500 körül ezeket a kis tárgyakat általunk bullaenak nevezett, üreges agyaggolyókba helyezték, amelyekre rányomták a benne elhelyezett jelek formáját vagy számát. Az emberek így ’leolvashatták’ a golyóról a tartalmát, vita esetén feltörhették a ’burkot’, és megszámlalhették a jeleket. Miután a labda felszínét el tudták olvasni, értelmetlenné vált belezárni a jeleket. A golyók Kr. e. 3300 körül lapos táblákká váltak, és a rajtuk szereplő piktogramokból alakult ki a világ első ismert írásrendszere. Az évszázadok során a piktogramok egyre elvontabbak lettek, és az egész Közel-Keleten elterjedt az ékírás. Egyiptomban ekkoriban jelent meg a képírás (a hieroglifákkal történő írás). Üzleti iratok, törvénykönyvek, szóbeli hagyomány: most már mindent lehetett rögzíteni állandó formában, amelyre könnyen hivatkozhattak az írástudó társadalmak írnokai.”

A Paradicsomból történt kiűzetésünk végleges megpecsételése: az első kormányok: „Kr. e. 3200 körül. Mezopotámiában a városállamok kialakulása az emberi történelem új korszakának beköszöntét jelentette: megjelentek az első intézményesített kormányok. Az egyik városállam, az Eufrátesz mentén (a mai Irak területén) fekvő Uruk Kr. e. 3200 körül 410 hektáron szerveződött, voltak lakónegyedei, vallási negyede, piaca, és az egész területet csaknem 10 km hosszú téglafal övezte. Az uruki Fehér-templom és zikkurat – amely ebben az időben épült – valószínűleg 1500 munkás erejéből, az emberiség egyik első építészeti emlékműve volt, amelyet egy védőistenségnek szenteltek. 12 méterrel emelkedett a város utcái fölé ez az agyagtéglából készült, mozaikokkal, arany-, ezüst- és rézdíszítésekkel ékesített templom. A gazdagság ilyen fitogtatása megnövelte a falakon kívül élők hódítási vágyát. A jómóddal járt a megnövekedett katonai erő, a hatalmas királyok megjelenése, akik kitüntették magukat a csatákban, és ezt követte végül a birodalmak kialakulása.”

A gazdasági globalizáció első úttörői: megjelennek a színen a föníciaiak. „A Földközi-tenger medencéjében Kr. e. 1200 körül jelentek meg a föníciaiak mint gyarmatosító és kereskedő hatalom. A mai Libanon területén éltek, és már 2000 éve tevékenyen kereskedtek, de időszakonként idegen – mezopotámiai, egyiptomi, hettita – uralom alatt éltek. (Nos igen, a szövegben néha akadnak suta botlások – Osman P.) E birodalmak hatalma lehanyatlásával, a krétai hajózási útvonalak összeomlásával az erős felépítésű föníciai teherhajók voltak a Földközi-tengeren és azon túl is a legkiválóbb kereskedelmi hajók. A föníciai kereskedők cédrusfát, fenyőfát, festett textileket, üveget, fémtermékeket, bort és halat exportáltak mindenféle nyersanyagért cserébe. A csillagok, a szelek és tengeráramlatok alapos ismeretének köszönhetően a föníciai tengerészek kereskedelmi telepeket hoztak létre Cipruson, Görögországban, Itáliában, Hispániában és Észak-Afrikában. A Földközi-tengeren túl eljutottak a mai Portugáliába, Franciaországba és a Brit-szigetekre is. Elkalandoztak Afrika partjai mentén déli irányba, végigjárták egész Nyugat-Afrikát, és még annál is messzebbre lejutottak, 2000 évvel megelőzve a későbbi európai felfedezőket.”

S egy újabb, szó szerint világra szóló szellemi innováció: megszületik az első könyves vallás. „Az Ószövetségben a Kivonulás könyve állít emléket a zsidók Kr. e. 1300 körüli, Egyiptomból való kivonulásának, amelyet legendás politikai és katonai vezetőjük, Mózes irányított. Ez a nyugati világ egyik gyakran idézett allegorikus történeteinek egyike. II. Ramszesz fáraó alatt az Egyiptomban élő zsidókat elnyomták, valószínűleg rabszolgasorban tartották. Mózes a Vörös-tengeren át a Sínai-félszigetre vezette népét, ahol bemutatta azt az erkölcsi törvénykönyvet, amelyet Jahvétól, Izrael istenétől kapott, s tízparancsoltnak nevezzük. A mózesi parancsok – amelyekben első helyen állt a monoteizmus hirdetése – adták azt a keretet, amelyen belül kialakult a zsidó vallás. A zsidók később észak felé vonultak, s Mózes halála után továbbmentek Kánaánba, ahol legyőzték a már meglévő településeket, és területet szereztek maguknak. Bár nem Mózesé volt az első egyistenhívő vallás, az övé gyakorolta a legnagyobb hatást. Mózes a világ három legelterjedtebb vallása, a judaizmus, a kereszténység és az iszlám prófétaként tiszteli.”

S már csak néhány kiragadott a tudományok fejlődéséhez kötődő címszavakból: Az atomelmélet felvetése (Kr. e. 430) / Arkhimédész elmélete (Kr. e. 213) / A „csíra-elmélet” felvetése (Kr. e. 90 körül – A baktériumelmélet első ismert felvetése) / Diocletianus reformjai (Kr. u. 284-től – államszervezés) / Tíz-es számrendszer kialakulása (Kr. u. 300) / A nulla bevezetése (500 táján) / A zene lejegyzése (512) / Az első nyomtatott újság (700) / A mai számjelek elterjedése (771) / A kémia hajnala (1000 körül) / Megnyílik a bolognai egyetem (1088) / Iránytű a tengerészeknek (1200 körül) / Fibonacci számjegyei (1202) / Gutenberg kinyomtatja a Bibliát (1455) / A polihisztor Leonardo (1472 – „1472-ből származik első ismert festménye”) / Megszületik a földgömb (1492) / A harmadfokú egyenlet (1526) / Az orvosi kémia atyja (1536 – Paracelsus) / A modern zoológia és botanika (1551) / Mercator térképei (1569) / Bacon induktív érvelése (1605) / A bolygók mozgásának leírása (1609) / Térképé-

szeti háromszögelés (1617) / A logarléc feltalálása (1622) / Az angol szabadalmi törvény (1623) [sajátos módon a Velencei Dekrétum (1474) nem szerepel a kötetben – Osman P.] / Harvey leírja a vérkeringést (1628) / Descartes Értekezése (1637) / Pascal mechanikus számológépe (1642) / Boyle elméletei (1661) ... és ezzel még csak a 357. eseménynél, és csak az Újkor elején tartunk, ama pálya első szakaszán, ahonnan exponenciálisan növekvő teljesítménnyel halad előre a fejlődés. ...

Aki pedig itt és most vállalkozni mer az itt felvázolt hosszú menetelés további pályájának és fejleményeinek jól megalapozott extrapolálására akárcsak az elkövetkezendő száz évre, az kétségkívül megérdemli a kiemelkedő bátorságért járó kitüntetés. (Igaz, viszont bízhat a hosszú távú előrejelzéseknek a megalkotójukat buzdító nagy erejében: „Hol leszek én már, mire kiderül...?”)

Dr. Osman Péter

* * *

Shawn Achor: A boldogság mint versenyelőny. Hogyan legyünk sikeresek a munkában a pozitív pszichológia eszközeivel? HVG Kiadói Rt., 2015; ISBN978-963-304-212-0

„Bár a pozitív pszichológia látványosan berobbant a tudományos életbe, úttörő felfedezéseinek zöme máig sokak előtt titok maradt. ... E könyv célja, hogy felfegyverezze az olvasót a kutatásokon alapuló ismeretekkel, és megtanítsa a pozitív pszichológia alapelveit használni, hogy versenyelőnyhöz jusson karrierjében és munkahelyén.” / „A boldogság jóval több egyfajta kellemes érzésnél – valójában a siker elengedhetetlen eszköze.” / „A boldogság nem azt jelenti, hogy szükségtelen a változtatás, hanem éppen az a felismerés, hogy tudunk változni és változtatni.” / „Aki nem hisz benne, hogy felfelé is vezet út, annak nemigen marad más választása, mint hogy ott maradjon, ahol van.” / „Tudományosan is bebizonyították, ha jobban hiszünk magunkban (vagy mások bennünk), sokszor többet is érünk el.” (Amint arra a szerző is utal, a „mások bennünk” természetesen csak akkor segít, ha ezt ők kellő hangsúlylyal a tudunkra is adják.) / „A válság könnyen lehet a kreativitás katalizátora” – idézetek a könyvből.

A szerzőről, a kiadó ajánlójából: „Shawn Achor a siker és a boldogság közötti kapcsolat kutatásának vezető szakértője. Több mint negyven országban tartott előadásokat, hogy áthidalja a boldogságra vonatkozó tudományos kutatások tapasztalatai és a mindennapi élet gyakorlata közötti szakadékot. Vezető oktatóként, a pozitív pszichológia úttörő elméivel

együtt, részt vett a Harvard híres boldogságkurzusában. Manapság az Aspirant kutató és tanácsadó cég alapító elnökeként tevékenykedik. Minden idők egyik legnépszerűbb TED-előadója.

A TED itt sokatmondó, nagyon pozitív referencia. A betűszó jelentése Technology, Entertainment and Design (technológia, szórakoztatás, dizájn), a TED pedig különleges eszköze a hasznos eszmék és ismeretek globális terjesztésének. Egy nonprofit alapítvány által szervezett előadás-sorozatokként működik, jellegzetessége, hogy az előadásoknak igen erőteljesnek és rövidnek (max. 18 perc) kell lenniük. A honlapján található önmeghatározása szerint az 1984-ben egy konferenciával elindított TED mára „globális közösség, amely szívesen fogad be mindenkit a tudomány és a kultúra valamennyi területéről, akik a világ mélyebb megismerésére töreksenek. A világ legelkötelezettebb gondolkodóinak tudásából táplálkozó csereközpontot (clearinghouse) épít, valamint a kíváncsi lelkek közösségét, mind online, mind pedig a TED és a TEDx eseményein szerte a világban, egész évben. (A TEDx lényegében egyfajta franchise rendszer: bárki kaphat ingyen licencet TED-típusú rendezvények létrehozására, ha elfogadja a TED alapelveit.) Előadásai mára szinte minden témát felölelnek a tudományos és az üzleti kérdésektől a globális problémákig, száznál több nyelven” – ami jól mutatja a TED elterjedtségét. Előadásait az internetre is felteszik. Mindezekkel igencsak komoly minőségmutató, hogy Achor ebben a mezőnyben ennyire élen jár a népszerűségben. (Igen jó bemutatását adja a TED-nek és a köré kiépült rendszernek Carmine Gallo TED-előadások c. könyve – HVG Könyvek, 2014).

Saját cégének honlapja (<http://goodthinkinc.com/speaking/shawn-achor/>) a következőket mondja róla: „12 év Harvard egyetemi munkássága után a világ egyik vezető szakértője lett a boldogság és a siker összefüggésének kérdésében. Boldogságkutatása a Harvard Business Review címlapjára került, TED-előadása 9 milliónál nagyobb nézettségével minden idők egyik legnépszerűbbje. A Fortune 100-cégek több mint harmadával dolgozott, és ötvennél több országban tartott előadást, cégvezetőknek Kínában, a Pentagon felső vezetőinek, iskolásoknak Dél-Afrikában és farmereknek Zimbabweban. A boldogság mint versenyelőny tréningje máig a világ legnagyobb és legsikeresebb vállalati pozitív pszichológia tréningje.”

Könyvének fő üzenete a következőkben ragadható meg (minden idézet a könyvből származik): „Ha csak várjuk a boldogságot, az beszűkíti agyunk sikerpotenciálját, aki viszont pozitív működésre programozza az agyát, az motiváltabb, hatékonyabb, ellenállóbb és kreatívabb lesz, ez pedig feltétlen növeli a teljesítményt. Ezt a felfedezést sok ezer tudományos tanulmány is megerősítette, köztük saját kutatásaim is, amelyeket 1600 harvardi egyetemi hallgatóval, valamint a Fortune 500-ba tartozó több tucat cégnél végeztem világszerte. *Ebből a könyvből nemcsak az derül ki, miben rejlik a boldogság mint versenyelőny szemlélet ereje, hanem az is, miként lehet ezt a hétköznapijainkban is hasznosítani, hogy sikeresebbek legyünk a munkánkban.*” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.) A benne előadottakat sok kísérlet azokat

alátámasztó eredményének rövid ismertetésével, továbbá előadói és tanácsadói munkájának tapasztalataival támasztja alá.

És még mindig a fő üzenet: „A legjobb és legtehetségesebb hallgatók áldozták fel önként a boldogságot a sikerért cserébe, hiszen sok más emberhez hasonlóan nekik is azt tanították, ha keményen megdolgozol érte, sikeres leszel: de csak akkor lehetsz boldog, ha előbb már elérted a sikert. Azt a leckét kapták, hogy a boldogság egyfajta jutalom, amelyet azután lehet elnyerni, hogy az ember üzlettárs lett valamely jobb befektetőcégnél, Nobel-díjat kapott vagy bevásárolt a kongresszusba. Valójában azonban – ahogy az majd ebből a könyvből is kiderül – a legújabb pszichológiai és idegtudományi kutatások egyértelműen azt mutatják, hogy a dolog éppen fordítva működik. Akkor leszünk sikeresebbek, ha boldogabban, vidámabban és pozitívabban élünk. ... Kiderült tehát, hogy az agyunk szó szerint arra van behuzalozva, hogy ne negatív vagy semleges, hanem pozitív állapotban teljesítsen a legjobban. Ennek ellenére manapság – eléggé ironikus módon – lemondunk a boldogságról a siker érdekében. Ezzel azonban csak agyunk sikerrátáját csökkentjük. És miközben teljesítményt hajszoló világunkban mindenáron sikert szeretnénk felmutatni, csak a bénító nyomást érezzük.”

S a legmarkánsabb összegzése: „A legsikeresebb emberek, akik az élre törnek a versenyben, nem úgy tekintenek a boldogságra, mint valamiféle távoli jutalomra mai fáradozásaiért, és a napjaikat sem semleges vagy negatív hangulatban élik, ők azok, akik tőkét kovácsolnak a pozitívból, és minden kanyarban learatják annak jutalmát. *Valójában a boldogság mint versenylőny szemlélete maga is egy kopernikuszi fordulat: azt tanítja, hogy a siker kering a boldogság körül, nem pedig fordítva.*” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

Ha Achör könyve révén – vagy épp bármely más úton – ráébredünk, milyen nagy szerepe van a sikerességben a pozitív lelki hozzáállásnak, úgy még különösebb a szakmai szcenárió, amelyet vázol: „Megdöbbentő módon 1998-ban a pszichológia területén a negatív-pozitív kutatások aránya 17:1. Más szóval, minden olyan kutatásra, amely a boldog, kiteljesedő embereket vizsgálta, 17 olyan vizsgálat jutott, amely a depressziót és a rendellenességeket tanulmányozta. Ez igencsak árulkodó. Össztársadalmi szinten nagyon értünk ahhoz, hogyan legyünk rosszul, mitől legyünk rosszkedvűek, és oly keveset tudunk arról, mi szükséges ahhoz, hogy virágozzunk.” Aligha kétséges, hogy a boldogtalanság napjainkban civilizációs betegség (feltehetőleg következménye a fogyasztói társadalomnak és minden bizonnyal az értékválságnak), ám megdöbbentő, hogy mennyire elterjedt: „2004-ben a Harvard Crimson egy felmérése azt találta, hogy öt harvardi hallgatóból négy mondhatja el magáról, hogy a tanév során legalább egyszer depressziótól szenved, és a hallgatók fele él meg olyan súlyos depressziót, hogy nem tudja ellátni hétköznapi feladatait. Ez a járványos boldogtalanság nem a Harvard sajátossága. A The Conference Board 2010 januárjában megjelent tanulmánya szerint az Egyesült Államokban a megkérdezett munkavállalók mindössze 45%-a érezte jól magát a munkahelyén – 22 éve nem mértek ilyen rossz arányt. A depressziósok aránya

ma tízszer nagyobb, mint 1963-ban volt. A boldogtalanság korhatára is évről évre alacsonyabb: ötven évvel ezelőtt 29,5 év volt a depresszió jelentkezési időpontjának mediánja, ma ennek a fele: 14,5 év.”

Könyve elején felteszi a kérdést: „Mit tanulhatunk a pozitív kiugróktól?” és így folytatja: „Minél tovább tanulmányoztam a pozitív pszichológiával kapcsolatos kutatási eredményeket, annál tisztábban láttam, hogy mennyire eltévelyedettek vagyunk (nemcsak a harvardi diákok, mindannyian), ami a személyes és a szakmai megelégedettségre vonatkozó meggyőződéseinket illeti. A kutatások egybehangzóan azt mutatták, hogy a sikerhez vezető leg-rövidebb út nem az, ha eltökélten és megszállottan a tanulásra, a munkára koncentrálnunk, és hogy az alkalmazottakat sem úgy lehet a leginkább motiválni, ha parancsolgatunk, és közben megfélemlített, ideges emberek csapata dolgozik a kezünk alatt. Éppen ellenkezőleg: a boldogságra és optimizmusra vonatkozó radikálisan új kutatások mind a tudományos, mind a céges világot a feje tetejére állították. Azonnal megláttam a lehetőséget: tesztelhetném a hallgatóimat. Készíthetnék egy olyan felmérést, amelyből kiderül, hogy ezek az új gondolatok valóban megmagyarázzák-e, hogy miért virágoznak bizonyos hallgatók, míg mások megadják magukat a stressznek és a depressziónak. Ha a görbe felett elhelyezkedők mintázatait és szokásait tanulmányoznám, akkor nemcsak azt tudhatnám meg, hogyan hozhatjuk fel az átlag közelébe azokat, akik alatta maradnak, hanem azt is, hogy magát az átlagot hogyan lehetne emelni.”

A kutatásáról: „Egészen kivételezett helyzetben voltam, ami lehetővé tette, hogy ilyen kutatást folytassak. Mint elsőévesek proktora már 12 éve nagyon is közelről figyelhettem a hallgatók legbelsőbb életét: a szokásaikat, hogy mi motiválja őket és miből nyerik az erőt, hogy mit tanulhatunk meg az élményeikből, amit aztán a saját életünkre is alkalmazhatunk. Olvashattam a felvételi kartonokat, betekintheztem a felvételi bizottságok megjegyzéseibe, végigkísérhettem a hallgatókat szellemi fejlődési útjukon, és nyomon követhettem, hogy az egyetem után milyen állások vártak rájuk. Továbbá – mint 16 kurzus oktatója – igen nagy hányadukat értékelhettem, osztályozhattam is. Mivel a célom az is volt, hogy a hallgatókat jobban megismerjem, és megtudjam, mi húzódik meg a vizsgák és az indexek mögött, kezdtem összejárni velük a Starbucksban tartott „irodában”, ahol mesélhettek az életükről. Számításaim szerint több mint 1100 harvardi diákkal ültem be, egyenként több mint fél órára. Ezeket a megfigyeléseket aztán összegyűjtöttem, hogy felhasználjam az 1600 kiválóan teljesítő alapidiplomás egyetemistára kiterjedő kutatásomhoz. Ez volt az egyik legnagyobb kutatás a boldogsággal kapcsolatban, amit a Harvardon valaha végeztek. Ez idő alatt is egyre mélyebbre ástam magam a pozitív pszichológia tanulmányozásában, amely éppen ekkoriban indult robbanásszerű fejlődésnek a saját intézetemben, illetve a világ megannyi egyetemi laboratóriumában.”

S az ebből nyert felismerés: „Ami pedig az eredményeket illeti, meglepő és izgalmas következtetésekre jutottam arra nézve, mitől emelkednek egyesek a csúcsra, és mitől érzik

úgy magukat ebben a sokat elváró környezetben, mint hal a vízben, míg másoknak miért nem sikerül kihozniuk magukból azt, amire képesek lennének, és elsüllyednek. Amire rátaláltam, az igazi forradalmi hatású volt, mégpedig nemcsak a Harvardra, hanem a munka világának összes szereplőjére vonatkozóan. Miután ezt az óriási mennyiségű kutatási adatot összegyűjtöttem és elemeztem, *sikerült hét olyan konkrét, bizonyított és végrehajtható mintázatot felrajzolnom, amelyek bejósolják a sikert és az eredményességet.*” (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

Így született meg könyve mondandójának gerince, *a hét alapelv*. Felsorolásként: A boldogság mint versenyelőny / Az alátámasztás és az emelő / A tetriszhatás / Felfelé esés / A Zorro-kör / A 20 másodperces szabály / Társas befektetés. Természetesen mindegyik címhez jön egy fejezet, amely részletesen és igazán jól érthetően megmagyarázza, mit jelent a szóban forgó alapelv, és hogyan éljünk vele, hogy az jól szolgálja sikerességünket.

És íme kutatása eredményének gyakorlati értéke: „Míg egyfelől azt találtam, hogy a pozitív pszichológia hét alapelve, amelyet felállítottam, igen nagy hatással működik a munkahelyeken is, akár jobb, akár nehezebb időkben, a gazdasági összeomlás igen hamar világossá tette számomra, milyen nagy szükség van rá, hogy a vállalkozások és a szakemberek megőrizték jóllétüket, sőt segítsünk nekik energiaszintjük, teljesítőképességük és teljesítményük növekedésében. Úgy tűnt, ezt ők maguk is felismerték, mert egyszeriben azzal szembesültem, hogy számos, magát korábban legyőzhetetlennek tekintő vállalkozás most segítségért kiált. Egy éven belül öt kontinens 40 országában tartottam előadást különféle vállalkozásoknak, és beigazolódni láttam, hogy ugyanazok az alapelvek, amelyek a Harvardon beváltak, mindenütt sikert hoztak. ... Ez számomra egyben a nagy tanulás ideje is volt: többet tudtam meg a boldogságról afrikai és közel-keleti utazásaim során a válság kellős közepén, mint 12 évnyi, védett környezetben lefolytatott tudományos munkából. Ennek a munkának és kutatásnak gyümölcse ez a könyv. A Wall Street-i kereskedőktől a tanzániai tanítókig és a római értékesítőkhöz mindenki hasznát vette az immár válságban is letesztelt alapelveknek, és mindannyian azt tapasztalták, hogy hozzájárulnak az előrelépésükhöz.”

Hasznosítás élesben, a felső ligában: „A boldogság mint versenyelőny szemléletet elsőként a világ legnagyobb bankjai tették magukévá, hiszen ők érezték meg először a válságot. Az ebben a könyvben bemutatott alapelveket vezérigazgatók, felső vezetők ezreivel ismerttettem meg a világ legnagyobb (és legtöbbet szenvedett) pénzintézeteiben. Ezután fokozatosan más vállalatokat és szektorokat is elértem, amelyeket súlyosan érintett a válság. Nem voltak vidám idők és vidám közönségek, de iparágtól, vállalatától és szervezeten belül betöltött pozíciótól függetlenül, ahelyett hogy ellenállásba ütköztem volna, szinte mindannyian nyitottak voltak megtanulni, hogyan segítheti a pozitív pszichológia újragondolni a munkájukat.”

Elmondja, hogy sikerrel tartott pozitív pszichológiai tréninget az egyik legnagyobb könyvvizsgáló és adótanácsadó cég 250 menedzserének: „A tesztek azt mutatták, hogy az alapelvek megtették a magukét, mégpedig igen rövid idő alatt; az az auditorcsoport, ame-

lyik végigcsinálta a tréninget, jóval magasabb elégedettségi arányszámokat és alacsonyabb stressz-szinteket jelzett vissza, mint az a kontrollcsoport, amelyik nem volt a tréningen.” És „Ugyanez történt a UBS-nél, a Credit Suisse-nél, a Morgan Stanley-nél és számtalan más híres cégóriásnál.”

S egy felettébb meglepő területen: „Röviddel ezután joghallgatókat képző és jogászokat tömörítő intézmények is kezdtek kopogtatni nálam. Nem csoda, hiszen már a kutatások is kimutatták, hogy a jogászok körében több mint háromszorosa a depressziósok aránya más foglalkoztatási csoportok átlagának, és hogy a joghallgatók veszélyesen magas szintű negatív stressz-szinttel élnek együtt. ... Ezzel a szomorú valósággal úgy szálltam harcba, hogy az országot járva jogászokból és joghallgatókból álló fókuszcsoportoknak tanítottam a hét alapelvet. Beszéltünk arról, hogy a pozitív beállítódás hogyan juttathatja versenyelőnyhöz őket; hogy a társas kapcsolataik kiépítésével hogyan tudják kiiktatni életükből a szorongást; és arról is, miként tudnák kivédeni a szomszédos kutatófülkékből áradó negatív stresszt. Az eredmény itt is azonnali és imponáló volt. Ezek a rettentően leterhelt, lehetetlen elvárások rémuralma alatt élő és roppant törekvő emberek képesek voltak a boldogság mint versenyelőny szemléletet magukévá tenni; csökkentették stressz-szintjüket, és a korábbiánál többet értek el a tudományos és a szakmai életben.”

Összegzése: „A boldogság és a siker titkait boncolgató saját kutatói munkám során a pszichológiát forradalmasító két évtizedes kutatáson alapuló eredményeket használtam fel. A könyv gerincét alkotó hét alapelvet folyamatosan teszteltem és finomítottam: a legkülönbözőbb emberekkel dolgoztam, nemzetközi pénzemberektől középiskolásokig, sebész-től ügyvédig, könyvelőtől ENSZ-nagykövetségig. *Lényegében ez egy olyan eszköztár, amelynek használatával bárki képes nap mint nap a korábbiánál többet elérni, szakmájától, hivatásától függetlenül.* (Kiemelés a recenzió szerzőjétől.) Éppen az a hét alapelv legnagyobb erénye, hogy nem csak vállalati környezetben működik. Bármiféle akadályt segítenek legyőzni: átfordíthatjuk rossz beidegződéseinket, így hatékonyabb, alkotóbb működésre leszünk képesek, jobban tudunk majd élni a lehetőségeinkkel, és ezek az elvek segítenek legmerészebb céljaink elérésében is, mind a munkában, mind a magánéletben. Olyan eszközök, amelyek a mindennapokban segíthetnek a korábbiánál többet elérni.” A boldogság mint versenyelőny szemlélet „arra biztat, legyünk realisták a jelenben, miközben maximalizáljuk a jövőre vonatkozó potenciált. A lényeg, hogy megtanuljuk, hogyan tegyük magunkévá azt a mentális beállítódást és azokat a viselkedésformákat, amelyekről empirikusan bebizonyosodott, hogy sikerhez és elégedettséghez vezetnek.”

A beletörődésre hajlamosaknak kétféle javaslattal szolgálhatunk. Aki egész biztosan nem szán időt, energiát arra, hogy kitörjön kedvezőtlen helyzetéből, kezébe se vegye ezt a könyvet. Akit viszont érdekel lehetőségeinek jobbítása, érdemes tanulmányoznia. Amit Achor előad, annak akár mottója is lehetne e fejezetcím: Változni Márpedig Lehet.

Ennek jegyében idézi elénk korunk egyik nagy neurológiai felfedezését, amely lehetőséget kínál forradalmi előrelépésre a képességek és teljesítmények fejlesztésében: a neuroplaszticitást. (L. Norman Doidge: A változó agy – Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2011/3. sz.). „Az agy formálhatósága, amit egykor lehetetlennek véltek, ma már közismert tény, amelyet az idegtudományok legszigorúbb és legfrissebb kutatásai igazolnak. Ennek pedig messzemenő következményei vannak. *Ha már tudjuk, hogy agyunk ilyen beépített plaszticitással rendelkezik, akkor az intellektuális és a személyiségfejlődésre való képességünk szintén hasonlóan formálhatónak tűnik.* Amint a következő hét fejezetből is kiderül, a kutatók számos módszert találtak agyunk átformálására, hogy a korábbinál pozitívabbak, kreatívabbak, ellenállóbbak és produktívabbak legyünk, és több lehetőséget lássunk meg, bárhová is nézünk. *Ha gondolataink, viselkedésünk és napi tevékenységeink átformálhatják agyunk struktúráját, akkor már nem az a nagy kérdés, hogy vajon lehet-e, hanem hogy mennyire lehet változtatni?* ... A könyv további fejezetei arról szólnak, hogyan kovácsolhatunk hasznát az agy illetén változási képességéből, hogy mi is kiélvezzük a boldogságot mint versenyelőnyt.” (Kiemelések a recenzió szerzőjétől.)

Mondandójának egyik alapvető eleme, hogy a sikeresebbé válásban mennyire fontos a hozzáállás, az általa is használt szakkifejezéssel a beállítódás. Ha eleve elhatározzuk, hogy milyen a világ, olyannak is fogjuk látni. Viszont a jobbítás legalább némi lehetőségét nem elutasító beállítódással olvasva könyvét, meglehetősen biztatóak a szavai: „Ha lehetséges a változás, adódik a kérdés: meddig tartható fenn? Vajon az alapelvek használata eredményezhet-e valódi, tartós javulást az életminőségünkben? Röviden: igen. Amint a következő hét fejezetben majd olvasható, a tudományos kutatások megerősítették, hogy számos olyan módszer létezik, amellyel megemelhetjük a boldogságunk alapszintjét, és a korábbinál pozitívabb beállítódást tehetünk magunkévá. Mivel ennek a könyvnek a témája a boldogság mint versenyelőny, nem is kicsit vigasztaló arra gondolni, hogy az emberek igenis lehetnek boldogabbak, a pesszimistából lehet optimista, és negatív beállítódású agyat is át lehet állítani, hogy több lehetőséget lássunk meg az életben.” Achor ismételten is nyomatékosan kiemeli: kísérletei egyértelműen igazolták, hogy a pozitív gondolkodást és ezzel a versenyelőny alapjául szolgáló boldogságot erősítő tréningek hatása maradandó eredményt hoz.

Az egész mondandó talpazatában rejtőzik ugyanakkor egy felettébb nehezen megválaszolható filozófiai kérdés: mi is a boldogság (ami Achor kutatásai szerint siker és versenyelőny forrásává válhat, illetve azzá tehető)? A válaszok természetesen nagyon széles spektrumon szóródnak – gondoljunk bele, milyen eltérő válaszokat ad erre pl. egy mélyen hívő keresztény, egy szilárd meggyőződésű materialista, vagy épp a mai, pillanatnyi örömeket előtérbe helyező fogyasztói társadalom jól megdolgozott gyermeke – és persze az emberi lét alapkérdésével küzdő filozófusok hosszú sora. A könyvből idézve: „Hogyan definiálják tehát a tudósok a boldogságot? Lényegében azt nevezik boldognak, aki pozitív érzelmeket él meg – örömet, amely összekapcsolódik azzal a mélyebb érzéssel, hogy az életnek értel-

me és célja van. A boldogsághoz tartozik, hogy a jelenben jó a hangulatunk és pozitívan látjuk a jövőt. Martin Seligman, a pozitív pszichológia atyja három mérhető komponensre bontotta a boldogságot: öröm, elkötelezettség és értelem. Kutatásai megerősítették (amit a legtöbb ember intuitívan egyébként is tud), hogy azok az emberek, akik csak az örömöket hajszolják, a boldogság lehetséges előnyeinek is csak egy részét élik meg, míg azok, akik mind a három utat követik, a lehető legteljesebb életet élik. A boldogság legpontosabb megfogalmazása Arisztoteléstől származik: eudaimonia, amely közvetlen fordításban nem is 'boldogságot' jelent, hanem virágzást, kiteljesedést. Az én szememben a boldogság az az öröm, amelyet a kiteljesedésre való törekvés során megélünk. A boldogság legfőbb motorja a pozitív érzelmek megélése, hiszen a boldogság – mindenekelőtt – egy érzés."

Az érzéssel persze van némi probléma: nem lehet megragadni, rögzíteni, és mérőszalaggal, indikátorral vagy épp pásztázó elektronmikroszkóppal pontosan beazonosítani (bár ki tudja, mikor lesznek képesek erre is az agykutatás műszerei – ó jaj nekünk, ha ez is eljön!). Így hát „Vannak kutatók, akik szívesebben beszélnek 'pozitív érzelmekről' vagy 'pozitivitásról', mint 'boldogságról', mert bár ezek egymás szinonimái, a 'boldogság' sokkal megfoghatatlanabb és homályosabb kifejezés. Barbara Fredrickson, az Észak-Karolina Egyetem kutatója, a téma vezető szakértője szerint a tíz leggyakoribb pozitív érzelm: öröm, hála, derű, érdeklődés, remény, büszkeség, élvezet, inspiráció, rácsodálkozás és szeretet. ... Bárminek nevezzük is, ennek az érzésnek a fáradhatatlan keresése adja emberi mivoltunk lényegét, s ezt nálam sokkal ékesszólóbban örököltette meg számtalan író és filozófus (beleértve Thomas Jeffersont, az amerikai függetlenségi nyilatkozat megfogalmazóját). Ám, amint rövidesen látni fogjuk, a boldogság jóval több egyfajta kellemes érzésnél – valójában a siker elengedhetetlen eszköze." Hogy az utolsó mondatrészben van némi körkörös hivatkozás? Valahogy csak ki kellett keveredni a filozófiai problémából! Ha házi használatra lefordítjuk Achor tanítását egyszerű megfogalmazásra, az üzenet kristálytiszt: ha elegendően jól érezzük magunkat a bőrünkben ahhoz, hogy legyen kedvünk, lelkerőnk tenni azért, hogy jobb is legyen, akkor kellő kitartással el tudjuk érni a szükséges képességeink erősödését, s élvezni ennek hozadékát. A boldogság filozófiai magyarázata helyett segítségül hívhatjuk ehhez a holt költők társaságából Kiss József (1843–1921) bölcs tanácsát: „Allah lényét ne fürkészd, csak imádd! / S a csókot gyakorold s ne magyarázd.” (Kiss József: A csók) Végül is az innovációra sincs általánosan elfogadott, zárt definíciónk (Schumpeter is sokkal bölcsőbb volt, minthogy megkockáztasson egyet), ám attól még felettébb hasznosan művelhetjük, s fejleszthetjük innovációs felkészültségünket.

S már csak néhány szilánk a rengeteg tanulságos, érdekes megállapításból.

„Az elért változásokat néha nehéz megőrizni, mert az akaraterőnk véges. ... Az akaraterő azért hasznavehetetlen eszköz a változás fenntartásában, mert minél többet használjuk, annál jobban kopik. ... Az önkontroll számos eltérő formája ugyanarra a közös erőforrásra, az önkontroll erősségére támaszkodik, amely meglehetősen korlátos, ezért könnyen kimeríthető. Másként fogalmazva, minél többet 'használjuk' az akaraterőnket, annál jobban

gyengül.” Ez létfontosságú megállapítás! Tanulsága, amelyre Achor is rávezet: alakítsuk úgy a dolgainkat, hogy a céljaink eléréséhez minél kevesebb akaraterőre legyen szükségünk. Hasznos trükkökre tanít ehhez, és van, amelyiknél a saját példájával is igazolja, hogy tényleg működik.

A pozitív érzelmek *evolúciós haszna*: „Kiterjedt kutatások során sikerült felfedezni, hogy a boldogságnak igenis nagyon fontos evolúciós szerepe van. Barbara Fredrickson ezt a ’tágítás és építés elméletének’ (broaden-and-build) nevezte el. Míg a negatív érzések beszűkítik a választási lehetőségeket: ’harcolj vagy menekülj’ (a létfenntartás ősi stratégiája – Osman P.), addig a pozitív érzések hatására egyre több lehetőséget látunk magunk előtt, ettől hatékonyabban tudunk gondolkodni, kreatívabbak leszünk és nyitottabbak az új ötletekre.”

Neurológiai bizonyság: „A legújabb kutatások azt mutatják, hogy a ’tágítási hatás’ valójában biológiailag megalapozott, azaz a boldogság tényleges kémiai előnyt jelent versenyhelyzetben. Mégis hogyan? A pozitív érzelmek olyan anyagokkal árasztják el agyunkat, amelyektől nemcsak jól érezzük magunkat, hanem agyunk tanulási központjai is több szinttel magasabb teljesítményre kapcsolnak. Elősegítik az új információk megszerzését, minél további tárolását és a későbbi gyorsabb előhívást. Több idegi kapcsolat épül ki és marad meg, amelyek segítségével gyorsabban és kreatívabban tudunk gondolkodni, javul a komplex elemzésre és a problémamegoldásra való képességünk, és új módszereket és megoldásokat találunk ki. Amikor az ember boldog, még szó szerinti értelemben is többet lát meg mindabból, ami körülveszi. A Toronto Egyetem egyik friss kutatása szerint hangulatunk valós értelemben befolyásolja, hogy a látókéreg – tehát az agynak az a része, amely a látásért felelős – hogyan dolgozza fel a bejövő információkat.” Achor beszél „az agy pozitív előhangolásáról” is, annak mesterfogásairól és kedvező hatásáról.

„*Napról napra*”: „Mindegyik alapelv, amelyet ebben a könyvben tárgyalok, hozzáad legalább egy, de inkább több olyan tényezőt, amely a tudósok szerint nélkülözhetetlen az emberi boldogsághoz: így ha valaki értelmes célért küzd, ha figyeli a lehetőségeket a nagyvilágban, ha optimista és hálás hozzáállással él, és ha gazdag társas kapcsolati rendszert tart fenn. Bármily fontosak ezek a nagyobb gondolkodás- és viselkedésbeli váltások, legalább ilyen lényeges, hogy azt is felismerjük: a boldogság mint versenyelőny azokban az aprócska, pillanatnyi örömlöketekben is megnyilvánul, amelyek naponta tarkítják az életünket. Amint láttuk, egy rövidke humoros videó, vagy egy kurta beszélgetés valamely jó barátunkkal, sőt akár egy kis cukorka is elég ahhoz, hogy jelentősen és azonnal megemelve a kognitív képességeinket és a munkahelyi teljesítményünket. Amint Barbara Fredrickson is rámutat, míg természetesen nemes cél, ha nagy változásokat tervezünk és a tartós boldogságot keressük, mégis, ha megnézzük, hogyan is működik valójában, miben áll ennek a folyamatnak a dinamikája, akkor azt találjuk, hogy ’inkább napról napra érdemes odafigyelni arra, hogyan érezzük magunkat’.”

Ha nem ügyelünk eléggé az ösztönzésre: „egy egész évtizedet átívelő kutatás támasztja alá, hogy 2,9013-szor annyi pozitív, mint negatív interakciónak kell történnie egy vállalati csapatban ahhoz, hogy sikeres legyen. Ez azt jelenti, *legalább három pozitív megjegyzésre, élményre, kifejezésre van szükség egy negatív megnyilvánulás hatásának ellensúlyozására.* (Kiemelés a recenzio szerzőjétől.) Ha ez alá a határszám alá zuhan az arány, azt hamar megsínyli a munkahelyi teljesítmény. Ha pedig sikerül fölötte maradni – és ideális esetben elérni a 6:1 arányt –, a csapat a lehető legjobbat fogja kihozni magából.”

„*Magamban bíztam eleitől fogva*”: „A teljesítményünket nemcsak a munkával kapcsolatos beállítódásunk befolyásolja, hanem az is, hogy a saját képességeinkről hogyan gondolkodunk. Minél inkább hiszünk benne, hogy sikerülni fog, amit akarunk, annál valószínűbb, hogy úgy is lesz. Ez tűnhet afféle lila spirituális szövegnek (és tény, hogy kevésbé megbízható források is többször használták már korábban), de az elmúlt pár évtizedben számtalan komoly tudományos kutatás is igazolta ugyanezt.” A továbbiakban, mint lényegében minden tényállításhoz, ezt alátámasztó kísérletes bizonyítékot is ismertet.

Ennyi fért bele, pedig még sok olyan van, mint pl. agyunk a spamszűrő, a legjobbat kihozni a rosszból, vagy épp a tehetetlenség kártékony megtanulása. Így azonban már csak az jöhet, hogy tényleg jó könyv, érdemes elolvasni.

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

THOUGHTS ON A LEGAL DISPUTE CONCERNING AN INTERFACE – ORACLE VS GOGGLE

Péter Somkutas

The dispute between Oracle and Google regarding the Android operation system's Java API is in an important stage. However the case was and still is before the US court and the decision raises several questions that are interesting concerning the copyright issues especially those that could change the habits of decades about the application programming interfaces. The author – completing with examples of technology – shows how to implement the copyright of compilation for the APIs.

MAIN ASPECTS OF CLAIM DRAFTING AND EXAMINATION OF COMPUTER RELATED INVENTIONS – USA

Dr György Vida

The present essay aims at providing a useful manual for claim drafting of computer related inventions and computer implemented business methods – and does this by analysing legal and procedural questions linked to the American patent act and by interpreting the case law of the Patent Trial and Appeal Board (PTAB) (before 2012 the Board of Patent Appeals and Interferences, BPAI) of the United States Patent and Trademark Office, the Court of Appeals for the Federal Circuit and the US Supreme Court. The essay focuses on §101 of the 35 U.S. Code, which defines the subject-matter eligible for patent protection. A computer program or software is based on the implementation of mathematical algorithms – and similarly to physical processes or natural phenomena, computer programs implementing mathematical algorithms as such can also be regarded as manifestations of laws of nature. However, according to the American case law, the laws of nature, physical phenomena and abstract ideas have been for a very long time excluded from patentability. In order to assess whether an invention is simply an abstract idea or a mathematical algorithm as such or, on the contrary, it belongs to a practical application of such solution, the USPTO has been employing for decades certain patentability tests. In the present essay numerous claim drafting examples are shown which failed to pass said patentability tests; on the other hand, such inventions and the respective linguistic claim formulations are also presented, which met the requirements of §101 and therefore shall be taken into account, if an applicant seeks to prevail during US patent application prosecution.

REQUIREMENTS FOR GENUINE USE OF A MARK

Dr Sándor Vida

A cafeteria in a provincial town of Germany used his mark Walzertraum (waltzdream) for years for chocolate creams. When a big concern applied the same as CTM the cafeteria filed opposition. The applicant requested evidence on use of the older mark. This was filed and OHIM's Opposition Division allowed the opposition. But the Board of Appeal rejected it considering that the use was not genuine. The Court of First Instance and the EU Court of Justice (C-141/13) rendered identical judgements considering the small quantities and that the use was made locally. Grabrucker analyzing the judgement says that the disregarding of publicity made by internet for the cafeteria, without possibility to order Walzertraum chocolate is new in community case law. The author of the review is surprised that a big concern quasi deprives a cafeteria of its valuable mark without compensation.

THE FIRST HUNGARIAN PATENT ACT IS 120 YEARS OLD

Dr László Papp

The first Hungarian patent act was adopted in 1895, and it regulated the patents until 1969. The historical survey of the author throws light on the main provisions of the act. According to it all inventions with novelty and industrial marketability could have been patented. This observation may seem short-spoken and almost a rubber-like rule, yet it remained in effect in its original unchanged version for almost fifty years, and taking this into account, it raises the question of the role of actual judicial practice which gives the mandate actual content. It introduced the questions which were shaped by the actual judicial process in this framework, among many others the category of "engineering effect" which is the foundation of the definition of invention. There was a significant judicial progress not only in the understanding of the concept of invention, but also in the field of novelty and novelty impairing.

SOMMAIRE

<i>Péter Somkutas</i>	Pensées à propos d'un litige concernant une interface – Oracle vs Google	5
<i>Dr György Vida</i>	Les aspects principaux de la rédaction des evendications et l'examen des revendications dans le as des inventions mises en oeuvre par ordinateur – Etats-Unis	18
<i>Dr Sándor Vida</i>	L'exigence de l'usage sérieux d'une marque	50
<i>Dr László Papp</i>	La première loi hongroise sur les brevet a 120 ans	61
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger	75
Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur		116
Revue des livres et périodiques		143
Summaries		173

INHALT

<i>Péter Somkutas</i>	Gedanken in Verbindung mit einem ein Interface berührenden Rechtsstreit – Oracle vs Google	5
<i>Dr. György Vida</i>	Die Hauptgesichtspunkte der Anspruchsfassung und Anspruchsprüfung im Fall der computerimplementierten Erfindungen – USA	18
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Anforderung der ernsthaften Benutzung einer Marke	50
<i>Dr. László Papp</i>	Das erste ungarische Patentgesetz ist 120 Jahre alt	61
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland	75
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht		118
Übersicht von Büchern und Zeitschriften		143
Summaries		173

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A Word vagy Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeiket, alcímeiket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. A hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (HIPAvilon Nonprofit Kft., 1054 Budapest Zoltán u. 6., Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipavilon.hu, anna.manyoki@hipavilon.hu, tel.: 474 5554).